

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<https://books.google.com>

JO. HENRICI BOECLERI

DE

REBUS SECVLI
POST CHRISTVM

NATVM DECIMI
SEXTI

LIBER MEMORIALIS,
CVM COMMENTARIO.

ARGENTORATI,

Sumptibus Georgij Andreae Dolhöffij

Anno M DC LXXXV.

~~115~~
univ. period.
49

Boecler

~~115~~

Hist. univ. period.

49

Bochler

JO. HENRICI BOECLERI

DE

REBUS SEculi
POST CHRISTUM

NATUM DECIMI

SEXTI

LIBER MEMORIALIS,

CVM COMMENTARIO.

ARGENTORATI,

Sumptibus Georgij Andreae Dolhöpffij

Anno M DC LXXXV.

~~115~~

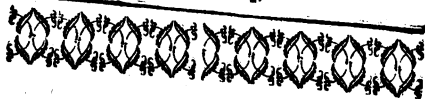
univ. patris.

9

Boecler 24

Bayrische
Staatsbibliothek
München

❁ (I.) ❁

I. N. J. C.

JO. HENRICI BOECLERI

DE

Rebus Seculi post Chr. Nat. XVI.
Liber memorialis.

DE *Chytræo*, cujus *Chronicum* superioris sæculi rebus dicatum est, plenius judicium 1. de ordine. 2. scopo. 3. fide. 4. forma vid. in *dissert. de Utilitat. ex Histor. universal. capiend.*

De Anno Sæculari 1500. quædam rependa.

Seditio Granadensis apud *Petr. Martyr. de Angleria lib. 13. ep. 212.*

Galli Mediolano ejecti Ludovico Sforria recepto *ep. 213. add. Pontus Heuterus Rer. Austr. lib. 6. pr.*

Ludovicus captus Gallis deditur *ep. 214.*

Defectio Alpuxarensum *ep. 215.*

Turcæ in Græcia successus *ep. 217.*

Nativitas Caroli qui postea Imperator

A

V. hu-

Bayerische
Landbibliothek
München

V. hujus nominis extitit. *Zenocarus*,
Deſterreich. Ehrenſpiegel.

Eodem anno Comitia Auguſtana con-
 ſtituunt daſſ Reichs Regiment: For-
 mula in *R. N.*

It. Militiæ ſumtus adverſus Turcam
Deſterr. Ehrenſpiegel p. 1130. &c.

1501.

Portentum: ſigna crucis ubique conſpe-
 cta *Deſt. Ehrenſp. p. 1132.*

Iter Philippi Auſtriaci in Hiſpaniam per
 Galliam: Svaſores, diſvaſores. *Pont.*
Heuter. rer. Auſtr. lib. 6. c. 3. effectus
congreſſus Gallici.

Hiſpani & Galli conventio de Regno
 Neapolitano dividendo variis rumo-
 ribus obnoxiâ *P. M. ep. 218. fit divi-*
ſio ep. 219. Sed expelluntur Galli Deſt.
Ehrenſp. p. 1139. add. Petr. Martyr. ep.
254. & ſeqq.

Baſilæ & Scaphuſii acceſſio ad fœdus
 Helveticum *Deſt. Ehrenſp. p. 1134.*

Marrimonium Philiberti II. Sabaudi
 cum Margaretha Auſtriaca. *Ibid.*

Turcæ Cephaloniam capiunt *P. M. ep.*
 220.

Seditio

hujus nominis exitit. *Zenobatus*,
Stettereich. Ehrenspiegel.
 emi anno Comitia Augustana con-
 trunt das Reichs Regiment: For-
 mula in *N. A.*
 Militiæ sumtus adversus Turcam
esterr. Ehrenspiegel p. 1130. &c.

1501.

tentum: signa crucis ubique conspe-
 ta *Dest. Ehrensp. p. 1132.*
 Philippi Austriaci in Hispaniam per
 Galliam: Svalores, disvalores. *Pom-*
peiaer. rer. Austr. lib. 6. c. 3. effectus
 ongressus Gallici
 pani & Galli conventio de Regno
 eapolitano dividendo variis rumo-
 bus obnoxia *P. M. ep. 218. fit divi-*
o ep. 219. Sed expelluntur Galli Dest.
hrensp. p. 1139. add. Petr. Martyr. ep.
4. & seqq.
 eæ & Scaphusii accessio ad fœdus
 elveticum *Dest. Ehrensp. p. 1134.*
 imonium Philiberti II. Sabaudi
 m Margaretha Austriaca. *Ibid.*
 e Cephaloniam capiunt *P. M. ep.*

Seditio

Seditio rusticorum in *Speyergauto. Con-*
tinuator Naucleri p. 395:

1502:

Academia Witteb. *Chytr. lib. 5. p. 128.*
 Philippi reditus & tractatus de Pace
 cum R. Gallia: unde acris disputatio
 de Mandatis. *Dest. Ehrensp. p. 1141:*
Pont. Heut. Rev. Austr. lib. 6. c. 5:

1503:

Delirium Johannæ, Philippi uxoris.
 Alexandri VI. & Pij tertij Pontificis
 mors & Julij II. successio: De Ale-
 xandri VI. morte *P. M. ep. 265. de cæ-*
teris ep. 267.
 Narivitas Ferdinandi I. postea Rom.
 Regis.
 Controversia de successione Bavarica
 ejusque finis *Dest. Ehrensp. p. 1145. &*
& seqq. Annal. Bavar. part. 2. lib. 9.

Anno 1504:

Comitiorum Augustanorum acta. *Pom:*
Heuter. rer. Austr. lib. 6. c. 6.

A 2

1505. An=

1505.

Anno Sæculi V. Magni momenti controversia inter generum & socerum, Philippum & Ferdinandum Catholicum, & arcana historia ap. *P. M. de Angl. Ep.* 285. *sub fin. ep.* grave iudicium de consiliis peregrinis, ut & *ep. seq.* 287. & 289.

Consilia Ferdinandi contraria *ep.* 290. adde ejus *ep.* 291. Pax. *ep.* 294.

Philippi Victoria Gelrica *P. M. de Angl. ep.* 289. *Pont. Heut. Rer. Austr lib. 6. c. 5. Dest. Ehrensp. p.* 1163.

Causa illa Gelrica summatim repetitur ap. *Chytraum Chron. Saxon. lib. 16. p.* 405. & *c. Add. Pontani Gelrica lib. 11. p.* 625. ubi refutatur *Pontus Heuterus.*

Pax Blesensis inter Maximil. Imp. & Ludovic. R. Gall. *Desterrreichischer Ehrenspiegel p.* 1159.

1506.

Ann. Sæculi VI.

Belli Gelrici exitus *Pont. l. d.*

Iter Philippi in Hispaniam, & naufragium, quo evadit captivus Dux Gelricæ. *P. M. ep.* 296.

Actio

1505.

Sæculi V. Magni momenti con-
versia inter generum & socerum,
Philippum & Ferdinandum Catho-
licum, & arcana historia ap. *P. M. de*
Ep. 285. sub fin. ep. grave iudicium
consilii peregrinis, ut & ep. seq.
- & 289.

Actio Ferdinandi contraria *ep. 290.*
de eius *ep. 291. Pax. ep. 294.*

Actio Victoria Gelrica *P. M. de Angl.*
289. Pont. Heut. Rer. Austr lib. 6. c. 5.

Actio Ehrensp. *p. 1163.*

Actio illa Gelrica summam repetitur
Chytraum Chron. Saxon. lib. 16. p. 405.
Add. *Pontani Gelrica lib. 11. p. 625. ubi*

utatur *Pontus Heuterus.*
Actio elensis inter Maximil. Imp. & Lu-
th. R. Gall. *Deſterreichiſcher Eh-*
piegel p. 1159.

1506.

Ann. Sæculi VI.

Actio elrici exitus *Pont. l. d.*
Philippi in Hispaniam, & naufra-
gii, quo evadit captivus Dux Gel-
ricæ. *P. M. ep. 296.*

Actio

Actio Regis Angliæ Henrici VII. cum
Philippo hospite naufrago. *Ep. 300.*
& *Verulamio in Henr. VII.*

Controversia Pontificis cum Venetis.
P. M. ep. 297. & 301.

Adventus Philippi in Hispaniam. *P. M.*
ep. 304. & dissensio cum Ferdinando
ep. 305. & 306. Consilium Philippo
datum ibid. Congressus, sed manen-
te dissidio. Ep. 308. & 309. & 310.

Mors Philippi Regis *Ep. 316. Pontus Heu-*
ter. rer. Austr lib. 6. c. ult. Panegyricus Eras-
mi ad Phil. reducem ex Hispania.

Turbæ in regno Hisp. post mortem Phi-
lippi *P. M. Ep. 317. & 318.*

Ab initio hujus Sæculi Joanni II. Sveci
abrogant regnum Sveciæ, admini-
stratore regni constituto Stenone
Sturio. Singulorum anhorum hi-
storiam vide in *Loecenij Hist. Svet. lib. V.*
p. 177. & seqq.

Alexander Rex Poloniæ mortuus, cui
succellit frater Sigismundus.

Ludovicus postea Rex Hungariæ na-
scitur.

Academia Francofurti ad Viadrum in-
stituta *Chytraeus lib. 6. p. 148.*

A 3

Ann.

Ann. VII.

Genuenses à Gallis deficiunt, & puniuntur. *Gerh. de Roo. lib. 12. p. 435. P. M. ep. 340.*

Diffidia Procerum Hisp. post Philippi mortem *P. M. ep. 331. & 346.*

Maximilianus Imp. iter in Italiam parat, monitus etiam à Pontifice Julio, cui Gallica consilia suspecta erant. *G. de Roo p. 433.*

Comitia Constantiensia & eorum decretum de expeditione Romana *G. de Roo lib. 12. p. 435. &c. Desser. Ehrensp. lib. VI. c. 12. p. 1232. P. M. ep. 358.*

Legatio ex comitiis ad Helvetios decreta *Dest. Ehrsp. p. 1235.*

Ordinatio Camera in R. A.

Gallici Emissarii Mandata *p. 1237. &c.*

Exequiæ Philippi in Comitiis *p. 1240.*

Saxo vicarius constituitur per absentiam Cæsaris in destinato itinere Italico, cum Philippus El. Palat. proscriptio-
ne innodatus esset *p. 1241.*

Controversia Bavarica composita in Comitiis *p. 1241. Annal. Bavar. part. 2. lib. 9. p. 230. & 231.*

Congressus Regis Ferdinandi ex Sicilia in Hispaniam redeuntis, & Ludovici Gall.

Ann. VII.

enses à Gallis deficient, & puni-
ur. *Gerh. de Roo. lib. 12. p. 435. P.*
p. 340.

ia Procerum Hisp. post Philippi
rtem *P. M. Ep. 331. & 346.*

ilianus Imp. iter in Italiam parat,
nitus etiam à Pontifice Julio, cui
llica consilia suspecta erant. *G. de*

p. 433.

itia Constantiensia & eorum de-
erum de expeditione Romana *G. de*
o lib. 12. p. 435. & 6. Desterr. Ehrsp.

VL. 6. 12. p. 1232. P. M. Ep. 338.
tio ex comitiis ad Helvetios decre-

Dest. Ehrsp. p. 1235.

atio Camera in R. A.
ci Emissarii Mandata *p. 1237. & 6.*

ix Philippi in Comitibus *p. 1240.*
vicarius constituitur per absentia

saris in destinato itinere Italico,
n Philippus El. Palat. proscriptio-

innodatus esset *p. 1241.*

oversia Bavarica composita in
mitibus *p. 1241. Annal. Bavar. part. 2.*

p. p. 230. & 231.
cessus Regis Ferdinandi ex Sicilia
Hispaniam redeuntis, & Ludovici
Gall.

Gall. Regis Savonæ reconciliatio, a-
micitia & fœdus contra Venetos. *p.*
1241. P. M. Ep. 353.

Bernenses præstigæ in negotio de origi-
nal. peccato Mariæ Virginis Deipara-
ræ *P. M. Ep. 341.*

In Belgio Margareta rebus imposita,
turbis vexatur. *P. M. Ep. 359. & 373. G.*
de Roo.

Ann. VIII.

Cæsaris iter in Italiam assumpto ante no-
mine Imperatorio *G. de Roo p. 437. De*
sterreich. Ehrsp. lib. 6. 6. 13. p. 1245.

Propter Venetorum apparatus bellicos,
ipse quoq; majora circumspicit præ-
sidia *Id. p. 438.* In Belgium trahitur.

Venetorum victoriæ adversus Cæsaris
copias *Id. p. ead. & 439.* Induciæ cum
Cæs. 3. annor. *Desterr. Ehr. p. 1248.*

Conventus & pax Cameracensis contra
Venetos *p. 440. Desterr. Ehr. p. 1250.*
Instrumentum *p. 1251. & 6.*

Brevia Comitia Wormaliensia, non
ex voto Cæsaris terminata. *Dest. Ehr.*
rensp. p. 1251.

Ann. IX.

Bellum Venetis illatum à Gall. Ger. de
Roop. p. 441. &c. Dest. Ehr. p. 1257.

De clade Venet. *Petr. Martyr. ep. 416. &
 419.*

Legatio ad Cæsarem *p. 443. Spec. Hon.
 Austr. p. 1260. &c.*

Veneti continentis Imperio se abdicant
p. 446.

R. Gallix ex Italia discessus. Hinc Ve-
 netis nata rerum recuperandarum
 contilia. *ibid.*

Maximilianus Imp. redit in Italiam, de
 ipsa urbe Venet. oppugnanda consul-
 tat, adversantibus fœderatis *p. 447.*

Venetorum damna. *ibid. & 448.*

Maximiliani successus. Irrita Patavij
 oppugnatio *p. 448. & 449. Petr. Mart.
 ep. 427. & 429. Desterr. Ehr. p. 1267.*

Cæsar in Germaniam redit *p. 450.*

Querela ejus. *ibid.*

Transactio Cæsaris cum Ferdinando
 Catholico de Castellæ administratio-
*p. 451. P. M. ep. 433. Dest. Ehr. p. 1269.
 Pontus Heuter. Austr. lib. VII. c. 24.*

Ann. X.

Comitia Augustana mens. Januario in-
 dicta

dicta Desterreichischer Ehr. lib. 6. c. 14.
p. 1269.

Quibus Cæsari decernuntur 6000 ped.
1800. equites per annum Ger. de Roo
lib. 12. p. 451.

Pontifex impedimenta obijcit. p. 452.
Gall. R. consilia p 453.

Fœdus anno seq. cum Cæsare novum
init. p. 454. Dest. Ehr. p. 1277.

Displicet Regi Ferdinando p. 1278.

Venorum Emissarius ad Comitata Dest.
Ehrensp. p. 1272.

Tripolis in Africa Mauris eripitur à Fer-
dinando R. P. M. ep. 445.

Strages Hispanor. ep. 445.

Nova expeditio adversus Venetos Dest.
Ehr. p. 1275.

Vincentia capta & direpta.

Veneti obsident Veronam: antea Muri-
na Imperatori deditur G. de Roo p. 455.

Ann. XI.

Petitio Cæsaris 50000. armatorum De-
sterreich. Ehrensp. p. 1278.

Conventus Mantuam indictus Bono-
nix agitur. *ibid.* Ger. de Roo p. 456. &c.
P. M. ep. 452. add. 454.

Novi apparatus & moræ. Dest. Ehr.

A 5

Judi-

Ann. X.

nitia Augustana mens. Januario in-
dicta

Judicium de hoc anno *P. M. ep. 449.*
 Dedit se Tremessenus Maurus R. Fer-
 dinando *P. M. ep. 456.*
 Ad historiam concilii *P. M. ep. 458. 461.*
464. 468. 470.
 Fœdus inter Hispanum & Venetos cum
 Papa *P. M. ep. 467.*
 In Belgio Geldrus turbat. Venloa fru-
 stra obsideretur. *Joh. Is. Pontani Gelrica*
lib. XI. p. 644. &c. Pont. Heuter. Austr. l.
VII. cap. 3.

Ann. XII.

Fine præcedentis anni fœdus initum
 inter Pontificem, Aragonos & Ve-
 netos, relicto Cæsari & Angliæ Re-
 gilo.
 Initio hujus anni cum Cæsare agit Gal-
 lus; sed frustra. Igitur per Gastonem
 Foissejum Bononiæ succurrit.
 Bresciam capit. Quare Cæsar Pontifici
 suadet, ut cum Gallis pacificaret,
 frustra. Hinc prælium ad Raven-
 nam cruentum. Victoriæ Gallo-
 rum corrupti mors Ducis. *G. de Roo*
lib. 12. p. 458. Desterreich. Ehrensp.
lib. 6. c. 15. p. 1285. &c.

Lætiha

no P. M. ep. 449.
ius Maurus R. Fer.
456.
ii P. M. ep. 458. 461.

um & Venetos cum
urbat. Venloa fru-
bh. Is. Pontani Gelria
Pont. Heuer. Austr. l.

XII.

anni fœdus inritum
i, Aragonos & Ve-
xfari & Angliæ Re-

n Cæsare agit Gal-
ritur per Galtonem
& succurrit.

re Cæsar Pontifici
gallis pacificaret,
elium ad Raven-
victoriam Gallo-
Ducis. G. de Roo
ereich. Ehrensp.

Leniha

Lætitia de Afris deditis P. M. ep. 473. &c.
De Bonon. & Brixia Ep. 481. Hierony-
mus de Rubens Histor. Ravenn. l. 8. P. M. ep.
483. Rex Galliæ offert Pontifici pa-
cem frustra Dest. Ehrensp. p. 1287. ex-
pellitur Italia. p. 1288. Gerh. de Roo p.
459. P. M. ep. 490.

Maximilianus ex Belgio redux Colonia
comitia celebrat, de quibus Gerh. de
Roo p. 459. Dest. Ehrensp. pag. 1288. &
1289. Divisio Imperii in circulos; va-
ria constituta. *ibid.* & in *Rec. Imp.*

Fœderis Sævici renovatio in 10. annos
Dest. Ehrsp. p. 1289. diruit latronum
receptaculum Hohen Krähen.

Conventus Mantuani acta cum Hel-
vertiis. G. de Roo p. 460. Dest. Ehrensp.
p. 1291.

Turcica P. M. ep. 492. 500. 522.

Fœdus inter Imperatorem & Pontifi-
cem. *ibid.* Dest. Ehrensp. p. 1292.

Ann. XIII.

Restituitur Maximilianus Sfortia *ibid.*
Rex Ferdinandus Hispan. Regnum Na-
varræ expulso Johanne Rege in ditio-
nem redegerat anni prioris sine Dest.
Ehrensp.

Ehrens. p. 1293. *P. M. ep.* 495. 498. 505.
508. 510. *Pont. Heuterus Rerum Austr. lib.*
VII. c. 4.

Julij Pontificis mors Febr. successio Le-
onis *P. M. ep.* 517. & 519. 520.

Induciæ cum Venetis in tres menses ex-
tenduntur.

Induciæ Ferdinandi Hisp. cum R. Gal-
liæ in annum *Dest. Ehrens.* p. 1294.

Galli fœdus cum Venetis *ibid.* & **Belli**
Mediolanensis novum initium.

Gallorum ad Novariam clades *Desterr.*
Ehrens. p. 1295. *Gerh. de Roo* p. 462. *P.*
M. ep. 523.

Veneti infelicitè Veronam oppugnant
Dest. Ehrens. p. 1296. *G. de Roo* p. 462.

Hispani frustra Patavium aggrediuntur
Dest. Ehrens. p. 1297.

Fœdus Imperatoris cum Anglo & Hel-
vetiis. *ibid.*

Teroana obsessa & capta à Fœderatis.
Ibid. Gerh. de Roo p. 463. **Gallorum ibi**
clades p. seq. *Pont. Heut. Austr. l. VII. c. 5.*
P. M. ep. 525. 526. 527.

Expeditio Burgundica per Ulric. Duc.
Wirtemb. & Helvetios *Dest. Ehr.* p.
1300. & c. *Pont. Heut. Austr. lib. VII.*
cap. 4.

Torna-

Tornacum deditur. *Gerh. de Roo p. 463.*
Desterreich. Ehrensp. p. 1302. P. M. ep.
528.

Rex Angliæ domum redit. *P. M. ep. 533.*
 Veronense præsidium Venetorum terras
 vastat & Livianum proelio vincit.
Dester. Ehrensp. p. 1304. &c. Pont. Heut.
Aust. VII. 6. P. M. ep. 534.

Controversia Bavarica : & quomodo
 composita *Dester. Ehr. p. 1306. & seq.*
Gerh. de Roo p. 465. &c. qui ponit in
Annus seq. Annal. Bavar. etiam part. 2.
lib. 10. p. 237. v. anteced.

Russica ap. *P. M. ep. 526. & 529.*
 Indica *P. M. ep. 532.*

Scotica & Anglica : *Jacobus IV. Scotiæ*
 Rex Angliam aggressus bello, victus
 occiditur in proelio. *Gerh. de Roo. lib.*
12. p. 463. P. M. ep. 536.

Ann. XIV.

Incendium Venetum & tempestas ma-
 ris *P. M. ep. 536. & Gerh. de Roo. p. 465.*
Dest. Ehrensp. p. 1307.

Maranum sine prioris anni à Germanis
 occupatum, frustra à Venetis affecta-
 tur : Inter quos & Cæsarem Ponti-
 fex

l. ep. 495. 498. 505.
745 Rerum Austr. lib.

ebr. successio Le-
 519. 520.
 in tres menses ex.

Hisp. cum R. Gal.
Ehrensp. p. 1294
 eris ibid. & Belli
 um initium.
 am clades *Dester.*
b. de Roo p. 462. P.

nam oppugnant
S. G. de Roo p. 462.
 im aggrediuntur
 7.
 n Anglo & Hel-

ta à Fœderatis.
 i. Gallorum ibi
Austr. LVII. c. 5.

et Ulric. Duc.
 s *Dest. Ehr. p.*
Austr. lib. VII.

Torna-

fex frustra pacem tentat. *Gerb. de Roo. d. l. & P. M. ep. 539. Dester. Ehrensp. p. 1308. & 1310.*

Inducias dat petenti Gallo Ferdinandus Hispaniæ Rex. trementē Anglo genero *P. M. ep. 537. & 538.*

Turcarum 4000. cæli in Hungaria: cruciata ibi dilata. *Petrus Martyr. ep. 536. & 540. 541 543. & 552.*

Rex Galliæ pacem facit cum Anglo: Sorore hujus in matrimonium ducta; quæ Carolo Archiduci promissa erat. *P. M. ep. 541. Pont. Heuterus Austr. l. VII. c. 8.*

In Westfrisia & Ostfrisia à Saxone & Brunsvicence gesta. *Pont. Heut. Austr. lib. VII. cap. 6. & 7.* Hinc Carolus Egmond & comes Ostfrisiæ Etzardus proscriptus Galli Vasalli fiunt *cap. 8. Francisc. Hara. p. 531. & c. Fabricius in Saxonis: Jo. J. Pontani. l. XI. p. 650. & c.*

Indica *ep. 540. ap. P. M.*

Bohemica *P. M. ep. 545.*

Ann. XV.

Ludovicus XII. Rex Galliæ Calend. Januar. moritur cui succedit Francisc. I. *G. de Roo p. 366. P. M. ep. 546. Dester*

Desterreichischer Ehrenspegel p. 1314.

Turcica Dester. Ehrsp. p. 1312.

Hungarica & Seditio cruciatorum Desterreich. Ehrsp. p. 1312. & 1313.

Franciscus Rex Gallia pacem cum Anglo confirmat, & ab Helvetiis frustra petit, cum assumisset titulum Ducis Mediolanensis. *Dest. Ehrsp.* p. 1314. *Dubravii Histor. Bohem.* l. 32. p. 264.

Consilia Cæsaris pag. preced. in spec. Hon. Austriaci.

Congressus Cæsaris cum Rege Hungaria & Polonia *Gerh. de Roo* p. 466. & 468. *Cuspinianus diarium* conscripsit. *Dester. Ehr.* p. 1320. & c.

Carolus Archidux XIV. æt. anno cepit regimen Belgicum. Foedus ejus callidum cum Gallo & Anglo. *Dest. Ehr.* p. 1315. & 1316. *G. de Roo* p. 468.

Francisci Regis Gallia expeditio Italica ad Ducat. Mediolan. recuperandum. Proelium cum Helvetiis & de iis victoria *P. M. ep.* 556. & 557.

Pax cum Pontifice & Helvetiis *Gerh. de Roo* p. 468. & 469. *Dester. Ehr. lib.* 6. c. 18. p. 1338. & c.

Veneti Brixiam obsident. *Livianus* moritur.

Gerh. de Roo. Ehrenspeg.

Ferdinand. te Anglo

Cararia: cruc. yr. ep. 536.

Anglo. am ducta; nilla erat. str. l. VII

axone & ut. Austr. Carolus Erzardus ut cap. 8. brixianus in .650. & c.

Calend. Fran. p. 546. Dester.

moritur. *Gerh. de Roo. p. 469. Desser. Ehr. p. 1341.* iterata obidione pelluntur Veneti *p. 1342.*
 Congressus Pontificis & Regis Galliarum Bononiæ *p. 1342. P. M. ep. 564.*
 Mors Gonfali Ferdinandi *P. M. ep. 560.*
 Indica *P. M. ep. 562.*

Ann. XVI.

Ferdinandi Regis consilia ex successibus Gallorum mutantur. *Gerh. de Roo lib. 12. p. 469. P. M. ep. 564.*
 Morsejus & Elogium *ibid. P. M. ep. 566.*
 Funus *P. M. ep. 567. Desser. Ehr. p. 1342.* Casus singularis *ibid. & P. M. ep. 125. Pont. Heut. rer. Austr. lib. VII. 6. II. Chytræus Chron. Sax. lib VII. p. 191.*
 Successoris Principis Caroli dotes *Ep. 569.*
 Regis Navarræ exulis conatus in herba oppressi *P. M. ep. 570.*
 Cæsaris expeditio in Italiam *Dess. Ehr. p. 1342.*
 Sero ad Mediolanum accedit: revertitur in Germ. *Desser. Ehrens. p. 1343. & 1344. Gerh. de Roo p. 470. Pont. Heut. Austr. l. VII. 6. 12.*

Mense

Mense Martio moritur Wladislaus
Rex Hungariæ Desterreich. Ehrensp. p.

1345. Comitia Hung: pag. ead.

Fœdus Noviodunense inter Gal. & Hisp.

Gerh. de Roo. p. 471. & 472. Desterreich:

Ehrensp. p. 1348. Franciscus Haraus pag:

542. Chyra. Chron. lib. VII. p. 192.

Veneti Veronam obsident, sed repel-
luntur. Gerh. de Roo. p. 472.

Brixia deditur: Dester. Ehr. p. 1346.

Comitia Aurei Velleris: p. 1347. & seq.

Thaleri primum facti: Desterreich. Ehr:

rensp. p. 1349. Chyra. Chron. lib. VII. p:

192. Pon. Heut. Austr. lib. VII. cap. 13.

Ann. X VII.

Veronam recipiunt Veneti. Gerh. de Roo
p. 473. P. M. ep. 582.

Pontifex Urbinatum Ducem expellit

P. M. ep. 577. ille recuperat sua: hinc

pax Cæsaris cum Anglo. Gerh. de Roo

pag. 474. P. M. ep. 787. & 788. & 789:

& 795. & 797. & 604.

Gelricæ turbæ ibid. Dester. Ehrensp. lib:

6. c. 19. p. 1351. Pont. Heut. Pontan Gelr:

lib. XI.

Maximiliani Imp. iter Belgicum. Dester:

Ehrensp:

- Ehrensp. p. 1352. *Francisc. Hara. p. 542.*
 Etzardi Comitatus reconciliatio cum Carolo R. *Dest. Ehrensp. p. 1353. Fr. Har. p. 542. Pont. Heuter. VII.*
 Selymi Turcæ victoria & mors. *G. de Roo p. 475. P. M. ep. 778. & 779. Dester. Ehrensp. p. 1350.*
 Sodalitas S. Christophori. *Desterreich. Ehrenspiegel p. 1353.*
 Seditio in Marchia Windorum. *Dest. Ehrensp. p. 1355.*
 Initia Lutheri. *Chytra. Chron. lib. VII. p. 196. Sleidan. lib. 1. mors cadit in M. Januar. ann. 1519.*
 Carolus Rex venit in Hispaniam *Dest. Ehrensp. p. 1356. non sine infortunio itineris P. M. ep. 599. & 603.*

Ann. XIIX.

- Maximiliani Cæsaris obitus & elogium
Gerh. de Roo p. 476. & 477. (atque hic finit Gerh. de Roo) Wellæ. Dest. Ehrensp. p. 1363. &c.
 Descriptio p. 1367. &c. add. *Cuspinian.*
 Carolus Rex coronatur in Hispania cum matre. *Dester. Ehrensp. p. 1357.*
 Primi regiminis ministeria. *P. M. ep. 615.*

615. 619. 622. 631. *Francisc. Hara. p. 543.*
 Turbæ latrocinij Geldrici culpa Caroli
 Egmondani. *Dest. Ehrensp. p. 1357. &*
1358. Fr. Hara. p. 544. Pont. Heut. Austr.
lib. VII. cap. 16. Is. Pomian. lib. XI.

Comitia Augustana. *Desterr. Ehrensp.*
p. 1358. Ubi Elector Mog. Cardinalis
consecratur. Marchio Brand. Ca-
simirus nuptias celebrat. Delibera-
tio de Carolo H. R. olim Cæsare cre-
ando. Desterreich. Ehrensp. p. 1361. Fr.
Hav. p. 545.

Pax inter Gall. & Anglos *Dest. Ehrensp.*
p. 1359.

Trivultij mors: *ibid. p. M. ep. 632. 638.*
 Legati Polonici cohortatio ad Bellum
 Turcicum.

Leonora Caroli R. soror fit Regina Por-
 tugallæ *P. M. ep. 623.*

Ann. XIX.

Mors Maximiliani ante posita, in Janua-
 rium hujus anni incidit. *Fr. Hara. p.*
545. Pont. Heuter. Austr. l. VII. c. 17. & 18.
 Comitia Imperii & Electio Caroli V:
Chytra. Chron. lib. VIII. p. 204. Georg.
Sabin. (sive sub hoc nomine Phil. Me-
lanct-

lancton) ap. *Goldast. in polit. Imper. part.*
 1. De coronatione: *Hartmann. Maur.*
part. 3. Sleidan. lib. 1. Goldasti Reichs-
handlung P. M. ep. 640. & 643. Pont.
Heuter. Austr. lib. VIII. cap. 2. de Coronat.
P.M.ep. 699. controversias illustriores
circa election. & coron. exequitur
Jo. Strauch. Exerc. Exot. 1. & seqq.

Bellum inter Hildesensem & Minden-
 sem Episcopos, cui alii immixti: *Chy-*
tra. lib. VIII. p. 205. & seq. usq. ad p. 210.
Gobleri narratio apud Scharidium tom. 2.

Svecica & Danica ap. *Chytra. Loccen. Jo.*
Magir. Svaningium (Svaningij Christiernus
II.) Narratio ap. Scharidium tom. 2. p. 955.

Renovatio pacis inter Carol. Hispan:
 Regem & Franciscum I. Gall. sed
 simulata. *Pont. Heuter. Austr. lib. VIII. cap.*
1. postrema parte. Mox tamen adversus
Carolum consilia & molimina Id. cap. 3.

Seditio Vienensis post mortem Maxi-
 miliani Imperat. *Pont. Heuter. Austr.*
lib. VIII. cap. 3.

Pestilentia eod. ann: *ibid.*

Seditio in Hispan. *Id. cap. 4. add. P. M.*
ep. 644. 651. 654. 656. usq. ad 662. Ite-
rum 665. & 666. &c. Sancta Giunta
Francisc. Haræ. p. 1546. sed ista excurrunt
in seq. ann. Afri-

Africana hujus anni P. M. ep. 649.
Indica. ep. 635.

Ann. XX.

Imperat. Carolus discedens Hispania turbata præficit Cardinalem Hadrianum pro Rege. *Francisc. Hava. p. 547.* Alberti Brandenburgici Magistri Ordinis Teutonici bellum cum Sigismundo Polon, Rege, descriptum *Chytrao lib. 8. p. 211. & seq.*

Compositio controversiarum belli Mindensis per tres Electores & alios; Zervestæ binis congressibus finita *Chytrao lib. VIII. p. 214.* Ad Cæsarem res re-jecta, ejusq; mandatum. *p. 215.* Controversia magna de Cæsaris jurisdictione. *p. 217.*

Cæsaris in itinere congressus cum Rege Angliæ Henrico VIII. *Francisc. Havaus p. 547. Pont. Heuter. Austriac. lib. VIII. cap. 5. P. M. ep. 669. & 673. 681.*

Rebelliones Hispanicæ. Vid. P. M. Ep. *ann. præced. signatas & 671. 672. 574. 676. 677. 682. 683. 684. 685. 686. 688. 691. 693. 695. 697. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 709. Pont. Heuter. Au-*

Strac. lib. VIII. cap. 9.

Hac occasione Gallix Rex Navarra Regnum invadit. *Ibid. cap. 8. Pont. Heust. lib. VIII. cap. 10.*

Electoris Saxonix deliberatio cum Erasmo & aliis de causa Lutheri. *Chytra. lib. 8. p. 216.* Cetera ad hanc causam pertinentia habet *Sleidanus lib. 1.*

Conventus Hanseaticorum irritus *Sleidanus lib. 1.*

Mexicum occupatur pro Cæsare *Fr. Hara. p. 548.*

Comitia Wormatiam indicit Cæsar, in seq. ann.

Acta hujus biennii summatim repetit *Thuanus lib. 1. pag. 14. & 15.*

Ann. XXI.

Prima Caroli Imperatoris Comitia, quorum acta bene complectitur *Chytræus lib. VIII. p. 217. & 218. & NB. p. 222. & Goldast. Polit. Imp. part. 3. c. 3. p. 276.*

Lutheri causa in his comitiis tractata. *Sleid. lib. 3.* Proscriptio: & quid desideratum sit in decreto proscriptio-
nis *p. 67.* sed non secuta est executio,
quin

quinimo sequentibus decretis impedita Vid. *Jo. Strauchii Exercit. exot. VI. §. 17. & seq.*

Turbæ & rebelliones in Hispania vid. *ap. P. M. ep. 710. usq. 721.*

Galli Pompelonem capiunt *P. M. ep. 121.* clade afficiuntur in Regno Navarræ *ep. 726.* recipiturque Navarræ Regnum *ep. 727. & 729. P. Heut. Austr. 8. 10.*

Italicæ turbæ. *P. M. ep. 722.*

Mors Xevris. *ibid.*

Nuptiæ Ferdinandi & Annæ Hungariæ. *Fr. Haræ. p. 553. Pont. Heut. Austr. VIII. 11.*

Cæsaris ac Francisci Gall. Regis bellum in Belgio. *Fr. Haræ. p. 553. Pont. Heuter. Austr. VIII. 12. Chytra. VIII. p. 223. & 224. Joh. Isac. Pontan. Gelrica lib. XI.*

In Italia Cæsar & Pontifex juncti Parma, Placentia & Mediolano ejiciunt Gallos. *Fr. Haræ. p. 554. Pont. Heuter. Austr. VIII. 11. Petr. Mart. ep. 747. & 760.*

Transifulanorum Belgarum diffidia *Fr. Haræ. p. 554.*

Gustavus, postea Rex, I. liberandæ Sve-

ciæ adiuicit animum. *Chytra lib. IX. p. 235. & Svec.*

Ann. XXII.

Belli Belgici continuatio *Fr. Hæc. p. 554. Pont. Heut. Austriac. VIII. 13.*

Mors Leonis X. (*vid. Zenocar. in vit. Car. p. 40.*) cui successit Adrianus Prorex Hispan. *Har. p. 555. P. M. ep. 749. 751. 759.*

Cæsar in Hispaniam profecturus ad Anglum traicit, amicitiamque firmat. *Fr. Hæc. p. 555. Pont. Heut. Austr. VIII. 13. Effectus. P. M. ep. 762. Venit in Hispan. P. M. ep. 764. & 766.*

Mors Regis Lusitaniæ Emanuelis *P. M. ep. 752. & 753. Hieron. Osorius in fin. lib. 12. Ubi Elogium satis magnificum.*

Beovia oppugnatur & propugnatur à Gallis & Hispanis *P. M. ep. 763.*

Turcæ Rhodum petunt. *P. M. ep. 767. & 770. de quo bello Jacobus Fontanus apud Schardium T. II. pag 961.*

Terræ motus Americæ & in Azoribus Insulis. *P. M. ep. 769.*

Deditur Rhodus Anno 1523. *P. M. ep. 778.*

Cæsaris in seditiosos Hispanos decreta. *P. M. ep. 771. Chytr. l. IX. p. 244.*

Hilde-

Hildesienſis belli continuatio. *Chytr. l. VIII. p. 219. & 220. pax fit p. 220.*

Gultavus Holmiam obſidet *Chytr. l. IX. p. 239.*

Comitia Noribergenia *Chytr. lib. X. p. 248. & c. Sleid. l. 3.*

Duellum ſingulare, præſente Carolo Imp. in Hilp. *P. Heut. l. VIII. c. 17.*

Ann. XXIII.

In Svecia Guſtavus Rex creatur corona tamen abſtinet uſque in annum 1528. *Chytr. l. IX. p. 242.*

Fridericus Holfatiæ Dux in Chriſtiernum movet *pag. 261. & c. Chriſtiernus in exilium abit. ibid. ſcriptum Ordinum Danicorum p. 262. & c.*

Bellum Sickinganum *Chytr. l. X. pag. 258. & ſeq. Bartholomæus Latom. ap. Schard. T. II. p. 1019. & judicium Sleidani lib. 3. Chytr. q. 260.*

Cæſariani cum Anglis adverſus Gallos in Belgio belligerant. *Fr. Har. p. 557. P. M. ep. 785.*

Friſici & Gelrici belli acta. *p. 558. P. Heuterus Pontani Gelr. l. XI.*

Hadriano Pontifici mortuo ſuccedit

Clemens VII. Julius Medicus ante dictus *Har. p. 559. P. M. ep. 788. & 792. Chytr. p. 268.*

Tyrannis horrenda Wallachiæ Principis. *P. M. ep. 780. NB.*

In Italia Cæsaris fœdus cum Papa & Venetis contra Gallos *Fr. Har. p. 559. P. M. ep. 780. 784.*

Angli apparatus in Gall. *P. M. ep. 785. Pont. Heut. VIII. 18.*

Defectio Borbonii à Rege Gallia *ibid. P. M. ep. 778. & 783. & 785. & 789. promissum præstare nequit. ep. 801.*

Rhodi deditio. *P. M. ep. 778.*

Mediolanum Gallis ereptum. Pontifex Cæs. & Gall. reconciliare sibi invicem nititur. *ibid.*

Fons Rabia frustra ab Hispanis obsesus *P. M. ep. 778.*

Conventus Norib. acta *Sleid. l. 4. p. 88. & 91. 102. & 106. P. M. ep. 801. Hortled. act. publ. tom. 1. l. 1. pr.*

Petri Martyris *Decades Oceanica. ep. 782.*

Cæsaris strenuum consilium de Gallia invadenda. *P. M. ep. 789.*

De religionis negotio in Germania & alibi *Sleid. l. 4. & Chytr. l. X.*

Ann.

Ann. XXIV. & XXV.

Cæsar ad Fontem Rabiã, non sine intermediis victoriis accedit. *P. M. ep.* 791. capitur Fons Rabiæ *ep.* 793. *Har. p.* 559. *Pont. Heut. Austr. VIII. 16. & IX. 1.*

Gallorum in Italia molimina *P. M. ep.* 794. & 795. Ejectis Gallis Cæsar Helvetios per litteras de partibus Gallicis deserendis appellat. *P. M. ep.* 796.

Galli Mediolanum intrant, inde obsident Papiam. *P. M. ep.* 805. 806. 807. 808. proelium atrox ad Paviã. *ep.* 810. Gallus Rex capitur. *ep.* 812. captivus in Hispaniam abducitur. *Har. p.* 561. *P. Heut. Austr. IX. c. 2.*

Hispani à Massiliæ obsidione desistunt. *P. M. ep.* 803. 813.

Frisiæ & Gelrica *Har. p.* 560. *Pont. Gelr. l. XI.*

Malmogiensis conventus 1524. inter Reges Dan. & Svec. *Chytr. l. XI. pr. Locen. de jure in Gotlandiam Chytr. p.* 272. & *seqq.*

Pomeranicæ turbæ *Chytr. l. XI. p.* 276.

Livonicæ turbæ *Id. p.* 277. & *seqq.*

Prus-

Prussica controversia. *Id.* p. 281. & seqq.
usq. ad. 284.

Rustica bella *Paralip. Ursperg.* p. 352.
& c. *Pont. Heut. Austr. l. IX. c. 3.* Thomæ
Munceri seditio, oppressa 1525. *Chytr.*
p. 285. & seqq. *Sleid. lib. 4. p. 112. & lib.*
5. pr. Petri Gnodalii Historia apud Schard.
T. II. p. 1031.

Seditiones Belgicæ *Chytr.* p. 286. & seq.
Ulricus Dux Wirtemb. à tœdere Sve-
vico expulsus frustra reditum armis
tentavit. *Crus. in Annalibus Svecic.*

Ann. XXVI.

Mira commutatio animorum & confi-
liorum capto Francisco I. Gall. R. de
qua vid. *Thuan. l. 1. p. 17. Har. p. 565. P.*
Heut. Austr. l. IX. c. 4. ut & liberatio
Regis ibid. Sleid. l. 6. p. 146.

Q. de fide non servata *Sleid. VI. p. 152.*
litteræ mutux. *Bodin. l. V.*

Fœdus liberati Regis novum cum Pon-
tifice & Venetis Stortiaque contra
Cæs. *Haræ. p. 567. Thuan. l. 1. P. Heut.*
Austr. l. IX. c. 5. Cæsarum per Borbo-
nium arcem capit Mediolani, & cum
Ferrariæ duce Fœdus facit. *Har. p. 567.*
Ponti-

Pontificis auctoritatem abrogat *Thuan.* l. 1.

Comitia Spiræ *Haræ. ibid. & Pont. Heut.* XI, 6. *X. X. Sleid. l. VI. p. 147. & seqq.*
Literæ Gall. R. & Cæsaris apud *Sleidan.*

Nuptiæ Cæsaris cum Isabella Lusitana
P. Heut. Austr. l. IX. c. 6.

Initium Fœderis Evangelici *Sleid. p. 150.*
Conventus Eslingensis *Sleid. l. VI. p. 156.*
Borussica *Chytr. lib. XI.*
Svecica. Id.

Ludovici Hung. R. clades & mors *Haræ*
p. 568. Ferdinandi successio. Paraleip.
Ursperg, p. 355. Crus. p. 598. Step. Brode-
rub. ap. Schard. T. 2. p. 1177.

Ann. XXVII.

Roma occupata à Cæsareanis, *Thuan. lib.*
1. *Pont. Heut. lib. IX. c. 7. Sleid. l. 6. p.*
159. Zenocar. in vit. Carol. lib. 1. p. 44.
& 45.

Bella & fœdera varia in Ital. & Neap. *P.*
Heut. l. IX. c. 7. script. ap. Schard. Tom. II.
p. 1197.

Ultrajectinæ & Transilulanæ res *Pont.*
Heut.

*Heut. lib. IX. c. 8. Har. p. 571. Chytra. XL
p. 706.*

Comitia Ratisbonæ: X. X.

Gallus Cæsari duellum offert *Sleidan. lib.
VI. p. 162. responsio Cæsaris pag. 165.*

Ferdinandi cum Weiroda bellum *Sleid
VI. p. 163. & Hung. Script. Chytr. l. XII. p.
340.*

Tumultus Packianus *Sleidan. l. VI. p. 164.
Joh. Strauch. Exot. Exercitat. IX. Hortleder-
ri Tom. I. lib. 2.*

Marpurgensis Academix initium. *Chytra
lib. XII.*

Ferdinandus Rex Bohemix coronatur
Chytr. lib. XII. p. 303.

Ann. XXVIII.

Gustavi I. Svec. R. coronatio & prima
majestatis judicia *Chytr. lib. XII. p. 308.*

Hagæ direptio & direptionis ultio. *Chyt.
l. XII. p. 309. & 310. P. Heuter. Austr. lib.
IX. c. 9. & 10. Pontan. Gelr. lib. XI. p.
743.*

Welserorum successus Americani *Crus.
Suevic. Annal. lib. XI. part. 3. p. 603. &
608. add. Jo. de Laet. Nov. Orb. lib. XVIII.
c. 8. & 9.*

Conata

Conata Ulrici Wurtembergici irrita
p. 604.

Anglus Cæsari bellum donuntiat. *Sleid-*
dan. l. VI. p. 162. Heut. Austr. l. X. c. i.

Georg. à Fronsperg mors *Crus. p. 605.*

Weiwodæ querelæ de Ferdinando
Sleid. l. VI. p. 163. &c.

Ultrajectinæ & connexæ turbæ *Hara.*

Bellum ex Packiano tumultu instru-
ctum componitur *Sleid. VI. p. 165.*

Neapolis à Lautrecho frustra obsessa.
Sleid. VI. pag. 166. Pont. Heut. Austr. lib.

X. c. 2. Morbi Gallici initium Hara. p.
574.

In religione reformanda quid gestum *Id.*
Andræ Aurix mors. *Sleid. VI. p. 174. Car.*
Sigon.

Ann. XXIX.

Comitia Spirensia *Sleid. l. VI. p. 166. Chytr.*
l. XIII. p. 314. Protestantes. Sleid. p. 171.
& 176. Legatio Protestantium ad Cæ-
sarem VII. pr.

Solymannus à Transylvano accitur: Vi-
ennam obsidet *Chytr. ibid. Historia*
obsidionis extat post Pandecten Turci-
um Leunclavii p. 243. &c. Sleid. VI. p. 174.
& 175.

- & 175. *Har.* p. 582. *Crus.* p. 607. & ap.
Schard. T. II. p. 1207. & 1226.
 Controverſia Marchionum Brändenb:
 & Ducum Pomerariæ compoſita
Chytr. l. XII. p. 314. & ſeq.
 Bellum inter Helvetios civile oritur &
 componitur *Sleid.* VI. p. 124.
 Pax Cameraceniſis. *Sleid.* *ibid.* *Hara.* p.
 579. *Thuan.* l. 1. p. 18.
 Sudor Anglicus. *Sleid.* VI. p. 175. *Har.*
 p. 581.
 Smalcaldicus conventus *Sleid.* l. VII. p.
 580.

Ann. XXX.

- Carolus in Italiam redux Bononiæ cor-
 ronatur. *Sleid.* VII. p. 182. *Goldaſt.* *Pol.*
Imperial. part. IV pag. 327. &c.
 Acta Comitiorum Auguſtanorum apud
Chytra. l. XIII. p. 318. &c. usq; ad 324.
Sleid. l. VII. p. 202. usque 204. Reſciſſa
 acta inter Albertum Brandenburg. &
 Reg. Polon de Pruſſia *Sleid.* l. VII.
Pont Heut. *Auſtr.* X, 5.
Confessionis Auguſtanae hiſtoria Cœleſtini.
 Cauſa Florentina componitur *Chytr.*
Sleid. lib. VII. pag. 189. &c. ex *Jovio Pont.*
Heut.

Heut. Austr. X. 4. Har. p. 584. & fufius in Machiavelli Historia Florentina.

Comitia Imperii de Eligendo Rom. Rege: detrectat Elector Sax. *Sleidan. l. VII. p. 223.* Ferdinandi protestante Elect. Sax. electio & Anno 1531. coronatio Aquisgrani *p. 206. & 207.* hinc materia disputandi ap. *Goldastum in Polit. Imperial. part. 11.*

Fœdus Smalcaldicum concipitur. *Sleid. l. VII. p. 204.* Fœderatorum literæ ad Cæsarem. *p. 204. & seq.*

Liberatio Pontificis & de ea Judicium Guicciardini apud *Chytra. lib. XII. p. 308.*

Filii Regis Galliæ liberantur. *Har. p. 583.*

Granvellani falsum omen apud *Leod. in vit. Friderici l. 7. p. 139.*

Consilium de conciliandis in religione dissidentibus Renneri ap. eundem *p. 150.*

Regis Gall. fœdus cum Turcâ. *Pont. Heut. Austr. l. X. cap. 6.*

Ann. XXXI.

Smalcaldicus conventus *Sleidan. l. VIII.*

C

p. 210.

p. 210. & appellati ad fœdus augendum vicini *ibid.* Cæsaris literæ & ad eas responsio p. 212. Apologetica Protestantium ad exteros *Sleid. l. VIII. pr.* Responsum Regis Galliæ p. 213. & Regis Angliæ p. 214.

Conventus Protestantium Francofurtensis *Sleid. l. VIII. p. 215. Id. 222.*

Controversia Episcopi Bambergensis & Georgii Brandenburgici apud fœdus Suevicum pag. 216. cum intercessoribus Principibus actio Protestantium *Sleidan. lib. VIII. pag. 219.*

Civile Bellum Tigurinorum & Bernensium cum V. Pagicis p. 220. *Haraus p. 588.*

Christiernus exul recuperare sua conatus capitur & per XXVII. annos captivus usque ad mortem detinetur. *Har. p. 589. Pont. Heut. in Austr. X. 6. Chytr. l. XIII. p. 333.*

Ann. XXXII.

Comitia Ratisbonensia præcessit actio cum Intercessoribus Suinfurti *Sleid. l. VIII. p. 222. & s. q. & Noribergæ p. 227. & 228. Chytr. XIII. p. 336.*

In

In Comitibus Ratisbonensibus Albertus Prussiae Dux à Rege Polon. defenditur *Sleid. p. 228. Chytr. l. XIII. p. 340.*
 Pax stabilitur Protestantibus ad concilium usque. Auxilia contra Turcam decernuntur *Crus. p. 619. Har. p. 589.*
 Turca recedit *Har. p. 590.* praesertim *Pont. Heut. in Austr. l. X. c. 6. Hub. Thom. Leod. in vit. Frid. Palatini l. VIII. p. 155. usq. ad 173.* ex diariis Principis, cui summum in exercitibus Imperium commissum.

Summam rerum vid, *ap. Thuan. l. I. p. 18.*
 Circa religionem gesta *Chytr. l. XIII.*

Ann. XXXIII.

Fœdus Cæsaris novum cum Pontificè & Principibus Italiae *Har. p. 591.*
 Legati Pontif. & Cæs. ad Status Imperii de concilio *ibid. & Chytr. l. XIII. p. 342. Sleid. l. 8. p. 229. usq. ad fin. lib. P. Heut. X, 9.*

Cæsar in Hispan. redit *ibid.*
 Pontificis & Regis Gall. conventus Masiliae & nuptiae Henrici Ducis Aurelianensis, *Har. p. 592. Sleid. lib. IX. p. 236.*

C 2) Reputa

Repudiat Catharinam Angliæ Reginam
Rex Henricus VIII. vid. *Sanderus in
ejus vit. Sleid. l. 9. p. 238. P. Heut. Austr.
X. 9.*

Landgravii Hassiæ consilia pro liberan-
do Ulrico Duce Wurtemberg. *Sleid.
l. IX. p. 237. & seq. Pont. Heut. Austr. l.
X. c. 10.*

Ann. XXXIV.

Tragœdia Aurelianensis. *Sleid. l. IX. p.
239.*

Lubecensium discordiæ cum Svecis &
Danis. *Chytr. p. 342. & seq. & l. XIV.*

Gelricæ turbæ. *Pontan. XI. p. 771. usque
ad 777.*

Interdictum Regis Ferdinandi de mili-
tibus non conscribendis *Crus. p. 624.*

Dissolutio fœderis Svevici *Crus. p. 625.*

Ulricus Wurtembergicus recuperat Du-
catum *Crus. p. 625. add. Sleidan. IX. p.*

*242. & 252. Schard Tom. II. p. 1277. & G.
Chytræ XIV. pag. 353. Hortleder. Tom. I. li-
bro 3. toto.*

Transactio Cadamica *Crus. p. 626. Hort-
led. Tom. I. l. 3. c. ult.*

Monasterienses turbæ Anabaptisticæ
Pont.

Pont. Heut. Aust. X. 10. & 11. Haræ. p. 595.

NB. Sleid. lib. X. Chytr. l. X. p. 354.

**Pontificis mutatio. Clementi succedit
Paulus III. ejus de concilio consilia.**
Sleid. lib. IX. p. 245.

Ann. XXXV.

In Gallia persecutio Protestantium.
*Sleid. l. IX. p. 246. & seqq. Regis ad
Status Imperii literæ apologeticæ p.
249. & 250.*

In Anabaptistas animadvertitur *Haræ. p.
597. & 598. Pont. Heut. Aust. l. XI. cap.
2. & 3. Hortensii & Corvini historia
apud Schard. Tom. II. pag. 1305. & c.*

**In Anglia sævit Rex in Thomam Mo-
rum & Episcopum Roffensem** *Haræ
p. 598. Sleid. l. IX. p. 252. & 253. Chytr. l.
XI. p. 353.*

Expeditio Cæsaris Tunetana. *Har. pag.
599. & seq. P. Heut. lib. XI. c. 1. Carolus
f. Tuneta. ap. Schard. Tom. II. p. 1204.
Carmen. Diarium expeditionis p.
1341. & 1382. Sleid. l. IX. p. 252. Chytr. lib.
XIV. p. 359. & c.*

Actio de concilio cum legato Pontificis
Sleid. lib. IX. p. 253. & c.

C 3   Con-

Conventus Smalcaldicus & Legati
Galliæ Regis & Angliæ. *Sleid. lib. IX.*
p. 258. &c. renovatur fœdus & auge-
tur p. 265. Fœdus inter Anglum &
Protestantes accessit anno seq. Sleid.
l. X. p. 286. Crus. p. 629. Chytræ. l. XIV.
p. 359.

Mors Francisci Sfortiæ novo Bello ma-
teriam datura *Fr. Haræ. pag. 502.*

Ann. XXXVI.

Pax inter Regem Daniæ Christian. III.
& Lubecam confœderatosq; com-
ponitur *Chytr. l. XIV. p. 361. 362. & 363.*
Sleid. l. X. p. 283.

Christianus III. Rex Daniæ in Belgio
urbas dat divertendis Burgundis
ibid. Pont. Heut. Austr. l. XI. c. 6.

Cum Sveciæ Rege induciæ tantum con-
venerunt *Chytr. p. 363. Loccen. lib. 6.*

Turbæ Werdenses ab Episcopo cœptæ
Chytræ. l. XIV. p. 363. & 364.

Ad fœdus Smalcaldicum plures ac-
cedunt: etiam Argentoratenses, post
concordiam à Bucero conciliatam.
Horled. Tom. I. l. 8. c. 9. & 13. Chytr. lib.
XII. p. 364. & 365. Prorogatio ejus
in

in decem annos. pag. 370. & seq.

Tractatus Wittenbergensis cum Lu-
thero & Formula concordia p. 365.
& seq. cui Helvetii accedere recusant,
Bullingero stimulante.

Sabaudus à Rege Galliaë expulsus est,
quem frustra restituere conatur Ca-
rolus Imperator, *Chytr. lib. XIV. p. 372.*
Sleid. l. X. p. 284. Har. p. 602. & 603.
Pont. Heut. Austr. l. XI. c. 4. Thuan. l. 1. p.
19. Hortled. Tom. I. l. 1. c. 21. & seq.

Pontifex Concilium indicit Mantuaë.
Sleid. lib. X. p. 289.

Bellum inter Cæsarem & Galliaë Re-
gem *Sleid. lib. X. p. 291. Hara.*

Protestantium litteræ ad Cæsarem de
Concilio &c. *Sleid. lib. X. p. 293.*

Seditio Anglicana *Sleid. l. X. p. 292.* Anna
Bolena capite plectitur *Chytr. l. XIV.*
p. 373. Catharina Regina moritur
Ibid. Atque ita negotium Legationis
Anglicanaë, cujus historia ap. *Sleid. lib.*
X. p. 286. &c. tollitur. p. 289.

Mors Erasmi.

Ann. XXXVII.

Controversia Hildesiensis recrudescit.

C 4

Chytra.

Chytra. l. XV. pr. p. 375.

Bremensium cum Balthasare Ommecke
discordia *Chytr. l. XV. p. 376. & seqq.*

Conventus Smalcaldiaë de Concilio &
articuli Smalcaldici *Chytr. l. XV. p.*
378. Sleid. l. XI. p. 296. usq. ad 320. Hort-
led. T. 1. l. 1. c. 27. & c.

In Dania Rex Christian. III, coronatur
& Episcopi à consiliis publicis regni
removentur *Chytr. l. XV. p. 378. & 359.*

Alexandro Medices occiso succedit
Florentiæ Cosmus Medicæus *Chytr.*
lib. XV. p. 381. Sleid. lib. X. pag. 293. Pont.
Heut. Austr. lib. XI. c. 7.

Cæsareanorum in Belgio gesta *Sleid. l. XI.*
pag 321. Har. p. 605. & c.

Damnum Ferdinandi Regis à Turcis
Sleid. l. XI. p. 322. P. Heut. l. XI. c. 8.

Ann. XXXVIII.

Controversia de Burggraviatu Magde-
burgensi *Chytr l. XV. p. 380.*

Bellum Comitum Altenburgensium
cum Episcopo Monasteriensis. *Chytr.*
l. XV. p. 382.

Bellum in Italia *Thuan. l. 1. p. 19.*

Conventus fœderatorum Brunsvigæ
Chytr.

- Chytr.* l. XV. p. 382. *Sleid.* l. XII. p. 330.
Controversia Marchionis Brandenburgici cum Noribergensibus *Chytr.* l. XV. p. 303. *ac sequ.*
Minda civitas proscibitur & à fœderatis Smalcaldicis defenditur *Chytr.* l. XV. p. 384.
Initium tumultus Dackici in Svecia apud Smalandos *Chytr.* l. XV. p. & 386.
Disputatio de literis interceptis inter Hassiæ Landgravium & Brunsvicensium Ducem.
Conventu Francofurtensi belli tentamenta discutiuntur *Chytr.* l. XV. p. 388. 389. *Sleid.* l. XII. p. 339.
Conventus Cæsaris, Regis Galliæ, Pontificis Niceæ. *Sleid.* l. XII. p. 331. *P. Heut.* l. XI. c. 9. *Thuan.* l. I. p. 20. & 21. *Har. pag.* 609. & 610. *Crus. pag.* 634.
Schola Argentoratensis. *Sleid.* l. XII. p. 333.
Electoris Brandenburgici legatio ad Electorem Saxonie de Turcico periculo *Sleid.* l. XII. p. 334.
Conventus Isenacensis. *Sleid.* l. XII. p. 337.
Fœdus Sanctum Noribergense *Sleid.* l. XII. p. 338. & 339. *Horled. Tom. I. l. 8. c. 14.*

Caroli Geldri mors *Har. p. 611. vid. Gel-
rica annis qui perscripti sunt ap. Pon-
tan. l. XI. à pag. 778.*

Ann. XXXIX.

Gandenses rebellant, & R. Gallix se
frustra dedere moliuntur pacto pa-
trocinii. *Har. p. 612. Pont. Heut. Austr.
l. XI. c. 11.*

Scripta adversaria inter Brunsvicensem
& Saxonix Ducem Georgium. *Sleid. l.
XII. p. 340. & 347.*

Conventus Francofurtensis acta *Sleid. l.
XII. p. 341. & 342.*

Guilelmi Clivix Ducis prætenfio. *Sleid.
lib. XII. p. 343.*

Gall. Regis ad Ducem Wurtenb. & hu-
jus ad illum literæ. *Sleid. l. XII. p. 343.
Crus. p. 640.*

Georgii Saxonix Ducis Testamentum
& successio *Sleid. l. XII. p. 343. & 344.*

Henrici Angliæ Regis constituta circa
religionem. *Sleid. lib. XII. pag. 346.*

Conventus Smalcaldicorum Arnste-
tensis *Sleid. lib. XII. p. 346.*

Controversia BrairenLandenbergensi-
um & Rotwilensium *Crus. p. 641.*

Ann.

Ann. XL.

Cæsaris iter per Galliam ex Hispania in
Belgium; Gandenses puniit. *Har. p.*
614. &c. P. Heut. Austr. l. XI. 12. & 13.
14. & 15. Thuan. l. i. p. 21.

Legati Protestantium apud Cæsarem.
Sleid. l. XII. p. 348. & 349.

Conventus Smalcaldicus. *Sleid. l. XII.*
p. 351. & l. XIII. pr. usq³ ad 361.

Cæsaris & Protestantium literæ mutuæ
Sleid. l. XIII. p. 361.

Farnesii Cardinalis consilium contra
Protestantes *Sleid. l. XIII. p. 361. &c.*

Rex Gall. cum Clivensi contra Cæsa-
rem affinitatem jungit *l. XIII. p. 366.*

Regis Angli sævitia *Sleid. l. XIII. p. 367.*

Acta conventus Hagenoensis *Sleid. XIII.*
p. 367. &c.

Incendia varia & incendiarii *Sleid. l. XIII.*
p. 370.

Budæi mors *Sleid. ibid.*

Conventus W ormatiensis *Sleid. lib. XIII.*
p. 371.

Hungarica causa *Sleid. l. XIII. p. 372.*

Jesuitarum initium: *Bertelius hist. Luxen-*
burg. p. 75. & Damiani Secularis historia.

Ann. XLI.

Ann. XLI.

Comitia Ratisbonensia *Sleid. l. XIII. p.*
374. 378. ubi propositio Cæsaris no-
tabilem repetitionem habet ante a-
ctorum *Har. p. 618. &c.* In itinere Cæ-
sar Norimbergæ exceptus. *Crus. p. 645.*
Decretum *Sleid. XIV. p. 389. X. X.*

Acta colloquii in Comitibus *Sleid. l. XIV. p.*
384. &c. *Chytr. XV. p. 395. Crus.*

Guillemi Clivenſis matrimonium Gal-
licum *Sleid. l. XIII. p. 389. Pont. Heut. in*
Austr. l. IX. 15. Intercessio pro eo apud
Cæsarem irrita *Sleid. XIV. p. 390.* Nova
actio cum eo *p. 392.*

Turca Budam & Pestum capit *Sleid.*
lib. XIV. Chytr. XV. p. 395. Lonic. in Turcicis
p. 38. b. Har. p. 619.

Cæsaris expeditio in Africam ad Argie-
ram infelix *Sleid. l. XIV. p. 391. & seq.*
Pont. Heut. Austr. l. XI. c. 15. Har. p. 620.
Nicolaus Villagagno Eques Rho-
dius ap. *Schard. T. 2. p. 1419.*

Controversia de Episcopatu Naum-
burg. *Chytra. XV. p. 395. & 398. Sleid. lib.*
XIV. p. 395.

Fœdus inter Svecos Danosq; *Chytr. l. XV.*
p. 395. Gallia

Galliæ Rex Danos Svecosq; in auxilium
 vocat *Chytr. l. XV. p. 395.*

Academia Francofurtensis ad Viadrum
 instauratur *Chytr. l. XV. p. 397.*

Ann. XLII.

Bellum Brunsvicense *Chytr. l. XV. pag. 397.*
Sleid. l. XIV. p. 410. Brunsvicensis ad
 Cameram detert querelam *Sleid. XV.*
p. 417. Hortled. Tom. 1. l. 4. tot.

Comitia Spiræ *Chytr. l. XV. p. 398. Sleid.*
lib. XIV. pag. 396. & c. R. X.

Exercitus Imperii ab Electore Bran-
 denburg. in Hungariam adversus
 Turcam ductus nil perficit. *Chytr. l.*
XV. p. 298. Sleid. l. XIV. p. 401. & 402. &
l. XV. p. 417. Lonicer. Turcic. p. 38. b.

Bellum Geldrense *Chytr. l. XV. p. 398. &*
399. & alibi pluribus locis à Rege
Gall. illatum Sleid. lib. XIV. p. 408.
Pontan. Gely. l. XII.

Tridentini concilii indictio *Sleid. l. XIV.*
p. 407. P. Heut. Austr. l. XI. c. 18.

Locustæ prodigiosa multitudine *Sleid. l.*
XIV. p. 410.

Comitia Noribergæ post Spirensia *Sleid.*
l. XIV. pag. 411. & 419.

Ann.

Ann. XLIII.

Reformatio Ecclesiæ Coloniae tentata
& impedita *Chytr. l. XVI. p. 402. Sleid. l.
XV. p. 406.*

Controversia de Ecclesiasticis redditibus
in Insula Rugia *Chytr. l. XVI. p. 403.*

Comitia Noribergensia *Chytr. l. XVI. p.
405. N. N. v. ann preced. Sleid. l. XV. p.
421.*

De Geldrico bello componendo actum
Chytr. l. XVI. p. 405. & 406.

Acta Geldrici Belli *Har. p. 626. & seq.
Pontan. Gelric. l. XII.*

Rex Gall. Sociis Turcis Nicæam oppu-
gnat *Har. p. 627. & 628. P. H. Austr. XI.
c. 20.*

Post Duræ excidium, Clivii & Gelri se-
dedunt Cæsari *Har. 629. finitur bel-
lum 630. Sleid. XV. pag. 433.*

Franci Lutzenburgum invadunt. *Har. p.
630. Pontan. ut supra Pont. Heut. Austr. l.
XI. c. 21. & 22.*

Fatricidium crudele Alphonsi Diacii,
in Johanne Diacio perpetratum. Ex-
tat de eo peculiaris liber *Martini Bu-
ceti.*

Ann. XLIV.

Ann. XLIV.

Comitia Spirensia, *Sleid. lib. XV. p. 435.*
 & seqq. de religione, de bello Tur-
 cico, de causa Brunsvicensi, Legatio
 Gallica non audita sed vulgata *p. 445.*
 actio cum Pontifice de arce Nicœna.
 Literæ ad Helvetios. Accusatio Brun-
 svicensis à Protest. facta. de Trottia.
 Transactio inter Cæs. & Ferd. & Sa-
 xon. de R. R. Decreta *p. 446. Chytra.*
XVI. 408. N. N. Pontifex improbat.
Sleid. XVI. p. 451. &c.

Clades Cæsarianorum ad Carignanum,
 unde irrita spes pacis. *Sleidan. XV. p.*
443, Hara. p. 632. variè gesta p. 633.
& 634.

Anglorum bellum in Scotos *Sleid. XV. p.*
444. Chytra. XVII. 409.

Expeditio Cæsaris adversus Gall. R. *Sleid.*
XV. p. 448. & 449. Anglo adjuvante
ab altera parte qui Boloniam capit p.
ead. Pax cum Gallo. p. 450. Hara. p.
634. & 635. Chytra. XVI. p. 408.

Actio Colonienfis inter Archiep. &
 Capitulum *Sleid. XVI. p. 455. &c.*

Bolonia capta frustra de pace cum An-
 glo

- glo actum *Sleid. XVI. p. 457. Hara. p. 636.*
 Sveciæ in Regno successio hæreditaria
 instituitur *Chytra. XVI. p. 407.*
 Holsatiæ divisio *Chytra. XV. p. 409.*
 Academia Regiomontana cœpit *Chytr.
 XVI. p. 409.*

Ann. XLV.

- Comitia Wormatiæ *Sleidan. XVI. p. 459.
 &c. Exitus p. 472. R. X. Chytra. XVI.
 p. 409. Valdensium persecutio in
 Gallia *Sleid. lib. XVI. p. 463. & seqq.*
 Induciæ Cælaris cum Turca *Sleid. XVI.
 p. 471.*
 Coloniensis actio continuatur *Sleid. XVI.
 p. 471. & seq.*
 Legatio Protestantium de pace inter
 Gall. & Angl. R. reconcilianda *Slei-
 dan. XVI. p. 473. conventus Brugensis
 irritus p. 478.*
 Bellum Brunsvicensis in Landgraviûm
*Sleidan. XVI. p. 473. &c. Chytra. XV. p.
 410. & 411.*
 Tridentini Concilii initium *Chytra. XVI.
 p. 415.*
 Episcopi Lubecensis captivitas pessimi
 exempli*

exempli *Chytra*. XVI. p. 411.

Ann. XLVI.

Smalcaldicorum conventus Francofurtens. *Chytra*. XVI. p. 413. *Thuan.* lib. 2. p. 46. *Sleidan.* XVI. p. 478.

Comitia Ratisbonensia *Chytra*. XVI. p. 413. & seq. *Thuan.* lib. 2. p. 45.

Mors Lutheri *Thuan.* lib. 2. p. 43. *Sleidan.* XVI. p. 487. & seq.

Belli inter Cæl. & Protestantēs causæ ac initium *Chytra*. XVI. p. 413. & 414. Scriptores ejus. *ibid.* *Thuan.* lib. 2. p. 48. & c.

Pertinent huc *Acta Horled.* tom. 2. lib. 2. c. 20. usq. ad 28.

Diazii cædes *Sleid.* XVII. pr. & *Senarclavis* opusculo peculiari.

Ab hoc anno *Thuanus* incipit. v. pr. lib. 2. Lit. ad Cæs. & Reges Gall. & Angl. *Thuan.* lib. 2. p. 52.

Conducuntur copię Protestantium *Thuan.* 2. p. 54. *Sleidan.* XVII. 512. numerus p. 55. legati intercessores p. ead. *Sleid.* XVII. 517. & XVIII. 539. proscriptio Saxonis & Hessi p. 56. *Sleid.* XVII. 525. *Horled.* tom. 1. lib. 3. c. 16. p. 273. pr. castra utriusq; partis p. 57. indicitur Cæ-

D

fari

fari bellum *p. ead. Sleid. XVII. 533.* Con-
 filia in incerto Protestantibus. *Ibid.*
 Cæsaris vires *p. 58.* Cæsar trahit bel-
 lum *p. 61.* Smalcaldici non bene con-
 sulunt suis reb, *ibid.* pæne ad præli-
 um res deducitur, sed omittitur cau-
 tione Cæsaris *p. 63.* Velitationes acres
p. 64. Dona werda capta à Cæsarianis
p. 64. Sleid. XVIII. 547. Schertelii abi-
 tus & reditus *p. 65. Sleid. XVIII. 549.*
 Louinga deditur Cæsari. *Ibid.* judici-
 um de prælio omisso *p. 65.* variæ pu-
 gnæ *p. 66.* deliberatio de hibernis *p. 67.*
 Mauritius Saxoniam vastat, de quo
p. 67. & 68. & 69.
 Fæderati dissipantur *p. 70.* Norlinga
 Cæsari dedita *p. 71.* & mox aliæ urbes.
Ibid. pax cum Anglo fit. *Thuan. lib. 2. f.*

Ann. XLVII.

Wurtembergensis Ducatus multa loca
 ab Albano occupantur, & Dux, qui-
 bus Cæsar voluit conditionibus in-
 gratiam recipere. *Thuan. tom. 2. lib. 3.*
per tot. Thuan. & 102. Sleid.
 Thuan. *lib. 2. f. 102.*
 Thuan. *lib. 2. f. 102.*
 Thuan. *lib. 2. f. 102.*

IV. p. 102. *Sleid. XVIII. p. 565. Pont. Heut. Austr. XII. c. 11.*

Mauritium Elector Saxoniz ditione pleraque exiit, Lipsiam frustra obfedit. *Thuan. lib. IV. p. 103. Chytra. XVI. p. 415.*

Argentoratum Cæsari reconciliatur *Thuan. an. IV. p. 103. Sleid. XVIII. 568. & 571.*

Saxonis victoria, capta Roclicia. *Thuan. lib. IV. Chytra. XVI. p. 415.*

Brandenburgicus Elector frustra de Helso Cæsari reconciliando agit *Thuan. lib. IV. p. 105. & 106. ipse in partes Cæsaris transit p. 107.*

Cæsaris iter adversus Saxonem *Thuan. lib. IV. p. 108. & 109. & in itinere successus p. 110.*

Saxon. consilia in incerto sunt. *Thuan. lib. IV. p. 111.*

Cæsar Albin transit ducem viae nactus *Thuan. p. 112. res ad prælium spectat, quod utrimq; paratur p. 113. & 114.*

Cæsar vincit, Saxo capitur *Thuan. lib. IV. p. 115. Sleid. XIX. 576. & 577. Chytra XVI.*

p. 21. Pont. Heut. Austr. XII. 13.

Magnanimitas captivi Saxonis *Thuan. lib. IV.*

Elect. Sax. lata Wi-
D 2 rebergæ

- tebergæ deditio extorquetur p. 117.
Sleid. XIX. 579.
- Jul. Pflugius in Episcopatum Naumburg. restituitur à Mauritio p. 118.
 Gotha quoque Cæsari deditur, soloque æquatur *ibid. Chytra. XVI. p. 421.*
- Cæsar Magdeburgi obsidione omiſſa, Hassiam cogitat. *ibid.* Hefſo deditio-
 nem persuadent Mauritius, & Ele-
 ctor Brandenburg. *Thuan. IV. p. 119.*
 conditiones Hefſo propositæ, &
 sponſores p. 120. fit Cæsari supplex Ha-
 læ p. 121. captivus detinetur *ibid.* frū-
 ſtra deprecantibus sponſoribus p. 122.
 iudicium de hac ſeveritate *ibid.* mul-
 ſtantur graviter Fœderatorum ſocii
 p. 123. *Sleid. XIX. 581. & 583. Pont. Heut.
 Auſt. XII. 14.*
- Boëmi fortuna belli infeliciter tentatâ
 ſupplicant Regi Ferdinando *Thuan.
 IV. 124. mulſtantur p. 125. Sleid. XIX. p.
 586. & ſeq.*
- Judicium de bello ab utraque parte
Thuan. lib. IV. p. 126. & 127.
- Comitia Auguſtana armata *Thuan. lib. IV.
 p. 128. & 129. Sleid. XIX. p. 588. & ſeq.
 Chytra. XVI. p. 422. Pont. Heuter. Auſt.
 XII. 15.*

Cum

Cum Pontifice agitur de concilio Bononiâ Tridentum revocando *Thuan. lib. IV. p. 129. resp. anno seq. Thuan. lib. V. pr.*

P. Aloisius Placentiæ interficitur conspiratione. *Thuan. IV. p. 132.*

Controversia de Parma & Placentia inter Cæs. & Pontificem *Thuan. lib. IV. p. 133. Chytra. XVII. 425.*

Fliscana Coniuratio Genuæ *Thuan. lib. III. p. 74. & seqq. tum Ciboana p. 80.*

Neapolitanus motus ex Inquisitionis metu *Thuan. lib. III. p. 81. Sleid. XIX. p. 587. Pont. Heut. Austr.*

Henrici VIII. Angl. R. mors & elogium *Thuan. lib. III. p. 84. & 85. Sleid. XVIII. 567. Chytra. XVI. p. 417.*

Francisci I. Gall. R. mors & elogium *Thuan. III. p. 85. & 86. Successore Filio Henrico II. mutatio aulae ingens. Sleid. XIX. 371.*

Leges instauratæ *Thuan. III. p. 89.*

Pontificii legati facultas valde restricta in Gallia *Thuan. III. p. 90. & 91.*

Jarnacii & Castanei certamen *Thuan. lib. III. p. 93. & 94. & occasio duellorum inhibendorum.*

Scotos inter & Anglos turbæ *Thuan. III.*

p. 94. & seqq. *Steid.* XIX. p. 595. *Buchanan. Scot. lib. XV.*

Mortes illustrium literis & armis viro-
rum *Thuan.* III. p. 99. & 100.

Acta Concilii ap. *Steidanum lib. XVIII.*
& XIX.

Gonzagæ judicium celebre *Chytra.* XVI.
p. 427. parallelum habemus ap. *Pontum Heuterum Burgund. lib. V. c. 5.*

Crusius hoc anno videndus.

Addatur *Haraeus h. ann.*

Ann. XLVIII.

Actio de Concilio Tridentum referen-
do *Thuan. lib. V. pr.*

Actio de formula Interim Augustæ *Thu-
an. lib. V. pr. 143.* vel recepta vel re-
casata usq; ad 146. capita *Steid. XX. p.*
625. Bucerus non probat. *Ibid.* Con-
fessio captivi Electoris *Chytre. XVI.*
p. 439. & c. *Steidan. XX. p. 619.* & c. tut-
bæ inde enatæ p. 431. *Steid. XX. 633.*

De actis Comitiorum, quorum men-
tio anno præced. *Thuan. lib. V. p. 146.*
Pont. Heuter. Austr. XII. c. 16. *Hara. p.*
650. *Crus. p. 666. N. N.*

Con-

Constantienses adiguntur ad formulam
Interimisticam recipiendam *Thuan. lib.*

V. 149. & 150.

Cæsar ad se Philippum filium accersit :
ejus iter *Thuan. lib. V. p. 150. & 151.*

Severitas in Lutheranos *Thuan. V. 152.*

Rege Galliæ in Subalpinâ provincia ab-
sente, tumultus à Scholasticis Sorbon.
ortus *Thuan. V. 133. & alius in Aquita-*
nia ibid. Sleid. XXI. 648.

Scotica *Thuan. lib. V. p. 158. usq; ad 1641*
Sleidan. XX. p. 620 & c.

Mortes illustrium *Thuan. V. p. 164. usque*
ad. fin.

Solimanni Turcæ contra Persam expedi-
tio duce perfuga *Thuan. V. p. 163. & 164.*

Moscouitica legatio ad Carol. Cæs. in

Comitiis Augustan. *Chytra. XVI. p. 428.*

Caussa Prussica in Comitiis agitatur,
Sleid. XX. p. 608. & seq. Hara. 651.

Acta in concilio ap. *Sleidan. lib. XX.*

Vogelspergeri supplicium *Sleid. XX. p.*
623. Hara. p. 650.

Inauguratio Mauritii electoris *Sleid. lib.*
XX. p. 624. & seq. Crus. 667.

Decretum Comitiorum *Sleid. XXI. p.*
642.

Francisci Spieræ historia *Sleidan. lib. XXI.*

p. 649. & 650.
 Philippus Princeps Belgii inauguratur
Pont. Heut. Austr. XIII. c. 2. anno inseq.
Hare. p. 654.

Ann. XLIX.

Magdeburgenses proscripti, apologiā
 editā (*Thuan. lib. VI. p. 169.*) hoc an-
 no non impugnantur.

Lutetiæ ædificandi licentia coërce-
 tur edicto, *Thuan. VI. p. 171.*

Seditio in Anglia *Thuan. VI. 173. Sleid.*
XXI. p. 664. Scotica quædam. p. ead.
et. 174. Natal. Com. lib. IV. p. 75. &c.

Rex Gall. fœdus cum Helvetiis instau-
 rat, *Natal. Com. lib. 3. p. 71.*

Mors Pontificis Pauli III. *Thuan. VI. p.*
178. Conclave p. 179. succedit ann
seq. Julius III. antea Joannes Maria
Montanus Arretinus. Thuan. lib. VI. p.
180. & 181. Sleidan. XX. p. 667. &c. Na-
tal. Com. lib. IV. p. 77.

Histor. Eccles. ap. *Sleidan. lib. XXI.*

Ann. L.

Annus jubilæus de quo digressio *Thuan.*
p. 180. novi Pontificis specimen p. 181.
 Literæ

Literæ Mauritii Sax. Elect. ad Cæs. de concilio Tridentino *Hara.* p. 657. Edictum de religione in Belgio: post mitigatur *Hara.* p. 659. *Sleid.* XX. p. 678. & 679.

Comitia Augustana *Hara.* p. 658. finis & decretum p. 661. *Thuan.* VI. p. 194. & c. p. 197. *Sleid.* XXII. p. 682.

Meckelburgicus obsidere Magdeburgum jubetur, frustra propositis conditionibus *Pont. Heut. Austr.* XIII. 5. *Hara.* p. 659. Præficitur castris Mauritius. *Ibid.* *Sleid.* XXII. p. 684. 688. 689. & 729. & 723.

Historia belli Magdeb. *Besselmeieri* apud *Schard.* & 2. p. 1684. & *Horled.* Tom. 2. lib. 4.

Cæsar per Duces suos urbem Africanam occupat *Hara.* p. 660. historia apud *Schard.* tom. 2. *Thuan.* lib. VII. p. 222. & seqq. *Sleid.* XXII. p. 683. *Natal. Com.* lib. IV. p. 78. & c.

Pax inter Gallos Anglosq; *Thuan.* VI. p. 183. *Sleid.* XXI. p. 674. & XXII. pr.

De sævitiâ in Waldenses exercita *Thuan.* VI. p. 190. & c.

Sacerdotes missifices è templo exacti
D 5 Argen-

guratur
o inseq.

ologu
oc an

ërce-

Sleid.
ead.

u-

p.

m

ia

Argentinae Thuan. *Vk* p. 192. error notatur. *Sleid. lib. XXI. p. 673.*
 Granvillani mors Thuan. *VI. p. 194.*
 Mortes Claror. virorum Thuan. *VI. p. 200.*

Ann. LI.

Turcorum in Sicilia successus & Tripolis in Africa capta Thuan. *lib. VII. parte posterior.* Excusatio Gallorum p. 234. *Sleid. XXII. p. 710. &c.*

Acta in Concilio Tridenti Thuan *VIII. p. p. 242. &c. Natal. Com. lib. IV.*

Conventus Noribergæ (Deputatorum) de sumtibus belli Magd. Thuan. *VIII. pr. Sleid. XXII. p. 702.*

Belli Parmensis origo Thuan. *VIII. p. 247. Sleid. XX. p. 704. & 705. & XXII. p. 716. & 717. Natal. Com. lib. IV. p. 79.*

Pacificatio Passaviensis Thuan. *lib. X. p. 319. Chysra. XVII. Pont. Heuter. Austr. XIII. 615.*

Hungarica & Transilvanica *Natal. Com. lib. IV. & V. etiam seq. ann.*

Octavius Farnesius ad Francum deficit contra quem Pontifex Mirandulam, Gonzaga Parmam obsident. *Harv. p. 661. Natal. Com. lib. IV.*

Mauri-

Mauritius ap. Magdeburgum cunctantius agit, recipit tamen deditio-
Haræ. p. 662. & 663. Thuan. VIII. p. 238.
Sleidan. XXII. & XXIII.

Mauritius El. copias cogit & occultum
 fœdus sancit cum R. Galliæ pro li-
 berando socero *Haræ. 663. Thuan. VIII.*
p. 239. & 240. Sleid. XXIV. p. 753. Pont.
Heut. Austr. XIII. 12. & 13.

Hungarica hujus anni *Thuan. lib. IX.*

Cæsar deprecatores Hessi captivi differt
Har. p. 663. Thuan. VIII. p. 241. Sleidan,
lib. XXIII. p. 727.

Ann. LII.

Mauritius cum Rege Rom. de liberan-
 dis captivis Principibus agit, qui con-
 ventum promittit Passavii ac indu-
 cias facit. Interea Mauritius cum
 sociis occupat multa loca in Suevia;
 captoque Ereburgo, cum Inspruck-
 um contenderet, Cæsar inde noctu
 discedit *Haræ. p. 664. & 665. Sleid. XXIII.*
p. 749. & p. 767. Thuan. lib. X. pr. Hortled.
tom. 2. cap. 5.

Rex Galliæ Merim & alia occupat *Haræ.*
p. 665. Sed ne ulterius pergat à Fœde-
 ratis

ratis rogatur. *Sleid. XXIV. p. 765.* Belgis etiam ditionem Francicam invadentibus. *Sleid. XXIV. p. 767.* quid ab Argentorat. R. G. postulaverit *Sleid. XXIV. p. 763. Thuan. lib. X. p. 305.*

Passaviensis Pax. *Har. p. 666.* liberatio Hessi (nam Elect. Saxon jam dimissus erat: mendacium *Natal. Com. libr. V. p. 104. & p. 107.*) Albertus Brandenburgicus non vult huic paci subscribere: cui quæ promiserant Episcopi Cæsar irrita facit. *p. 667. Sleid. XXIV. pr. 771.*

Cæsar Metim obsidet. cui reconciliatur ad tempus Albertus *Hara. p. 668. Thuan. lib. XI. p. 3316. Sleidan. XXIV. Natal. Com. libr. VI. p. 127. & 129. usq. ad 133.*

Cæsarem hiems ob obsidione Merensi pellit. *Hara. p. 668. Thuan. XI. p. 348. & seq. Pont. Heuter. Austr. XIII. 16. 17. Clarorum virorum mortes Thuan. lib. XI. f.*

Res hujus anni, auctore Jo. Sambuc. apud *Schard. tom. 2. p. 1717.*

Ejusdem expugnatio Temesuari apud *Schard. tom. 2. p. 1734. Natal. Com. lib. V. .109.*

Ann. LII.

Ann. LIII.

Alberti Brandenburgici in Episcopos arma: prælium cum Mauritio Saxonæ El. qui victor obiit *Thuan. lib. XII. pr. & p. 357. Sleidan. lib. XXIV. &c.*

Johannis Friderici cum Augusto Mauritii successore tractatio p. 1359.

Proscriptio Alberti *Thuan. XII. p. 361.*

Terruanna à Cæsarianis capitur *Thuan. XII. p. 362. Natal. Cop. lib. VII. p. 105. Haræ. p. 669. Sleid. XXV. p. 795.*

Alia in Gallia & limite Belgico gesta; *Thuan. usq. ad. p. 366.*

In Italia Senas, quæ ad Gallos defecerant oppugnari Cæsar jubet *Thuan. XII. p. 366. &c. sed pax fit p. 369. Natal. Com. lib. VI. p. 140.*

Prætensum jus R. Gall. in Genuenses *Thuan. XII. p. 372. &c.*

Turcarum Gallorumq; sociata arma *Thuan. XII. p. 373. &c. Natal. Com. lib. VI. p. 140. & 141.*

Curæ pro ærario in Gallia *Thuan. XII. p. 375. & 376. aliag.*

Supplicia in Gallia ob religionem *Thuan. XII. p. 376. Serveti Genevæ. ibid Sleid. XXV. p. 812.*

Mortes

Mortes clarorum viroꝝ *Ithuan.* XII,
377.

Tumultus in Dacia *Ithuan. libr.* XII. p.
378.

Tumultus five turbæ in aula Ottomanica
Ithuan. XII. p. 380. usq₃ ad fin. *libr.*
Natal. Com. lib. VII. p. 154. & seqq.

Anglici motus post mortem Eduardi
VI. Jana Suffolcia primum suffecta,
mox hac abdicatâ Maria *Steidan.* XX.
p. 805. &c. *Ithuan. lib.* XIII. pr. usq₃ ad
p. 391. *Natal. Com. lib.* VII. pr.

Primordia regni, liberatis captivis &
inquisitione in rebelles p. 391. judiciâ
majestatis p. 392. Coronatio Reginæ
solennis p. 393. *Nat. Crim. lib.* VII. p.
149. Leges in Comitibus latæ p. 394.

Consultatio de marito reginæ quæren-
do p. 394. & 395. *Natal. Com. lib.* VII. p.
152.

Hungariæ regnum Isabella regina recu-
perat. *Natal. Com. lib.* VII. p. 147.

Ann. LIV.

Pacta dotalia & conditiones matrimo-
nii inter Philippum Hisp. principem
& Reginam Mariam pacti *Ithuan.* XIII.
p. 395. & 396. Rebel-

- Rebellium consilia p. 396. & supplicia
p. 397. *Natal. Com. lib. VII. p. 166. &
167.*
- Exilia multorum p. 398.
- Elisabetha quoque in carcerem conje-
cta. *Ibid. Hara. p. 673.*
- Novæ conditiones matrimonii Regii
p. 398. & 399. *Natal. Com. lib. VII. p.
164. & 165.*
- Nuptiæ. *Ibid. Natal. Com. VIII. p. 80. &
seq.*
- Poli acta circa religionem p. 400. &
401. *Natal. Com. libr. VIII. p. 184. &
seqq.*
- Saxonica Concordia de septemviratu
*Thuan. XIII. p. 402. Sleid. XXV. p. 8,
6. & seq.*
- Mors Jo. Friderici El. p. 402.
- Albertus Brandenb. iterum proscriptus
ap. Kirzingen victus. *Thuan. XIII. p.
402. & Natal. Com. lib. VII. p. 160, &
161. Acta publica Hortled. tom. 2. lib. 6.
100. Hara. p. 671.*
- De Alberto cum R. G. disceptatur p.
404. *Sleid. XXV. p. 827.*
- Gallorum expeditio in Belg. *Thuan. XIII.
p. 406, & 407. usq; ad fin. lib. Natal.
Com. lib. VIII. p. 170. Hara. 675. & 676.
Italica*

Italica gesta præsertim circa literas *Thuan.* XIV. p. 417. & *Natal. Com. lib. VII. p. 162. &c. & lib. VIII. toto. & IX:*

Ann. LV.

Comitia Augustana ubi Pax Religionis confirmata *Sleid. XXV. 831. &c. XXVI. p. 848. &c. 856. Chytr. lib. XVIII. Christoph. Lehmanni Acta publica. Thuan. lib. XVI. p. 503. & 505.*

Julio tertio succedit Marcellus Secundus & huic mox Paulus IV. Jo. Petrus Caraffa ante dictus. *Natal. Com. lib. IX. p. 190. & 192. Thuan. VX. p. 461. & 466.*

De fame Senensi & œconomia v. *Thuan. lib. XV. p. 456. & 457.*

Senæ tandē Cæsarianis traduntur *Hara. p. 671. & mox alia Senensis ditionis; cum Tuscia Natal. Com. lib. IX. p. 190. Thuan. XV. p. 459.*

De Pace inter Cæs. & Gallum frustra tractatur. *Hara. p. 675. & 680. Natal. Com. lib. IX. p. 197. Thuan. XV. p. 465.*

Variæ clades & victoriæ p. seqq.

Consultatio Cæsaris de privata vitâ *Natal. Com. lib. IX. p. 197. & 198. Philippæ*

lippò filio sua cedit regna &c. p. 198.
Ithuan. XVI. p. 506. & seq. *Sirada Dec. I.*
lib. I.

Villagagnii navigatio in Americam *Natal. Com. lib. IX. p. 202. &c.*

Ann. LVI.

Pontificis bellum adversus Hispan. de
 regno Neapolitano *Natal. Com. lib. IX.*
p. 204. &c. p. 207. & 208.

Oranum in Africa à Turcis frustra ob-
 sessum *Natal. Com. lib. IX. p. 207.*

Moschi legatio *Chytra. XVIII. p. 483.*
 Moschi bellum Livonicum 25. anno-
 rum *Chytra. ibid. & seq. occasione inte-*
stinarum discordiarum, quas vide p.
484.

Comes Ritbergius una cum arce hujus
 nominis captus *Chytra XVIII. p. 485.*
& 486.

Fons prope Hamelam celebratus cito,
 mox spreus. *Chytra. XVIII. p. 486.*
& 487.

Disceptatio de jure restringendi navi-
 gat. in Albi, quod Hamburgenses sibi
 vindicabant. *Chytra. XIX, p. 490. &*
seqq.

E

Slei-

Sleidanus vivere & scribere hoc anno
desiit *Chytra. XIX. p. 493. Thuan. XVII.*
p. 542.

Anglicana *Thuan. lib. XVII. pr.*

Italica *Thuan. libr. XVII.*

Dacica & Pannonica *Thuan. XVII. p. 537.*
&c. & in jis obsidio Sigethi usque ad
p. 540.

Strigonium à Christianis captum. *ibid.*
Cæsar's consilium abdicationis. *Thuan.*
XVII. p. 541.

Ipsa abdicatio in Hispania *p. 541. & seq.*
Hara. p. 683.

Induciæ inter Philippum R. Hisp. & R.
Gall. *Hara. p. 684.* quibus non ob-
stantibus, Galli Pontifici auxilia mit-
tunt *Hara. p. 686. & 687.*

Ann. LVII.

Bremense bellum intestinum *Chytra. XIX.*
p. 493. & seq. Thuan. XIX.

Gallorum clades ad S. Quintinum *Chy-*
tra. XIX. 495. Thuan. XIX. Hara. p. 693.

In Livonia pactio & bellum Moscoviti-
cum. *Chytra. XIX. p. 495.*

Comitiorum Ratisbon. Decretum *Chy-*
tra. XIX. p. 495. & 496. Thuan. XIX.

Itali-

Italica pleraque inter Cæsarianos & Gallos *Thuan. lib. XVIII. 101. & pr. XIX. tractatio pacis Hara. p. 696.*

Lex de matrimoniis clandestinis ap̄ Gallos *Thuan. XIX. p. 590.*

Mortes clarorum virorum *Thuan. XIX. f.*

Mauretanica *Thuan. XIX. pr. & seq.*

Ann. LVIII.

Moschicum in Livonia bellum. *Chytra. XIX. p. 478. & c. Digressio de Livonicis Thuan. XXI. p. 630. & c. alia digress. de Moschovit. p. 634. & c.*

Comitia eligendi Imperatoris Francofurti *Chytra. XIX. p. 499. & inauguratio Thuan. XX. p. 627. & c.*

Academix Jenensis initium *Chytra. XIX. p. 499.*

Caletum Galli ab Anglis recuperant. *Chytra XIX. p. 500. Thuan. XX. p. 603. & c. Hara. p. 696. & c.*

Regis Gallix & Hispan. pacificatio *Chytra. XIX. p. 500. Hara. p. 702. seq.*

Imperatoris Caroli V. mors & laudatio *Chytra. XIX. p. 501. usq; ad 514. Thuan. XXI. p. 638. & c.*

Mariæ Angl. R. mos & Elisabethæ successio

cessio. *Thuan.* XX. f. *Hara.* 701.

Ann. LIX.

- Mortes initio anni Christiani III. R. D.
& Captivi Christierni II. *Thuan.* lib.
XXII. pr.
- Bellum Ditmarficum, cum digressionem
Chorographica & Topographica *Thuan.*
lib. XXII. p. 652. & seqq. *Chytra.* lib. XX.
p. 517. & c.
- Pontificis reformatio in Aula *Thuan.*
XXII. p. 663. & c.
- Novi Episcopatus in Belgio constituti
caussa turbarum *Thuan.* XXII. p. 664.
Hara. tom. 3. p. 2. & 3. De causis v. *Strad.*
Dec. 1. lib. 2.
- Comitia, in quibus exequiæ Caroli Cæs.
Chytra. lib. XX. 518. *Thuan.* XXII. p. 665. & c.
ubi & controversia Livonica p. 666.
- Belli Moschici gesta *Thuan.* XXII. p. 667.
Chytra. XX. 519. 520.
- Davidis Georgii furor & post mortem
pœna *Thuan.* XXII. p. 667. & 668.
- Pax inter Francos Anglosque *Thuan.* XXII.
p. 670.
- Religionis in Anglia mutatio. *Thuan.* *ibid.*
& c. *Hara.* p. 701

Pax

- Pax inter Hispanos & Gallos *Thuan. lib. XXII.*
p. 671. & 672. non sine occultis no-
 vorum bellorum seminibus *Hava. p.*
702.
- Senensium de libertate & mutando sta-
 tu molimina. *Thuan. lib. XXII. p. 673.*
- Intercessio irrita Protestantium ap. R.
 Gall. pro Relig. *Thuan. XXII. p. 677.*
- Severitas in captivos Senatores *p. 678.*
- Sævitur in Hisp. relig. caus. *Chytra. lib.*
XX p. 519.
- Henrici II. Reg. Gall. mors in hastiludio
Thuan. XXII. p. 678. & 679.
- Francisci II. R. initia & Aulæ mutatio
Thuan. lib. XXIII. p. 685. & 686. 687. Mo-
 morantio Regina infensa *p. 688.*
- Navarri potentia destruitur *Thuan. XXIII.*
p. 689.
- Leges novi regni *Thuan. XXIII. p. 690.*
- Inquisitione sævitur religionis causa
Thuan. Har. XXIII. p. 692.
- Scripta contraria de potestate Regia
Thuan. XXIII. p. 693. & 694.
- Crudele consilium Guisianorum *Thuan.*
XXIII, p. 697.
- R. Gall. valetudo & consilium de cura-
 tione *Thuan. XXIII. p. 698.*
- Annæ Burgi supplicium *Thuan. XXIII.*
E 3 p. 699.

- p. 699. adde cetera judicia p. 700.
 Senense dominium in manum Hispan.
 R. venit; ab hoc Cosmo traditur, ex-
 ceptis paucis oppidis *Thuan. XXIII. p. 702.*
 Solimanni induciæ cum Ferdinando
 Cæs. *Thuan. lib. XXIII. p. 703.*
 Sævitur Inquisitione immaniter in Hi-
 spania *Thuan. XXIII. p. 704. & 705.*
 Pauli Pontificis mors & secutæ turbæ
Thuan. lib. XXIII. p. 705. tum recupera-
 ta quæ Caraffæ eripuerant justis do-
 minis p. 709.
 Mortes Principum *id. p. 706.* & eru-
 ditorum *ibid. & 707. & 708. 709.*
 Conjuratio Florentina detecta & vin-
 dicata *Thuan. XXIII. p. 710.*
 Elizabetha Gallica traditur legatis Phi-
 lippi Hisp. R. *Thuan. XXIII. p. 711. &*
712. Haræ. Tom. 3. p. 2.
 Pontifex fit Angelus Medicinus, Pius
 IV, dictus, de cujus morib. & initiis
Thuan. XXIII. p. 713. & 714.
 Res Turcicæ inter Parentem & filios
Thuan. XXIV. p. 717. & c. usq. ad 726.
 Res Scoticæ *Thuan. XXIV. p. 726. & seqq.*
usq. ad 734. & Anglicæ Camden. part. 1.
p. 8. usq. ad 35.
 Olivarii successor Michael Hospitalius
Thuan.

Thuan. XXIV. p. 746. & 747.
Acta hujus anni habet *Natal. Com. lib.*
XII. & Meteran. lib. 1.

Ann. LX.

De iudiciis legendis lex in Gall. *Thuan.*
XXIV. p. 724.

Conjuratio adversus Guisios *Thuan. lib.*
XXIV. p. 732. & *seqq.* exaggeratur li-
teris ad carias domi & ad Principes
exteros. *Id. lib. XXV. p. usq. ad 751.*

Controversia de comitatu Damartino
Thuan. lib. XXV. p. 751. & c.

Condæi ex aula discessus *Thuan. lib. XXV.*
p. 754.

De Lotharingis querela *Thuan. XXV. p.*
756. & c.

Conventus ad Bellaqueum fontem a-
cta *Thuan. XXV. p. 760. & c.* decretum
p. 765.

In Anti Guisianos inquiritur varie p.
seqq. Mombrunius victus Gallia
Genevam inde Bernam profugit *Thu-*
an. XXV. p. 774. & c.

Varia certamina *ad f. libr.*

Comitia Aurelianensia *Thuan. lib. XXXI.*

Condæi captivitas *Thuan. lib. XXXI. p.*

- Hara. tom. 3. p. 3.*
 Navarrus custodia liberatus Regina
 conciliatur.
 Rex Franciscus II. moritur. *Thuan. XXVI.*
p. 785. Hara. tom. 3. p. 5.
 Sc. Tolosanum in impostorem Tiliam
Thuan. XXVI. p. 788. & seq.
 Belgici motus semina ob religionem
Thuan. XXVI. Hara. tom. 3. p. 2. & 3.
 Contra Turcas gesta *Thuan. XXVI.*
 Livonica *Thuan. XXVI. Chytra. XX. p.*
520.
 Gustavi I. Regis Sueciæ mors & elogium
Thuan. XXVI. p. 806. Chytra. XX. 521.
Loccen. Histor. Suet. libr. VI.
 Principum & clarorum virorum mortes.
Thuan. XXVI. p. 806. usq. ad f. libri.
 Carolus IX. R. Gall. turbis plenum ac-
 cepit regnum *Thuan. XXVII.*
 Comitia Aurelianensia *Jd.*
 Bellum contra Convalenses *Thuan. XXVII.*
 Acta hujus anni habet *Natal. Com. libr.*
XIII. & Meteran. lib. 1.
 Anglica *Camden. Part. 1. p. 35. usq. ad 52.*

Ann. LXI.

Conventus Naumburgensis Protestan-
 tium

rium: ubi potissimum actum I. de Augustana confessione prima retinenda & comprobanda 2. an concilium Tridenti renovandum adire debeant vel recusare August. confessioni addicti v. *Chytra. lib. XX. p. 523. &c. Thuan. XXVIII. p. 51. 52. 53.*

In Gallia colloquium Possiacense irritum, & Edictum Regis, quo Reformatis securitas concessa *Chytra. XX. p. 526. Haræ. tom. 3. p. 6. & 7. Thuan. XXVIII. p.*

Waldenses vincunt *Thuan. XXVII. p. 21. pacificatio Canoccii p. 24. Belgica Strad. dec. 1. lib. 3. Meteran. lib. 2.*

Erici XIII. Suec. R. initia & induciæ cum Moscho *Chytra. XX. p. 528. lib. 2.*

Livoni Poloniæ ditionem subeunt, *Chytra. XX. p. 528. Instrumentum ejus rei p. 529. & seq usq₃ ad 535. Thuan. XXVIII. p. 55.*

Ludi contuberniorum Belgic. *Haræ. tom. 3. p. 8. 9. 10.*

Gallica consultatio de sumtibus minuendis *Thuan. XXVII. p. 25.*

Condæus restitutus honorifice *Thuan. XXVII. p. 26. & frequenti senatu absolutus Thuan. lib. XXVIII. p. 33. &c.*

Navarri cum Regina regente concer-
tatio *ibid.* & p. seq.

Conventus Parisiensis acta *Thuan.*
XXVII. p. 27.

Colloquium legati Danici cum Navarro
de Religione *Thuan.* XXVII. p. 28.

Tanquerelli liber repressus *Thuan.* XXVIII.
p. 50.

Mortes virorū clarorum *Thuan.* XXVIII.
p. 62. & 63.

Ann. LXII.

Executio transactionis Livonicæ *Chytr.*
XX. p. 535.

Suecorum in Livonia res *Chytra.* XX. *ibid.*
Hamburgensium controversia cum R.

Daniæ *Chytra. lib.* XX. p. 535. & 536.

Lubecenses à Suecis alienati *Chytra.* XX.
p. 536.

Semina discordiæ inter Secos Danosq;
Chytra. XX. p. 537. bellum *Thuan.*
XXXII.

Maximilianus II. Ferdinandi Imp. fili-
us fit Rex Rom. & alia ibi acta *Chy-*
tra. XX. p. 538. *Hera. tom.* 3. p. 12. & seq.

Turbæ Valencenis ob concionatores E-
vangelicos captos *Hera. tom.* 3. p. 14. &
15. De

De Lanajo Ministr. Eccles. *Hara. dom. 3.*
p. 16. & seqq.

Querelæ de Consiliariis Gubernatricis
Hara. tom. 3. p. 18.

Literæ Orangii, Egmondii & Hornani
 ad Regem Hisp. *Hara. tom. 3. p. 19. &*
uerum p. 22.

Scotica *Thuan. XXIX. pr.*

In Gallia edictum Ianuarium *Thuan.*
XXIX. pr. 74. &c.

Condæi turbæ & contentiones aduersus
 Aulam *Thuan. XXIX. ut & lib. XXX,*
 disputatio de iure armorum contra
 regios *f. lib. & lib. XXXI. de armis Hu-*
gonotorum & Regionum & lib. XXXII,
XXXIII. victoria Regionum lib. XXXIV.
pr.

Ann. LXIII.

Archiepiscopi Livon. mors, Christopho-
 rus succedere volens capitur. Mo-
 schus Poloseiam capit. *Chytra. XX. f.*
p. 539.

Belli inter Svecum Danumque initium
Chytra. XXI. p. 541. & 542.

Guisii mors *Hara. tom. 3. p. 23. Thuan.*
XXXIV.

Edictum

Edictum de Relig. in Gall. *ibid.* & Pacificationis *Thuan.* XXXIV.

Symbola querulorum in Belgio *Hara. tom. 3. p. 24.* Belgica cetera *Strad. Dec. 1. lib. 3. & Meteran. lib. 2.*

Balduini & Cassandri Henotica studia *Hara. tom. 3. p. 25. & seqq. Thuan. XXVIII. p. 46. &c.*

Mortes clarorum virorum *Thuan. XXXV. f.* Herbipolensis Episcopi cædes *Thuan. XXXVI. p. 282.*

Ann. LXIV.

Actio Grumbachiana agitata *Thuan. XXXVI. p. 284.*

Belli Sueco-Danici acta *Thuan. XXXVI. p. 285. & 286.* frustra tentata compositione *Chytra. XXIV. p. 543. Loccen. lib. VII.*

Ferdinandi Cæsaris mors & Maximiliani II. initia *Thuan. XXXVI. p. 286. & 287. Hara. tom. 3. p. 31. Chytra. XXI. p. 543. & usq. ad 553.*

Mortes clar. vir. *p. 287. & 288.*

Moschi insolentia cladibus nonnullis castigatur in Lituania. *Thuan. XXXVI. p. 289.*

Editum

- Edictum de initio anni à Januar. in Gallia *Thuan.* XXXVI. p. 290. &c.
- Conjuratio in Domum Regiam *Thuan.* lib. XXXVI. p. 290. &c.
- Pax inter Gall. Reg. & Elisabeth. Angl. R. *Thuan.* XXXVI. p. 293.
- Fœdus cum Helvetiis renovatum. *ibid.*
- Turbæ in Protestantes *Thuan.* XXXVI. p. 294.
- Concertatio de præcedentia inter oratores Hisp. Gallosque p. 297. *Strad. Dec. 1. lib. 4. p. 147. &c.*
- Hispanorum expeditio in Afric. adversus Pignonem. *Thuan.* XXXVI. p. 300.
- Belgicæ turbæ *Sleid. Dec. 1. lib. 4.*
- Conjuratio in Pontificem. *Thuan.* XXXVI. p. 303.
- De Tridentini concilii promulgatione in Gallia & Germ. *Thuan.* XXXVI. p. 304.
- De sacerdotum matrimoniis &c. Cæsar frustra agit ap. Pontificem etiam ann. inseq. *Thuan.* XXXVI.
- De Senatu Belgico certatio. *Hare. tom. 3. p. 27. 28. 29. &c.*

Ann. LXV.

Maximiliani Imperatoris expeditio Hun-

- Hungarica *Thuan.* XXXII. p. 325.
 Hungaricæ expeditionis acta *Thuan.*
 XXXVII. *Chytra. lib. 1. p. 557. NB.*
 Scotica & Anglica *Thuan.* XXXVII. *pr.*
 Tumultus Gallici *Thuan.* XXXVII.
 Obsidio Melitæ, pulsus Turcis, solvitur
Thuan. XXXVIII. *Hara. tom. 3. p. 37.*
 Clarorum virorum mortes *Thuan.* XXXVIII.
p. 349. &c. Chytra. XXI. p. 557. & 558.
 Belli Sueco danici acta *Chytra. XXI. p.*
553. & seqq. Eoccen. lib. VII.
 Rostochiensis actio *Chytra. XXI. p.*
554. &c.
 Saxoniorum fratrum compositio *Chy-*
tra. XXI. p. 556.
 Belgica dissidia *Hara. tom. 3. p. 32. &c. Me-*
zeran. lib. 2. Strad. dec. 1. lib. 4.

Ann. LXVI.

- Clarorum virorum mortes ap. *Thuan. lib.*
 XXXVIII. *f.*
 Rostoch. turbæ *Chytra. XXI. p. 558. &c.*
 Comitia Augustana *Chytra. XXI. p. 561.*
&c. Thuan. XXXIX.
 Supplicatio Geusiorum in Belg. *Chytra.*
 XXI. *p. 562. Hara. tom. 3. p. 43. magnæ*
& variæ turbæ. [Hara. tom. 3. usq; ad
p. 65.

p. 65. *Grot. Annal. lib. 1. p. 20. &c.*
Ecclesiastica Saxoniae inferioris Chytra.

XXI. p. 563. &c.

Nicolai Serinii virtus ad Sigeth *Thuan.*
XXXIX &c. & expugnatio loci : mors
 Turcici tyranni, Selimi successio *ibid.*

Gallicae turbæ *Thuan. XXXIX. Grot. Annal.*
lib. 1. p. 19. &c.

Belgica fœderatio *Thuan. XL. & imagi-*
num destructio. Meteran. lib. 2. Strad.
dec. 1. lib. 5.

Scoticæ turbæ *Thuan. XL. in qua tra-*
gœdia Rex perit. Buchanan. lib. XVIII.

Ann. LXVII.

Controversia de feudo Sleswicensis
 Ducatus *Chytra. XXI. p. 566. &c.*

Gothæ obsidio & exitus *Chytra XXI. p.*
568.

Pii V. electio Pontific. *Thuan. XXXIX.*
pr.

In Belgio nova conspiratio, libellus
 conspiratorum ad Gubernatricem &
 responsio *Strad. dec. 1. lib. 5. extremo. Me-*
teran. lib. 2. p. 96. & 97. Thuan. lib. XLI.
 Arma duce Brederodio sumta, Tho-
 losii

losii clades , Antuerpiæ clades *Dec.*
1. lib. 6. à proceribus postulatur no-
 vum jufiurandum *p. 267.* non præsta-
 tur ab Orang. & Horn. *p. feqq. Grot.*
Annal. 1. p. 24. Fœderati periclitantur
p. 283. Hara. tom. 3. p. 66. &c.

De Regis itinere in Belgium simulato
Fam. Strad. dec. 1. l. 6. p. 484. Consulta-
 tio amplior *p. 285. Grot. Annal. 1. p.*
25. & 26. Ingressus Albani in Belgi-
 um *p. 301.* Egmontii & Hornani ca-
 ptivitas *p. 303. Grot. Annal. 2. pr. Me-*
teran. lib. 3. Hara. tom. 3. p. 76. difceffus
 Gubernatricis *p. 308. & feqq. Thuan.*
lib. XXI.

Rex Scotiæ interficitur *Thuan. lib. 40. p.*
419. & 420. & hinc turbæ ex nuptiis
 Reginæ cum Bothwellio parricida
p. 425. inde captivitas Reginæ, & in-
 auguratio Regis pueri Jacobi VI. *p.*
428. 429. Chytra. XXI. p. 569. Buchanan:
lib. 18.

Controversia de Slesuicensi Principatu
 inter R. Dan. & Holfat. Duces com-
 pofita *Thuan. lib. 41. v. omnino Chytra.*
XXI. p. 566. & feqq.

Mors Landgravii Hass. Philippi & alio-
 rum clarorum virorum *Thuan. lib. 41. m.*
 Italica

Italica varia Gonzagarum in Montisferat. ditione. *Thuan. lib. XLI. Natal. Com. lib. XVIII. p. 390. &c.*

Moscovitica societas, cum Anglis contracta *Thuan. lib. XLI.*

Navigatio Orientalis Hugonis Wiltorgbaci *Thuan. lib. XLI. extrem.*

Bellum intestinum cum Protestantibus in Gallia *Thuan. lib. XLII.*

Ann. LXVIII.

Concilium sangvinis *Strad. dec. 1. lib. 7. p. 315. Har. Tom. 3. p. 83.*

De Caroli Infantis captivitate & morte *Strad. dec. 1. lib. 7. p. 317. & seqq. Meteran. lib. III. Thuan. lib. XLIII.*

Orangii expeditio prima in Belgium. *Strad. dec. 1. l. 7. p. 323. ibid.*

Supplicia nobilium. *Strad. dec. 1. lib. 7. p. 326. &c. Egmontii supplicium p. 332.*

& Hornani p. 335. *Grot. Annal. lib. II. pag. 29. Meteran. lib. III. Thuan. lib. XLIII. Har. p. 89. & 90.*

Expeditio Albani & varia bello gesta, ejectus Belgio Orangius p. 335. &c. *Meteran. lib. III.*

Albani fastus & Aulae Hispanicae in eum

F

censura

cenſura p. 354. *Meteran. lib. III.*

Nova tributa Albani p. 355.

Regina Scotiæ ex captivitate evadit,
vincitur prælio & in Angliam profugit,
Elisabetha Regina cauſam ejus
luſcipiente. *Thuan. lib. XLIII. Buchanan.
lib. XVIII. & XIX.*

In Svecia bellum inteſtinum inter fra-
tres, ſcil. Ericum, Joannem, & Caro-
lum. *Thuan. lib. XLIII. Chytr. lib. XXII.
pag. 576. &c. & 582. Loccen. lib. VII.*

Poloni cum Moscho bellum gerunt.
Thuan. lib. XLIII.

Mortes clarorum virorum *Thuan. l. XLIII.
fin.*

Bellum in Gallia inteſtinum recrudescit
Thuan. lib. XLIV.

Ann. LXIX.

Lis Albani cum Regina Angliæ *Strad.
dec. 1. lib. 7. p. 356. Meteran. lib. III. Thu-
an. lib. XLVI.*

De generali venia delictorum *Strad. dec.
1. lib. 7. p. 359. Meteran. l. III.*

Fastus Albani *Grot. Annal. l. II. p. 32. Mete-
ran. lib. III. Thuan. lib. XLVI.*

Bellum inteſtinum in Gallia fervet. *Thu-
an. lib. XLV.*

Con-

Controversia de Prærogativa inter Ferrariensem & Cosmum præjudicio dirimitur à Pontifice. *Thuan. lib. XLVI. Nat. Com. lib. XVIII. p. 391. &c.*

Brunsvicensis controversia inter Duces & Urbem *Thuan. lib. XLVI.*

Anglica & Scotica *Thuan. l. XLVI. Buchanan. lib. XIX.*

Gesta hujus anni apud *Schard. Tom. IV. pag. 2406. &c.*

Ann. LXX.

Selimus Turc. Imperator Cypro infidatur. *Nat. Com. lib. XXI. p. 447. eamq; repetit à Venetis abnuentibus. p. 451.*

Hinc apparatus utrinque bellum & geritur *p. 455. &c. 468. Thuan. lib. XLIX. Chytr. lib. XXII. p. 600.*

Bellum intestinum in Gallia continuatur *p. 446. Pacificatio p. 462.*

Petro Lauretano Duci Veneto mortuo succedit Aloysius Mocenicus. *Natal. Com. lib. XXI. p. 453.*

Cosmus creatur Magnus Dux Hetruriæ *Nat. Com. lib. XXI. p. 454. & seq. Controversia mota apud Cæsarem Thuan. lib. LIV.*

Inundatio Belgii *Strad. dec. 1. lib. 7. p. 367.*
 & *seq. Har. Tom. 3. p. 112. Meteran. lib. III.*
p. 129.

Albanus à Tributorum exactione tan-
 dem avocatus *Strad. dec. 1. lib. 7. p. 363.*
 & *c. Meteran. lib. IV. p. 139.*

Hollandia & pars Zelandiæ deficiunt:
 novæ reipubl. initia *Strad. dec. 1. lib. 7.*
p. 365. & c.

Hispani Montes obsident, Gallosque
 subsidio venientes vincunt *Strad. dec.*
1. lib. 7. p. 369. & c. Nec obsessam ur-
 bem liberare potest Orangius anno
 inseq.

Synodus Mechlinensis *Har. tom. 3. p.*
107.

Prorex in Scotia interficitur *Thuan. lib.*
XLVI. p. 626. & c. alius constituitur
 armis Anglorum *p. 630. Cambden. part.*
II. p. 174. & c.

In Anglia Feltonus supplicio afficitur,
 ob affixum diploma executionis Pon-
 tificiæ *Thuan. lib. XLVI. p. 677. & seq.*
Cambd. pag. 183. & c.

Formula Concordiæ inter Protestantes
 perscripta *Thuan. lib. XLVII.*

Imago tractatum cum Maria Scota
Thuan.

Thuan. lib. XLVI. p. 663. & seq. Cambd. p. 188. &c.

Spirensia Comitata R. A. 1570. Jus Militare Germanicum promulgatum

Thuan. lib. XLVII. Ducis Holsatiæ controversia cum Hamburgent. in iis.

Chytr. lib. XXII. p. 898. & libellus à Belgis oblatas Meteran. lib. III. p. 127.

Bellum intestinum in Gallia, varia fortuna partium, in pacem desinit *Thuan. lib. XLVII.*

Bitschiorum Comitum familia deficit in Germania *Thuan. lib. XLVII. Chytr. lib. XXII. p. 602.*

Clarorum Virorum mortes *Thuan. lib. XLVII. p. 663. &c.*

Granatensis belli finis *Thuan. lib. XLVII. tot.*

Livonica & Moschica *Chytr. lib. XXII. p. 594. &c. Loccen. lib. VII. p. 408. &c.*

Anni hujus gesta apud *Schardium T. IV. p. 2441. &c. Scriptor Anonymus.*

Ann. LXXI.

Venerorum consilia de bello Cyprio

Nat. Com. lib. XXII. p. 469. & seq.

Famagustæ oppugnatio & defensio,

Nat. Com. lib. XXII, p. 473. Continuatio pag. 477. 478. 480. 482. deditio 483. Fœdus Venerorum cum Hispano & Pontifice Nat. Com. lib. XXII. pag. 474. & Legatio Veneta ad Regem Persarum p. 475. repetitur p. 477. Thuan. lib. XLIX.

Stephanus Batorius Transylvaniae Wawoda creatur Nat. Com. lib. XXII. p. 479.

Classis Christiana in Turcas it, Nat. Com. lib. XXII. p. 485. & 486. Consultationes p. 488. & 489. etiam apud Turcas p. 400.

Prælium ad Æchinadas duce Joanne Austriaco p. 491. & 492. Victoriae Christianorum consequentia usq; ad finem libri. Har. Tom. 3. p. 115. & Thuan. lib. L. Chytr. lib. XXII. p. 603. &c.

Orangii secunda expeditio: quem solus Gallus iuvare velle simulat Grot. Annal. lib. II. p. 34. & 35. prima reipubl. forma p. 36. Hispanis tamen prævalentibus p. 37.

Controversia inter Pontificem & Hispanum de Jurisdictione Regia in Sicilia Thuan. lib. L.

Moschica Thuan. l. L. Loccen. l. VII. p. 412.

Prin-

Principum & Clarorum Virorum mor-
tes *Thuan. lib. L. pag. 763. &c. Chytr. lib.*
XXII. p. 602.

Scotica. *Thuan. lib. L. extrem. Buchan. l. 19.*
& 20.

Anglicana *Thuan. lib. LI. princ.*

Causa Rossensis Episcopi *Cambd. p. 217.*

Digressio de Hansa Teutonica *Thuan. l.*
LI. p. 783. &c. Chytr. lib. XXII. p.
608. &c.

Ann. LXXII.

Æthiopum Regis in Ægyptum impres-
sio. *Nat. Com. lib. XXIII. p. 498.*

Belli Turcici continuandi apparatus.

Natal. Com. lib. XXIII. p. 499. Hispanica
classis fœderatos deserit. *p. 503.*

contin. p. 507. 508. 509. 510. 514. 515.

516. Pacificatio Venetorum *pag 517.* in

annum sequentem incidit.

Pio V. succedit Gregorius XIII. de Bon-

compagnorum familia *Thuan. lib. LI.*

Nortolicæ Ducis scelus & sceleris pœna.

Nat. Com. lib. XXIII. p. 504. & 505.

Thuan. lib. LI. & Leges p. 782.

Nuptiæ Gallicæ & Laniena Parisiensis

Nat. Com. lib. XXIII. p. 511. & 512.

Thuan. lib. LI, LII, & LIII. lætitia ob hanc lanienam apud Hispanos Strad. dec. 1. lib. 7. p. 373. Cambd. p. 237. Chyrr. lib. XXII. p. 617. Meteran. lib. IV. p. 172.

Montes deduntur Grot. Annal. 2. p. 37. Strad. dec. 1. lib. 7. p. 374. Har. Tom. 3. p. 120.

Descriptio fœderatarum Provinciarum & novum regimen. Grot. Annal. lib. II. p. 38. 39. & 40. Har. Tom. 3. p. 126. &c.

Harlemi obsidio Strad. decad. 1. lib. 7. p. 376. &c. Har. tom. 3. p. 151. &c. Thuan. lib. LIV. Meteran. lib. IV. p. 169.

Mortes Clarorum Virorum Thuan. lib. LIV. fin.

Mors Regis Poloniæ Sigismundi Augusti Chyrr. lib. XXII. p. 617. Annales Pauli Orichovii.

Ann. LXXIII.

Harlemensis obsidio fervet magnis utrimq; incommodis acceptis donec post septimum mensem dedita est. Har. tom. 3. p. 157. usq; ad 179. vid. omnino Grotii Annal. Belgic. lib. II. p. 42. Thuan.

Thuan. lib. LV. Meteran. lib. IV. p. 182. &c.
Seditio apud Hispanos ad Harlemum

Har. tom. 3. p. 180.

Ludovicus Requesenius Albano succe-

dit. Har. tom. 3. p. 192. Strad. dec. 1. lib. 7.

p. 382. & lib. 8. princ. Ejus Elogium p.

412. Grot. lib. 11. Annal. p. 43. Thuan. lib.

LV. Meteran. lib. V. princ.

Eluviones & prodigioꝝ inundationes

in Brabantia. Har. p. 196. Thuan. lib.

LV.

Comitia in Polonia de novo eligendo

Rege. Frater Regis Galliaꝝ fit Rex

Polon. Har. Tom. 3. p. 196. & 197. Thu-

an. lib. LV. & inprimis l. LVI. part. po-

ster. ubi de statu Poloniaꝝ p. 942. &c.

lib. LVII. part. prior. Nat. Com. lib. XXVII.

Schard. Tom. IV. pag. 2528. &c.

Cum Veneti pacem fecissent cum Tur-

cis, Hispani duce Austrio in Africam

belli molem transferunt. Gesta e-

jus expeditionis Thuan. lib. LV. pr. Nat.

Com. l. XXIV. ab init.

Controversia Rostochiensis composita

Thuan. lib. LVII. p. 967. Chytr. lib. XXIII.

p. 619.

Varii libelli in Gallia emissi Thuan. libr.

XXII. p. 969. & 970.

Claro-

Clarorum Virorum mortes *Thuan. lib. LVI. p. 959.*

Moschicum bellum *Thuan. lib. LVII. p. 967.* Moscorum crudelitas plane singularis in victoria & clades *Chytr. lib. XXIII. p. 618.*

Suedica hoc & seqq. duobus annis pendenda ex *Loccen. lib. VII. p. 413. & seqq.*

De nuptiis Alenconii agitur apud Reginam Elisabetham in Anglia *Cambd. part. II. p. 246.*

Regina Angliæ Scoticas res componere studet. *Cambden.*

Turbæ Hibernicæ *Id. p. 255.*

Ann. LXIV.

Middelburgum deditur Hispanis. *Har. Tom. 3. p. 199. Strad. dec. 1. lib. & p. 388. Grot. lib. II. Annal. p. 43. Meteran. lib. V.*

Varia utrinque damna & victoriæ *Har. p. 200. &c.*

Leidæ obsidio *Har. p. 210.* post multa incommoda periculoso consilio solvitur. *Har. p. 216. Strad. dec. 1. lib. 8. p. 396. &c. Grot. lib. II. Ann. p. 45. Doussa in Annal. Belg.*

Rex

- Rex Henricus in Poloniam venit inau-
guraturque *Thuan. lib. LVII. p. 974. &c.*
- Mors Regis Galliaë Caroli IX. *Thuan. lib. LVII. p. 989. & seqq.*
- Regi Galliaë mortuo succedit frater
Rex Poloniaë Henricus. *Har. Tom. 3. p. 219. festinato ex Polonia discessu Thuan. lib. LVIII. Fidele consilium à Cæsare Maximiliano II. & Venetis datum, ut scil. intestinæ concordiaë operam daret, matris svalu negligit. Id. Initia Regni non fausta lib. eod. in fin. Consultatio prima Thuan. lib. LIX. Chytr. lib. XXIII. p. 624. Nat. Com. lib. XXVI. pr. in seq. ann. excurrit.*
- Selandica expeditio Requesenii. *Strad. dec. 1. lib. 8. p. 401. &c. Schard. Tom. IV. pag. 534.*
- Motus undiq; in Gallia erumpunt. *Thuan. lib. LVII. p. 977. &c. Conjuratiōis series p. 983. &c. Mortes & captivitates accusatorum.*
- Cosmi Medicei mors. *Thuan. lib. LVII. in fin..*
- Ambitio Principum Italiaë in titulis *Nat. Com. lib. XXV. p. 551.*
- Expeditio Sinanis Africana felix *Thuan. lib. LVIII. Nat. Com. lib. XXIV.*
- Bellum

Bellum Dacicum. *Thuan. lib. LVIII.*

Melusinæ turris fabulosis carminibus
celebris destructa *Thuan. lib. LIX. p.*
50. &c.

Elisabetha Angliæ Regina causam Alen-
conii & Navarri, & Protestantium
ad Henricum III. Gall. Reg. agit.
resumpto etiam negotio de matrimo-
nio Alenconii. *lib. LIX.*

Mortes Illustrium virorum. *Thuan. lib.*
LIX.

Ann. LXXV.

Academia Lugdunensis in Batavia in-
stauratio. *Thuan. lib. LX.*

Comitia Ratisbonensia *Thuan. lib. LX.*

Controversia de Titulo magni Ducis
Florentiæ finita *Thuan. lib. LXI. p. 103.*
Chytr. lib. XXIII. p. 626. vid. Nat. Com.
lib. XXVI. p. 587.

Electio Rudolphi II. in Regem Ro-
man. qui in Comitibus inauguratur.
Nat. Com. lib. XXVI. p. 583.

Regis Galliæ matrimonium cum Aloy-
sia Lotharingica *Thuan. lib. LX.*

Massiliensis tumultus *Thuan. lib. LX.*

Tractatur de pace Bredæ. *Har. l. 3. p.*
220. &c.

220. *Et. Chytr. lib. XXIII. p. 626.*

Varia in Belgio gesta *Har. Tom. 3. Meteran. lib. 7.*

Henrico abrogatur Regnum Poloniae
& eligitur Stephanus. *Thuan. lib. LXI.*
p. 101. discors electio. Chytr. lib. XXIII.
p. 626. Nat. Com. lib. XXVI. p. 590.
Et.

Controversia de Jaderæ finibus in Dal-
matia, inter Venetos & Turcas. *Thu-*
an. lib. LXI.

Jubilæi Romani celebratio *Thuan. lib.*
LXI.

Motus Genuenses accurate descripti
Thuan. lib. LXI. p. 115. Nat. Com. lib. XXV.
p. 554. Et. Et lib. XXVI.

Mortes clarorum Virorum *Thuan. lib.*
LXI. p. 116. Et.

Moschicum bellum in Livonia *Chytra.*
lib. XXIII, p. 652.

Fœderati Belgæ protectionem Reginae
Angliæ ambiunt. *Cambd. part. II. p.*
267. frustra.

Ann. LXXVI.

Ziriczea post mirabilia virtutis opera
edita deditur Hispanis. *Har. Tom. 3.*
p. 230.

p. 230. *Meteran. lib. V. Gros. Annal. lib. I I.*

Hispani tumultuantur. *Har. Tom. 3. p. 230. usq. ad fin. anni.*

Austriacus Requesenio mortuo succedit *Har. Tom. 3. p. 239.*

Pacificatio Gandavenfis. *Har. tom. 3. p. 239. usq. ad. 245. Thuan. lib. LXII. Strad. dec. 1. lib. 8. pr. Meteran. lib. VI.*

Ratisbonensia Comitia in Imperio. *Thuan. lib. LXII.*

Pestilentia in Italia *Nat. Com. lib. XXVII. Thuan. lib. LXII.*

Maximiliani II. Cæsaris mors & Elogium. *Thuan. lib. LXII. p. 134. & aliorum Principum clarorumque virorum. Laudatio funebris ap. Chytr. l. XXIII. p. 629.*

Academiæ Helmstadiensis initium. *Thuan. lib. LXII. Chytr. lib. XXIII. p. 639. &c.*

Anglica *Thuan. lib. LXII. & Hibernica Cambd. part. II. hoc anno.*

In Gallia pax vix inita rumpitur, Bellum fervet. Comitia Blesensia *Thuan. lib. LXIII. Rex à Guisianis sibi meruere incipit Thuan. l. d.*

Concilia

Concilii Tridentini promulgatio frustra
tentatur. *Thuan. lib. LXIII. p. 177.*

Ann. LXXVII.

Grot. Annal. lib. 2. & 3. Pacificatio Gan-
davenſis edito perpetuo firmata in-
ter Ordines & Auſtriacum. *Har. tom.*
III. p. 249. &c. Strad. dec. 1. lib. 9. p. 436.
&c. confirmata à Rege *Har. p. 253.*

Peregrini milites dimittuntur *p. 244.*

Meyeran. lib. VI. Varia invidia in Au-

ſtriacum commota, cum ille ſecuri-

tati ſuæ proſpiceret: initium ſecundi

belli Belgici factum. *Har tom. 3. p. 277.*

Justificationes utriusque partis editæ

p. 262. Oranii autoritas Bruxellis

p. 263. contra quem invitatus venit

Archidux Mathias Cæſaris frater *p.*

264. Gubernator fit. *p. 369.*

Belgium tripliciter diviſum *p. 267.* Or-

dines Bruxellis Joannem Auſtriacum

hoſtem declarant. *p. 268. Thuan. lib.*

LXIV.

Angla fœderatis accedit *Thuan. lib. LXIX.*

Gambdenus h. ann.

Unicornua in mari *Thuan. lib. LXIV. p.*

227.

Dantis-

Dantiscanorum ciades à Polonis illatz:
 pacificatio *Thuan. lib. LXV. pr. Chytr.*
lib. XXIII. in fin.

Moschica & Svetica *Loccen. lib. VII.*
 Mortes clarorum virorum. *Thuan. lib.*
LXIV. Chytr. lib. XXIII. p. 643. &c.

Ann. LXXVIII.

Ruræmundæ obsidione soluta Austria-
 cus ad Ordinum castra protinus acce-
 dit. *Har. tom. 3. p. 273.* clade abeun-
 tes afficit. *p. 274.* capit obsessum
 Gemblacum *ibid. & plurima loca. p.*
275. Thuan. lib. LXVI.

Amsterdamum se Orangio dedit *Har.*
tom. 3. p. 276.

Austriacus potitur Ducatu Limbur-
 gensi aliisque locis *Har. Tom. 3. p. 277.*
Strad. dec. 1. lib. 10.

Instauratur bellum ab Ordinibus. *Har.*
tom. 3. p. 281.

Alenconius Ordines juvat *ibid.*

Austriacus moritur, successore Alexan-
 dro Farnesio Duce Parmensi *Har. Tom.*
3. p. 284. & seq. Thuan. lib. LXVI. Strad.
dec. 1. lib. 9. p. 467. &c. & 1. 10. p. 513
&c. Meteran. lib. VIII. & IX.

Ann.

Ann. LXXIX.

Alexandri Farnesii initia strenua: & conciliata Regi Hisp. Wallonum natio.
Strad. dec. 2. lib. 1. Meteran. l. IX.

Obsidio Trajecti, Mastricht. *Strad. dec. 2. lib. 2. ad extremum expugnatur l. 3. usq; ad pag. 131. Har. tom. 3. p. 293. Meteran. lib. IX.*

Tractatur de pace aut induciis Coloniae per VII. menses frustra. *Strad. dec. 2. lib. 2. usq; ad fin. lib. Thuan. lib. LXXVIII. Har. Tom. 3. p. 295. &c.*

Orangii Consilia. *Grot. lib. 3. Annal. p. 61. Chytr. lib. XXIV. p. 660. Meter. l. IX.*

De nuptiis Andini cum Angla *Cambden. part. II. p. 298. &c.*

Hibernicae rurbæ *Cambden. pag. 302. &c. Thuan. lib. LXX.*

Bellum Persicum Turcæ persequuntur, *Thuan. lib. LXVII. p. 218. & lib. LXXIII, Chytr. lib XXIV. p. 663. &c. Petri Bizarri Rerum Persicarum lib. XI. & Henrici Borsii & Minadoi adjunctæ narrationes.*

Clarorum Virorum mortes. *Thuan. lib. LXVIII. fin. & lib. LXXI. fin.*

Moscho-Polonicum Bellum. *Thuan. lib. LXIX,*

- LXIX. & LXXII. & LXXIII. *Chytr. lib. XXIV. p. 661. &c.*
 Succēssio Lusitanica disput. *Thuan. libr. LXIX. Rex Philippus suscipit Regnum Thuan. lib. LXXIII.*
 Bellum civile in Gallia fervet. *Thuan. lib. LXXII.*
 Conventus Hansæ, Lubecæ *Chytr. l. XXIV. p. 658.*

Ann. LXXX.

- Emittuntur Hispani aliique ex Belgio
Strad. dec. 2. lib. 3. p. 148. &c.
 Margarita Alexandri mater ad regimen
 Belgii revocatur. *Strad. dec. 2. lib. 3. fin.*
 sed dimissionem impetrat mox *ibid. Meteran. lib. X.*
 Novæ leges in Anglia *Camden. part. II. pag. 313.*
 De pueris ex Scholis Jesuitarum revo-
 candis *Thuan. lib. LXX. fin.*
 Draci reditus ex longinqua expeditione
Camden. part. II. p. 359. Thuan lib. LXXI. pr.
 Bellum Lusitanicum de regno *Thuan. l. LXX & Hieronym. Conestaggio in Hisp. il-*
 • *lustr. Meteran. lib. X. p. 401. &c.*

Causa

Causa feudi Holfatici & investitura apud *Chytr. lib. XXIV. p. 664.*

Bellum Moschicum. *Chytr. lib. XXIV. p. 674. &c.*

Publicata formula Concordiæ *Crus. Annal. Sveu. part. 3. lib. 12. p. 770,*

Ann. LXXXI.

Defectiones variæ à Regiis *Strad. dec. 2. lib. 4. pr.* Hardenbergensis pugna & Reginorum victoria. *Id. p. 167. &c.*

Deliberatio de Alenconio Principe Belgarum constituendo, abdicato Rege Hispan. *Strad. dec. 2. lib. 4. p. 176. &c.*

Breda eripitur subito Orangio. *Strad. dec. 2. lib. 4. p. 181. &c.*

Alenconij in Belgium adventus cum exercitu *Strad. dec. 2. lib. 4. p. 183. &c. Th. lib. LXXIV.*

Tornaci obsidio & deditio *Strad. dec. 2. lib. 4. p. 191. usq; ad. 208. Har. Tom. 3. p. 331.*

Orangius à Rege proscriptus fauciatur à sicario, *Strad. dec. 2. l. 4. p. 214, &c. Har. Tom. 3. p. 335. & 336. Meteran. in seq. ann. ponit lib. XI.*

- De reditu externorum militum in Belgium. *Strad. dec. 2. lib. 4. p. 217.*
- Iterum de nuptiis Alenconii cum Angla Camden. *hoc ann. Thuan. lib. LXXIV.*
- Singulare Guisiorum consilium adversus Argentinam discussum. *Thuan. libr. LXXIV. p. 529. &c.*
- Clarorum Virorum mortes *Thuan. l. LXXIV.*
- Belli Moschici gesta *Chytr. lib. XXV. p. 691. &c.*
- Nascitur Philippus filius Regis Hisp, Philippi *Har. tom. 3. p. 287.*
- Sebastianus Rex Lusitanie in proelio cum Barbaris commisso in Africana Tingitana *Har. tom. 3. p. 287. Thuan. lib. LXV. fufus: cum causa successionis Chytr. lib. XXIII. p. 656. &c.*
- Comitia W ormatiensia *Thuan. lib. LXVI.*
- Persica & Turcica intermixtis Tartaricis. *Thuan. lib. LXVII. Chytr. lib. XXIV.*
- Anglica *Camden. hoc ann.*
- Moschica & Svedica *Loccen. lib. VII.*
- Mortes Clarorum Virorum *Thuan. lib. LXV. inf. Chytr. lib. XXIV p. 653.*

Ann. LXXXII.

Alenfo-

Alenconius Brabantiae Dux inaugura-
tur Antwerpiae *Har. tom. 3. Meteran.
Thuan. lib. LXXV. p. 551. &c. Chytr. lib.
XXV. p. 708.*

Orangii vulnus hoc anno sanatur. *Har.
tom. 3. p. 335. Meteran. lib. XI. & Thuan.
lib. LXXV. p. 556. Camden. part. III, p.
350. Varii hinc inde successus & da-
mna p. 337. Strad. dec. 2. libr. 4. & 5. pt.*

Ordines male concordés de statu pub-
lico ordinando. *Har. Tom. 3. p. 341.*

Calendarii Gregoriani promulgatio.
*Har. Tom. 3. p. 343. Meteran. lib. XI. Thuan.
lib. LXXVI. p. 575. &c.*

Initia regni Philippi in Lusitania: corui-
hiantes delusi *Thuan. lib. LXXV. p.
538.*

De Azoribus Insulis prælio decretum
inter Hispanos victores Gallosque
*Thuan. lib. LXXV. p. 539. usque ad
548.*

Gebhardi Truckfessii Archiepiscopi Co-
loniensis Matrimonium. *Thuan. lib.
LXXVI. p. 582. &c.*

Pax inter Polonos & Moschos *Thuan.
lib. LXXVI. Inde de Livonia con-
troversia inter Svecos & Polonos.
Chytr. lib. XXV. p. 706. Locan. lib. VII.*

- p. 423. &c. Instrumentum vid. ap.
Chytr. l. XXV. p. 703. &c.
 Turco Persica *Ihuan. lib. LXXVII. pr.*
 Comitum Hojenfium familia extincta
Chytr. lib. XXV. p. 707.
 Comitia Augustana *Chytr. lib. XXV. p. 711.*
Crus. p. 781.
 Digressio de ordine Equitum Anglic.
 Garterio *Chytr. lib. XXVI. pr. Camd. part.*
III. p. 351.
 Mercatorum querelæ Dano allegatæ
Camd. part. III. pag. 351.
 Scoticæ turbæ *Id. part. III. p. 352. &c.*
 Scoticæ Reginæ literæ *Camd. part. III. p.*
353. & consultatio de ejus liberatio-
ne p. 360.

Ann. LXXXIII.

- Antverpia à Gallis frustra tentatur *Har.*
tom. 3. p. 344. &c. Meteran. lib. XI. p. 441.
Strad. dec. 2. lib. 5. p. 243. &c. Chytr. libr.
XXVI. p. 723. &c. ut & Brugæ. p. 346.
& 347. alia autem loca capta p. 546.
 Consilia status in Gallia *Ihuan. lib. LXXVII.*
p. 601. &c.
 Antverpienses tumultuantur contra O-
 rangium *Har. tom. 3. p. 350.*

Pugna

- Pugna Parmensis & Gallorum p. 352.
 Alenionius ex Gallia discedit *ibid.* *Meteoran. lib. XI. p. 552.* *Thuan. lib. LXXVII. p. 621.*
- Parmensis Duynckerckam occupat *Har. Tom. 3. p. 351.* & alia loca p. 352. *Strad. d. 2. l. 5.*
- Mutatio Coloniensis Archiepiscopi *Har. tom. 3. p. 357.* novo Episcopo electo *Thuan. lib. LXXVIII. p. 646.* & *C. Chytr. libr. XXVI. p. 726.*
- Rozerii Stemmata Lotharingica *Thuan. lib. LXXVIII. p. 727.*
- Clarorum Virorum Mortes *Thuan. libr. LXXVIII. p. 627.*
- Tertia Insula ab Hispanis, pulsis Gallis occupatur. *Thuan. libr. LXXVIII p. 641.*

Ann. LXXXIV.

- Navarri legatio de pace religionis inter Protestantes fancienda. *Thuan. libr. LXXIX. p. 667.* & *C. Chytr. lib. XXVI. p. 728. ann. preced.*
- Gebhardus armis succumbit Ernesto victore *Thuan. lib. LXXIX. Chytr. libr. XXVI. p. 733.* & *C. Belgica Thuan. lib. LXXIX.*

LXXIX. *Har. tom. 3. p. 358. Strad. dec. 2. l. 5. & 6.*

Andini mors & Elogium *Ithuan. l. LXXIX. p. 679. & 680. Har. tom. 3. p. 362. Strad. dec. 2. lib. 5. p. 277.*

Cædes Arausionensis *Ithuan. lib. LXXIX. p. 682. Har. tom. 3. p. 363. successio Mauricii filii Strad. dec. 2. p. 283. Chytr. lib. XXVI. p. 735. Meteran. l. XII.*

Conjuratio Anglicanâ aduersus Regnam Parrii. *Ithuan. lib. LXXIX. p. 683. &c.*

Rege Galliæ ad otium prolapso crescit Guisianorum factio *Ithuan. lib. LXXX. & hoc anno maxima capit incrementa.*

Jo. Basilidæ Moschi mors *Ithuan. lib. LXXX. Chytr. lib. XXVII. p. 752.*

Turco Persica *Ithuan. lib. LXXX.*

Parmensis progressus in Belgio *Ithuan. lib. LXXX.*

Antverpiæ obsidionis initium *Ithuan. lib. LXXX. Strad. dec. 2. lib. 6. pr. Meteran. lib. XII.*

Mortes Clarorum Virorum *Ithuan. lib. LXXX. in fin.*

Disputatio de Calendario Gregoriano
& tur-

& turbis Augustanis. *Chytr. lib. XXVI.*
p. 741. & 742.

Turbæ Argentoratenses *Chytr. lib. XXVII.*
p. 745.

Varii tractatus cum Maria Scota *Camden. part. III. hoc anni.*

Ann. LXXXV.

Fœderati per legatos in tutelam Regis
 Galliæ se tradere conantur, frustra.

Har. tom. 3. p. 371. &c. Cambd. part. 3. p.
408. Grot. Annal. lib. V. pr.

Sylva ducis frustra infidiis tentata. *Har.*

p. 371. &c. Strad. dec. 2. l. 6. p. 318. Grot.
Annal. V. p. 93. Thuan. lib. LXXXIII.
princ.

Pons Scaldo impositus describ. *Har. tom.*

3. p. 273. incendiariæ naves pag. 377.
&c. & pugnæ p. 378. &c. Strad. dec. 2.
lib. 6. p. 314. 326. &c. 342. & 345.

Bruxella deditur Parmensi *Har. tom. 3.*

p. 382. &c. Strad. dec. 2. lib. 7. p. 267.
&c. Chytr. lib. XXVII. p. 764.

Fœderati Angliæ Regiæ se tradunt

Har. Tom. 3. p. 384. &c. Comes Lyce-
ftrius Gubernator futurus ex Anglia
appellit. p. 387. Camden. part. III. pag.

409. &c. *Strad. dec. 2. lib. 7. p. 397. &c.*
402.

Fœdus Sanctum in Gallia *Har. Tom. 3.*
pag. 388.

Wilhelmus Parrhius supplicio afficitur
in Anglia *Camd. part. III. hoc ann.*

Affociatio Anglicana *Camd. part. III.*

Leges in Jesuitas & Sacerdotes in An-
glia *ibid. Thuan. lib. LXXXIII.*

Northumbriæ Comitis mors. *Camden.*
part. III. p. 398. &c.

Scotica & Hybernica hujus anni apud
Camd. Thuan. lib. LXXXIII.

Anglorum expeditiones Americanæ
Camd. part. III. p. 403.

Tabacca primum in Angliam affertur
p. 415.

Seditio Rigenfis in Lïvonia *Thuan. lib.*

LXXXIII. Chytr. lib. XXVII. p. 756.

&c. judicatur ann. seq. p. 773.

Comitia Warsoviæ *Chytr. l. XXVII. p.*
759. &c.

Induciæ inter Svecos & Moschos in
quatuor annos *Chytr. lib. XXVII. p.*
760. Thuan. lib. LXXXIII.

Belli intestini in Gallia acta *Thuan. libr.*
LXXXI. & LXXXII.

Japonica legatio Romæ *Thuan. lib. LXXXI.*
Mors

Mors Pontif. Gregor. XIII. & aliorum
Thuan. lib. LXXXI. p. 35. fit Pontifex
Sixtus V. Thuan. lib. LXXXII. pr.
 Aliæ mortes. *Thuan. lib. LXXXII. in fin.*

Ann. LXXXVI.

Belgica & Gallica hujus anni *Thuan. lib.*
LXXXV. & LXXXVI.

Licestrio plus concedunt Fœderati
 quam convenerat. Regina ægre
 ferente. *Har. tom. 3. p. 389. Camd. part.*
III. p. 419. &c.

Gravia dedita Parmensi. *Har. tom. 3. p.*
390. & Venloa p. 391. Nussiam capit
& alia loca p. 293. Strad. dec. 2. l. 7. &
8. pr.

Schenckianæ munitionis origo. *Har.*
tom. 3. p. 390. & 391.

Licestrius in Angliam redit. *Har. tom. 3.*
pag. 395. & 396.

Conspirati in Anglia plectuntur. *Har.*
tom. 3. p. 396. Scotiæ Regina fit rea.
p. 397. Camden. p. 43. &c. Thuan. lib.
LXXXVI.

Regis Poloniæ Stephani mors *Har. tom.*
3. p. 397. Chytr. lib. XVII. p. 790.

Fœdus sanctioris amicitiae cum Scoto.
Camd.

Camd. part. III. p. 427.
 Orientalia & Turcica *Thuan. lib. LXXXIV.*
 Mortes Clarorum Virorum *Thuan. libr.*
LXXXIV. in fin.

Ann. LXXXVII.

Controversia Licestrii cum Ordinibus
Har. Tom. 3. p. 400. Nova dissidia *p.*
405. Licestrius ex Anglia redit *Har.*
tom. 3. p. 402. revocatur in Angliam
p. 409. *Camd. p. 509.* *Strad. dec. 21. l. 8.*
p. 454. & 464. l. 9. p. 5.

Slusa transigit cum Parmense. *Har. tom.*
3. p. 404.

Electio Regis Poloniae discors, Sigis-
 mundus Sveciae Rex vincit *Har. tom.*
3. p. 411. *Chytr. lib. XXVIII. p. 782. &c.*
Thuan. lib. LXXXVIII.

Mariae Scotiae Reginae mors. *Har. tom.*
3. p. 409. & 410. *Camden. in Anno 1586.*
& 1587. Strad. dec. 2. lib. 8. p. 466. &c.

Mors Ducum Mantuani & Florentini.
Har. tom. 3. p. 411. *Chytr. lib. XXVIII. p.*
794.

Pacificatio inter Philippum Regem Hi-
 spaniae & Elisabetham Angliae Regi-
 nam *Strad. dec. 2. libr. 9. p. 12. Grot.*
Annal.

Annal. libr. V. p. 105.

Gallicum bellum intestinum. *Thuan. lib. LXXXVII. & LXXXVIII.*

Mortes clarorum Virorum *Thuan. libr. LXXXVIII. p. 208.*

Ann. LXXXVIII.

Prædictio Regiomontani in hunc annum *Har. tom. 3. p. 411. Camd. part. III. p. 513. Strad. dec. 2. lib. 9. p. 525. Thuan. libr. XC.*

Tumultus in Belgio componitur ab Ordinibus *Har. tom. 3. p. 412. & 413.*

Classis Hispanicæ dictæ INVINCIBILIS adventus ad ostium Canalís Anglici *Har. tom. 3. p. 414. pugnae & earum præludia p. 415. Clades p. 416. & 417. Camd. p. 513. &c. Strad. dec. 2. lib. 9. p. 542. usq₃ ad fin. lib. & lib. 10. usq₃ ad. p. 578. Thuan. lib. LXXXIX. p. 247. Meteran. lib. XV. scriptis & armis certatum *Thuan. lib. XCI. & XCII. Camden. hoc. ann.**

De Promulgatione Concilii Tridentini, *Thuan. lib. XCII. Grot. Hist. lib. I. pr.*

Pontificis Sixti V. opera præclara *Har. tom. 3. p. 420.*

Tumul-

Tumultus Parisiensis *Har. tom. 3. p. 420.*
& factio Guisianorum contra Re-
gem.

Guisii fratres duo Blesis (Blois) occi-
duntur. *Har. Tom. 3. p. 421.* quo no-
mine Rex anno seq. Romam citatur,
p. 428. seq. magni motus Clericis in-
citantibus *Thuan. lib. XCIII. & XCIV.*
& *XC.V.*

Mors Regis Daniæ. *Har. tom. 3. p. 422.*
Legatio Anglica eo destinatur. *Cand.*
part. III. p. 539. Thuan. lib. LXXXIX.
circa fin.

Nova instrumenta Bellica. *Strad. dec. 2.*
lib. 10. p. 593. & 594.

Clarorum virorum mortes *Thuan. libr.*
LXXXIX. fin.

Candischii navigatio *Thuan. lib. LXXXIX.*
p. 256. & c.

Tractatio ardua apud Polonos cum Si-
gismundo Rege de Livonia. *Loecen.*
lib. VII. p. 435. & c.

Periculosissima irruptio Lotharingica
& Guisiaca in Montbelgard. *ap. Crusf.*
p. 807. & 808.

Ann. LXXXIX.

Catharinæ Medicæ Galliæ Reginæ
mors

mors, *Har. Tom. 3. p. 422. Thuan. libr. XCIX. p. 387.*

Quies aliqua in Belgio. *Har. Tom. 3. p. 422. Mox fervet bellum circa Gertrudisbergam. p. 423. &c. & alibi Thuan. libr. XCVI. Meteran. libr. XVI.*

Reginæ Angliæ fœdus cum Turca. *Har. Tom. 3. p. 427. Strad. dec. 2. lib. 9. p. 540.*

Rex Henricus III. Galliæ interficitur. *Har. Tom. 3. p. 429. Camden. part. IV. p. 558. &c. Thuan. l. XCVI. p. 483.*

Controversia de successione *p. ead. & 430.*

Scoticæ Turbæ *Camden. part. IV. 543. &c.*

Judicium Majestatis in Anglia *Camden. part. IV. p. 544. &c.*

Expeditio Anglica in Hispanos. *Camden. part. IV. p. 550. &c. Thuan. l. XCVI. p. 464. &c. Grot. Hist. lib. II. p. 136.*

Hanseaticæ naves interceptæ, qua de causa. *Camden. part. IV. p. 554. &c. Thuan. libr. XCVI. p. 468. &c.*

Tempestates à Magis excitatæ. *Camden. part. IV. p. 562.*

Tartari in Poloniam effusi compescuntur. *Thuan. libr. XCVI. p. 470. &c.*

Mor-

Mortes illustrium Virorum *Thuan. libr.*
XCVI. p. 474. &c.

Polonica transactio cum Austriacis,
Chytr. lib. XXVIII. p. 800.

Joannis Regis Sveciæ iter in Livoniam,
Chytr. lib. XXVIII. p. 801. &c. Tractatus
 de pace cum Moschis. *p. 809. Loccen. l.*
VII. p. 437.

Rigenis seditio composita *ibid. pag. 802.*
 Bellum Moschicum cum Svecis *Chytr.*
lib. XXIX. p. 815. &c.

Germanica legatio in Belgium. *Grot.*
Histor. lib. II. d. 145. & seqq.

Ann. XC.

Partes Navarræ gliscunt in Gallia. *Har.*
tom. 3. p. 431. Reges creati *Thuan. lib.*
XCVII. 107. Henricus IV. Rex Gall.

Breda Strategemate occupatur à Mau-
 ritio. *Har. tom. 3. p. 432. Meteran. lib.*
XVI. Grot. Histor. lib. III. p. 139. &c.

Cardinalis Borbonius à fœderis sacri
 sociis in Gallia Rex appellatus mori-
 tur opportune. *Har. tom. 3. p. 434. Thu-*
an. lib. XCVII.

Parisiensis obsidio à Parmense solvitur.
Har. tom. 3. p. 438. Thuan. l. XCVIII.
 & XCIX

❧ XCIX. Interim in Belgio fœderati
res suas promovent. p. 439. ❧ seq.
Thuan. lib. C.

Pontifices *Haræus tom. 3. p. 441. Thuan.
lib. C. p. 116. Chytr. lib. XXIX. p. 820.*

Legationes & consilia Reg. Angliæ
magni momenti *Camden. part. IV. p.
566. ❧c. Thuan. lib. C. p. 136.*

Bellum Svecicum adversus Moschos,
Svecis plerumque succumbentibus.
Loccen. lib. VII. p. 437. ❧c.

Virorum clarorum mortes *Thuan. libr.
XCIX. fin ❧ lib. C. fin.*

Ann. XCI.

Comitia Polonica *Chytr. lib. XXIX. p.
822. ❧c.*

Svecica in Livonia adversus Moschum
militia *Chytr. lib. XXIX. p. 825. Loccen.
lib. VII. p. 439.*

Exercitus Germanicus Henrico IV.
Gall. Regi suppetiarum it. *Chytr. lib.
XXIX. p. 834. Cætera belli Gallici ge-
sta p. 835. Thuan. lib. CI. ❧ CII. etiam
aliunde juvatur Rex. Har. tom. 3. p.
441. Sed & altera pars externis au-
xiliis se munit p. 442. Regis gesta p.
453. Thuan. d. l.*

H

In

In Belgio gesta. *Har. Tom. 3. p. 443. usq̄
ad 453. Meteran. lib. XVI.*

Gregorio X I V. succedit Innocentius
IX. huic, Clemens VIII. *Har. Tom. 3.
pag. 658. Thuan. lib. CII. p. 193.*

Cæsarea Augusta (Sarragossa) rebellat.
*Har. tom. 3. p. 458. ad ann. seq. refert Thu-
an. lib. CIV.*

Ann. XCII.

Briffonius sceleste occisus. *Thuan. libr.
CII. p. 198.*

Principum mortes & laudationes *Chyt.
lib. XXIX. p. 837. Thuan. lib. CIV. p. 265.
& 266.*

Joannis III. Sveciæ Regis mors *Chyt.
lib. XXIX. p. 853. Thuan. lib. CIV. p.
266. Loccen. lib. VII. p. 439. &c.*

Turcarum impressio in Croatiam *Chyt.
lib. XXIX. p. 853. &c. Thuan. lib. CIV.*

Bellum Gallicum *Chyt. p. 854. & 855.
Har. tom. 3. p. 457. &c. Thuan. l. CIII.*

Parmensis mors & Elogium Grot. *Histor.
lib. II. p. 169. Har. tom. 3. p. 466. &c.
Thuan. lib. CIV.*

Stenwicka tandem Hollandis deditur.
*Har. tom. 3. p. 463. alia quoque succe-
dunt*

- dunt pag. seq. *Thuan. lib. CIV.*
 Clemens VIII. fit Pontifex. *Thuan. l. CIII.*
 Leunclavii mors. *Thuan. lib. CIV.*
 Aurei dentis miraculum. *Thuan. lib. CIV. pag. 285.*

Ann. XCIII.

- Rigenfis causa *Chytr. p. 856.*
 Bellum Argentinense *Chytr. lib. XXIX. p. 863. &c. Har. Tom. 3. p. 468. Thuan. lib. CIV.*
 Gertrudisbergam capit Mauritius *Grot. lib. III. Histor. p. 174. vid. omnino Har. Tom. 3. p. 476. Thuan. l. CV. Meteram. lib. XVII.*
 In Gallia scriptis & armis res geritur. *Har. Tom. 3. p. 469. Thuan. lib. CV. & CVI. & CVII.*
 Rex Gallia fit Pontificius. *Har. Tom. 3. pag. 481. Thuan. lib. CVI. & CVII. Inauguratur lib. CVIII. Camden. part. IV. p. 610. &c.*
 Croaticæ turbæ ex Turcia *Har. tom. 3. p. 482.*
 Ernestus Austrius fit Gubernator Belgii *Har. Tom. 3. p. 483. Thuan. lib. CIX. H 2 Meteram.*

Meteran. lib. XVII. refertur ad ann.
seq.

Finis belli Argentinensis compromissi-
one in arbitros facta *Thuan. lib. CV.*

Ann. XCIV.

Rex Galliæ recipitur Parisiis & alibi
Har. Tom. 3. pag. 484. Thuan. lib. CIX.

Belgica *Har tom. 3. p. 485.* Groninga de-
ditur *p. 489. & 490. Meteran. libr.*
XVII.

Rex Henricus vulneratur a percussore
& Jesuitæ eiiciuntur. *Har. tom. 3. p.*
493. Thuan. lib. CX. & CXI.

Javarinum Turcis deditur & hac de
causa Comes Hardeckius capite ple-
xus. *Har. tom. 3. 494. & alia belli*
Turcici gesta Thuan. lib. CX.

Sigismundus Poloniae Rex fit Rex Sve-
ciæ *Thuan. lib. CIX. Loccen. lib. VII.*
p. 442. 443. &c.

Anglica ex Camdeno. Conspiraciones
detectæ.

Ann. XCV.

Puniuntur conspirationis in Regem
Henri-

- Henricum participes. *Thuan. lib. CXI.*
p. 520.
- Theologorum declarationes pro Rege
Thuan. d. l. 521.
- Rex Hispaniæ hostis publice declara-
 tur in Gallia *Thuan. lib. CXI. p. 523.*
Har. Tom. 3. Chytr. lib. XXX. p. 495.
- Gallica cætera & Belgica hujus anni
Thuan. lib. CXII. & CXIII. Har. tom.
3. p. 496, & c. in quibus & Grollæ
obsidio p. 503.
- Albertus gubernator Belgii fit. *p. 510.*
Grot. lib. III. Histor. Meteran. lib. XVII.
- Mortes Clarorum Virorum *Thuan. libr.*
CXIII. p. 571.
- Emdensis discordia *Thuan. lib. CXIV.*
Grot. lib. III. Histor. p. 216.
- Clivensis successio *Thuan. lib. CXIV.*
- Turcica particidia. *Har. Tom. 3. pag. 511.*
- Turcicum bellum *Har. ibid. Thuan. lib.*
CXIV. & CXV. Chytr. lib. XXX.
p. 897.
- Sigismundi Regis Poloniæ cum Caro-
 lo Patruo dissidium in Svecia *Thuan.*
lib. CXV.
- Navigaciones Belgicæ *Thuan. lib. CXV.*
Grot. lib. IV. histor. p. 231.
- Pax Sveco Moschica *Chytr. lib. XXX. p.*
H 3 895.

895. &c. *Loccen. lib. VII. p. 450. &c.*
Anglicæ navigationes Camden. part. IV.
p. 644. &c. & expeditio contra Hispanos felix.

Reginæ Angliæ controversia cum Belgis de pecunia mutua Camden. part. IV. p. 649. &c., alia controversia cum Hanseaticis. *p. 651.*

Ann. **XCVI.**

Gallica & Belgica auspiciis Archiducis. Thuan. lib. CXVI. & CXVII. Har. tom. 3. pag. 517. &c. Chytr. lib. XXX. p. 908. Grot. lib. V. Histor. p. 250. Meteran. lib. XVII. & XVIII.

Navigaciones Batavorum in longinquas terras Americanas Thuan. libr. CXVII. Scorbuti morbi origo, causæ, remedia fin. lib. Grot. lib. V. histor. sub fin.

Mortes Clarorum Virorum Thuan. lib. CXVII. p. 700.

Turcica Chytr. lib. XXX. p. 909. &c.

Svedica Loccen. lib. VII. p. 421.

Anglicum fœdus cum Gallo Camden. part. IV. p. 677.

Arunde-

Arundelius Comes Imperii creatus
Camden. part. IV. p. 679.

Ann. XCVII.

Celebris navigatio in novam Zemblam
Thuan. lib. CXVII. in fin. Grot. lib. VI. hi-
stor.

Acta Belgica & Gallica *Thuan. lib. CXVIII.*
& CXIX. Har. Tom. 3. p. 524. &c. Chytr.
lib. XXX. p. 920.

De matrimonio Alberti cum Isabella.
Chytr. lib. XXX. p. 923. Grot. lib. VI. hi-
stor. præsertim Meteran. lib. XVIII.

Svecica acta *Thuan. lib. CXIX. Chytr.*
l. XXX. p. 913. &c. & 918. Loccen. lib.
VII. p. 459.

In Turcas bellatum *Thuan. lib. CXIX.*
Har tom. 3. p. 535. Chytr. lib. XXX. p.
922. &c.

Clarorum virorum mortes *Thuan. libr.*
CXIX. p. 771. &c.

Anglica & vicina *Camd. part. IV. p. 683.*

Ann. XCVIII.

Balæna in Belgio capitur. *Grot. Histor.*
lib. VII.

Controvertia Anglos inter Germanos-
que de mercimoniis *Grot. Histor. lib.*
VII. p. 307. Chytr. p. 928. Meteran. lib.
XIX. p. 317.

Pax Galli cum Hispano Vertiniensis,
Grot. hist. lib. VII. p. 320. Har. Tom. 3. p.
536. &c. Thuan. lib. CXX. conqueren-
te Regina Angliæ. Camden. part. IV. p.
706. Meteran. lib. XIX.

Novum fœdus inter Anglos & Belgas,
Grot. hist. lib. VII. p. 322. Camd. part IV.
p. 722. &c.

Instrumentum traditi Isabellæ Belgii,
Grot. l. VII. p. 323. &c. Har. tom. 3. p. 541.
&c. Meteran. lib. XIX.

Percussor Mauritio immissus supplicio
afficitur. *Grot. hist. lib. VII. p. 327. Thu-*
an. lib. CXXI. Meteran. lib. XIX.

Mors Philippi I I. Hispan. Regis *Grot.*
lib. VII. p. 330. Meteran. lib. XIX.

Matrimonia Philippi III. & Alberti.
Grot. lib. VII. p. 333. Har. tom. 3. p. 546.
& 551. Thuan. lib. CXX. p. 589.

In Frisia turbæ à Comite Ezardo *Grot.*
lib. VII. p. 333. Thuan. lib. CXXI. Chyt.
in suppl. anni 1599. p. 12. &c.

Hispani & fœderati pacem Germa-
niæ violantes desistere ab injuriis ju-
bebantur

bebaatur *Grot. lib. VII. histor. in fin.*

Juvarinum Turcis eripitur. *Har. tom. 3. p. 552. Thuan. lib. CXXI. Meteran. lib. XIX.*

In Svecia turbæ & prælium Lincoppinense *Thuan. lib. CXXI. dediti a Carolo supplicio afficiuntur Chytr. p. 930. & 937. Loccen. lib. VII. pag. 461.*

Mortes Principum *Chytr. lib. XXX. p. 926. &c.*

Comitia Ratisbohenſia *Chytr. pag. 928. X. X.*

Ann. XCIX.

Varia inter Hispanos & Belgas gesta
Grot. hist. lib. VIII. Thuan. lib. CXXII. Meteran. lib. XX.

Poliorecticæ artes *Grot. lib. VIII. p. 366.*

Commerciorum mutua vetatio *Grot. histor. lib. VIII. p. 372. Meteran. lib. XX.*

Batavi insulas Hisp. infestant. *Har. tom. 3. p. 558.*

Germani Hispanis eripiunt quædam
Har. tom. 3. p. 561. &c. Chytr. supplem. h. ann. Meteran. lib. XX.

Principum Alberti & Isabellæ inaugu-
ratio. *Har. tom. 3. p. 368. Meteran. l. XXI.*

H 5

Galliæ

Galliæ Regis divortium & novum cum
 Maria Medicea matrimonium. *Har.*
Tom. 3. p. 571. & 587. Thuan. lib. CXXIII.
& CXXV. alia Gallica Thuan. libr.
CXXII.

Turcica *Thuan. lib. CXXII. Chytr. supplem.*
h. anni.

Clarotum Virorum mortes *Thuan. libr.*
CXXII. p. 865. & fin. lib. CXXIII.

Mira dæmoniacæ, tum cornuti & jeju-
 nantis exempla. *Thuan. libr. CXXIII.*
in. pr.

Riticovii conjuratio adversus Regem
Thuan. li. CXXIII. p. 879.

Bellum Sabaudicum *Thuan. lib. CXXV.*

Hibernicæ turbæ *Camden. hoc & preced.*
*ann. & Esseckii errata *Camd. p. 744.**

Svedica hujus anni *Chytr. in supplem. Loc-*
cen. lib. VII. pag. 473.

Anno Sæcular. M. DC.

Duellum acre inter paucos *Grot. lib. IX.*
hist. p. 383. Meteran. lib. XX.

Mauritii successus *Grot. histor. lib. IX. p.*
384. Har. tom. 3. p. 575. Thuan. libr.
CXXIV.

Prælium memorabile Mauritii cum
 Alberto.

Alberto Gros. *histor. lib. IX. p. 391. &c.*
Har. tom. 3. p. 580. & 583. Thuan. libr.
CXXIV. Camden. p. 763. Meteran. lib.
XXI.

De pace agitur surdis fœderatorum au-
 ribus. *Gros. lib. IX. pag. 401. &c. Har.*
tom. 3. p. 585. &c. Meteran. lib. XXI.

Varie milites Hispani tumultuantur.
Har. tom. 3. p. 574. &c. Thuan. libr.
CXXIV. Meteran. lib. XXI.

Rex Scotorum Jacobus VI. manus si-
 cariorum evadit. *Har. Tom. 3. p. 588.*
Thuan. lib. CXXIV. p. 911. Camden. p.
770. Chytr. supplem. p. 22. &c. Meteran.
lib. XXI.

Navigatio Batavorum in Indiam Ori-
 entalem *Thuan. lib. CXXIV.*

Turcica *Thuan. l. CXXIV. Chytr. suppl.*
h. ann. Meter. lib. XXI.

Controversia præcedentiæ & titulo-
 rum *Camd. p. 756. &c.*

Societas Indiæ Orientalis in Anglia
 constituta *Camden. p. 769.*

Esseckius correctus & resipiscere visus
 relabitur ad priora *Camd. p. 771. usq.*
ad fin. hujus anni. anno sequente suppli-
cio affectus.

Svedica hujus anni *Loccenius l. VII. fin. &c.*
lib. VII. princip.

R

JO. HENRICI BOECLERI
DE
REBUS SÆCULI
P. C. N.
XVI.
COMMENTARII.

DE
REBUS SÆCULI
XVI.

A CHRISTO NATO,
nimirum ab Anno 1501.
ad 1601.

Memorabile est hoc sæculum
multiplici rerum conversione
atque mutatione in & extra Eu-
ropam 1. In Religione, quæ Reip. sta-
rum trahit 2. In Principatum Regno-
rumque profectu defectuque admira-
bili 3. In Principum Magnorum inge-
nio fatoque: cui Populorum status et-
iam involvitur 4. In contextu rerum
Europæarum novo, unde Asiatica Afri-
cana, Americana pendere cœperunt.
5. in motibus intestinis, tumultibus, se-
ditionibus, bellis civilibus, externisque.
6. In Fœderibus variè consultandis de-
cernendisque: 7. In Litterarum studiis
instaurandis nec uno habitu induendis.
8. In

8. In controversiis illustribus agitan-
dis interdum disceptationibus Juris, sæ-
pe armis. 9. In casibus magnis miris-
que. Unde ampla civilis disciplinæ se-
ges, præsertim ad intellectum nostri se-
culi, non aliunde auspicandum instru-
endumque.

Nihil omitti poterit, quod ad Histo-
riam καθολικῶν, sive universalem, ratio-
nem cognationem contextumque ha-
bet: eo consilio quod Polybius tanto pe-
re præ se fert tum alibi, tum *libro primo. c. 5.*
ἐκ μὲν τοῖ γε τῆς ἀπάντων πρὸς ἄλληλα Συμ-
πλοκῆς ἢ παραθέσεως, ἔτι δ' ὁμοιότητος ἢ
διαφορῆς μόνως ἂν τις ἐπίκοιτο ἢ δυνήθειν
καλοπιδύσας ἅμα ἢ τὸ χρήσιμον ἢ τὸ τερπνὸν
ἐκ τῆς ἰσοείας λαβεῖν. Ex sola cunctarum in-
ter se partium connexione & comparatione
similitudine item ac differentia, aliquis eo pe-
netrare & inspicere possit ut & utilitatem & vo-
luptatem veram ex Historia capiat. Quæ est
sc. referenda ad πῶν ὄλων ἐμπειρίαν ἢ πί-
σιν rerum summam, sive universalium rerum no-
vitiam & fidem. Ita enim longe aliud ju-
diciū de singulis fertur, quam si se-
paratim tantum noscantur. Petenda
erunt omnia ex fide actorum publico-
rum, è Scriptoribus maxime in hac
aut illa parte occupatis: non sine
compa-

comparatione aut examine : quod necessarium propter studia partium variis causis incitata.

Inprimis verum de Germanicis rebus iudicium ejusque fontes nobis curæ erunt.

Partes commentationis , pro numero & temporibus Imperatorum quinque, diversis nominibus factisque magnorum : Maximiliani I. Caroli V. Ferdinandi I. Maximiliani II. Rudolphi II.

Latius dicenda, paginis memorialibus signabuntur.

I

Prima

Prima Pars.

Elogium
Maximil. I.

Hanc Maximiliani I. regiminis pars major constituit usque ad annum 1519. Cuius ab Elogio seu descriptione brevi ordiendum est. *Cuspinianus*, cuius consilio & opera diu Cæsar Maximilianus I. usus est, vitam eius conscripsit. Natus est ex Familia Austriaca, Cæsatum in hunc diem admodum terace, Frederici III. Imp. & Leonoræ Eduardi R. Lusitaniæ filiæ filius, anno 1459. d. 12. Martii: Rex Romanorum factus 1486. d. 16. Februarii Aquisgrani: coronatus ibidem à Coloniensi Archiepisc. d. 23. Febr. Imperavit cum Patre an. 7. m. 6. d. 4. Solus post Patris obitum an. 25. m. 4. d. 25. Obiit Welsæ 12. Januarii 1519. cum vixisset an. 59. m. 9. d. 21. Electionis & Coronationis descriptio extat in *Goldasti Politicis Imperialibus part. 1. tit. 4.* & in *tomo 3. Freheri rerum Germanicarum p. 17. & seqq.* Infantia & pueritia neq; ingenii neque facultatiæ spem fecit usq; ad annum ætatis nonum. Utraque tamen laude postea ad summum exsplevit. Quanquam præceptorem nactus esset imperitum & solis argutiis Dialecticis innutritum, plagosum præterea & sævum. Amavit tamen & fovit ingenia litterasque, historiam

riam præsertim & Genealogias, tum Mathematicas disciplinas: itaque quantum illi instauratio litterarum in Germania debeat, suo loco noscetur. Virtutibus Principe Heroe dignis immensum eluxit: prudentia profunda, pietate, magnitudine animi, disciplina militari, eloquentia, gravitate, clementia, humanitate. Fortuna utraque per omnia vel ornatus vel exercitus, ut profusus à DEO ad sæculi habitum statumque destinatus profectusque videatur. Sed noscitur illa suis locis & in contextu rerum.

Reprehenderunt in eo nimium venationis & aucupii amorem: quibus tamen corpus ad laborē indurasse videtur. *Hen-* *In orat. ap.*
ricus Bebelius ausus est etiam in eo damna- *Schardin.*
re nimiam & intempestivam Reip. Cle- *tom. I. p. 221.*
mentiam. *etc.*

Qua de re quid judicandum sit, res docebit postea. Uxores duxit I. Mariam Caroli Burgundi filiam, cuius memoriam nunquam sine morsu animi recoluit: deinde Anna Francisci Britonum Ducis filia per Legatum ipsi desponsata, sed à Carolo VIII. Gall. R. intercepta est: à nonnullis secunda memoratur, quæ tertium fœdus iniit, Maria Blanca Galeacii Mediolani Ducis filia, cum qua sedecim annis jucundum sed sterile matrimonium egit. Ex primâ

autem coniuge genuit Philippum Castellæ, Legionis & Granatæ Reg. Caroli V. Patrem; Margaritam Carolo Gall. Reg. primo, deinde Arragonum R. Johanni, postea Philiberto Sabaudia Ducis improspere desponsatam: Franciscum & Georgium filios in infantia extinctos.

In iis quæ ad Remp. R. G. spectant præmittemus Legislationes, quæ in Imperium Maximiliani congruunt, & partim præcedentis sæculi extrema tempora spectant. Ex eo tempore, quo solus Imperavit Maximil. primum cum Ordinibus Imperii judicia constituit, quæ sub primis Imp. Germ. vel consilio omnium Ordinum, vel solius arbitrio Principis, vel per legatos eius & Comites agitabantur. Postea iudicium Rorwilense Imperatoris non Imperii, nec ad omnes pertinens, institutum fuit. Et à longo tempore solenne fuit litigantibus, aulam Cæsaream sequi, indeque iustitiæ administrationem repetere. Quæ res multa incommoda traxit partim in litigantes, partim in Cæsarem iudicem, & iudicium, den Reichs-Hofrath. Illi sumtibus & molestiis gravabantur, Imperator per varia negotiorum & locorum distractus (quod præsertim nostro
Maxi-

Legislatio
Maximiliani.

Camera
Imperialis.

A. C. 1147.

v. Conring.
de Judic.
Germ. §. 92.

Maximiliano accidit) non poterat semper causis reisque audiendis vacare. Hinc natum consilium instituendi iudicii nomine Cæsaris & Statuum exercendi: Quod lege publica constitutum & *Judicium Camerale* nuncupatum est, *desß Kaisers und desß Reichs Kammergericht* anno 1495. d. 7. Aug. Wormatiæ. Tenor eius habetur articulis 26. in Recessibus Imperii. Locus autem ab initio certus non denominabatur (artic. soll gehalten werden im Reich an einer süsslichen Statt) Norimbergam translatum est iudicium Camerale, in renovata ordinatione Camerali Augustæ A. 1500. d. 10. Septemb. quanquam autem ab initio statim promiserat Maximilianus certum locum huius iudicii, restamen illa An. sæculi, quod tractamus tricesimo per successorem Carolum V. demum exitum habuit, ut Spira nominaretur, tanquam perpetua sedes, cum exceptione certorum casuum. Suppleri & explicari cœpit formula huius iudicii in seqq. Comitibus anno 1507. & 1512. Nam de ulterioribus nunc non est agendum. Constitutum est hoc iudicium Camerale à Cæsare & Ordinibus; ita ut jurisdictionem suam acceperit non à solo Cæsare, sed

Aliter assignat tempus Gail. l. 2. de pace publ. c. 1 §. 28. & conciliare nititur Linnæus tom. 1. Addit. ad 9, 2. 4.

I 3 simul

Carpzov.
leg. Reg. 9.
2. 12. C. r.

Simul quoque à ceteris Imperii Statibus, non quidem ut singulis, sed ut universis: adeoque non mandatam sed propriam, per repræsentationem Imperii: quod contra *Paurmeisterum* ostendit *Jo. Strauchius* exercit. *Exoteric. 13. 5.* Cuius declaratio etiam contra *Lampadium* valere potest, statuentem *Cameram* quoad subiectum, formam & modum expedienda Jurisdictionis, communi Statuum & *Cæsaris* auctoritate institutam, à solo *Cæsare* ipsam Jurisdictionem accepisse. de *Constit. Reip. R. G. part. 3. c. 16. à p. & n. 8.* add. *Conring. de Judic. Germ. §. 99.* Sed nondum in expedito est, quantum Imperator ad hanc constitutionem sibi potestatis vindicavit circa judicia. Illud interim certum est, ab hoc tempore novum *Judiciorum* ordinem procedere, & *Maximiliani* atque Imperii huic constitutioni tribui juris dicendi emendatiorem rationem, quæ antea ultionis privatæ consuetudine, dum Potentiores sibi ipsis jus dicebant, auctoritatem *Cæsarium* detrectabant, & factionibus studebant, turbabatur. Jus *Austregarum* confirmatur hac legislatione: & quatenus nondum omnibus Principibus competeat, describitur: & quomodo ipsi conveniri possint, vel coram suis

confi-

art. 23.

art. 25.

consiliariis, vel coram Camera, definitur: Ecclesiasticis etiam, quod notandum, non exceptis sed inclusis. Videtur quoque Juris civilis studium tum maxime usitari cœptum, etiam illustribus personis, inter Judices Camerales sc. ad discendis, commendatum esse hac legislatione: eo quidem eventu, ut Principes ipsi olim in simpliciore & breviori juris dicendi ratione Germanis usitata, satis exerciti, Juris tamen Romani peritiam non adipisci curaverint, omniaque in ministros rejecerint; Nobilium semper aliqui in hunc diem ea præstiterint: cum præsertim in Aulis eadem consuetudo dicendi juris obtineret. Sed de Camera quidem Scriptores Juris Publici abundè, & qui veluti indices ejus scripsere, *Wehnernus in observ. Pract. Besoldus in Thesaur. Pract. Speidelius in Notabilibus voce Kammergericht.*

Lata autem est hæc lex in Comitibus, **Comitia** ut dictum est, Wormatiensibus. **WORMA** Facit enim ratio Reip. ut legislationis univer- **TIENSIA** salis historia, cum Comitiorum historia, **1495. &** **1496.** commiscenda sit. Redux ex Belgio Maximilianus, Wormatiam indixerat Comitibus, quæ initio rara, postea fuere frequentissima, affluentibus eodem ex tota undique Germania viris Principibus

bus regnorumque vicinorum & regionum legatis. Ita *Jo. Isacius Pontanus* in *historia Gelrica*. qui etiam ostendit in annum sequentem extracta esse, digressis subinde & reversis Principibus. *Chronicon Coloniense* lingua vernacula scriptum tempore Maximiliani, sub finem sæculi XV, ait, magnam convenisse multitudinem Principum Germanicorum Sæcularium & Ecclesiasticorum, paucos misisse legatos: adfuisse etiam Legatos Regum Hispaniæ, Neapolitani, Ducis Mediolanensis, Ducis Montferratensis, Venetorum; Regis etiam Galliæ. Addit, tandem conventum inter Cæsarem & Principes de summa pecuniæ in Imperio colligenda ad subitum auxilium contra inimicos & adversarios Imperii quoscunque. singulis Ordinibus suam portionem statim exsolvendam indictam: quam & Civitates nonnullæ è vestigio numeraverint. Principes quoque ingentem vim pecuniarum ad magnam aliquam expeditionem promississe. *Pontanus*: *scorsum*, inquit, cum Imperii Principibus iisdem in Comitibus pactum Cæsar iniit, de ingenti pecunia summa, per Imperium universum conficienda, qua reprimi, cum opus esset, atque in ordinem quam citissime redigi possem, quicumque Cæsare a
eius

lib. II, pag. 605.

ius
 nse
 solu
 de c
 in il
 huld
 Turc
 Imp.
 vocal
 lia G
 esse
 adve
 Sed i
 crean
 alii p
 bant.
 Fabric.
 inquir
 lica sc
 Galbus
 miliam
 ter, qu
 quant
 ut con
 per, al
 tamen
 refer
 teris
 nize

eius Majestati immorigeri haberi ac refractariis noscerentur. Inter refractarios illos Carolus Geldriæ Dux in primis intelligitur, de cuius causa, postea attingenda, etiam in illis Comitibus aliquid actum scribit. *Huldricus Mutius* propter famam adventus Turcici, & injurias Regis Gallorum in Imp. armaque in Italiam versa, unde invocabatur Imp. & Helvetiorum auxilia Gallo submissa, hæc Comitibus coacta esse refert: Et Imperatorem bellum adversus illos decernendum proposuisse. *Sed in illis Comitibus, inquit, nihil solidum est decretum: alii enim bellum contra Turcam primum, alii primum contra Gallum suscipiendum volebant.* Fere in eandem sententiam *Georg. lib. 7. p. 834. Fabric. in originibus Saxonibus: In iis Comitibus, &c.* inquit, deliberatur de Regis Coronatione (Italice sc.) & de protectione ejus in Italiam, quam Gallus pene omnem occupaverat. — — *Maximilianus inter alia enumerat Ordinibus, quæ Pater, quæque ipse bella gesserit, quos sumtus fecerint, quantum æris alieni contraxerint; petit ab ipsis, ut communibus opibus se sublevent. Sed Principes, alia agentes, nihil certi respondent.* Actum tamen de expeditione suscipienda, mox refert, & rogatum ab Electoribus ceterisque Ordinibus Albertum Saxonie Ducem, militari gloria imprimis

florentem ut patrocínio Imperii suscepto, contra hostes eius summam rerum sibi decerni, seq; ducem nomine publico designari pateretur : quod ille onus recusaverit, neque defuturum se de cetero Reip. professus sit. Addit tandem : *nul-
la fuerunt Comitía hominum memoria frequen-
tiora & magis celebra : sed nihil inde opera
pretium aut salutare quicquam consequabatur.
Sunt autem post illud tempus Comitía ex Comi-
tiis seminata, quæ non parum debilitarunt & opes
& potentiam Germania.* Apud Mutium con-
tinuantur prioribus ista : *Major Principum
pars censebat, pacem primò firmandam esse inter
Imperii membra, Civitates & Principes, deinde
deliberandum de bello in Turcam & alios Imperii
hostes. itaq; discessum est, ut nihil effectui sit datum.*

Landfrid.

Quod de pace domi stabilienda di-
cit, id peperit nobilissimam Constitu-
tionem *de pace profana, seu de pace publica*
armis non violanda, sub pœna proscrip-
tionis, quæ Ecclesiasticos etiam com-
plectitur, his Comitibus d. 7. Aug. Titulo
der *Königliche Landfrid und Handhabung
des Fridens / Rechtsens und der Ordnung
zu Wormbs.* Constat inde, multa per
vim eo tempore acta, & discordias in-
testinas subinde armis disceptatas : ince-
dente etiam more, ut equites pedites-

Grassatu-
ra.

que

que milites vagarentur nullius sacramen-
to auctorati; aut obstricti quidem ali-
quibus, non tamen in illorum ministe-
rio constituti, aut extra potestatem eo-
rum, quorum ditionem agnoverant, po-
siti: Viel Keisig und Fustnecht / deren ei-
nes theil ganz keine Herrschafft haben / auch
eelichen mit Dienst verpfliche / darin sie sich
doch nicht wesentlich halten / oder die Herr-
schafft / darauff sie sich versprochen / ihr zu
Recht und Billigkeit nicht mächtig seyn /
sondern in Landen ihrem Vorseit und Rau-
beren nachreiten. Addidit Maximilianus
explicationem hujus Pacis Publicæ Au-
gustæ 1500. ubi eam vocat, seinen König-
lichen Landfriden. Inter præsidia Regni seu
imperii meritò referri debet hæc Con-
stitutio etiam Capitulationi Caroli V.
sub appellatione des Königlichem Land-
fridens & postea omnium seqq. Imp. Ca-
pitulationibus, omisso epitheto (variè
enim suppleta & declarata est) vocabulo
des Landfridens / inserta est, omnesque fe-
re Imp. in hac expolienda sibi conni-
tendum existimarunt. De hac nobile
opusculum *Andrea Gailii* publicè & pas-
sim plenam auctoritatem obtinet. Sum-
tum est exemplum à legislationibus an-
tiquis contra vim publicam, & seditio-
sos.

fos. (judicium *Chronici Coloniensis* de hac Constit. off er gehalten ward / ist *ODt* befant.)

Reforma-
tion des
Freyge-
richts.

Et quia Paci huic publicæ adversari videbatur consuetudo *secreti judicii Westphalici seu vemii*, igitur Maximilianus iisdem in Comit. Wormat. 1495. d. 10. Septembr. cum Ordinibus Imperii illam consuetudinem reformavit, & Paternam Constitutionem repetiit: *Reformation. König Maximilian, die Freyschöpffen/ und das heimlich Bericht zu Westphalen betreffend zu Wormbs An. 1495. auffgerichtet.* Dicitur inter alia in hac Constitutione, aut potius dici videtur, Carolum Magnum esse authorem eiusmodi judicii, quod primus omnium *Aeneas Sylvius* (postea *Pius II.*) ex fama quadam vulgari affirmare non est veritus. Id vero non dicitur, si rectè spectes contextum verborum, sicut jam monuit doctissimus *Gryphander de Weichbildis Saxonici*: quem de re tota vide à cap. 54. usque ad 61. Ita enim non desiderabis, quæ alii prodiderunt.

Von dem
Gemeinen
Pfenning
1495. 7.
Aug.

In his iisdem Comitibus facta est etiam constitutio *de communi denario*, *Königliche Satzung von dem Gemeinen Pfenning.* atque hæc est illa in 4. annos indi-
 &ape-

Etā pecuniarum collectio, de qua supra, juxta modum facultatum. Quanquam autem Maximilianus promisit, se non amplius id subsidii petiturum, modus tamen contribuendi, census sc. secundum communem denarium, der Anschlag nach dem Gemeinen Pfening / sicut & antea in deliberationem venerat, annis 1471. 1474. 1486. 1489. ita postea annis 1500. 1512. 1576. 1608. & nuper commendari cœpit ab *Amplissimo Oelhasio in templo pacis orat. 5.*

In his iisdem Comitibus facta est pia & gravis constitutio adversus blasphemos, *Königliche Satzung von den Gottslästern.* In qua præmissa querela de Justiniani legislatione oblivioni tradita, & pœnis ob blasphemiam divinitus immiti solitis, fame, terræ motu, peste aliisque præsentibus calamitatibus, & novotum morbo, genant die böse Blasen / sancitur de puniendis quicunque dejerant, die Eitel und Lästervort / und Schwur bey Gott / seiner H. Marter / Wunden oder Gliedern / der Jungfrauen Maria / und seinen Heiligen thäten. ita ut ex iræ fervore aut ebrietate deliquisse comperti multarentur marcâ sive librâ auri puri, ein Marcê lörtigs Golds : aut qui non possent solve-

solvere, corpore luerent: ex proposito autem dejerantes, nobiles quidem prima vice honorum & dignitatum incapaces redderentur, altera vice corporis pœnam sentirent; ignobiles pro delicti ratione, corporali pœna afficerentur. Eadem pœnæ dictantur iis, qui non indicant audita compertaque, nec puniunt, si officium judicis gererent. Considera illius temporis severitatem, & comparâ eum hodiernis moribus.

In Comitibus iisdem Wormatiensibus Eberhardus Comes Wirtembergensis est à Maximiliano Dux creatus, præsentibus Principibus, adhibitis magnificis consuetis solennitatibus & ceremoniis. Ita *Huldricus Mutius & Chronicon Coloniense*. Indidem & *Naucerus generat. 50*. Quomodo investiti sint Principes ab Imp. ut & ceteram Pompam des *Einretten/ Versammlung/ Ehenempfangniß* habemus ap. *Herzog Alf. Chronik. lib. 2. t. 70. p. 145. &c.* Eodem tempore etiam Mariam Sfortiam fecit Maximilianus Ducem Mediolanensem.

lib. 30.

Comitia
Friburgen-
sia 1497. &
Rom. R.
nigl. Ma-

Subinde alia Comitia Friburgi in Brisgovia celebrata sunt 1497. & 1498. cuius m. Aug. d. 24. Constitutio memorabilis facta est de *vinis non corrumpendis*;

das

daß die Wein mit unzimlichen bösen Gemächten nicht belästiget werden/ubi multa memorabilia circa hoc Argumentum occurrunt in Recessibus Imperii. In his Comitiiis etiam lis Archiepiscopi Coloniensis & Civitatis agitata, & ad arbitros remissa est, quorum Judicio tamen & sententia Archiepiscopus stare noluit *Chron. Colon. in ann. 1498.* Indicta primum erant comitia Lindaviam An. 1497. sed non comparentibus plerisque 1498. Freiburgum translata sunt. Hinc in Recessu Comitiorum occurrit titulus: *Die Artikel des Kammergerichts zu Lindau und Freyburg auffgericht werden hiemit ratificirt. In his Comitiiis variis de rebus tractatum est, inquit Fabricius, factaque Turcici, Italici, Helvetici, Geldrici, Phrysiaci bellorum* *Origin. Samentio: consilia bona non defuerunt, sed nervus bellorum pecunia defuit. Decretum autem est bellum in Carolum Ducem Geldriae. Etiam de re monetaria, seu monetis aureis quaedam decreta. V. Kammergerichtisordnung zu Augspurg. 1500. art. 45.*

jest. Ordnung und Satzungen über die Wein.

Origin. Samentio. lib. 7. p. 836.

Sequuntur Comitia Augustana. Gessit se Maximilianus ita in Imperio, ut sibi nequaquam uni summam omnium rerum Potestatem arrogaret: sed potius Ordinum potestati in quantum cum

Comitia Augustana A: 1500.

Regimen-
ti Institu-
tio.

cum ipso communem habebant, libenter meritoque assurgeret. Unde etiam in Wormatiensibus Comitibus decretum erat, ut singulis annis comitia haberentur, ac quæ e Rep. essent statuerentur. Verum cum illa res onerosa videretur multis, neque tam late fufum corpus membra sua tam cito ac prompte moliretur, his Comitibus Augustanis Cæsari & Ordinibus placuit, ne quid ad subita deesset consilii auxiliique, præter Imperatorem eiusve Legatum XX. personas ex Ordinibus eligi, qui essent loco Senatus Imperii, plenamque potestatem haberent, Jus ac Justitiam administrandi, ac de quibuscunque querelis subditorum cognoscendi ac statuendi, Pacem ac tranquillitatem publicam tuendi, bella contra Turcas & alios Imperii hostes suscipiendi, denique universam potestatem, quæ toti Imperio in Comitibus competit, sub titulo des *Regiments / oder der Königlischen Majestat und des H. Reichs Regiments.* Sicut docet *Röm. Königl. Manst. und des H. Reichs Ständ Ordnung des Regiments.* 2. Jul. 1500. Hæc Regimenti constitutio, etsi Caroli, V. quoque tempore repetita ac personis aliquot aucta fuit, tamen *postea in multis modi-*

modificata, & tandem crescente Caroli aucto-
ritate ac potentia, plane in desuetudinem abiit.
Sunt hæc verba *Tobia Paurmeisteri de Ju-
rid. lib. 2. c. 2. §. 11.* quem describunt ut
primarium auctorem in hoc argumen-
to, *Webnerus* voce *Regierung*. *Limnæus ad Ca-
pitulat. Caroli V, art. 3.* *Schürzius* vol. 1. *J. P.*
10, 16, 6. *Speidelius* in *Notabilib. voce Regi-
mentis Rath.* Fuisse tamen non inutilis
consilii negotium, vel inde ostenditur,
quod *Deputationis Imperij* necessitas subin-
de introducta est.

Declarata & suppleta etiam sunt *Erklärung*
his Comitibus, quæ in *Wormatiensibus des Land-*
decreta erant, de Pace Publica & Ordinatio- *fridens.*
ne Camera in Recessibus Imperij, titulis *Er-*
klärung des Landfriedens zu Augspurg An.
1500. auffgericht / Et: Cammergerichts- *Cammer-*
ordnung zu Augspurg An. 1500. auffge- *gerichts-*
richt. Etiam de bello adversus Turcas *Ordnung.*
aliosque Imperii hostes actum esse intel-
ligitur ex mandato pœnali Constitutio-
nibus hisce in Recessibus Imperii sub-
juncto.

Anno 1502. *Magna Principum comi-* *Comitia*
nia Noriberga presente Maximiliano Imp. sunt *Noriber-*
tebrata, inquit, Mutius, sed memoria rei testa- *gensia*
tior non extat per decretum aliquod: Nicolaus *1502.*
Basilius in additione ad Nauclerum: eodem an-

K

no fuit

no fuit conventus Principum in oppido Regali Noriberg. mandatis Regis Maximiliani, qui quidem lente coepit, sed diutius duravit. In eo conventu post varios desuper habitos tractatus Raimundus Cardinalis tituli S. Mariae novae Gurgensis ab Alex. VI. legatus à latere in Germaniam & reliquas provincias cum gratia Jubilai missus, consensu Principum Noribergam vocatus ad sua legationis partes est admissus.

Comitia
Colonien-
sia 1505.

An. 1505. Comitibus Colonienfibus interfuere cum Imp. Trevirenfis & Colonienfis Archiepifcopus, feptem Epifcopi, Principes ac Duces. 12. Comites & Barones amplius 18. Nobiles 313. ut *Baselius* numerat. Inter multos discordantes pax compofita, ut *Mutius* refert. Ex his Comitibus d. 18. Jul. descendit Imp. ad versus Geldrum, & ad ea rediit. *Basel.*

Comitia
Constantien-
fia
1507.

An. 1507. Constantiæ frequentiffima Comitia à d. 16. April. in fin. Augufti durarunt. Actum ibidem de bello in Venetos. Maximilianus etiam filii fui Philippi R. Castellæ & Legionis defuncti funeralia celebravit. Ita *Baselius*. Addit *Mutius* de expeditione Romana, ad quam plerosque Cæfar promptos reperit: bellumque adeo consensu decretum est.

In his Comitibus iterum Constantiæ renovata est Ordinatio Cameralis, sub titulo,

titulo, Röm. Königl. Mayest. und des Cammer-
 H. R. Ständ Ordnung des Cammerge-gerichts-
 richts auff dem Reichstag zu Costanz An. Constanz
 1507. auffgericht. Electi etiam Asseslores: sche Orde-
 nung.

Et tota ratio processus descripta Ratis-
 bonæ, wie fürhin am Königlichen Cam-Regen-
 mergericht in Sachen solle procedirt wer- spurgische
 den: zu Regensburg An. 1507. auffgericht. Ordnung

An. 1509, *Cesar absens in Italia, Comitia*
via Wormatiam indixit, subsidium pecuniarium Worma-
petiit ab Ordinibus ad bellum Venetum. Principes
verò cum Civitatibus regni, habitis inter se variis
tractatibus uno pariter ore missis Oratoribus re-
spondent, postulatum à Cesare subsidium presta-
re non posse, quod are jam totiens exhausti
propter Caesaris negotia, non Regni, vix suis sub-
sidium ferre possent. Adducunt praterea plu-
res in medium causas, quibus Imperatoris jus-
sioni obtemperare non posse, vel ipse Caesar facile
dijudicare posset. Igitur vacui ad Casarem Ora-
tores reversi, quos in medium Regni Principes
tum Civitatibus causas retulissent, assignant. Ve-
rum Imperator auditis propositionibus Principum
& Civitatum Regni, & quod subsidium ferre ne-
gassent, & se in plerisq; taxassent, apologeticon
in sui defensionem in publicum emisit, in quo
Principum & Civitatum responsa vel invalidare
vel confutare tentavit. Cujus quidem apologeti-
cii publicatio facta est in urbe Tridentina 26. d.

Julii. Hæc *Baselius* & ex eo *Mutius*. Ita & Constantiæ An. 1507. pecuniam frustra petierat.

Comitia
Augustana
1510.

An. 1510. Augustæ Comitia à principio Januarii ad finem mensis May celebrata sunt, præsentibus Imperatore, Principibus & Statibus, tum Legatis Regum Galliæ, Arragoniæ, Hungariæ, Bohemiæ & Julii Pontificis. Decretum

Origin. Sax.
xon. lib.7.p.
347.

ibi in Venetos denuo bellum. Vide *Baselium* & *Mutium*. De his Comitibus *Fabritius*: *Sumtus in iis tanti facti sunt, quibus legiones aliquot aluissent: nam 38. Principes Germani præsentibus fuerunt.* Addit de oratione

Extat in Hi-
stor. Ven. Ju-
stiniani.

Æliani (*Helvinum Baselius* vocat) *Vercellensis* Episcopi, & *Nicolai Mergii* scripto contra Venetos, tum publicatis.

Comitia
Treviren-
sia & Co-
loniensia
1512.

Ita devenitur ad Comitia *Trevirensia* An. 1512. *Coloniæ* peracta & finita, post trimestre tempus ab 11. d. Aprilis. Aderant præter Imperatorem Electores, Principes Statusque, Legati Regum Galliæ, Angliæ, Navarræ, Poloniæ, Pontificis. *Eo in conventu plurima tractata fuere de bello contra Venetos, de declinatione Pontificis ab Imperatore Advocato Ecclesiæ, & aliis pene multis, inquit Baselius. Qui Paralipomena rerum memorabilium ad Uspergensis Chronicon adjecit, actum refert de præ-*
caveris

cavendo schismate, quod metuebatur,
 & gravaminibus tollendis, de blasphemis
 puniendis, de ebriosis ex aula profligan-
 dis, severeque multandis. Sed rectius
 ea petuntur ex ipso Decreto, inter Re-
 cessus Imperii relato. *Röm. Königl. Ma. Recept. Just*
 jest. und Gemeiner Ständ des Reichs Auff. *perij 1512.*
 sagung und Ordnung auff dem Reichstag *26. Aug.*
 zu Trier und Cölln. Initium ut in superio-
 ribus & seqq. sapius. Haben Wir Uns
 mit des H. Reichs Ständen und Sie mit
 Uns/ nachfolgende Articul und Meinung/
 als ein Christlich Corpus und Versamm-
 lung/ gegen und miteinander vereiniget/ ver-
 pflicht und vertragen. *Add. fin. clausulam.*
 Præter metum Schismatis, de quo suo
 loco, apparet, vim publicam & priva-
 tam, factiones, tumultus, rebelliones &
 seditiones iis temporibus invaluisse, de
 quibus in decreto passim. Inter alia :
 Daß im H. Reich iezo etwas hochbeschwer-
 liche / unehrliche und unerhörte That und
 Mißhandlung einbrechen / also daß einer
 den andern heimlich enthält / zu Zeiten an-
 dern verkauft oder übergibt / oder in andere
 Hände fahet / etlich auch heimlich Mord-
 brennen : und dergleichen Zuschub mit
 heimlichem absteigen Schlöffer und Häu-
 ser/üben : etliche fürsetzlich / bößlich und wi-
 der

der Recht todtschlagen und ermorden: und
 sonst viel dergleichen Uebelhat begangen
 werden / deren doch die Thäter / wiewohl
 oftmals ein öffentlich Gericht und Geschrey
 darvon ist erschallet / mit blossen verneinen
 nicht geständig seyn wollen &c. Inprimis
 sex circulis per Comitia Augustana 1500.
 Constitutis (v. *Limn. J. P. lib. 1. c. 7. §. 2. &*
22. &c. additi sunt quatuor, atque ita
 perfecta celebris illa distinctio pene to-
 tius Imperii in decem circulos, qui in
 Recessu hoc describuntur. *Goldastus* re-
 fert, de *duodecim circulis* constituendis a-
 ctum esse, adjiciendisque Bohemico &
 Borussico Circulis, sed obtitisse Bohe-
 mos, Borussos, Livonos. (de usu circulo-
 rum late *Limn. tomo I. Addition.*) Præcipi-
 tur insuper ad auxilia expedienda tri-
 butum ab omnibus Ecclesiasticis &
 Sæcularibus solvendum, & ratio exi-
 gendi præscribitur. De Moneta, de
 Comitibus per singulos annos habendis,
 aliisque rebus (nam de blasphemis &
 ebriosis coercendis jam dictum est) alia
 constituuntur. In altero decreto. (Röm.
 Königl. May. und Gemeiner Ständ des
 Reichs Abschied auff dem Reichstag zu
 Trier und Spßn. 26. Aug. 1512.) amplius
 constituitur de promisso subsidio pecu-
 niario

de RegnoBo-
hem. lib. 2. c.
16. & 4. c. 8.

Recessus Im-
perii 1512.
26. Aug.

niario annuo per Senatū Francoturten-
sem & Augustanum colligendo, de Con-
siliariis octo (quorum 4. Electores. 4.
Principes cæterique Ordines dederunt)
Cæsari adjunctis , qui adsint ope con-
silio, si qui Ordines ab Imperio velint
segregari, si subditi Ordinibus resistere
moliantur, si lites ad aulam Cæsaris de-
ferantur, quo amicabili via componan-
tur, si cum Pontifice ejusque Fœderatis
aut Gallix Rege paciscendi occasio
obtingat, ut id fieri curent ex commo-
do & decore Imperii & Imperatoris : de
horum salario & jurejurando: Tum de
aliis ante propositis, aut ad controver-
sias singulorum Statuum pertinentibus.
Vide quomodo *Goldastus* acta horum Tom. I. Con-
sultationum.
Comitiorum complectatur, ubi etiam
edictum de vitio ingluviei & ebrietatis seorsum
exhibet Latine. Quæ de conciliis acta
sunt, suo loco reservantur.

In iisdem Comitiiis facta est Con-
stitutio accurata de *Notariis*, quam præ-
ter *Goldastum d. I.* ubi Latine, & in alio tomo ber Nota-
rien.
Germanice haber, exhibent Recessus
Imperii Röm. Königl. Mayst. Ordnung
zu underrichtung der offenen Notarien, wie
die ihre Nembren üben sollen: zu Cöln 1512.
8. Octobr. auffgericht. videantur *Speidely*
Notabilia voce Notarii.

Comitia
Moguntina
1517.

Origin. Sa-
xon. lib. 7.
p. 857.

Anno 1517. Imperator indicit Comitia Moguntiam, ad qua misit suos Consiliarios: ipse propter occupationes non accessit. Ita Georgius Fabricius: Habetur in Recessibus Imperii Abschied der Kaiserlichen Commisarien und Churfürstl. Râth/so zu Wormbs gewesen und eine Ordnung des Sammergerichts gemacht und auffgericht haben. 1517. 25. Januarii, An ex Comitibus Moguntinis illuc missi sint, aut ante ea Wormatiam profecti, nondum reperi. Comitiorum autem horum Moguntinensium mentio habetur in *Recessu Comitiorum anni insequentis pr.* unde etiam intelligitur de violatione pacis, concordia, juris actum, & rem ad seq. Comitia transmissam esse.

Comitia
Augustana
1518.

Sequuntur Comitia Augustana: in quibus actum est de auxilio adversus Turcam expediendo, instigante Pontifice, cui etiam anno præcedente Cæsar in hac causa responderat (ap. Goldastum tom. 3. *Consti.*) de Pace publica firmanda, de judicio Camerali, de vestium luxu de propinationibus, de nuptialibus conviviiis, de exportatis pecuniis Germaniâ, de monetis, aliisque rebus, & Privatorum quorundam controversiis; Sed omnia in alia Comitia Wormatiæ cele-

celebranda rejecta sunt. Hæc ex Re- *Recessus.*
 cessu, Abschied des Reichstags zu Aug-
 spurg / was nach endung desselbigen durch
 Kayserl. Mayest. und die Stände des Reichs
 beschlossen worden ist. An. 1518. Mutius de *lib. 30. f.*
 his ita: *Eo etiam anno Maximilianus Imp.*
conventum Principum celebravit Augusta, de Du-
ce Wirtembergensi. quid actum sit, in recenti
hominum memoria est. Egit etiam in eo Con-
ventu de Nepotibus suis Carolo & Ferdinando.
quos bonus Imp. commendavit Imperii Prin-
cipibus & Civitatibus. Addit de Cardi-
nali Cajetano Pontificio Legato contra
Lutherum, qui superiore anno indulgen-
tias oppugnare cœperat, minas frustra
jaciente. Fabricius, Cæsarem inducias fe-
cisse, Duci Wirtembergiæ ignovisse, &
aliis turbis modum quæsiuisse refert, tum
nuptias Casimiri Brandenburgici cum
Susanna Bavarica; Cardinalis dignita-
tem Alberto Brandenburgico Jo. filio
delatam & negotiationem inter Impera-
torem & Georgium Saxonem de sumti-
bus Belgicis atque Frisiis.

Non proprie nec accurate loquitur
Mutius, cum ad Comitata videtur referre
 congressum Regum Viennæ factum, his
 verbis: *Magna hoc anno (1515.) Viennæ Prin-*
cipum Comitata sunt celebrata, imperante Maxi-
 K 5 *miliano.*

militano. Illic Maximilianus fœdus perpetuum cum Regibus Hungariæ, Bohemiæ & Poloniæ fecit. Spectavit ille congressus Regum Uladislai Hungariæ, Ludovici Bohemiæ, Sigismundi Poloniæ, cum Cæsare, domus Austriacæ incrementa per affinitates. Descripsit diarium totius conventus αὐτοῦ ἄνθρωπος Cuspinianus. Pactio intercessit Regibus de Successione Austriacorum in regnis Hung. Bohem. & Polon. Maximilianus Polono promisit, se non defensurum Albertum Borussicæ Magistrum &c.

In parte legislationis Maximiliani referri debet etiam Constitutio de collegio Poëtarum Viennæ instituto, apud Goldastum tom. 3. ann. 1501. pridie Kal. Novembr. Tum quædam ad Ecclesiasticam rem pertinentia, de quibus suo loco.

Ἐπίκευτος de
Comitiis.

1. De frequentia eorum. Grundfeste part. 1. 6. 3.
2. De tempore durationis.
3. De exitu, effectuque.
4. De Sumtibus & impensis.

s. De

5. *De Statuum amulatu & diffid.*
6. *De temporum perturbatione.*

Ἐπίκερσις de
Legibus.

1. *Honeste erant.*
2. *Reip. formæ accommodata.*
3. *Tempori accommodata.*
4. *Difficultas executionis unde?*

*Controversa & mutata
circa fines Imperij.*

Helvetios, adhuc membra Imperii, Helvetii. quanquam magna in libertate, alienavit imprimis bellū istud à fœdere Suevico prope finē superioris sæculi gestum. Positis enim armis non etiam statim odia finita sunt. Quod cum reputarent Basileenses, neutras partes in bello isto Helvetico secuti, adjunxerunt se fœderi Helvetico vid. Wursteisen Basler Chronick. lib. 7. c. 1. & Stumpfsii Schweizer Chronick. lib. 12. c. 34. & lib. 13. c. 30. ut & Scaphusiani *Id. ibid.* & lib. 5. c. 17. & an. 1506. Mülhusenses Basileensium cives facti an. autem 1515. cum omnibus XIII pagis fœderati. *Steller lib. 7. 1511.* Constantiensis Senatus

natus idem tentaverat, sed Cæsaris inter-
 ventu, & piscatoribus resistentibus inhi-
 bitus est conatus. *Basel. an. 1509.* Diffiden-
 tia prima & æmulatio ex suspicione,
 quod Suevicum fœdus adversus Hel-
 vetiorum libertatem esset comparatum.
 Initum est illud fœdus An. 1488. finitum
 1534. Causa terebatur Imperii & Ger-
 manix securitas & tranquillitas: occa-
 sione sumta ex tot latrociniis, grassaturis,
 & tumultibus. lege apud *Mutium lib. 30.*
 arcem nomine *Hohentrehen* in qua ho-
 spitio prædones & proscripti excipie-
 bantur, expugnatam per fœdus Suevi-
 cum. Sita erat in agro *Hegou.* add. *Basel.*
 Unde etiam ipse *Stumpfius* utilita-
 tem fœderis fatetur *lib. 3. c. 21. t.* *Durch*
disen Pund ist auch im Reich ausserthalb der
Eydgnoschafft vil Rauberey abgestelle
und die Strassen gar wohl gesäubert wor-
den. Qui tamen postea *c. 23.* asserit in
 plurimis diætiis Fœderatorum tanquam
 de solenni argumento actum esse de Hel-
 vetiis libertate exuendis, & sub jugum
 mittendis. Potissima pars Imperii con-
 tinebatur hoc fœdere, omnibus tere
 formidabili: Vide dispositionem ejus
 & vires apud *Wursteisum Chron. Basil. lib.*
6. c. 17. Principum & Nobilium ratio-
 nibus

nibus potillimum serviebat: neque negari potest, Helveticam libertatem, & cum Gallis fœdera suspectari cœpisse. Unde etiam Maximilianus petiit ab iis ut fœderi Suevico se adjungerent, adjectis, nî facerent, minis. Cum negarent Helvetii, auctis utrinque suspicionibus, cum res ferocius ex more sæculi agitataretur, & ipsi suas vires confirmarunt, adscitis perpetuo fœdere Rhætis A. 1498. 13. Decembr. qui simili suspitione anxii, & ut putabant, irritati erant. Bellum postea Helvetiorum à Suevico fœdere, per nimiam fiduciam parùm feliciter gestum, auxit Helvetiis animos, ut magis magisque à communionem Imperii recederent. Neque vel Austriis decessisse antiqui Jutis memoria, vel Helvetiis accessisse adversus Austriacos fiducia videbatur. Vide quomodo se res Helvetiorum ab eo tempore ad nuperam pacem habuerint, apud *Conringium de snibus Imperii cap. 25. pag. 630. & seqq.*

Comitiis Lindavienfis

De quo bello vid. Birckheimeri 2. lib. tom. 3. Script. German. Freher.

vid. Nouder. 1499.

Prussia quoque & in ea Magnus Prussia. Magister Ordinis Teutonici, membrum erat Imperii Germanici, sed jam pridem cœperant Reges Poloniae sibi eam vindicare. Igitur in Comitiis Augustanis 1500. decretum est, ut Rex Poloniae eo nomi-

nomine appellaretur, atque ad jus disceptandum invitaretur. *V. Linn. J. P.* 1, 9, 23. An. 1507. in Comitibus Constantiensibus Fridericus Prussiae magister per legatos exposuit, quod provincia Imperii in periculo versaretur. Iterum 1513. factum. vid. *Chytr.* (etiam in an. 1510, p. 169. It. 1511. & 1512. p. 173.) sed non destitit. Quin insequente tandem anno expeditionem adversus Fridericum Sax. Ordinis Teutonici Magistrum suscepit: cui tamen immortalis est. Postea Albertus Brandenburgicus 1525. cum frustra Imperii auxilium invocasset, se submitit Polonis, pactione: excusatus hoc nomine à *Thuano lib. 1. & 5. Et Conringio de Finib. Imper. c. 29. pag. 825. & seqq.* ubi Quæst. An revera jus in Prussiam extinctum sit? In illa disputatione quæri potest: An si Prussis licuit cruciferis se subtrahere etiam eadem operalicuerit Imperio se subtrahere? Contradictio Imperii in *R. X. zu Augspurg* an invalida sit? Vide etiam, quæ de congressu Regum 1515. dicta sunt: & adde *Chytr. p. 186.*

Geldria.

Præcipua controversia cum Carolo Geldrorum ultimo duce singulis pene annis hujus sæculi usque ad obitum Maximiliani armis disceptata, & sæpe pactione

pactionibus iuspensa; quas semper rupit Carolus. Momentum controversiæ in eo: Arnoldus avus Caroli Geldriducatum Geldriæ & Comitatum Zutphaniam, Carolo Audaci Burgundo vendiderat, exheredato filio Adolpho, à quo per sexennium in carcere duriter habitus erat. Adjecit contractui testamentum, quo venditionem confirmavit. Anno inseq. 1473. in Collegio Equitum Aurei velleris Valencenis m. Majo habito, lata est sententia: Venditionem & Testamentum Arnoldi valere: Audacem possessionem omni jure adire posse, Adolphum Geldrum propter impietatem in carcere vitam finire debere. Etiam Cæsaris Sigismundi diplomate confirmatum erat jus Arnoldi. Vid. *Pontus Heuterus Rerum Burgund. lib. 5. c. 7. Hærens in Carolo Audace An. 1472. & 1473. & in Philippo Anstriaco 1504.* Hinc ergo ad se devolutum jus Maximilianus per se & Philippum filium & Albertum Saxonicum tuebatur. Et Philippo filio Geldriæ Ducatum & Zutphaniam Comitatum tradiderat, quo nomine etiam is An. 1504. Patri sacramentum dixerat: vid. *Mut. Isaac. Pontan. per annos, quos dixi hujus seculi in historia Gelrica. Hic Pontanus lib. 9. An.*

1472.

9. An. 1473. Judicium illud prius in dubium vocat, & Judices causæ omnes ab actore stetisse, eique sacramento obnoxios fuisse. Et *lib. II. p. 795.* ait Carolus Reges & Imperatores maximos nihil non egisse ut avitis dittonibus ac solio ipsum per fas nefasq; ejicerent ac deturbarent. *H. Grotius lib. 16. Historiar. in An. 1607.* fatetur, prætensionem Imp. Rudolphi, quod Belgicâ omnis feudum & portio Imperii esset, non de nihilo fuisse, igitur neclitem illam agitatam: Addit: *Certe Geldriam utcunq; Egmondani invitis Imp. diu tenuere, veteres Principes in fide ac Clientelâ Imperii, habuere, qui tutores primum deim Comites, inde Duces appellabantur. Trajectinos quoque Pontifices, qui & Transisalam rexerant, quibusque in profana dittonis jura Carolus V. successit, sacramentum Cæsaribus dixisse in confesso erat. Addantur hæc iis, quæ disputat Conringius, de Finib. Imp. cap. 28. Rejecta est controversia ad arbitros An. 1508. sed frustra: vid. omnino Pontan. lib. II. p. 638.*

Aad. Pontan. lib. II. p. 629.

Frisiam Georgius Saxo conventionione tradidit Carolo, Hispanici, Burgundici, Belgici Imperii heredi ac domino 1515. *Isaac. Pontan. Histor. Geld. lib. II. p. 661.* Cæsar confirmavit.

Co.

Comitem Hoyensem Jodocum Imperio renuntiassse & Gallicæ clientelæ se dedidisse, *Pontanus* refert *lib. 11. p. 653.* sed varias subinde mutationes sensit. vide *Limn. addit. tom. 1. ad J. p. 4, 7. p. 548.*

De Bellis in Germania & Tumultibus & Controversiis.

INter Marchiones Brandenburgicos & Norimbergenses dissidia gliscencia, dum componere studet Fridericus Elector Saxoniae, partibus Erfurdiam invitatis, interea cives Noriberg. 328. cum Praefecto Stromero, Patricio, in insidias pellecti interficiuntur à Marchionis Friderici filio Casimiro 1502. *Chytraus*; & ex eo *Chronologia Ecclesiastico-polit. Huldricus Mutius* refert in annum 1505. quem vide, ubi cruentam Casimiri victoriam describit. Adde *Basel. in An. 1506.* ad eum enim refert.

Eodem anno Georgius Guttenstein Bohemus & Eberhardus Brandenstein hostilem erga Georgium Saxoniae Ducem animum professi Bischoffswerdam

L

5. Kal. Decembr.

dam astu capiunt diripiuntque: & 44. primarios cives captivos in arce Guttenstein detinent, è quibus novem mortuis, cæteri suo ære redimuntur. Itaque Dux Georgius ad aliquot menses præsidium oppido, aliàs ad Misnensem Præsulem spectanti, imponit. *Georg. Fabric.*

Origin. Sa-
kon. 7. p.
844. & 846

Eodem anno ingens conspiratio rusticorum duobus authoribus, in dicecesi Spirensi contra Principes & Clerum cito suppliciis sotentium oppressa est. Assumerat sibi nomen infamis grex, *Bundschuh*. Leges conjurationis 1. ut abjecta omni subjectione more Helvetiorum liberi agerent. 2. ut quisque assumtus, singulis diebus quinquies orat. Dom. & Salut. Angelic. in memoriam quinque Vulnerû Christi flexis genibus oraret, victoriæ impetrandæ. 3. Symbolum haberet Deiparam Virginem & Johannem Evangelistam. signo agnitionis dato, ut interroganti alteri, *Was ist das nun für ein Wesen?* alter responderet: *Wir mögen vor den Pfaffen nicht genesen.* 4. omnem Principatum extinguere, omnesque resistentes trucidare. 5. Bruchsel oppidum primum invadere, indeque in Marchionatum Badensem procedere. 6. *Bonna Mo-*

Satularia
Liga.

na Monasteriorum, Ecclesiarum & Clericorum diripere, eorum numerum imminuere. 7. ne ultra 24. horas cum exercitu subsisterent, sed ad novas semper victorias properarent. 8. putabant amore libertatis omnes cives & rusticos in partibus fore. 9. neque census neque decimas clericis aut nobilibus dare. 10. die S. Georgii oppidum Bruchsel armata manu invadere. 11. omne genus tributorum & exactioinum quarumcunque à se amoliri. 12. Venationum, piscationum, pascuorum alia Nobilium Jura omnibus communicare. 13. Contra March. Bad. inde Spir. inde contra Monachos procedere, omnesque contradicentes, ut Deo rebelles delere. Ita *Baselius in additione ad Nauclerum.* Ad 10. *Hertzög.* capita revocat ex *Baselio, auctor Paralipom. Elsassische* *ad Chron. Ursperg. de Liga Solutaria in agro Chron. libr.* *Bruchsellensi exorta, vulgo im Brütrenn: Op- 2. cap. 73.* pressi sunt vigilantia Principum & mandato Maximiliani Imp. Neque aliud intelligit *Georg. Fabric. in Palatinatu valida Origin. Sa-* *conspiratio plebis agrestis fuerat contra Sacer- non. libr. 7.* *dotes: quam in tempore patefactam Philippus P. 844.* *Electo oppressit & ad vicinos Principes ea de* *rescripsit.* Non negaverim, sævitiam & avaritiam Cleri Nobiliumque, occasionem

nem præbuitte. Hinc licentia plebis aliis etiam causis instincta, de quibus vide *Mutium. τὸ θυμικὸν* sæculi.

An. 1509. Erfurdiæ seditio & discordia orta, dum plebs à Senatu rationes sibi acceptorum & expositorum reddi postulat: & illa pars Episcopum Moguntinum, hæc Electorem Saxoniz patronos invocat. ita pæne ad justum bellum perventum. *Huld. Mutius.* Traxit sex annos ista discordia, interventu Imperatoris & Episcopi Herbipolensis potissimum sedata *Trihem. Basel.*

An. 1513. Coloniensis seditio civium adversus Senatum exarsit propter exactiones & inopiam ærarii: quæ primum paulum repressa, mox Senatorum quorundam fuga, aliorum supplicio, & novo Senatu ex plebe constituto sedata est. *Mutium* vide *sine lib. 30. Chytra. Basel.* Brunsvigæ eod. anno eadem de causa tumultuatum. *Chytra. & Wornatiz Basel.* Anno præcedente 1512. Spiræ idem acciderat, referente *Baselio.*

1514. Pauperis Conradi rebellio in Wirtembergia. id enim nomen fecerunt. V. *Jo. Linturii appendicem ad Fasti. temporum. tomo Pistoriano 11.* ubi plures per hos annos turbæ.

Addit

Addit *Basilius* ad an. 1513. *Ea pestis pessima rebellionis civium adversus Senatum in aliis plerisque civitatibus per Germaniam irrepfit, videlicet in Spira, Halis Suevia, Lübeck, Ratisbona, Suinfurt & Noriberg.* De Grassaturis ante dictum est, & detestatur Nobilium hujus temporis malitiam latrocinia sectantium *Trihemius in historia bell. Bavarici* : quos Maximilianus solebat *Dumnetinos equites* appellare, die *Heckenritter*.

An. 1504. Bellum Bavaricum exortum & per quinque menses gestum est. Cum enim anno præcedente Georgius Dives Dux Bavarix mortuus esset, hæredemque Ducatus testamento fecisset Rupertum filium Philppi Comitis & Electoris Palatini tertio genitum, filix suæ unicæ Elisabethæ maritum, Albertus Dux Bavarix proximior hæres contradixit, & rem ad Maximilianum Imperatorem detulit, affinem suum. Is multis conatus est Rupertum ad pacationes adducere, ne testamento insisteret contra consuetudinem & Jura Feudorum facta. Sed Rupertus judicium Imperatoris tanquam adversarii sui adfinitis sprexit. Maximilianus ergo irritatus proscripsit eum & omnes

à partibus ejus stantes aut staturus. Hoc quoq; contempsit Rupertus, fretus primum divitiis Soceri, deinde auxiliis Patris Electoris, deniq; auxiliis Bohemicis. Ita Cæsare vocante, arma in Rupertum & Patrem sumpta, in quatuor Exercitus distributis viribus, quorum unum Maximilianus in Bavariam duxit, Bohemisque & Rupertum prælio vicit, plebisque occupatis, secundum Dux Ulricus Wirtembergicus, tertium Alexander Bipontinus Dux & Veldentia Comes, quartum Gulielmus Hassia Landgravius in Electorem Palatinum duxere. Cujus terræ incendiis, direptionibus excidiis oppidorum pagorumque, aliisque facinoribus misere devastatae sunt. Etiam in Alsatia Maximilianus Argentoratensium ope Geroldsee / Dörsenbourg / Drrenberg / Sengenbach sine caede & sanguine, ut & ultra Rhenum Hagenau, Lützelstein, Weissenburg, & omnem regionem dictam die Sandvogtes conditioni suæ subjecit. Tum Christophorus Marchio Badensis Cæsarem pro Philippo Electore deprecatus impetravit, ut omnes ab armis discedere juberentur, & res tota Comitibus insequentis anni Coloniensibus componeretur.

*Provincia-
lis Advocacia.*

In

In ipso hoc bello Rupertus, & paullo post Uxor ejus obiit. Videatur *Mutius* libr. 30. *Basel. in addit. ad Nauclerum. Bernh. Hertzog. Elsass. Chronick. libr. 2. cap. 27. Chytra. Chron. Saxon. Georgii Sabini prefatio in orationem Imperatoris apud Reusnerum in Anti-Turc. volum. 1. p. 51. Toto opere Ricardus Bartholinus Perusinus, cui titulus Austria, libris XII. Extant in id Jac. Spigelii Scholia in Tomo Script. Germ. Reuberi: & præsertim æqualis ejus temporis, totius negotii apprime gnarus Joh. Trithemius Abbas Sponheimensis, cujus extat belli hujus historia. tom. 3. Script. Germ. Freheri. Me-p. 97. &c.*

memorabilis in hoc bello 1. ipsa disputatio de jure. 2. Quod Episcopi & Civitates quædam vicinæ, tum Marchio Baudensis, & Joh. Dux Bavarix, & Comes in Sponheim, vel permissu vel conniventia Cæsaris hoc bello quievere. 3. Quod odia & lites vicinorum & accolarum aliorum plurimum hoc bello grassata sunt. 4. rusticorum & calorum facinora maxima. 5. incendiorum frequentia, præpositis quæ dicebantur *Brandmeister* / in quos valde invehitur *Trithemius*. 6. Quod Rupertus instigatus aliorum ipsiusque Pontificis his se malis inducit. 7. Quod Caspar Wolffius

¶ S. P. Q. Argentinenſi cum 500. pedibus in Bavariam miſſus 4. vexilla quæ in ſummo templo ſuſpenſa, ex Bohemia & hoc ipſo anno unâ cum Phil. Rechberg equitis Aurati titulum & inſignia reportavit. *Wimpfel. Epitom. rer. Germ. c. 59. apud Schardium tom. 1.*

Hujus Alberti Ducis Bavariz teſtamentum an. 1513. novas lites excitavit. Teſtamento enim conſtituerat, ut major natus filius Gulielmus, ſicut Ducatum, ita Ducis nomen & Principis ſolus fortiretur, reliqui filii Comites tantum appellarentur. Mortuo igitur Alberto Gulielmus juxta teſtamenti diſpoſitionem ſe gerere voluit, excluſo fratre juniore Ludovico: cujus partes cum mater & cives tuerentur, res pene ad tumultum deveniſſet. Sed Cæſaris authoritate interpoſita factum eſt, ut Ducatus in duas partes divideretur, & Gulielmus Monachium cum certis oppidis, caſtris, munitionibus, villis & agris; Ludovicus Landſhutem cum reliquis oppidis &c. ſorte acciperet, Ducisque titulo ambo gauderent. *Baselius.*

Chytraus etiam bellum inter Megalopolitanos Duces & Lubecenſes anno 1506. memorat. *libr. 6. pr.*

Sed

Sed præcipua cum Carolo Geldriæ Duce bella singulis pene annis gesta à Joanne Clivenfi Duce, à Maximiliano Imperatore, à filio ejus Philippo, causis supra ostensis. Quibus intervenere bella Georgii Saxonici adversus Groningenses, quos à Cæsare proscriptos Comes Emdanus Edzardus, denique Carolus Geldrus, defendit. Quæ omnia propriè exequitur *Jfacius Pontanus historia Geldrica libr. XI. ab anno 1501. &c.* Addi potest *Reneri Snoi rerum Batav. libr. 12. & 13. Gorg. Fabric. Origin. Saxon. libr. 7. Chyrræ. Gelder adversus tantas opes, postquam frustra in Germania Electores & Principes appellaverat, auxiliis Gallicis, & suo ingenio magnarum rerum capace nitebatur. Enituit in his bellis virtus Rudolphi Anhaltini Principis, quo Cæsar Duce utebatur. Et cum Georgio Saxonix Duce, Henricus Brunsvicensis, Achilles Germanicus habitus, stabat: qui etiam in hoc bello occupuit, relicto filio cognomine, paternæ virtutis eadem apud arma hærede. *Legio nigra* Saxonico- rum valde celebris fuit.*

Waltherus à Plettenberg Magnus Magister Ordinis Teutonici per Livoniam, Moscos memorabili virtu-

te, parva manu devicit an. 1502. M. Septembr. sed prodicione Lucæ Hammersteteri victoriam prosequi non potuit. vid. *Baron. Herberstein in commentar. rerum Moscovit. p. 85. & 86.*

De bello Turcico sæpius, sed præfertim in Comitiiis Augustanis 1518. ex postulante Pontifice actum : ubi Cæsar suum in hanc rem studium amplissime testatus est : nec alienos se ab eo negotio Ordines declararunt. Inter venit cœptis mors Cæsaris. Extrat oratio ejus de hac re habita in *Anti-Turcica Reliquiæ*, cum narratione *Georgii Sabini volum. 1. p. 49 & seqq.*

Bellæ externa, rebus singulorum populorum inferentur.

Fœdera Germanica.

DE Fœdere Suevico, jam ante dictum est, & infra suo loco, ubi ad finem fœdus pervenit, dicetur.

Fœdus trium Regum cum Cæsare an. 1515. etiam supra tetigimus.

Et Fœdera Cæsaris cum externis, rectius rebus externorum comprehenduntur.

Non omitti autem debent Fœdera Palatinorum Ducum cum Duce Wirtem-

Wirtembergensi, & hujus cum Marchione Badensi. de quibus *Baselius* an. 1513. Eodem anno *Ludovicus Princeps Elector & Fridericus frater ejus Comites Palatini Rhemi Bavariaque Duces cum Udalrico Wirtembergensi* foedus perpetuum & hereditarium sub certis capitulis, pro se & cunctis eorum heredibus & successoribus contraxerunt. Quod quidem *Maximilianus Caesareo consensu confirmavit*. Est autem hoc foedus literis & sigillis Principum supradictorum roboratum & munitum, atque in praesentia subjectorum per civitates, oppida, villas & agros promulgatum. Eodem anno *Dux Wirtembergensis Udalricus* simile foedus cum *Philippo Marchione Badensi* ut singulorum negotia singulos veluti propria tangerent, sive hostilia sive judiciaria vel qualia haec cunq̄ue fuerint.

Italia.

ITaliam praecedentis saeculi posterioribus annis turbaverat causa Neapolitana, & expeditio *Caroli VIII.* regni ejus invadendi causa, quam descripsit *quinq; libris Cominus à Sleidano* latine convertus & *Alexander Benedictus libris duobus*. Subjungitur *Petro Justiniano* in editione Argentorat. Accessit *Hispanus* in societatem primo, mox ex discordia profligatus

gatis Gallis solus occupaverat Neapolitanum regnum, quod accidit an. 1503. Designavit momenta fortunæ *Thuanus* principio sui operis. Carolus Rex Galliæ in partibus habuerat Alex. VI. Pontificem & Ludovicū Mediolanensium Ducem. Veneti Hispanas partes contra Carolum tuebantur, unde Justinianus jaëtat, Venetorum armis compulsum Carolum fugienti similem in Galliam rediisse. Inde Pisanum bellum inter Venetos & Florentinos, pactione & sententia arbitri compositum. Successit fœdus Venetorum cum Ludovico XII. Gall. R. Caroli VIII. successore, ad eripiendum Sfortiæ Mediolanensem Ducatum, & Galliæ vindicandum. Quare Sfortia, cum non posset placare Venetos ad Imperatorem Maximilianum, & Bajazetem Turcarum respexit. Facile autem Galli & Veneti totum Sfortiæ Ducatum occuparunt, ipseque Sfortia in Galliam abductus est. Cæsar quoque Valentinus Borgia, Alexandri Pontificis filius, relicto sacerdotio, cum uxorem in Gallia nobilissimam duxisset, ambitioni suæ serviens, Flaminia viæ multa occupavit, Forlium : (Furli.) Forum Cornelii (Imola) Faventiam (Faenza)

Histor. Ven.
lib. 10. p.
203.

Indid.

Ind. p. 206.

Ind. p. 207.

1500.

(Faenza) alia. Sed mortuo Alexandro Pontifice Venetis se dediderunt, Cefenates, Ariminenses, Faventini, Forliviani; exutusque omni Principatu Borgia, ex insidiis captus in Hispaniam missus, cum profugisset ex custodia, exitium paulo post non effugit. Hos Borgiæ & Pontificis Alexandri conatus Rex Gallorum Ludovicus infelici successu fovebat. A principio statim sæ- *V. Thuan.* ^{p. 11.} culi magna pars Italiæ, id est regnum Neapolitanum, expulso Friderico Re- ^{1501. 1502.} ^{1503.} ge, primo quidem Gallis & Hispanis in id fœderatis, deinde expulsis Gallis, Hispano cessit Consalvi in primis virtute & consilio. *Thuan. libr. 1. pr. Mariana, Justinianus in rebus Venetis.* Julius Pontifex subinde causam nactus repetendi, quæ Veneti deditione ex Borgiæ tyrannide ^{1504.} receperant, statim, cum Veneti reddere nollent, quæ se optimo jure tenere dicebant, externa auxilia respicere, & Maximilianum Imperatorem, Regemque Gall. Ludovic. adversus Venetos concitare instituit. Venetis contra per Legatos amicitiam eorum retinere annitentibus. *Justinianus fin. libr. X. adde Bembi histor. Venet. lib. 6.* Secutum est fœdus Cameracense inter Cæsarem Maximilianum,

1507. &
1508.

p. 217.
Hist. Ven.
libr. 7. p.
291.

p. 687.

p. 221.

lianum, Reges Gallia & Hispania ac Pontificem Julium contra Venetos. Formulam fœderis habes apud Justinianum II. De tempore disputantem vid. *Jfacium Pontanum Hist. Gelt. libr. XI. p. 637.* Leges fœderis ita exhibet Petrus Bembus: *ut omnes uno tempore Reip. Veneta bellum inferrent: quod si Veneti bello victi essent, qua ab eis ultra Veronæ urbis fines ditione tenebantur, Gallorum Regi cederent: Verona, quaque ab eâ usque ad mare Adriaticum peringunt, Maximiliano: Flaminia oppida, qua Reip. Veneta tunc essent, Julius; Apulia, Ferdinandus obtineret.* Adde Hieronym. *Rubei Histor. Ravennat. lib. 8.* Venetorum ad reconciliandos sibi Fœderatos, conatus irritos diligenter Bembus memorat. Idem qui cum Helvetiorum pagis fœdus tamen contractum refert. Veneti anno sequente ad Abduam flumen magnam à Gallis accepere cladem, temeritate præsertim Liviani Ducis sui, quam describit Bembus *extremo libro septimo, & Justinianus libr. 18.* variæ belli vices: & sicut impares erant Veneti tot hostibus, ita astu militari multa à Cæsare, Pontifice, Gallis & Hispanis intercepta recuperarunt [vid. *Bemb. lib. 8. & 9.*] Apud Veronam præsertim & Patavium circiter 40. dies gravif-

gravissima obsidione conflictatum, quam Cæsar solvit, multa vi certatum est. Recreati sunt Veneti paululum, cum Pontifex seorsim pactione quantumvis iniqua in gratiam eos recepisset. Idem Pontifex studuit Venetos Cæsari reconciliare, ut Gallicæ partes infirmarentur: sicut & occultis literis Henricum Britannæ, & Ferdinandum Aragoniæ Reges in Gallos concitavit: à quibus etiam Alphonsum Ferrariæ Ducem alienare contendit. Sed Helvetios, quorum ope Pontifex potissimum nitebatur, Carolus Ambosius Gallicis armis præfectus, auro propitiavit, ut domum redirent. Cumque petitu Cæsaris Rex Hungariæ Dalmatiam ingressus esset, non submissis, quæ conveniant pecuniis, incepto destitit. Alphonsum Ferrariensem ob studium Gallicarum partium Pontifex bello aggressus auxilium armorum tumultus, quibus nulla Italiæ provincia intacta fuit. Ille junctus postea Gallis Ravennam oppugnabat, ubi Galli cruentissimo & sibi quoque calamitoso prælio Pontificios Venetosque vicerunt. Describit Hieron. Rubens histor. Ravennat. lib. 8. in an. 1512. Adde Justinian. lib. 11. p. 237. & Bemb. lib. 12.

1510.
v. Bemb. l. 9.
extr.

Justinian.
lib. 11. p.
230.

Hinc

8513.

Hinc Pontificis studio induciæ leme-
 stres inter Cæsarem & Venetos, ac in
 Gallos fœdus factum cum Hispaniæ R.
 Venetis, Helvetiis; & expulsi à fœde-
 ratis Italiâ Galli reliquias exercitus do-
 mum reportarunt, erepraque Pontifici
 & Venetis restituta sunt. Maximilia-
 nus quoque Sfortia Mediolanensem
 Ducatum ejectis Gallis ope Helvetio-
 rum recepit. Sed Pontifex à Vene-
 tis iterum alienatus in gratiam Cæ-
 saris, cum quo & Ferdinando Hisp. R.
 fœdus facit, sacris iterum interdicit. Sed
 paulo post moritur. Successit Leo X.
 in eadem consilia, Venetisque causam
 dedit cum Gallo paciscendi. Sed Gallis
 in Italiam effusis, ingens ab Helvetiis
 clades apud Novariam illata est, & Ve-
 netis per Maximiliani & Ferdinandi
 Hispan. Duces ad Vincentiam *Justin.*
lib. 12. p. 241. & seqq. Egit quidem sub-
 inde Pontifex de concordia inter Cæ-
 sarem Maximilianum & Venetos: qui
 denique Veronam Cæsari tradere non
 recusabant: Sed Cæsar præterea Vin-
 centiam postulabat. Pro Venetis post
 Ludovici XII. mortem Franciscus Rex
 Galliæ ingentem exercitum in Italiam
 deduxit, Helvetiosque pugna acerrima
 ad Ma-

ad Marignanum vicit: Maximilianum- 1515.
 que Stortiam, cujus Ducatum Medio-
 lanensem recepit, in Galliam captivum
 ablegavit. Subinde cum Cæsar acce-
 pta ingenti pecuniæ summa pacem cum
 Venetis fecisset, bello octo annorum 1516.
 finis est impositus. *Justinian. libr. 12. Chy-
 tra. & qui præsertim summam hujus
 belli Veneti diligenter contraxit Hieron.
 Megiser. annal. Carinth. part. 3. libr. 11. cap. 9.
 Dimissum à Venetis Hispanorum &
 Germanorum exercitum Franciscus
 Maria Urbini Dux conduxit, Leoni-
 que Pontifici Ducatum, quo pulsus
 erat, eripit retinetque. Chytra. Thuan.
 libr. 1. pag. 13. & 14.*

In GALLIA Ludovicus XII. (Va-
 lesius Aureliorum Dux) regnum susce-
 pit an. 1498. vitam cum regno depo-
 suit 1514. *Tilius. 1515.* Ita etiam *Hareus.*
 Descripsit res ejus, sed more panegy-
 ristæ *Joannes Serranus.* Add. *Jo. Tili res
 Gallic. libr. 1. & præsertim Arnoldi Ferroni
 librum tertium & quartum.* Is ea modera-
 tione Gallis imperavit (verba sunt Ferroni)
 ut defunctus integri Principis patriæque patriæ
 nomen retulerit: *Vivens non tam plebi gratus
 vel ob senectutem ingravescentem, vel ob parci-
 tatem. Ipse ut prospero fortuna cursu aliquan-
 diu*

diu usus, ita ad extremum variis dolis impetu-
 rus. Susurriones adulatorumque aula exegit.
 Justus idem, etiam privatus, integritatis, &
 fidei multa testimonia dederat: regnum adeptus
 habuit integritatem eandem, quam adolescens,
 at cautiorem & diligentiore: cum in eo nul-
 la essent litera prater vulgares, haecenus tamen
 sapiens est habitus, ut & quod opus esset, ipse
 veniret in mentem, & aliorum bene inventis ob-
 temperaret. Infelicitatis maxima pars
 fuit, quod cum Gallia, Caroli VIII. in-
 felici Italica expeditione, multum pristinæ
 ad exterios existimationis perdidisset,
 magis magisque contemni cœpit: Domi quoque à
 Confœderatis Angliæ & Hispaniæ Regibus ac
 Imperatore infestata, captis Taruenna & Tornaco
 Belgicis urbibus. Causas infelicitatis
Thuanus graviter repetit ab infausta cum
 Alexandro 12. Pontifice filioque Borgia
 consceleratissimo amicitia & affinitate,
 ab inimicitia Julii Pontificis; à studio
 gratificandi Leoni Pontifici. Addi debet,
 quam *Thuanus* non est ausus addere,
 causa publicæ privatæque infelicitatis,
 iniquum cum Joanna Valesia optima
 conjuge divortium. Floruit quidem in
 Gallia hoc Rege, eximia ratio
 administrandæ Reipublicæ, neque ex-
 actio-

Ubr. I. p. II.

Ferron. lib. 2,

actiones fuerunt intolerabiles, quod in- *Id. l. 3. p. 7.*
ter tot bella miraculo simile.

Ludovico XII. successit Francis-
cus I. Valesius anno 1515, qui obiit
1546. Hic expeditione Italica repara-
vit aliquo modo priorem gloriam, &
possessionem Mediolani. Unde *Ferro- lib. 5. p. 155.*
mus: Florebant eo tempore res Gallica: sed ta-
men perpetuo eventu plaudentis fortuna, fastu
aula regia abundare cepit. Congressus
Regis cum Pontifice Leone, Bononiæ,
multum habuit secretæ & sermonibus
ac suspicionibus obnoxia confœdera- *Id. p. 151.*
tionis. Sed de Francisco deinde in re-
bus Caroli V. Cæsaris erit amplius agen-
dum. Et quæ huc pertinent compen-
dio *Thuanus.*

lib. 1. p. 11.

In HISPANICIS rebus ad tempo- *Id. 12.*
ra quæ tractamus congruit pars ultima
regiminis Ferdinandi Magni Catholi-
ci, Castellæ Regis: Qui mortuo filio *1501.*
Joanne, generum Philippum Archidu-
cem Austriæ Maximiliani Cæsaris fi-
lium cum uxore in Hispaniam evocat.
Illi itinere per Galliam facto Toleti à *1502.*
Ferdinando honorifice excepti, decla-
rantur una cum legitimis liberis, here-
des Hispaniæ, Sacramentumque à No-
bilibus, Urbiumque & Ordinum Lega-
tis ac-

1504. tis accipiunt. Quinquennio post filii Joannis mortem Elisabetha Hispaniæ Regina obiit; ad quam spectabant Castellæ Regna, Hispaniarum maxima pars. *Quare cum Ferdinando Regi (verba in Philipp. sunt Harai) in Arragoniam ea mortua, jure Austr. p. 511. esset migrandum, ac relinquenda Principi Philippo Austriaco ejusq; Uxori Joanne regnorum Castella gubernatio, Rex Ferdinandus se opposuit, quod facto testamento Elisabetha sibi Castella gubernationem ad vitam legasset. Id cum jure fieri potuisset negarent Proceres, Philippus instinctu eorum iter in Hispaniam cogitabat, Castellæ hæreditatem vi vel amicitia aditurus. Convenit tamen agentibus Proceribus: Ut Philippus in Hispania nil sine Ferdinandi soceri voluntate & consilio ageret, Hispania regni titulum uterque haberet: regni vectigalia aquâ portione dividerentur, ut & novarum insularum redditus. Donatio muniturum D. Jacobi Calatrava & Alcantara juris Ferdinandi maneret: alter alteri auxilia, per bellum, recipientis suntibus submitteret: Casar his pactis comprehenderetur.* Sed Philippus dilato itinere Bruxellæ celebratis Elisabethæ exequiis, una cum conjugè, Reges Castellæ, Legionis, Toleti, Granadæ &c. acclamantur: ususque est deinceps Phi-

1501.

Philippus in suis diplomatibus hoc titulo: *Philippus D. G. Rex Castella, Legionis &c. Princeps Arragonia, Sicilia &c. Archidux Austria, Dux Burgundia &c.* Anno 1506, insequente Philippus in Hispaniam cum universa familia contendens, tempestate in Angliam deterritur, ibique cum Rege Henrico VII. familiariter pacis conditiones renovat. Hispaniam ingressus novas cum Ferdinando Cæsare pactiones facit, quibus Ferdinandus omni administratione & jure Castellæ regnorum cessit; nunquam eo regnandi causa reversurus: retinuit autem sibi regnum Neapolitanum cum Sicilia, ut & vectigalia Indiæ Orientalis & donationem dignitatis Equitum, de quibus supra. Profectus statim in Arragoniam, inde Neapolim Ferdinandus, morte generi Philippi ad Castellæ gubernationem revocatur. Is potu gelidæ ex lusu pilæ minoris morbum contraxerat: qui eum peremit anno ætatis 28. septimo Kal. O. 1506. Octobris. Hæc ex *Harai Annalibus*. Laudes Philippi hujus executus est memorabili *Panegyrico*; *Erasmus Roterodamus*. *in Philipo, Austr.* Subinde Maximilianus Cæsar, qui Belgii gubernationem petentibus Belgis susceperat (*ap. Nouer. rer. Austriac. lib. 7. 6. 2*)

cum Rege Ferdinando ob Castellæ gubernationem ita convenit, ut Ferdinandus Rex Castellam regeret, donec communis nepos Princeps Carolus annuæ ætatis 25. attingeret: Carolus Regis in Hispania titulo, vivente matre abstineret; Ferdinandus Cæsari 50000 ducatorum numeraret, & in recuperandis in Italia regionibus juvaret, Carolo quotannis 200000 penderet. A. 1512. Ferdinandus cum Rege Angliæ, Navarræ regnum occupavit. Anno 1516. 12. Januarii moritur Ferdinandus anno ætatis 65. hærede in solidum instituto Carolo nepote ex filia. Sub eo quinque res memorabiles ab *Harao & Ponto Heutero rer. Austriac. libr. 7. c. 11.* notantur. 1. Ejus & uxoris Isabellæ auspiciis detectus novus orbis 1492. 2. Judæi omnes Hispania expulsi. 3. Regnum Granadæ expulsi Saracenis receptum. 4. Regnum Neapolitanum opera Consalvi partum. 5. Navarræ regnum per Ducem Albanum occupatum. Potest his adjici Orania in Africa Mauris erepra ap. *Ioan. Leonem Africanum libr. 4.* Successit Ferdinando Carolus nepos, solenni cæremonia Vallidoleti, de quo deinde dicendum erit.

1507.

1518.

In

IN ANGLIA Rex *Henricus VII.* (Sa-
 lomon Anglorum à nonnullis dictus)
 A. 1508. 22. Aprilis fato functus est ,
 cum regnasset 23. annos & 8. menses.
 Consiliis pleraque molitus est ; fama
 magis armorum , quam tractatu armo-
 rum. Vitam ejus memorabili opere
 percoluit *Franciscus Baconus de Verulamio.*
 add. *Chytrai libr. 7. p. 157. &c.* Successit
 ei filius *Henricus VIII.* in quo neque ad
 laudem neque ad vituperium modica
 est materies. A Julio Pontifice inci-
 tatus Normanniæ & Britannia litora
 magno incolarum terrore infestabat :
 & junctis cum Ferdinando Hispaniar.
 Rege copiis Bajonæ oppugnandæ clas-
 sem in Aquitaniam misit : quæ tamen
 Ferdinando ad occupandum Navarrae
 regnum distracto, re infecta domum re-
 diit. Quare Ducum suorum segniti-
 em, ut putabat, correcturus, ipse anno
 insequente in Galliam trajecit, & Cale-
 to movens Tarowanam Morinorum
 urbem cepit mœnibusque nudavit ; eo-
 dem successu Tornacum cepit, quo
 Maximilianus Cæsar cum Nepote Caro-
 lo accesserunt *Chytr.* Monitus postea à
 Leone X. & induciis à Ferdinando Rege,
 se inconscio factis motus, & ipse cum
 M 4 Rege

1512.

1513.

libr. 7.

1514. m.
August.

Rege Galliaë pactus est, tradita ei in matrimonium sua Sorore Maria & redditis urbibus prædictis: Franco solvente 400000 aureorum liliorum. *HAYENS.*
Cætera hujus Regis suo loco.

in Carol,
Aust.

In SCOTIA *Jacobus IV.* septennis. A. 1489. regnare cœperat. Is, cum Henricus Anglus in Galliam expeditionem quam diximus, suscepisset, à Gallo incitatus, bellum denuntiavit Henrico, & cum exercitu, postquam Henricus minas sprevisset, Angliam ingressus est, quo Henricus 6000. militum remisit. Prælium postulantibus Anglis, cum *Duglassius* & alii dissuaderent, *Jacobus* ne loco quidem tutiore capto in pugnam ruere cœpit, ubi cum fratre *Alexandro S. Andreae Archiepiscopo* cæsus est. Parentat *Alexandro* discipulo suo *Erasmus* in proverbii enarratione, *spartam nactus es, hanc orna.* Unde quædam excerpit, & ἀμάρτημα μνημονίων *Erasmi* ostendit *Isaacius Pontanus, Hist. Getr. Add. Chytra. libr. 6. p. 177.* Successit Patri *Jacobus V. bimulus*, prorege constituto *Joanne Stuarro Duce Albinio* patruele, qui regnare cœpit adhuc impubes 1524. decessit 1542.

1513.

libr. II. p.
648.

1514.

IN LUSITANIA sive PORTUGALIA

LIA A. 1495. *Joanni II.* successerat *Emanuel* Eduardi Regis nepos ex filio Fernando. Hujus Regis elogium diligens habes à *Nonio* conscriptum. Hic magna in *Chronico* *Chronicor.* spem, regnorum etiam Hispaniæ conceperat, *Elisabertha* juniore & *Michaele* filio extinctis ad Austrios translata. *Chytr. libr. 3. p. 91.* Religio ejus, navigationes longinquæ, adjecta regna, notabilia sunt: quæ *Hieronymus Osorius* 12. libris executus est. Obiit 1521. 13. Decembris.

DANORUM & SUECORUM res his temporibus permixtæ erant. *Christi* enim 1. mortuo, *Joanni I.* ejus filio, biennio post Comitibus Calmariensibus, trium regnorum borealium imperium decretum est, ut in leges Unionis, quam vocant, juraret: quibus clausula commissoria adjecta erat, sed inauguratio Joannis opera *Stenonis Sturii Senioris*, administratoris Regni causis variis dilata, & post 14. annorum moram (variis interim concertationibus) à præfule *Ubsaliensi* *Jacobo* peracta est. Subinde etiam filio ejus *Christi* juratum est, fide literis publicis firmata, ut si quis adversus Regem Joannem aut filium ejus rebellis esset, existimatione, fa-

1481.

1497.

1499.

1501.

*vore regio, immunitatibus fortunæque private-
tur.* Reducem in Sueciam Joannem,
querelæ Senatus excipiunt de rupta
Calmariensi pactione, dum arcibus &
Provinciis Dani aut Germani essent im-
positi, quorum injuriæ enumeraban-
tur: dum opes regni exportatæ essent,
dum Russis in Suecos concitatis quæ-
dam alienata essent: quod Gothlandia
non restituta, nec patris debita expun-
cta essent, Rex Joannes in Daniam re-
gressus Reginam gravidam in arce Hol-
miensi cum idoneo præsidio relinquit:

Chytræ.
libr. 5. pr.

1502.

Steno Starius iterum administrator re-
gni arces quasdam capit, urbeque Hol-
mia recepta, Reginam in arce gravissi-
ma obsidione premit: quæ post bien-
nii fere obsidionem fame adacta se de-
didit. Post triduum adventat tandem
classis Regia, & cum non admitteren-
tur Holmiam nuntii ejus, in Daniam
regreditur: & ad conventum Vanda-
licarum civitatum Lubecam, mittit, pe-
titum ne Suecis rebellibus arma, com-
meatum, aliaque bello necessaria sub-
ministrant, ni pro hostibus haberi ve-
lint. Lubecentes libertatem commer-
ciorum jure gentium & vetustis privi-
legiis nixam caussati, & neutrarum par-
tium

tium studium de cœtero professi, re infecta dimittunt Legatos. Eadem per Legatos Jacobus IV. Scotiæ Rex pro Joanne petierat. Hinc utrinque classes expediri, bona & merces detineri cœperunt. Aliqua tamen pactio facta est auctore atque agente Legato Pontif. Alex. VI. Raimundo Cardinale. Cum in Suecia Sturio Seniori successisset Suanto Sturius, comitia trium regnorum Calmariam indicta, exitum non habuere: Suedis non comparentibus. Hinc Joannis edicto typis vulgato rebelles declarati, & diplomate Maximil. Imperatoris ad Vandalicas civitates misso ex Imperio proscripti, vitio utrumque factum ostendunt. Consummatur subinde pax Lubecensis, sed non servatur à Lubecensibus, Suecos subinde adjuvantibus. Quinimo, cum inter Suecos & Danos frustra tentata transactione, bellum recrudesceret, Lubeca & reliquæ civitates Vandalicæ occulte cum Suecis fœdus fecerunt: quorum res, hoc subsidio, ut & induciis Russicis, plurimum refectæ sunt, recepta ex manu Danorum Calmaria. Fecerunt tamen Lubecenses & Socii pacem cum Danis, præteritis Suecis.

1503.

1505.

1506.

1507.

1509.

1510.

1512.

1513. in
Febr.

1515.

1517.

1518.

1519.

Suecia post Suantonis Sturii mortem gubernatorem habuit hujus filium Stenonem Sturium Junio- rem. Subinde Regi Johanni defuncto, Christiernus II. filius successit, qui cum Arcemboldo Legato Pontificio in Sueciam eunti mandasset negotium componendæ litis, illius impudentia novis turbis originem dedit. Gustavus enim Trollius Archiepiscopus, Christierni partes fovens, à Stenone obsidetur: qui & classem Danicam subsidio venientem repulit. Tum Archiepiscopus deditionem facere coactus, à Senatu condemnatur, arx Stekensis solo æquatur, ipse exutus officio in cœnobium Arosiense ablegatur. Christiernus Pontificis edicto amplius instigatus, qui Suecos diris devoverat, eam classe in Sueciam venit, Holmiam obsedit, & cum frustra vi se niti intelligeret, ad dolos conversus, simulatione colloquii ob- sides nobilissimos sex sibi datos (in quibus fuit Gustavus Erixi, postea rex & vindex Sueciæ) in Daniam abduxit. Anno insequente Oelandia & Calmaria frustra tentatæ: prælioque navali inter Suecos Danosque certatum ad Revaliam. Sed ad summam rei nihil profec-

profectum est. Donectubinde majoribus copiis reversus Christiernus, Srenone Sturio ictu tormenti sublato dissipatis Suecorum copiis, regnum recipit certis legibus. Hæc ex *Chytra. Louenio, Meurfio, Erpoldo Lindenbruchio in historia Regum Daniae, Joanne Suavingio in Christierno II.* Cujus facta sequentibus temporibus erunt amplius memoranda.

1520.

IN POLONIA *Casimiro* successerat filius *Joannes Albertus*, Jagellonis nepos anno 1493. qui per novem annos administrationi Reipublicæ præfuit. Ita *Schützzenius.* Hic anno 1501. in expeditione Borussica, quam adversus Fredericum Saxoniae Ducem Teutonici Ordinis Magistrum susceperat, apoplexia interit.

Successit ei *Alexander* frater, haecenus Dux Lithuaniae, ab expeditione Moscovitica ad Coronam Poloniae suscipiendam revocatus. Interim *Joannes Dux Moschus* Livoniae devastatae, virtute *Waltheri* motus pacem dedit. Alexandro post reportatam ductu *Michaelis Glynsky* insignem adversus Tartaros Lithuaniae ingruentes victoriam defuncto, successit *Sigismundus* frater *Casimiri* filiorum natu minimus, qui 41. annos imperavit. Anno

VI. Junii.

1502.

1502.

1509.

1509. Sigismundus re adversus Bogdanum Walachiae superioris Principem, Leopolinusque infesta arma proferentem, ductu Nicolai Camienecii benegesta, pacem, interventu Ungariae regis fecit. Matrimonium hujus regis cum Barbara Comitissae Cepusiensis Stephani Palatini Transilvaniae, filia, cujus frater Joannes de Zapolia regnum Hungariae petita Vladislai filia ambiebat, Imperatorem non nihil offendit, atque
1512. ut de jungenda cum Mosco amicitia contra Polonum cogitaret, admonuit. Ipse autem Sigismundus R. Polon. Tartaros Praecipitas, quos infestos quotannis habebat, quamvis victor, annua pensione sibi adversus Moscos adjunxit. Quos an. 1514. memorabili ad Borysthenem pugna devicit. ex *Chytra*.
- In MOSCOVIA sive Russia Joanni
1508. Magno Moscoviae Duci, successit *Basilius*, qui rem patri, ceteroquin non infelici bellatori, saepe frustra tentatam perfecit, ut Tartarorum jugum Russia excuteret: Plescoviam cum arbiter esset captus litium inter Senatum & plebem, in servitutem redegit. Ad hunc Maximilianus bis legatum misit
1512. Sigismundum Baronem Herbersteinium:

nium : primo de amicitia contra Polonum ; deinde de pace cum Polonis in eunda , post Colloquium Viennense 1515. Unde nata Herberstenio occasio hæc & rerum Moscoviticarum commentarios scribendi. In quibus etiam de titulo Moschi curiose. Idem Basilius Smolensensem arcem ductu Michaelis Glynsky subegit, cum in Lithuanorum potestate centum annos fuisset : firmam postea sedé dominationis Moschicæ illis locis (v. *Chytra. p. 185.*) Plura tamen quam par est de ipsius felicitate, etiam in magnis cladibus, domestici memorant.

BOHEMIÆ & HUNGARIÆ res in eosdem concurrunt : & in colloquio Viennensi familiæ Austriacæ iterum vindicantur. Mathiæ Hunniadi in Hungaria successit Ladislaus Casimiri Poloniæ Regis filius, Joannis Alberti Alexandri Sigismundi frater, Bohemiæ Rex, artibus Beatricis viduæ Mathiæ. Bella Maximiliani in eum. Sub hoc etiam accidit illa immanis & scelerata rebellio rusticorum ab Archiepiscopo Strigoniensi ad Cruciatam coactorum, qua in nobiles præsertim sævitum, Duce Cœlo. Descriptam vide historiam à Jo. Dubravio histor. Bohem. 13.

p. 12. &c.
1515.

1490.

1514.

Zeckel
Jörg
Jovius libr.
13.

hem. libr. 32. qui & cœtera hujus Regis exequutus, & sequentis *Ludovici Ladislai* filii, immaturo partu editi. 1506. qui Patri 1516. mortuo successit; à Turcis postea cæsus, ut suo tempore dicitur. Adde *P. Ranzani Epitomen Rerum Hungaricarum Judice 37. & 38.*

1512. TURCARUM Imperator erat *Bajazethes, II*, cum quo Veneti, tentata frustra Mytilena, pacem faciunt 1501. multa gessit numero potius & agminibus copiarum, quam virtute. Conflictatus intestinis discordiis, tandem *Selimo* tradit imperium: à quo mox occiditur postquam 31. annos imperasset. *Selimus* autem 8. per annos imperii bello clarus invictusque, solertia, vigilantia, celeritate admirabilis, ceterum sævitia & tyrannide immanissimus fuit. *Ismaelem Sophum* Persarum Regem, *Scytharum* victorem vincit: ut & *Aladolum* Regem *Tauri montis*. Mox *Camsonem* *Ægypti Suldanum*. & *Tonambejum*, quem *Mamalucci* in locum *Camsonis* surrogaverant; atque ita excindit regnum *Mamaluccorum*, quod 300. circiter annis in *Ægypto* steterat. Hinc Christianis minitabatur, unde consultationes de bello Turcico in Comitiiis.

1516.
1517.
vid. *Leon-clavii Pandect. Turc. p. 215.*

1518.

1518. sed mors interceptit eum anno
 1520. vid. *Annal. Turc. Leunclav. Ejusd.*
Muselmanische Histor. Loniceri Histor.
Turc. lib. 1. Cuspin. in Bajazethe II. & Selymo *Petri Bizar-*
Paul. Jov. Histor. sui temporis lib. 17. & 18. *ri Hist. Pers.*
lib. 10.

Judicium de his, & Comparatio.

Europæ status novam faciem induit.
 Gallorum enim opibus & fama,
 Carolo & Ludovico Italia expulso, se-
 nescentibus, nomen Hispanicum antea
 obscurum & vicinis penè nationibus in-
 cognitum, primùm emerit, & subin-
 de ad tantam magnitudinem profecit,
 ut orbi terribile videretur, accedenti-
 bus præsertim per affinitatem tot re-
 gnorum hæreditatibus tandem in Fer-
 dinando Aragonio & Isabella Castel-
 lensi confusis; & Philippi Austriaci to-
 tius Belgii hæredis hinc ex Germania
 inde ex Gallia conjunctis opibus: quæ
 à trunco naturali quasi recisæ, Hispaniæ
 veluti aliënæ arbori insertæ sunt: ut re-
 cte *Ithuanus*. In qua rerum commutati-
 one Regum Hispaniæ vetusta stirpe Go-
 thica in Ferdinando Catholico extincta,

lib. 1.

N   Austria

Austriæ Archiducum familiam à Rudolpho Comite Habsburgensi ortam, ad Imperium Hispaniæ DEUS evehit. Atque dum æmulatu Gallorum Hispanorumque, impari quidem certamine contenditur, vicinia pro arena est & theatro tumultuum. Italia præsertim, quo diversis Principatibus distractior, eo de alieno contendentibus opportunior. Nam Anglia parcius se & cautius in studia & partes dispensavit: majoribus momentis in fortunæ mutabilis & mutantis omnia argumentum deinde ventura.

Germania Hispanicæ potentia per Austriacam domum latius innexa, libertatis domesticæ curam fatali discordandi libidine, & luxu deformat: peritura suis moribus, nisi habuisset Cæsarem auctoritate, fortitudine, & magnitudine animi præstantem. Cujus rei exemplum Bohemia & Hungaria dedit, Principum segnitie non parum calamitosa. Quanquam autem magnis Principibus pleraque imperia non destituerentur (nam de Maximiliano dictum est; neque Gallia, Britannia, Lusitania, in primis vero Hispania quantos habuerit Reges in obscuro est) terocis tamen

tamen sæculi genius, & consilia ambi-
tiosa in laboribus & conatibus DEO
parum placituris, ad sua amplificanda,
& aliena occupanda, omnem vim na-
tionum gentiumque consumserunt.
Hinc fœdera, prout cupido dominan-
di suasisset inita & rescissa: fides utili-
tate & eventu terminata: aut suis au-
ctoribus noxia. Hinc perturbatio uti-
litarum apud universos & singulos, &
auctoritas ad barbaros diminuta. Hæc
inquam *αγοπωλία* in Europæo orbe
potentiam Turcorum, Tartarorum,
Moschorum auxit, Christianosque
Principes ipsis fecit contentibiles. O-
ptima offerebatur occasio, sub Bajaze-
the II. homine segni, Turcicas vires de-
struendi: frustra alio conversis fœderi-
bus & amicitis & viribus: unde inanes
gemitus *Cuspiniani* & vota, quando Re-
gum & Principum Cameraci confœde-
ratorum opes in Turcas verti, omensq;
ruinæ terræ motu anno 1519, Constan-
tinopolitanis pene exitiabili ostensum,
non secure transmitti exoptavit. Sed
discordiosis & perversis Christianorum
moribus Selimus invaluit, de quo ante:
DEO flagitia sæculi ulciscente. Gra-
viter de quo cœpi dicere, *Cuspinianus*, pag. 462.

Turcorum ruinam ominatus est, si modo (ita loquitur) Christiani Principes paulo diligentius id animo revolverent, & cogitarent non natos ad gulam, ad corporis explendas voluptates, sed ad labores, ad tutandam fidem CHRISTI & propugnandam. Id quod sapissime divus Maximilianus noster Cæsar & publice & privatim illis dixit: hosq; cohortatus, diligentissime horum admonuit, sed surdis fabulam concinuit, cum pientissimus ille Imperator nihil duceret animo suo felicius, quam cum hostibus CHRISTI sua ultima ætate depugnare, & vires suas experiri, sed inanis fuit omnis ejus conatus, Principibus vel illum contemnentibus, vel DEO sic volente, cœcipientibus & bellis civilibus intentis. Abreptus est & ipse Cæsar interdum, & implicatus consiliis, Domui potius, quam Reipublicæ Christianæ destinatis: Sed vere abreptus & tractus, importunitate insidiantium. Illud non dubitaverim, Maximilianum ut cæteris virtutibus, ita præsertim fide & candore & pietate inter tot magnos Principes neminem habuisse parem illa ætate. Quantum eum à gravioribus & ad rem Christianam spectantibus consiliis, vel unus Carolus Gelder, sed opibus Gallicis nixus, abstraxit? *Patata tandem universa Germa-*

Cuspin. in
Maxim. p.

nia, Francia, Italia, Hungaria, & pene toto orbe Christiano, à majoribus operibus morseum subtraxit. Brevis illa & quasi ad recipiendum spiritum quies: Sæculo novas rerum commutationes & horribiles parturiente. Etiam in ultimo septentrione: Ubi trium Boreali-um regnorum nova periodus instabat: ut sequentia docebunt.

Henricum VII. Angliæ, Ferdinandum Hispaniæ Reges Ludovico XI. qui priore sæculo regnavit in Gallia, comparat, & quosdam inter principes Magos ponit *Bacotus*. Henrici artes profundas, solertiæ plurimum, minus forte perfidiæ, quam Ferdinandi habuisse dixeris: nisi Ferdinantis in ampliore materia & theatro laborans magis detectus est. Miseram Principum conditionem! quibus per mores sæculi jam tum non satis licebat esse candidis: Pontificibus præsertim Romanis signum undique ad infidam fidem, & artes cavillandi Divina humanaque jura sustollentibus. Hinc jam etiam historia Hispanica, & Gallica partium studio imbuitur: Utraque natione coloribus subinde rerum suarum faciem pingente.

fin. Henr.
VII.

V. Paul.
Jov. libr.
II. pr.

Judicium de statu civili per orbem
exeunte sæculo XV. & ineunte XVI.
memorable præmisit suæ historiæ *Paulus Jovius*.

libr. I.

Ecclesiastica.

Pontifi-
ces.

Alexander VI. ante Rodericus
Borgia anno 1492. Pontifex factus
1503. 15. Kal. Sept. ex veneno obiit.
Ita *Onuphrius Panvinus*, *Jovius*, *Guiciardinus*,
alii, frustra negante *Bzovio*. Ho-
mo avarissimus fuit, & qui, ut Borgiæ
spurio suo potentiam & impetium pa-
raret, per fas & nefas omnia ausus, &
executus est. Elogium hujus Pontifi-
cis funebre habes ab Italo scriptore ap.
Chytraum. Nota sunt etiam Poetarum
Italorum de eo epigrammata: *Joviani*
Pontani:

in anno
1503. p. 132.

Vendit Alexander Sacramenta, altaria,
CHRISTUM,

Emerat ille prius, vendere jure potest.

Et Sannazarj :

Hoc jacet in tumulo Lucretia nomine, sed re
Thais, Alexandri filia, sponsa, nurus.

Et ejusdem aliud.

Ergo te semper cupiet Lucretia Sextus?

O fatum diri nominis! hic pater est.

Hanc

Hanc Hispano cuidam nuptam, post Pontificatum adeptum, abductam marito, Joanni Sfortiæ Pifaurenfi Principi primum, deinde abdicatam Aloisio Aragonio, Alfonsi R. notho; illo interfecto, Alfonso Estensi Ferrariæ Duci collocavit. Ex quatuor quos habuit filiis, Cæsarem supra vidimus: 2 quo interfectus est maximus natu Joannes Dux Gantiæ in Hispania, & in Tiberim projectus. Unde iterum *Sannazarij* versiculi:

*Piscatorem hominum ne te non Sexte puenimus,
Piscaris natum retibus ecce tuum.*

Volaterranum & supra nominatos vide.

Alexandro huic successit Franciscus Piccolomineus, *Aneæ Sylvii* traris filius, unde Pii III. nomen assumpsit, factus Pontifex 16. Kal. Octobr. 1503. & post diem 26. obiit.

Igitur eodem anno 4. Id. Novemb. 1503. factus est Pontifex Julianus de Ruvere Ligur, qui se Julium II. dixit: tenuit Pontificatum annos 9. 3. m. d. 12. teste *Onuphrio*. Hic bellator, perjurus, Sodomita, gladio militari accinctus ad expeditionem in Gallos iturus, claves Petri projecit in Tiberim cum dicto:

N

4

Quinto

ex *Gilberii
Dücherij E-
pigrammate
add. Arnold
Ferron. in
Ludov. XII.*

*Quum Petri nihil efficiant ad prælia claves
Auxilio Pauli forsitan ensis erit.*

p. 310.

Ebriosus etiam teste *Guicciardino*, & deli-
ciosis voluptatibusque innutritus, or-
bem Christianum bellis perturbavit.

*Histor. Eccl.
Sec. XVI.*

Descripsit graphice hanc belluam *Budeus*
Unde plura descripsit *Hottin-
gerus*.

*Secl. 3. p.
§42. & segg
5. Id. Mar-
tii 1513.*

Successit Julio Johannes Medice-
us. qui se Leonem X. nominavit, in-
fandæ Veneris masculæ labe infamis :
cui Religio ludus, Evangelium fabula
fuit. Unde *Paulus Venetus*, magnum
futurum fuisse Pontificem, ait, *si vel
mediocrem sacrorum religionisq; cognitionem,
nec non ad pietatis studium majorem paulo pro-
pensionem, quorum utriusque nimiam præ se
ferebat incuriam, addidisset.* *Jovius* etiam
excusando non ultra proficit, quam ut
superioribus Pontificibus comparatum
(Sixto IV. Innocentio VIII. Ale-
xandro Sexto) laudare audeat. Lite-
rarum amore & patrocínio multa te-
xit: ut & pacis studio, quod ostenta-
bat. Tenuit Pontificatum annos 8.
m. 8. d. 21.

*Vitia Cu-
riæ Rom.
& Cleri.*

His moribus Pontificum, etiam
Curia Romana non potuit non esse cor-
ruptissima: & mores Cleri jam ad o-
mnia

omnia flagitia ac dedecora prona, religionē quoque omnibus modis contaminata & depravata.

Ausus est, sive potius ex officio instituit Pontificem & Clerum in ordinem redigere Maximilianus Imperator A. 1510. quando centum adversus Curiam Romanam gravamina colligi curavit, sicut constat ex Ordinum Protestantium rescripto de recusatione Concilii Tridentini. Unde etiam duo capita scimus; de idololatrico baptismo campanarum, de expiatione peccatorum pecuniaria, quæ *Goldastus Constitutionibus* inseruit: dolenda cæterorum capitum jactura.

Apud eundem *Goldastum* extant Edicta Maximiliani Imperatoris & Ludovici XII. Gall. R. anno 1511. facta, de convocando & celebrando Concilio Pisano pro necessitate & utilitate Reipubl. Christianæ, contra *Julium II. Papam*. Ubi in edicto Imperatoris mandatur Legatis, ut *Patiam* appellent, de Concilio universali convocando; tum si Papa cunctetur, ut Cardinales appellent; si illi quoque detrectent, ut ipsi indicant. Si accessus ad Pontificem & Cardinales non contingat tutus, per edictum & affixionem

Reformatio Ecclesiastica Concilio Pisano tentata.

onem faciant , quod in mandatis habent. In Regis Gallici edicto laudatur Constantiensis Concilii constitutio, de convocandis singulis 10. annis concilio universalis , Pontificis negligentia inculatur cum perjurio conjuncta (juraverat enim biennio post inaugurationem suam se concilium celebraturum) deinde ostenditur , quod ad eum juxta sanctiones Germanicas & Basileensis Concilii decreta non pertineat convocatio Concilii propter crimina ejus notoria & totam Ecclesiam scandalizantia, de quibus agendum sit (è quibus postea etiam referuntur , quod Cardinales confratres suos carceribus mancipare, Oratores Principum Christianorum vi capere, & funis ictibus torquere, carceribus aliisque tormentis macerare non erubescat) fit quoque mentio Cardinalium dissidentium. cætera ut in Maximil. Itaque habita cum Cardinalibus in Insubria congregatis deliberatione cum apud Pontificem agendi nulla relicta esset facultas , convocatio facta est duplex , nomine Imperatoris & Regis Galliarum , tum nomine Cardinalium , ut Pisana in Civitate conveniretur Cal. Septembr. 1561. Quam ratam habuerunt

runt Principes. Hæc apud *Goldastum*. Pontifex operam dedit ut Maximilianum in hac causa à Gallo abstraheret, sibiq̄ue reconciliaret. Effecit hoc, odio Cæsaris in Venetos ardente: quorum amicitiam Pontifex deseruit, & Maximiliani complexus est. causam in perfidiam Gallorum *Baselius* conjicit. Pleraque habes ap. *Justinianum libr. 11. non procul à fine*. Imperator ergo delinitus, ex Comitibus Colonienfibus an. 1512. Kal. Septembr. misit Legatum suum Episcopum Gurcensem Matthæum ad Concilium Lateranense quod Pontifex contra Pisanum (subinde Mediolanum, postea Turonem translatum) indixerat, mandatis ad revocanda priora, & irrita facienda Turonensis concilii acta datis, quæ habentur apud *Goldastum in Constitutionibus Tom. III. Bemus de fœdere hoc Pontificis & Maximiliani libro XII. Maximilianus & Hispania Rex abolere Pisanum concilium omnemque suam auctoritatem & opes Julio tradere ad Ferrariam capiendam tenebantur. qua dua quidem causa animum vehementer exagitabant: nam & concilii contra se iniiti mirum in modum timore commovebatur: & cupiditate ut Ferrariam in potestatem suam redigeret, nihil culpe, nihil flagitii præter-*

Anno. 1511.

& 1512.

p. 521.

pratermtebat. Maximilianus non est laudandus, quod in proposito emendandæ Ecclesiæ non perstitit. Pontifex adversus Concilii Pisani auctores fulminibus brutis sævit, Regemque Galliæ etiam excommunicavit, s. diris devovit. Sed ille *contraria obnunciatione diras revocit, caso etiam nummo aureo, qui titulos Regis Francia regniq, Neapolitani cum effigie sua ex una parte, & insigne Franc. ex altera referebat, cum hoc elogio PER DAM BABYLO- NIS NOMEN. quales adhuc hodie multi*

libr. l. p. 11 *reperiuntur, inquit Ithuanus. vidi & ipse*

non semel. Pontifex pacem cum Gallo se cupere simulans, bellum interea adornabat, donec Rex Galliæ post Ju-

Bemb. Hist. lib. 12. *lii mortem asiduis multorum hominum atq,*

uxoris imprimis imperiosa scemina querelu victus Pisano Concilio renunciavit, & ut Leoni X. gratificaretur Lateranensi vix tandem & conditionibus appositis subscripsit: Consultius multorum iudicio facturus, si in laudabili corrigenda Ecclesiastica discipline proposito perseverasset. Grave iudicium hoc est Ithuan.

Initia Re-
formatio-
nis,

Interim maturescebat necessitas reformandæ Ecclesiæ, impudentia præsertim Joannis Tezelii Dominicani ad Indulgentias prædicandas à Leone missi cui Martinus Latherus Augustinianus oppo-

opposuit quaedam theses, quæ habentur Tom. I. Operum Lutheri, pridie Kal. Novembr. 1517. easque ad Moguntinum Archiepiscopum eundemq; Magdeburgensem Antistitem, cujus auctoritatem etiam Tezelius præferrebat, misit: sed ab illo quidem nihil responsi tulit: à Tezelio autem hæresis postulatus, & contrario scripto irritatus est Lutherus, & ad defensionem suæ sententiæ ampliorem pertractus. Judicium *Alberti Kranzj* habes apud *Chytraum* *libr. 7.* Facunde, ut solet omnia, describit, & providentiæ Divinæ curam demonstrat in hac commemoratione *Jochimus Camerarius in vita Melancthonis. p. 28. & seq.* Quomodo autem Lutherus nunquam eò progressurus, quò postea processit (si humana consilia spectemus) adversariorum scriptorum Eccii, Sylvestri Prieratis, Jacobi Hogostrati impudentia, ad inquirendam diligentius & defendendam animosius veritatem incitatus sit, *Steidanus* optime exponit: ut & *libr. 1.* de Comitibus Augustanis A. 1518. unde Maximilianus Imperator gravissimas literas dedit ad Leonem Pontificem de causa Lutheri: tum de literis Pontificis quibus Lutherum Romam citavit, de

Steidanus
libr. 1. Com-
ment. de sta-
tu Relig.

p. 196.

p. 28. & seq.

libr. 1.

Vid. de his
Paralipome
na Ursperg,
p. 342.

Wirre-

Wittebergensis Academiae testimonio & deprecatione pro Luthero, de hujus cum Cajetano actis, & modestia, imo silentio promisso, si adversariis quoque praecipererur; de abitu ex Comitibus, & relicta appellatione à Pontifice Romanihus edocto, ad Pontificem rectius edocendum. Sequuntur apud *Sleidanum* Cajetani literae ad Fridericum Saxoniae Electorem: hujusque ad illas responsio, tum Lutheri, & Academiae Witteberg. pro illo ad Fridericum epistolae, Lutherique appellatio à Pontifice ad Concilium, & literae ad Pontificem Leonem, qui Militium hujus rei causa ad Fridericum Electorem miserat.

Chronicon Carionis notat tempus expletorum tyrannidis Pontificiae in Ecclesia 500. annorum, & 100. annorum ab exitu Constantiensis Synodi ac vaticinio Hussi.

Profuit bonae causae importunitas adversariorum, negligentia Pontificiorum sive persuasio de infirmitate Lutheri, & suis opibus, Imperatoris alienus à violentia animus, Friderici Electoris Saxonici gravitas, fides, prudentia: Philippi Melancthonis eruditio in
subsi-

sublidium Luthero divinitus missa.

Pontificii Scriptores atro hunc annum notant calculo & partim ignorantia, partim pravitate, ea mala Luthero tribuunt, quæ is vel maxime oppugnavit. Notavit simplicem *Wilhelmii Heda* in *Episcopis Ultrajectensibus*, ignorantiam *Arnoldus Buchelius*, Ictus Batavus in notis adjectis; verba Hedæ sunt:

Cæpta etiam pullulari nefandissima perfidia Lutheranorum, quæ fere totum orbem brevi tempore contaminavit, omni hæresi perniciosior, in Philippo Episcopo

dissolvens Sacra Evangelia, s. Scripturam, Sacras Leges, sustollens religionem & omnem obedientiam, cum tamen sua prætextu Evangeliorum tutari velint, pejora quam Gothi, Turci aut Tartari in Rom. Imperij extinctionem & regnorum subversionem excogitarum &c. ubi rebelliones rusticorum & Anabaptisticos tufores deinde consecutos Luthero per calumniam, Pontificiis in hunc diem usitatam, tribuit, cæcus de coloribus Judex.

Hieronymi Rubei itidem impo- *Histor. Ra-*
tuna est criminatio: Hoc anno apud Ger- *vonn. libr.*
manos Martinus Lutherus Saxo, flagitiosus, se- *9. p. 686.*
ditiosusq; apostata, odium DEI & hominum,
dum novos religionis falsæ ritus adducit, ipsamq;
sacrosanctam Rom. Pontificiis auctoritatem con-
vellere nititur, ingentium malorum causam
præbuit,

præbuit, quibus & paulo post Germania & nuper Gallia omnis miserabili cade cruentata est, innumerique mortales in ejus hæresin adducti, sempiternis se inferorum flammis manciparunt.

libr. 13. Hist. sui Temporis. Non multo mitiora Paulus Jovius habet:

Nec multo post exarsit in Germania auctore Luthero dira hæresis, quæ populis, ut in Perside acciderat, ad insaniam versis, Christiani dogmatis placita & veteres Sacrorum ritus vehementissime conturbavit. Ita ut facile crediderim ab occulta cæli potestate malignoque siderum concursu provenisse, ut religiones toto terrarum orbe enatis factionibus uno tempore scinderentur: quando non Mahometani modo Christianique, sed & remotissima gentes idololatre aut sidera, aut portenta pro Diis venerantes cum in India, quæ ad Orientem vergit, tum in novo orbe ad occidentem plagam reperto novas Sacrorum opiniones induerint. Quin & hoc sæculo

libr. 2. p. 178. &c.

Bartholomæus Gramondus cum in mentionem Reformationis incidisset, primo Satyricum agit irridendo oloris nomen Luthero accommodatum ex vaticinio Hussi, deinde Theologi larvam sibi aptat, repetita Indulgentiarum apologia. Quibus majorum virorum graviora ju-

Guicciard. dicia opponenda sunt: *Budæi*, in libro (*libr. 13.*) de transitu Hellenismi ad Christianismum; & *libr. 1. p. 13. Ibaniani*, qui cordate refert: Peccatum

sume

tunc in sacris Ordinibus dispensandis admissus
 Leo mox longe graviore cumulavit. Nam cum
 alioqui ad omnem licentiam sponte sua proferre-
 tur, Laurentij Puccij Cardinalis hominis turbi-
 di, cui nimium tribuebat, impulsu, ut pecuni-
 am ad immensos sumtus undique corraderet, Adde Eras-
 mum in E-
 pist. &
 missis per omnia Christiani orbis regna diploma-
 tis omnium delictorum expiationem & vitam a-
 ternam pollicitus est, constituto pretio, quod Laur. Sur-
 pestissi-
 mum qui-
 dem Lube-
 ro, sed vi ve-
 ritatis ad
 Confess. ad-
 actus.
 quisque pro peccati gravitate dependeret: in e-
 amque rem per provincias questores & araria
 ordinavit, additque pracones, qui tanti bene-
 ficij magnitudinem apud populum commenda-
 rent, & orationibus artificiose compositis propo-
 sitisq; palam libellis rei efficaciam immoderate
 extollerent, quod licentiose nimis à Pontificjs
 ministri passim atq; in Germania praecipue fiebat,
 ubi qui redimendam pecuniam Roma à Pontifice
 conduxerant, per lustra & popinas cottidie sine
 pudore in alea lusum ususq; turpissimos potesta-
 tem extrahendi animas sanctorum ex igne expi-
 atorio profundebant. Tunc exortus Martinus
 Lutherus Augustinianus Witteberga in Saxonia
 Theologiam professus, qui refutatis primum
 mox damnatis praconum concionibus, ed postre-
 mo devenit, ut ipsam Pontificis potestatem quam
 sibi per illa diplomata arrogabat, in dubium re-
 vocaret, ac tandem ad doctrinae examen, quam
 successu temporis labefactatam dicebat, crescen-
 tibus

tibus per contentionem animis descenderet. Et
subinde: Interea crescebat in Germania Lu-
theri nomen, cujus cause plerique magni Viri ac
Principes contra Pontificem jam manifesto fave-
bant. cui malo cum minas & diras tantum Leo
opponeret, nec, ut de corrigenda quæstorum au-
dacia & impudentia cogitaret, adduci posset,
irritatum potius, quam sanatum vulnus est, ma-
jorisque, ut sibi videbatur, periculi, quod à
Turcis imminebat, metu animum à rerum Ger-
manicarum cogitatione revocavit. cum præ-
fertim Leo abrogatis Constantiensis &
Basileensis Concilii sanctionibus Late-
ranensi Concilio Pontificis auctorita-
tem extulisset supra Concilium, tyran-
nidemque in Ecclesia confirmasset. Vid.
Acta Concilij, quod finem habuit. m. Mart.
1517. eodem anno scilicet quo sub ini-
tium Novembris Lutherus, quæ dixi-
mus, aggressus est. Controversia de
conceptione Virginis Deiparæ, quas
tragædias Bernæ excitaverit, plerique
annotant. Basilius in Anno 1509. quatu-
or illos Dominicanos Priorem, Lecto-
rem, Subpriorem, & Custodem com-
bustos memorat. Huldric. Mut. Sed in-
primis tota rei series descripta est, mo-
numento quod exhibet, & ~~et~~ ~~in~~ ~~re~~ ~~rem~~
totam prosequitur Hottingerus p. 334. in
Histor.

Histor. Eccl. Sac. XVI. Idem qui Monasteriorum vitia & Monachorum, ut & Theologiæ corruptelas exemplis nobilibus ob oculos ponit.

De Orientali Ecclesia hujus Sæculi, sequenti periodo aliquid dici poterit.

Studia, Literæ, Eruditi.

Quibus vitiis laboraverit res literaria per omne studiorum genus prima hujus Sæculi periodo, discere est ex *Ludovici Vivis operibus, de causis corruptarum artium & de tradendis disciplinis* (unde etiam plurima transcripsit *Hottingerus Sac. XVI. Sect. 111.*) tum ex *Erasmi Moria A. Chymens* 1509. publicata. Instauratio tamen *lib. 6. p. 156* literarum religionis instaurationem partim præcedente Sæculo antecessit, partim hoc sæculo comitata est, ducibus facti *Budeo, Erasmo, Philippo Melanchtone*, qui suo loco memorabuntur.

Inprimis ipsius Maximiliani studium literarum plurimum Sæculo profuit. Hic primis Comitibus Wormatiensibus 1495. cohortatus est, ut Septemviri in
 O 2 suis

fuis quifque terris Academiam conde-
rent : hic Historiarum studia excita-
vit : *hujus ductu* (inquit *Cuspinianus*) *litera*
Hebraica, Græca ac Latina, elegantiores quoq,
disciplina, quasi in Germania orta primum
sunt ac paulatim succreverunt, & tandem vi ac
impetu quodam eruperunt. Ubi plura de
amore & liberalitate in eruditos. Scri-
psit etiam poëticum opus patria lingua,
quo sua pericula exponit, vocabulo,
Deurdancf / Augusta impressum 1529.

Hujus hortatu erecta est Acade-
mia Wittebergensis A. 1502. d. 18. O-
ctobris à Friderico Electore Saxoniz.
Qua de re *Chytraus libr. V. p. 128.* qua
in re adjutore & Consiliario usus est E-
lector fratre Ernesto Magdeburgensi
antistite, quem Reimundus Legatus
Cardinalis Garcensis extimulabat. V.
Fabric. Orig. Saxon. libr. 7. p. 797.

Ab eadem origine est Academia
Francofurdiz ad Viadrum in Marchia
Brandenburgensi. A. 1506. d. 27. A-
pril. instituta est à Joachimo I. Ele-
ctore Brandenburg. *Chytr. Chron. libr.*
6. p. 148. Fuit autem (sunt verba *Baseli-*
z) *hic Princeps nobilis, prudens, doctus, ac*
inter omnes Germaniz totius Principes illa tem-
pestate unicus facile Mæcenas doctiorum omni-
um:

um: quippe qui eruditos quosque fovit, dedit &c.

Vratislavienses etiam instituerunt Scholam A. 1505. sed ut Academicis privilegiis ornaretur, obnitente Cracoviensi Academia, impetrari non potuit. Ex *Middendorpio*.

In regno Castellæ Complutensis Academia à Francisco Ximeno Card. & Archiep. Toletano magnificè instituta est A. 1515. ex *Middendorp. & Ximeno's viâ*: unde & magnifica Bibliorum editio.

Legenda est insignis annotatio de orientibus in Germania literis, *Chytræi libr. 3. p. 80. & 81.*

Virorum de literis bene meritorum memoriam consignabimus per annos mortis: non unas ob causas.

A. 1501. obiit Lutetiæ Robertus Gaguinus libris XI. de gestis Francorum aliisque operibus clarus vid. *Paul. Jov. Elog. Gerb. Job. Voss. libr. 3. Histor. Latin. cap. 11. Aubert Miræi Elog. Belg.*

A. 1503. 27. Julii obiit Joh. Dalburgius Episcopus Wormatiensis hebraice, græce, latine doctissimus, Rudolphi Agricolæ Frisii discipulus. Verè *Mæcenæ* (inquit *Baselius*) hic erat, hospes &

patronus omnium bonorum & doctorum Virorum
 nostra tempestatis unicus, inter doctiores doctis-
 simus, inter eloquentes facundissimus, inter Phi-
 losophos Plato, inter Musicos Timotheus, inter
 Oratores Demosthenes, inter Astronomos Fir-
 micus, inter Poetas Virgilius, inter Cosmogra-
 phos Strabo, inter Panifices Augustinus, inter
 cultores pietatis Numa Pompilius. Bibliotheca
 ejus celebris. Adde Paralipom. Ur-
 sberg.

*Hoc anno
 Græca pri-
 mum in Ger-
 mania cepit
 se excudi no-
 vat Crusius
 Anal. Sæv.*

A. 1504. obiit Philippus Beroal-
 dus, Bononiæ sepultus, qui natus erat
 1450. Id. Novembr. inter eruditissi-
 mos sui ævi, in rebus judicio, in stylo
νεροξενία interdum labitur. literas hu-
 maniores Lutetiæ, Parmæ, Bononiæ
 professus erat. V. *Floridi Sabini lect. sub-*
cisv. l. 2. c. 9. & 19. & Gerh. Joh. Voss. Hist.
Latim. libr. 3. c. 11. Philippus filius Poë-
 ta patre melior fuit.

A. 1505. obiit Joannes Jovianus
 Pontanus Umber anno ætatis 78. Vir
 citra controversiam doctissimus, & in-
 ter Ciceronianos habitus, Vid. *Brasmius*
in Ciceroniano: cui respondet pro Ponta-
no Floridus Sabinus. 3. subcisv. 6. 6. Adde
Gerh. Joh. Voss. de Histor. Lat. lib. 3. c. 8. Epi-
 taphium ibi leges: *Ego sum Joannes Jovi-*
anus Pontanus, quem amaverunt bona Musa,
supra

suspexerunt Viri probi, honestaverunt Reges, Domini. Scis jam qui sim, aut qui potius fuerim. Ego vero te, hospes, noscere in tenebris nequeo: Sed te ipsum ut noscas rogo. Vale.

Eodem anno obiit Joannes Carolus Florentinus. de quo *Voss. Histor. Lat. 3. 11.*

A. 1506. obiit Florentiæ in patria Alexandra Bartholomæi Scalæ filia Michaëlis Marulli uxor græcis latinisque literis eruditissima. *Politianus* poetrix titulum ei tribuit, in *epigrammate græco*, ^{1513 scripto.} quo eam laudat.

Eodem anno mortuus est M. Antonius Sabellicus *Enteadam XI.* auctor, quibus historiam ab orbe condito usque ad annum 1504. complexus est. ^{Alii ponunt A. 1507.} *libros X. exemplorum 3. de Situ Venetiarum, unum de Magistratibus Venetis scripsit &c.* Vitam ejus scripsit *Petrus Georgius Chalcedonius. V. Ger. Joan. Voss. Histor. Lat. 1. 3. c. 12.*

A. 1508. 4. Febr. mortuus est Conradus Celtes, primus in Germania, à Friderico Imperatore suasu Friderici Saxon. laurea poëtica decoratus. Natus erat 1459. Kal. Febr. Vid. *Chytræus Chron. libr. 6. p. 156. &c. Ger. Jo. Voss. de Hist. Lat. lib. 3. c. 10.* ubi vitium typhotetæ in anno mortis. *Melch. Adami in vit. Philos.*

De Jacobo Reimolano, qui eodem anno Romæ obiit, vid. eundem *Vossium libro 6. cap. iisdem.*

A. 1509. denata est Margarita Regis Henr. VIII. Angl. avi paternæ, quæ duo magnifica Collegia Cantabrigiæ extruxit A. 1506. & redditibus annuis dotavit, in quibus tenuioris fortunæ Scholastici Angli alerentur. Christi & S. Joannis vocabulo appellantur. *Camden in Britannia in Icenis sive Cambrigdeschir. Chytr. libr. 6. p. 163.*

Eodem anno 16. Kal. Nov. obiit Philippus Cominæus seu Cominius, cujus Elogium habes apud *Scævol. Samaritanum lib. 1.* apud *Miraum Elog. Belg. & Ger. Jo. Voss. de Histor. Lat. lib. 3. c. 10.* A Carolo Burgundo ad Ludovicum XI. Gall. R. traductus erat, Vid. *Pont. Heuter. rer. Burgund. libr. 5. c. 4.* & *Sleiden.* qui & latine convertit, ut & postea *Barthius.*

Eodem anno 10. Martii Joannes Geiler Keiserspergius Theologus Argentinenensis obiit, ætatis 45. qui primus officium prædicaturæ in summo templo, accurante Petro Schotto Consule A. 1478. suscepit, vita probatus. Opera ejus extant. Vid. *Mel. Adams vit. Theol.*

Anno

Anno 1511. decessit Harlemi Nicolaus Simonis Carmelita, de cujus scriptis vid. *Ger. Jo. Voss. Hist. Lat. libr. 3. c. 10.*

Eodem anno Cunradus Summerhard apud *Melch. Adam, Vit. Theol.*

De Roberti Fabiani Londinensis morte in annum 1512. relata. Vide *Voss. libr. 3. c. 13.*

Ad annum 1513. refertur in *Chronico Chronicorum* mors Cosmi Pactii 9. April. Florentiæ in patria, qui *Tyrium Maximum* Philosophum Platonicum latine interpretatus est, non admodum feliciter. Vid. *Henr. Stephani* censuram in præfatione editionis suæ A. 1557. factæ.

Eodem anno Joannes Murmelius Ruremondanus, qui latinæ linguæ & politiorum literarum instaurationem eximie juvit, obiit. *Chytra. libr. VII. p. 196. Melch. Adam, Vit. Phil.*

Eodem anno 27. Decembr. decessit Martinus Polichius Mellerstadius excellentis ingenii & eruditionis fama celebris, trium facultatum, ut vocant, Doctor; Maximiliani Imp. medicus & primus Academia Wirtebergensis Rector. *Chytra. libr. 5. p. 130. &c. Add. Melch. Adam. in Med. Germ.*

Eodem anno Henrici Bradshaus
O s Angli

Angli mortem & scripta refert *Voss. Histor. Lat. libr. 3. c. 13.*

A. 1514. d. S. Stephani Heidelbergæ mortuus est Joannes Laudebachus, qui primus typographiam Romæ intulerat. Epitaphium ejus legitur in aditu auditorii Theologici Heidelberg. descriptum etiam *Limnæo. J. P. VIII. 10, 5.*

A. 1516. obiit Ravennæ Codrus Foroliviensis, qui Codri nomen in Academia Romana ob divitiarum contemptum sibi accomodaverat, cum antea Jo. Franciscus vocaretur, legatus bis in Galliam, sæpius in Germaniam missus, à Maximiliano Cæsare Comes Palatinus, Poeta & Eques factus est. Quæ cum cæteris, ex Antonii Monnetuli Viri disertissimi laudatione funebri, qua memoriam Codri ornavit, excerpit. *Hieron. Rubens Histor. Ravennat. libr 9. p. 684.*

Diversus hic est ab Antonio Codro Urceo qui anno ætatis 64. Bononiæ mortuus est 1501. in erudienda juventute per omnem vitam occupatus. cujus vitam *Bartholomæus Blanchinus* scripsit eleganter, editam cum *Operibus Codri Bononiæ 1502.*

A. 1516. mortuus est etiam Baptista Spangnolus Mantuanus, de cujus

jus ætate & operibus vid. *G. J. Voss. Histor. Latin.* 3. 11. Poeta parum felix.

Eodem anno Franciscus Ximenius pæne 80. annos natus obiit 6. Id. Novembr.

An. 1517. VII. Decembr. decessit Albertus Krantzius auctor Metropolis Saxonicæ, *Historiæ Saxonicæ* libr. XIII. *Historiæ Vandalicæ* libr. XIV. *Daniæ, Sueciæ, Noruegiæ, Pantaleo. part. 2. illustr. Germ. Script. Gerh. Jo. Vossius* libr. 3. *de Histor. Lat.* 6. 10. *Melch. Adam. Vit. Philos.*

Anno 1519. decessit Philippus Wielanus & Arnoldus Bostius, de quibus vid. *Gerh. Jo. Voss. de Histor. Lat. lib.* 3. 6. 10.

Eodem anno obiit Rudolphus Langius de cujus meritis literariis vid. *Melch. Adam. in Philos.*

Videri possunt plures ad Maximiliani tempora relati à *Vossio libro & capitibus laudatis*, quorum dies emortuales non annotati reperiuntur. In quibus Naclerus est, cujus vitam vid. *ap. Melch. Adam. in Philos. Eius Chronicon*. Nam *Tritheimii* excessum in annum 1519. refert *Vossius*. De operibus ejus

Memo.

Memorabilia alia.

INter maxime memorabilia reputari
 Imérito debent navigationes præce-
 dentis quidem sæculi postrema parte
 cœptæ (an. Sc. 1492.) per Christopho-
 rum Columbum auspiciis Ferdinaadi
 Castellæ R. & initio hujus seculi conti-
 nuatæ in Americanum Orbem, ab Ame-
 rico Vesputio Florentino sic dictum,
 qui 1497. repererat, & quatuor naviga-
 tionibus, quarum duæ Hispanicis, alte-
 ræ duæ Lusitanicis auspiciis susceptæ
 sunt, inclaruerat. Illæ navigationes
 singulis pene annis quos hæctenus tra-
 ctamus, continuatæ sunt, sicut com-
 pendio est videre in *Jo. Baptista Riccioli
 Geographia & Hydrographia Reformata* libr. 3.
 c. 22. & latinus in *Novo orbe Joannis de Laet*,
 & adhuc latius in *Ramusti Volaminibus* &
 singularibus, sive seorsim editis descri-
 ptionibus. Multum hinc Hispanicæ
 & Lusitanicæ potentie roboris: minus
 Gallis. Nam Angli & Belgæ secuti sunt
 deinde exemplum, ut suo loco patebit.
 Adde *Chytra lib. VII. pag. 98.*

De Fuggeris, quos Maximil. Cæ-
 sar anno præcedente Barones fecerat, &
 privilegio cudendi monetam donave-
 rat, &

1501. &c.

rat, & Comitatum Kirchbergensem iis tradiderat, *Crusius in Annalibus Suevicis ex Gaffero* annotat, quod an. 1505. ipsi & alii quidam mercatores Augustani contrulerint 31. ducatorum millia, & tres naves Lusitanicæ classi advexerint in Indiam. quæ reversæ cum Regi quartam mercium partem de more reliquissent, Antwerpia tamen distractis cæteris mercibus 1509. lucrum tulerint de 100. ducatis 175. ducatos.

Anno 1516. Vallis Joachimicæ metalla studiosius inquiri & vallis ipsa ædificiis excoli & frequentari cœpit. Deinde an. 1519. Numi Argentei vnciales, quos à Valle Joachimica Germani *Daler* & Joachimicos nominarunt, in valle Joachimica primum cusi sunt, ac primis Taleris vna in facie S. Joachimi effigies; altera Stephani Slikii, deinde Regis Ludovici nomen impressum fuit *Chytra. Chron. libr. 7. & 8.*

Anno 1513. grassaturæ singularis exempli in urbe Ravenna memorantur ab *Hieronymo Rubeo lib. 9. Histor. Ravenn.*

In Marchia anno 1510. ad 42. Judæi ob flagitia & homicidia supremo supplicio affecti, ceterique Marchia expulsi sunt referente amplius *Baselio. Contra eos-*

tra eosdem , quod baptisino suscepto Christianismum falso simulassent , ortus Vlyssipone tumultus 1506. absumsit intra paucos dies 1930. in urbe & vicinis locis. Sed rex reversus 3. monachos instinctores igni cremavit , ceterosque seditionis duces capitali supplicio & aliis pœnis affecit. *Basel.*

Bolet.

An. 1506. inventa militaris machina mortarii nomine dicta à Germanis. *Paralip. Ursperg.* 1508. in obsidione Puderœ Rudolphus Anhaltinus bello contra Geldrum dux lectus ea machina usus est, sive aliquot mortariis, quibus pilæ ponderosæque saxa in altum ejecta adeo certo & destinato loco recidebant, ut paucos intra dies arcis recta fere omnia tabulataque iis perfracta corruerent. memorante *Jf. Pontano Histor. Gely. lib. II. p. 637.*

In Gallia Pseudo Mercurius homo Italus 1501. homines dementavit, & tandem incertum quo casu periit. *Basel.*

lib. 30.

Anno 1505. magna fames Germaniam afflixit, præsertim illas partes, quæ ab Norinberga usque ad Alpes pertinent. *Subvenerunt vero (inquit Huld. Mutius) Argentineses omnibus illis fame laborantibus regionibus , nec aliter atque olim ille*
PHARAO

Pharao Aegyptius Rex, sicut est in libris Moſis scriptum. Nec solum Argentina civitas eo tantum tempore frumento juvit vicinas regiones, sed saepe antea & postea, nuperque eum in Italianam frequentibus bellis exhaustam erat plurimum frumenti transvectum, incideretque abundans illa humiditas pluviosissimi anni, quo admodum male responderunt cereales fruges, unde secata est major caritas non solum in Germania sed fere per totam Europam, quam multis annis retro audita sit. Argentoratenses vero juverunt plurimos frumento. Conservatio igitur talis frugum laudi & gloria est Civitati, quae non ut majoris vendat coemendo, aliis praeſcipit, sed emit ut conservet ad necessitatem, si vel bellum, vel intemperies aëris, aliave caritatis causa incidat.

De prodigiis, magno consensu tradunt, prioribus hujus seculi annis cruces passim ex aëre decidisse, & in vestimentis hominum ac alibi apparuisse.

Ploratum infantis in utero refert 1506. Jf. Pontanus Hist. Gelr. lib. II. p. 634. Habuit fidem ei quem refutat Barlandus in Chronic. Brabant. c. 166. f. Ego fabulosum esse existimo, quod quidam scripsit, per idem tempus accidisse apud Hollandos in puero, qui materno adhuc conclusus utero dies plus duodecim flevit. Quo prodigio demonstrata sint mala, quibus Hollandiam postea Gelrus afflixit.

Idem

Idem *Barlandus cap. preced.* miserabilem Harderuici conflagrationem 3. horis factam describit 1503.

Cometæ , terræ motus , monstra *Conradus Lycosthenes* collegit annis qui huc pertinent.

P A R S II.

In tempora Caroli V. Imperatoris congruens.

Carolus postea Imperator, *Quintus*, natus est Gandavi 1500. d. 24. Febr. Parentibus Philippo Hispan. Principe, de quo *supra* & Joanna Ferdinandi Catholici Hispan. R. filia. Die natiuitatis 13. munera infanti in baptismo oblata sunt non obscure omniosa. à Philippo patre quidem dynastia Luxemburgensis, unde Cæsares Sigismundus, Carolus & Wenceslaus prodierunt, à Carolo à Croja Symaico, argentea galea, aureo phœnice insignita; à Bergensi Dynasta aureus gladius; à Margareta Britannica poculum grande aureum. pretiosis gemmis plenum; à Margareta Austria.

Aultriaca patera margaritis & unionibus referta; à Gandauensi urbe, navis argentea; ab Archimandritis Vetus Novumque Testamentum, cum inscriptione *Scrutamini Scripturas*. Facili ad ea, quæ consecuta sunt, singulorum omnium explicatione. Corpus curiosè, ut cætera, describit, *Wilhelmus Zenocatus à Scauvenburgo*, Historicus quodammodo Metaphysicus. Ingenio præditus fuit Carolus magno rectoque, omniumque magnarum rerum capace. Educatus est Mechliniæ apud Margaretam amitam, primo pueritiæ moderatore Pontifice Bisontino Vergiaco Sequano: cui successus Gulielmus à Croja Marchio Ariscotiæ Ciuriæ Dynasta. Accessit Montiniaci Dynasta Antonius à Lalænio Comes Hæstratanus: Maximiliano avo imprimis educationem & educatores fovente. qui etiam erudiri Carolum in literis voluit ope Adriani Florentii Ultrajectini Theologi, subinde Cardinalis, & tandem Pontificis Maximi. Armorum quoque exercitatione, & corporis, tempora distinxit: & à reliquis studiis ad cognoscendas in primis res Avorum ab Henrico Comite Nassavio traductus est. Anno æta-

P

tis &

tis & sæculi XV. Bruxellæ Princeps Gal-
 liæ Belgicæ inauguratus est magna Bel-
 garum gratulatione. Affinitatibus un-
 dique se munire instituit: Sororibus;
 Eleonorâ Emanueli Lusitanæ Regi, Isâ-
 bellâ Christierno Daniæ R. Mariâ Lu-
 dovico Ungariæ & Bohemiæ Regi col-
 locatis. Ferdinandum fratrem Annæ
 Ludovici Regis sorori, Catharinam Jo-
 hanni Emanuelis R. Lusitanæ filio, se
 vero Renatæ Ludovici XII. Gall. R. aut
 ipsius Francisci Regis (qui Ludovici ge-
 nēr erat) filiæ sponndit. Henricus An-
 gliæ Rex VIII. jam ante materteram
 ejus in matrimonio habebat, Cathari-
 nam sc. Ferdinandi Hisp. R. filiam. Ad
 hunc invisendum in Britanniam profe-
 ctus, benigne & hospitaliter habitus, in
 Hispaniam contendit anno ætatis 27.
 novisque Regnis & dynastiis inaugura-
 tus est. Allato de mortē Avi Impera-
 toris nuntio 1519. cum Ciurius Nassa-
 viusque amicis significandum ducerent
 consilium suum, de Carolo Cæsare de-
 signando, Francisco quoque Gall. Regi
 ejusdem spei æmulo Carolus rem ape-
 ruit: qui nihilo magis sibi id displicitu-
 rum respondit, quam si virginem unam
 ambo deperirent: pergeret itaque, Deo
 in par-

in partibus felicioris futuro. Cum autem Comitia Imperii, mense Junio 1519. Francofurti haberentur, electus est Carolus Imperator 27. Junii, & literis Electorum voceque legati Friderici Palatini certior redditus, Imperium suscepit: relictoque ad Hispaniæ tutelam Hadriano Cardinale per Belgium in Germaniam venit, & Aquisgrani coronatur 1520. d. 22. Octobris. Describit Electionem & Coronationem hanc *Sleidanus lib. 1. & 2. Georgius Sabinus*, sive potius sub ejus nomine *Philippus Melancthon, & Hartmannus Maurus* apud *Schardium tom. 2. pr. & Goldastum in Politicis Imperialibus part. 2. & 3.* Adde quædam ad Electionem pertinentia in *Tomo III. Freberiano p. 140. &c. & Protocoll. Coronat. in Goldasti Politischen Reichshändlen part. 1. c. 5.* Secuta est 1530. duplex Cæsaris inauguratō & Coronatio per Pontificem Clementem VII, descripta tribus opusculis apud *Goldastum Polit. Imperial. part. IV. p. 327. &c.* ubi omen de transitu ligneo fracto annotatum. Bella gessit plurima suo & legatorum ductu in Hispania, Italia, Belgio, Germania, Græcia, Africa, America: quæ studiose enumeravit *Zenocarus*. Fiet mentio suis locis.

Abdicavit se imperio regnisque, quorum illud Ferdinando Fratri, hoc Philippo filio reliquit, an. 1555. de qua re *Wilhelmus Godolevans apud Schardium tom. 2. p. 1893. &c.* Adde *Faminiani Strada Decad. 1. lib. 1.* Hinc pietati intentus toto biennio in fratrum Hieronymianorum Sodalitio vitam transegit, mortuus in cœnobio D. Justi in Hispaniæ Bæticæ Provincia Extremadura 21. Septembris anno 1558. cum vixisset annos 58. menses 6. dies 25. Regna hæreditaria annos 40. Imperium triginta sex tenuisset. Uxorem duxit Elisabetham Emanuelis Lusitaniæ Regis filiam superstitem, nuptiis 10. Januarii 1525. celebratis: ex qua suscepit Philippum II. Hispan. Regem, Ferdinandum in infantia denatum Mariam postea Regis Bohemiæ Maximiliani uxorem; Joannam, postea Joannis filii Regis Lusitaniæ uxorem. Duos habuit naturales liberos, Joannem Austriacum, & Margaretam Alexandri primum Medicei Florentiæ Ducis, subinde Octavii Farnesii Ducis Parmæ & Placentiæ uxorem, Belgii gubernatricem. Princeps quo Germania post Carolum Magnum & Ottonem Magnum non vidit majorem. Sicut con-

*vid. Fam.
Strad. dec.
1. lib. 1.*

consensu nationum gentiumque creditur. Videatur omnino elogium ejus apud *Tbuanum libr. 21. p. 638. & 639. Harraum Annal. Belg. in ann. 1556.* nam de Zenocara jam dictum est. Add. Orationes funebres de morte Caroli, Jo. Antonii Viperani, & Anonymi apud *Freher. tom. tertij sine.*

Quae ad Rempublicam spectant.

IN Electione Caroli V, sicut à *Sleida-*
na praesertim describitur, dubitatio
occurrit 1. de ordine sententiarum &
suffragiorum Electoralium. Mogunti-
no enim prima tribuitur oratio: quod
jus Decanis Collegiorum videtur com-
perere. Et Moguntino tribuit *Speculum*
Saxonicum. Sed *Aurea Bulla. c. 4. ceterum,*
Trevirensi assignat. Unde *Buxtorf. ad*
A.B. ambigens tandem putat, paulo an-
te Bullam, Ordinem, qui Moguntino
primam vocem tribuit, immutari coe-
pisse. *Sleidamum Linnaeus (J.P. 2, 3, 63.)* de
deliberatione accipit, non de suffragiis:
Ibi enim ultimus suffragium dixit. ap.
Goldast. Politische Reichshändel part. 1.
protocoll. Elect. p. 41.

§. 45.

P 3

In

In ipsa Oratione Moguntini apud Sleidanum dicitur : *Legibus nostris & iurando nos arbitror impediri, (de Gallo sermo est) quibus cautum est, ne decus hoc Imperij transferatur ad exteros.* Et Trevirensis agnoscens hanc legem, de causa, & fundamento ejus disputat. Quæ autem illa lex? Ottonis III, inquit: auctore Mutio lib. 14. Ita Buxtorf. ad A. B. & Limn. Addition. tom. 2 ad J. P. 2, 2, 83. Carpzovius, legis voce, observantiam mallet intelligi. Alii Pontifici Gregorio V. hanc legem tribuunt. Ad quam ab Electoribus non provocari hoc loco, certum esse debet, nisi quem moveat auctoritas juris Pontificii art. 28. Capitulationis laudata.

Inter leges est Capitulatio Caroli V. Cæsari ab Electoribus præscripta proæmio & articulis 34. constans: quam exhibet Goldastus part. 2. Der Reichsfürstentum pag. 181. Et Limneus cum explicatione. In summam Latine contraxit Sleidanus lib. 1. Prima hæc est ex iis, quæ extant: neque crediderim præstitisse aliquam huic conformem. 2. Sed ex consuetudine priorum temporum. 3. ex legibus ante latis compositam esse formulam. 4. Suadente tempore & personæ

225. 3L

lonæ electæ conditione, exteris sc. nãtionibus dominantis. 5. atque adeo initium factum restringendæ arctius potestatis Imperatoriæ. 6. idque formula conventionis, *Geding und Pactweiss*. 7. exemplo in futurum. Sicut videmus in hunc diem.

In interregno notabilis est confœderatio Vesaliæ 4. Electorum ad Rhenum, *Einung der vier Chursfürsten bey Rhein bis auff erwählung und frönung eines fünfftigen Römischen Königs apud Goldastum in Politischen Reichshändeln part. 1. p. 22. &c.*

Ut & legatio Pontificis *ibidem p. 24. & 25.* qua ab Electoribus petit 1. ut de optimo Principe eligendo cogitent. 2. ne regem Neapolitanum (cujus regni proprietas ad Ecclesiam spectet) ullo modo eligant, ut inhabilem. 3. *ut specialiter, clare, expresse & individualiter, responsum certum, clarum, non involutum, aut ambiguum, per affirmationem, vel denegationem, & per Principes etiam non collegialiter congregatos detur &c.* Responsum est: Principes huc convenisse (Vesaliam) non eligendi Imperatoris sed alia causa & ad motus reprimendos. Quod si ad electionem veniatur, electuros esse dignissimum.

simum. Addebant ; *Mirantur autem non minus Principes Electores Domini vestri institutum, id quod ex nostro electionum temporibus ab aliquo Romanorum Pontificum auditum est nunquam, maxime hoc modo propositum, ut Electoribus legem prescribat, jubeat, veteret, sperant beatitudinem suam alias clementissimam futuram illam Rom. Regis electionem boni aequique consulturam.* Itaque Pontifex postea renuntiavit huic suo postulato. p. 38. Friderici Saxoniae Electoris gravitas in negotio Electionis descripta *Sleidano lib. 1. c. 1. Chytra lib. 8. pr.*

Comitia
Wormatensis,
1521.

Prima Comitia sua Carolus V. Imperator Noribergæ celebrare propter infectum aërem non potuit. (Ita enim in dem Regimente : unsern erstgehaltenen Reichstag allhier gen Wormbs (dieweil wir den / der sterblichen Lufft haben zu Nürnberg nicht haben halten mögen.) Igitur Wormatiam indicta sunt, & decreta 26. May. 1621. facta sunt : de Regimento ein Regiment : wie in des Kaisers abwesen im H. Reich regiert werden soll / auch Fried und Rechte / und was daran hanget / im Reich / nach dem darauff als Grundfesten alle Reich und Gewalt ruhen / geordnet / beschloffen / auffgericht. [diximus supra Comitiiis 1500.] cum hoc Regimento Ca-

to Cameralis Judicii negotium conjun-
 gi coepit, in reformata & emendata or-
 dinatione : Und dieweil obberührte zu
 Wormbs (1495.) auffgerichtete Ordnungen
 des Kayserlichen Cammergerichts durch
 Mißverstand und Mißbräuche / Berän-
 derung der Zeit / an vielen Orten überschrit-
 ten / nicht vollzogen / und in allweg so schleu-
 nig und förderlich / als geschehen hat sollen
 den Partheyn nicht verholffen / und sonst
 darwider gehandelt : Haben Wir, erste
 Arrcket / so hiebevorauff gehaltenen Reichs-
 räten zu Eöln / Augspurg / und sonst / mit
 höchstem Fleiß gerathschlaget und betrach-
 tet worden / auff zimliche / löbliche maß /
 addition und declarations weiß / zu vort-
 ger auffgerichteter Ordnung / wie die hernach
 folgen / gesetzt &c. Facta etiam An. 1500.
 constitutio, daß die Töchter und Enckeln
 ihre gestorbenen Anhörrn und Anfrauen /
 mit ihrer verstorbenen Vatter und Mutter
 Geschwistern / in die Stämme erben sollen /
 juxta Jus commune (Nov. 118. c. 3. verl.
*Si autem, juncta authentica, cessante C. de legit.
 hered. & F. feudali, quo in feudis antiquis,
 & iis in quibus fratres succedere pos-
 sunt, filii fratris prædefuncti cum pa-
 truis in stirpes admittuntur*) Regimen-
 to amplius promulganda demandatur :

P 5

quod

quod etiam postea factum est. *Pacis* quoque *publicae* des Landfriedens confirmatio, & per omne imperium promulgatio repetitur: cum modo executionis in violatores. Decernuntur etiam Caesari 4000. equit. 20000. pedit. ad expeditionem Romanam, & recuperanda quae Imperio adempta per alienas manus haerentis jacta erant. und solche Hülf mit Volck und nicht mit Geld geschehen solte/ und zu nichts anders/ als aufgedruckt/ gebraucht werden. Hæc in *Recessu Comitiorum*. Seorsum exhibentur: Röm. Königl. Majest. Regiment auff dem Reichstag zu Wormbs an. 1521. auffgericht. It. das Edict. von dem Regiment zu Nürnberg im 1521. Jahr außgangen von Succession Bruder und Schwester Kinder/ wie die mit abgestorbenen Vatter und Mutter/ Brüder oder Schwester/ die andere abgestorbene ihres Vatters oder Mutter Brüder oder Schwester im Stamm erben sollen.

3. d. May.

In his Comitibus etiam Lutherus proscriptus est ab Imperatore, postquam evocatus, retractare libros suos nisi convictus erroris recusavit. Habetur hoc edictum apud *Goldastum tom. 1.* ex versione *Cochlei.* & *tom. 2.* ex versione *Lutheri*

Lutheri ipsius tom. 2. *Witeberg*. Summam & capita exhibet *Sleidanus lib. 3.* & addit: *Ajunt hoc edictum à paucis aliquot fuisse conflatum. nam ex Electoribus nonnulli fatentur, non se fuisse conscios &c.* Fridericus Elector etiam clam Lutherum in arce *Wartburgensi* recepit. *Thuanus lib. 1.* primis Comitibus, quæ novus *Cæsar Wormatiæ* habuit, ut *Leonis gratiam aucuparetur*, Lutherum proscripsit, ac inito cum Pontifice fœdere de *Gallis Insurbria* atque adeo tota *Italia expellendis continuo consilium cepit.* Hoc Edictum Cæsar frater ejus sequente anno vehementer urgebat & 26. Novembr. severissimo edicto per *Wurtembergiam* proposito tueretur. vid. *Mandat. Wider die newe Empörung des Glaubens/ so außgangen in beyden Herzogthumben Wurtemberg und Lothringen/ und in der Schweiz an. 1522. ap. Goldast. in Politischen Reichshändl. part. 1.*

His Comitibus per *Conradum Peutingium* Jctum impetrarunt *Augustani*, jus signandi auream & argenteam monetam à *Cæsare Carolo*, cum *Episcopus* antea solus nummos in ea urbe cuderet. *Crus. Annal. Suev. libr. 10. part. 2. t. 10. ex Gassero.*

Cum *Turca* in *Hungaria* *Belgradum*,

p. 15.

dum, urbem ad Danubii & Savi confluentem opportune sitam occupasset (Grigisch Weissenburg appellatur) igitur in Comitibus Noribergensibus 1522. de auxilio Regi Hungariæ ferendo nomine & opibus Imperii decretum est. Licet cognoscere hinc difficultatem negotii: quando 1. de perpetuo auxilio, sed frustra deliberatum est. 2. quando in tempore auxilium expediri non potuit. Unde ad decreta ante subsidia (zum Römerzug) & quidem pecuniam pro milite respicere cœperunt. 3. ad novas deliberationes Viennenses, res rejecta est. Sicut patet ex *Recessu Imperij Abschied des Reichstag zu Nürnberg 1522*. Unde etiam de pecunia annua ad Cameram Imperialem & Regimentum necessaria decretum esse constat. Facta etiam est constitutio von der Execution der Fribrecher und Aechter per X. Circulos, quæ habetur in *Recessibus Imperij*. Decreta fuerant Ludovico Regi Hungariæ auxilia Calendis May: Sed non missa sunt postea (v. *Sleidanum lib. 3.*) præmiserat Pontifex Adrianus Hieronymum Rorarium & postea Franciscum Cheregarum cum literis ad Ordines Imperii Noribergæ congregatos, de periculis à Turca

à Turca imminentibus, & auctoritate *Acta cum*
 Ecclesiæ sedisque Pontificiæ adversus *Legato Pon-*
 Lutherum aliosque. Sed Principes *ificis habes*
 querebantur, pacta quæ cum Pontifici- *ap. Horste-*
 bus olim fecissent, non uno modo Ro- *uer. tom. I.*
 mæ violari, adde & gravissimum re- *lib. I. c. I.*
 sponsum legato Pontificio datum apud
 Sleidanum lib. 4. Acta horum Comitio-
 rum Chytraus ita describit: *In Comitibus No-*
 ribergæ præcipua fuerant deliberationes: prima
 de Executione adversus fractores pacis publica
 proscriptos & legitimis mandatis & sententiis
 latis inobedientes per circulos seu provincias Im-
 perij instituenda, de qua 10. Febr. decretum
 promulgatum est. Deinde de auxiliis Ludovico
 Ungariæ Regi ab bellum adversus Turcas, qui
 Belgradum superiore anno expugnarunt, per-
 petuandis; quæ initio May promissa sed non
 præstita sunt. Quo ipso tempore etiam Ordi-
 nationes de processu in Judio Camera publi-
 catae sunt. præterea de controversiis religionis
 per Concilium generale & liberum, primo
 quoque tempore in Germania Moguntia, Argen-
 torati, Metis vel Colonia celebrandum, dirimen-
 dis. ac ut Theologi interea, à novorum libro-
 rum editione abstineant, & Evangelium pure
 ac modeste juxta probatas & ab ecclesia re-
 ceptas interpretationes doceant. Quod decre-
 tum post longas cum legato Pontificis Adriani
 Franc.

1523.

*Franc. Cheregato actiones tandem 6. Martij
anno sequenti promulgatum. & centum gra-
vamina nationis Germanica, quibus se contra*

Sleidan. lib.

4. p. 91. ubi

& de Civi-

tat. Imperij

gravam.

*jus & aquum à sede Rom. onerari queritur ad
Pontificem missa sunt.*

Ad statum horum temporum no-
scendum omnino pertinent ab Ordini-
bus in Comitiiis Noriberg. 1523. ex-
hibita gravamina. Der Graffen/ Her-
ren und Gemeiner Ritterschafft und an-
derer Beschwerden / die seyn ic. Kayserl.
Majest. Statthalter und den Reichs-
Ständen zu Nürnberg überantwortet wor-
den / wider die Fürsten und Hohe Obrig-
keit / Land / Hoff / Sall und andere Ge-
richt / wider der Fürsten Zent und Halsge-
richt / wider das Kayf. Cammergericht /
wider den außgangen Landfrieden / wider
des Kayserl. Regiments Handlungen /
gegen den Schwäbischen Bund / Ic. An-
regung anderer schweren des Reichs obli-
genden Sachen. Und zum ersten von
grossen Kauffmanns. Gesellschaften. Be-
schwerung von den Geistlichen im Reich
apud Goldast. Politischen Reichshändlen
parte 25.

Pepererunt hæc Comititia alia: ne-
que tamen dicto die conventum est:
Comitia sed 1524. Noribergæ 18. Aprilis decre-
tum est.

tum est. 1. de impensis ad Regimen-
 tum & Camera Imperialem in bien-
 nium. 2. de utroque Noriberga Eslin-
 gam transferendo. 3. de quibusdam in
 ordinatione Regimenti Wormatiensi
 mutandis supplendisque. 4. de sub-
 levandis, qui nimium in impensis con-
 ferunt. 5. Commissarii constituantur
 litibus quibusdam & gravaminibus ex-
 pressis expediendis. 6. provisionalis
 executionis modus litarum à Camera
 sententiarum adversus contumaces.
 7. Rei monetariæ constitutio in aliud
 tempus dilata interim vetiti bacii &
 semibacii. 8. de monopolis. 9. Edi-
 cto Wormatiensi parituros se promit-
 tunt Ordines, in quantum fieri possit.
 Ut & de typographia. 10. de Conci-
 lio Universali habendo in urbe Germa-
 nica. & ut futuro d. Martini Spiræ na-
 tio Germanica conveniat deliberatura
 de ratione instituendi Concilii. 11. No-
 væ doctrinæ per Theologos consignan-
 tur: Evangelium pure, & juxta inter-
 pretationes in Ecclesia receptas doce-
 tur: Sæcularium gravamina contra se-
 dem Pontificiam nuper exhibita, ut &
 gravamina sæcularium contra Clericos
 præconsultentur à Deputatis, donec in
 Comitibus

mitiis definiantur. 12. auxilium adver-
sus Turcas 6. menses : deliberatio de
perpetuo auxilio Spiram rejecta. Sum-
mam recenset *Sleidanus lib. 4. p. 102.*

Misit ad hæc Comititia Pontifex
Clemens VII. Laurentium Campegium
Cardinalem : de cujus negotiatione
vide omnino *Sleidanum lib. 4.* Ex Co-
mitiis Episcopi quidam Ratisbonam
cum Legato Pontificio secedunt , &
de executione excommunicationis Le-
onis X. & proscriptionis Caroli Cæsa-
ris in suis terris, decretum faciunt.

Quid in decreto horum Comitio-
rum recusaverit & impediverit Cæsar
itidem exponit *Sleidanus lib. 4. p. 106.*

Indixerat Cæsar absens Comititia
Augustam Cal. Octobris : Sed perlatis
serius literis in d. XI. Novembr. relata
sunt. Causæ & prætextus indicendi
exponuntur apud *Sleidanum lib. 5.* Sed
cum pauci ob intestinas seditiones
comparerent, Cæsar præterea abesset,
dilata res in Cal. May. Spiram anno seq.
atque interim decretum de Evangelio
pure & ad receptas explicationes nec
seditiose docendo, de apparatu Ordi-
num ad tuendam pacem publicam ad-
versus

Comititia
Augustana
1525.

p. 138.

v. *Sleidan.*
5. p. 145.

versus seditiones, de cursu justitiæ in-
 terea promovendo, & famæ restituris
 nominatim designandis, de Concilio
 Universali apud Cæsarem promovendo.
 Abschied des Reichstags zu Augspurg.
 A. 1525. dies non adscribitur.

Anno sequenti celebrata Spiræ Co-
 mitia, in quibus omnes Electores, præ-
 ter Brandenburgicum aderant, descri-
 bit optime *Sleidanus lib. 6.* In Decreto
 (R. A. zu Speyr A. 1526, 27. Aug.) ite-
 rum Cæsar appellari jubetur per lega-
 tos de Concilio Universali vel Natio-
 nali celebrando: quam ad rem sumtus
 decreti: interim servaret Ordinum
 quisque, wie ein jeder solches gegen Gott
 und Käyser. Man. hoffet und vertrauet
 zu verantworten. de vitanda vi & inva-
 sionibus, nec receptandis invaloribus:
 potestas permittitur Ordinibus, resti-
 tuendi seditiosos, exceptis concitori-
 bus: de suppetiis ei ferendis, qui sedi-
 tionibus infestatur, per mensem gra-
 tis, ultra sumtibus ejus, cui succurre-
 tur: ut, donec ad Concilium generale
 venitur, nemo religionis causa alterum
 infestet: ut Regi Hungariæ decreta
 olim sed non præstita auxilia ferantur,
 aut Austriacis Provinciis si illæ magis

Comitia
 Spirensia

1526.
 P. 147. & c.

Q indi-

indigeant: iterum impensæ ad Regimentum & Cameram in 1½ annos discernuntur: renovatur promissio, de minuenda quota ordinum: Monopolia vetantur: Ordinatio monetaria Regimento committitur: controversiæ de loco, cautione adversus præjudicia ex Sessione præmuniuntur: De Semibaciis supra prohibitis executio Fiscalis inhibetur: De Recessibus Imperij certorum hominum opera tantum publicandis.

Eslingense
Decretum
1526. de Comitiis Ratisbon. à Senatu Imperii factum conf. cum §. Recess. ann. h. h. ben. m. r. c.

Victis interim à Turca Hungaris & Rege occiso, delecti Principes aliquot Eslingæ eodem anno convenerunt ubi Imperii Senatus erat, & Comitia in seq. ann. Ratisbonam indicunt. Extat formula 21. Decembr. 1526. Adde *Sleidan. lib. VI. p. 156.*

Comitia Ratisbonensia 1527

Secuta sunt quidem Comitia Ratisbonensia 1527. sed quia legati tantum, non ipsi Principes aderant omnia sunt dilata, & ad Cæsarem perscripta. Sicut patet ex *Abschied des Reichstags zu Regensburg 1527. 28. May. Add. Sleidan. lib. 6. p. 158.*

Cammergerichts-Ordnung 1527. 28. Decembr.

Eodem hoc anno publicata est à Regimento & Camera, ordinatio Cameralis *Cammergerichts-Ordnung* sicut postea obtinere cœpit. In

Indixerat quidem Philippus Baden-
sis nomine Cæsaris Comitia Ratisbo-
nam in ann. 1528. Kal. Martij. sed ob
apparatus bellicos renunciavit Ordini-
bus, ne venirent. *Steidan. lib. 6. p. 159.*
& 165.

Comitiorum Spirensium, quæ Cæ- Comitia
sar ad initium Februarii 1529. indixerat, Spirensia
factum non est initium ante Jdus Mar- 1529.
tij; Decretum exiit 22. Aprilis. De quo
Steidanus lib. 6. p. 171. & pr. lib. 7. His
Spirensibus Comitibus cum urgerentur
decreta priora, valde dura, & leniora
antiquarentur, conjuncti Principes
quidam refragari manifesto non dubi-
tarunt, testantes publice talibus decre-
tis quæ fraudi esse possent progressionibus
doctrinæ veritatis cœlestis se non
assentiri neque iis teneri velle. Ho-
rum primus fuit Opt. & Excellentissi-
mus pietateque Illustris. Princeps Jo-
hannes Dux Saxonum. Adhæseruntq;
eis Civitates potissimum duæ Noriber-
ga & Reutlinga. Et fuit ista origo at-
que causa nominis & cœtus eorum, qui
sunt appellati Protestantes. Sunt hæc
verba Joachimi Camerarij in vita Phil.
Mel. Adde *Steidan. lib. 6. p. 171. & seq. &*
Chytr. lib. 12. Principes fuerunt Johan-
nes

19. April.

p. 157.
p. 314.
&c.

nes Dux Saxon. Elector, Georgius Brandenburgicus, Ernestus Luneburgensis, Philippus Landgravius Hassiæ, Anhalinus & alii. Acta Protestationis & formula habentur apud *Hortlederum* tom. 1. lib. 1. c. 455. Appellatione quoque ad Cæsarem ab hoc decreto Spirensi interposita legati ad Cæsarem mittuntur, qui Placentiæ XII. Septembris eum adierunt. Sed Cæsar non sine minis adversus inobedientes, parere Spirensi edicto jubet, acceptaque appellatione legatos detinet, ne pedem ex diversorio moveant. Sed Cadenus qui domo aberat, re comperta, rem statim Senatui Noriberg. scribit. Penultimo Octobris die Parmæ ceteri legati liberantur, Cadenus autem calumniis apud Cæsarem petitus, proposito vitæ periculo retinetur, & postea tamen ex Italia in Germaniam profugit. Hæc summam *Sleidan.* lib. 7. Ægre tulerunt Protestantes, causis explicatis apud *Hortlederum* tom. 1. lib. 1. c. 6. Relatio actorum per legatos facta Smalcaldiæ cap. 7.

Comitia
Augustana
1530.

Subinde Cæsar Comitia 21. Januarij indixit Augustam in 8. April. religionis & belli Turcici causa. Religionis

gionis actio amplissima tuit, optime de-
 scripta *Sleidano* lib. 7. Decretum exiit d.
 19. Novembris non subscriptis Pro-
 testantium nominibus: quo Confes-
 sio Augustana exhibita (de qua infra)
 dampnatur, reditus ad Ecclesiam & re-
 stitutio ablatorum imperatur, aut ar-
 ma expectari jubentur. Add. *Chyr.*
Chron. lib. 13. qui & seorsum acta ho-
 rum Comitiorum edidit. In iis Comi-
 tiis etiam prodiit *Römischer Käyserl.*
May. Ordnung und Reformation guter
Policey im N. R. Reich zu Augspurg 1530.

19. Novembr. *auffgericht.* Decreta etiam *Reforma-*
 erat Reformatio Judicii Cameralis. *tion des*
 Quæ anno seq. prodiit 24. Martii. *Käys. Cam*

Anno 1531. Colonia Electores Fer- *merge-*
 dinandum creant Romanorum Re- *richts zu*
 gem: Saxone per filium obnuntiante & *Spenr*
 Protestantibus titulū subinde denegā- *1531. 24.*
 tibus, *Sleida.* l. 15. p. 464. donec anno seq. *Martii.*

Suinfurti litis compositio tentata &
 anno demū 1544. perfecta. De qua vid.
Sleidanum sine libri VII. & libro VIII.
 p. 222. &c. Acta habes apud *Goldastum* in
Polit. Reichshandlungen part. 2. tota.

Cæsar quidem Comitia Spiram ad *Comitia*
 Id. Septembris anno 1531. indixerat, sed *Ratisbo-*
 propter Turcicum bellum Ratisbo- *nensia 1532*
 nam

nam in m. Januarij 1532. transtulit. Hic decretum de Turcico Subsidio : de Concilio, de Camera, de Judiciorum Capitalium formula publicanda, deminuendis tributorum portionibus &c. sicut habetur in R. A. zu Regensburg 1532. 27. Julij. Adde *Sleidan. lib. 8. p. 227. & 228.*

Interea Pax Religionis prima Noribergensis decernitur, & à Cæsare Ratisbonæ Comitia habente confirmatur. *Sleid. lib. 8. p. 227. Hortleder. tom. 1. lib. 1. capp. 10. 11. 12. altera confirmatio cap. 17. Secuta & declaratio ejus pacis & innovatio Francofurti 1539. de qua Hortled. tom. 1. lib. 1. c. 32.*

Anno 1533. 21. May prodiit Ordinatio Cameralis per Commissarios in Comitii lectos. Alia quædam novata anno 1538. in Recessibus Imperij habentur.

In iisdem fit mentio conventus quorundam de Senatu Imperij 1534. m. Decembr. Confluentiæ: & 1535. 4. April. Wormatiæ. & iterum eadem ætate; & iterum ad festum omnium SS. in causa Monasteriensi. *Sleidan. lib. 10. p. 276. & 280. & 282.*

Haganoæ Conventus 1540. paucorum

rum fuit, & Colloquium de religione
Wormatiæ futurum spectavit. *Sleidan.*
lib. 13. p. 367. & seqq.

Subinde Cæsar Comititia indicit Ra- Comitia
risbonam in Januar. 1541. convenerunt Ratisbo-
m. Martio. Principes qui cum Cæsare nensia
aderant, enumerantur à *Sleidano* lib. 13. 1541.
p. 374. Propositio 5. April. p. 378. In his
Comitiis, cum frustra de religione
actum esset, res ad Concilium rejicitur:
& interim tamen securitati Protestan-
tium suspensione edicti Augustani, &
Jurisdictione Camerae Spirensis quoad
Protestantes non gravandos religionis
caussa, cavetur. Atque sic subsidia in
Turcam decernuntur X. X. 1541. 29.
Jul. *Sleidan.* lib. 14.

Secuta sunt Comititia Spirensia, Tur- Comitia
cici motus ergo indicta in Januarium Spirensia
1542. & inchoata propositione publi- 1542.
cata 9. Febr. De subsidiis adversus Tur-
cam amplissime decernitur: Pax decer-
nitur: Concilij locus, Tridentum, à
cæteris accipitur, à Protestantibus re-
cusatur: & quædam de ordinariis ma-
teriis adduntur. Sicut in Recess. Im-
perij habetur. *Sleidan.* lib. 14. p. 396. &
401. & 402.

Q 4

Eodem

Comitia
Noriber-
gensia
1542.

Eodem anno m. Jul. nova Comitia Noribergæ celebrata sunt, & 26. Aug. finita, decretâ pœna in eos, qui decreto Spirensi nolint parere, & aliis quibusdam de bello gerendo. *R. A. & Sleidan.* lib. 14. p. 411. & 412.

Comitia
Spirensia
1544.

Spiram iterum indixerat Comitia Cæsar ad ult. Novembr. 1543. (*Sleidan.* lib. 15. p. 428.) initium habuere m. Januar. 1544. magna frequentia Principum. (*Sleidan.* lib. 15. p. 435.) finiuntur 10. Junij pecunia decreta in Turcicum bellum & adversus Gallos, pax datur in religione dissidentibus, suspensis litibus, Assessoribus in Camera admissis sine religionis discrimine. *Sleidan.* lib. 15. p. 446. & seq. *R. A.*

Comitia
Worma-
tensia
1545.

Succedunt Comitia Wormatiensia d. 24. Martij 1545. inchoata: parum profectum. vid. *Sleidan* lib. 16. p. 463. & c. & 471. & 472. Dilata omnia in Comitia Ratisbonensia die trium Regum ann. seq. inchoata. *R. A.* zu Wormbs 4. Aug. 1545. Colloquium quoque Ratisbonense decernitur, Pontificiis reculantibus.

Comitia
Ratisbo-
nensia
1546.

Habitis ergo Comitiis Ratisbonensibus, cum plerique non comparerent, & omnia ad vim spectarent, nihil
agi

agi potuit, sed omnia dilata sunt: Sicut ex Rescripto Cæsaris 24. Jul. 1546. intelligitur. Adde *Sleidan.* lib. 17. p. 503. & seqq.

Confecto bello indicta erant Comitia Augustana ad Cal. Septemb. 1547. *Sleidan.* lib. 19. p. 588. quo die initium factum p. 591. Decreta habes prolixè ult. Junij. 1548. in *X. X.* ubi & liber dictus *Interim* proculus. Edita etiam *declaratio Pacis Publicæ.* Item *Reformation* quæter *Pollcey.*

Comitia
Augustana
1548.

Cæsar quanquam de novis Comitiis jam actum erat, expositis impedimentis Comitia Augustana indicit in XXV. Jun. 1550. *Sleidan.* fin. libri XXI. Fit eorum initium D. XXVI. Sed armata Comitia erant: propositum de proseguendo Concilio, de servando religionis decreto nuper Augustæ factò (*Interim*) de mulctandis rebellibus, de restitutione Jurisdictionis & bonorum sacrarum. *Sleidan.* lib. XXII. p. 682. Finis Comitiorum Idibus Februarij 1551. Decretum de Concilio, de cognoscendis à Cæsare seorsim causis recusantium Tò *Interim*, de impensis belli Magdeburgici per legatos Electorum & Principum Noribergæ, ærario restituendis,

Comitia
Augustana
1550. 1551.

Q

de

de jure à Cæsare dicendo in caussa bonorum sacrorum, de auxiliis Ferdinando in Turcam ferendis, de militibus confluentibus opprimendis. *Sleidan.* lib. XXII. p. 701, &c; & *N. A.* zu Augspurg 1551.

Comitia
Augustana
1555.

Hinc inter turbas Imperij, Cæsar mense Majo 1553. indicit Conventum ad Jdus Augusti, inde in Cal. VIIIbris & initium in mensẽ Januar. differtur ann. 1554. *Sleidan.* lib. XXV. pr. & pag. 808. & 819. Sed ne Decembri quidem mense Ferdinandus cum eo venisset, quemquam reperit. Convocat igitur denuo, & d. 5. Febr. 1555. per paucis Principibus præsentibus facit actionis initium, propositionem exequitur *Sleidan.* lib. XXV. p. 831. post multam actionem VII. Kal. Octobris recitatum est Decretum, quo Pax Religionis (ut vocant) continetur. *Sleidan.* lib. XXVI. p. 848. &c; præsertim pag. 856. *N. A.* zu Augspurg 1555. 25. 7br. Acta omnia peculiari opere edidit *Christophorus Lehmannus*, ubi præmittitur Transactio Passaviensis 1552. In Eisdem Comitiis Augustanis 1555. emendata & repetita est die *Räyserl. Cammergerichtes Ordnung* & in 3. partes divisa. *N. A.*

Rejectis

Reiectis ad alium conventum ceteris negotiis Ratisbonæ inchoata sunt Comitiam Ratisbonensia 1556.
 Comitiam sub Id. Jul. 1556. *Sleidan.* fin. libr. XXVI. Decretum exiit 16. Martij 1557. de Colloquio W ormatiz habendo religionis caussa, cujus forma prolixè describitur, de subsidio adversus Turcam, de pace publica, Deputationibus factis, de visitatione Camerae, & Re Monetaria deliberaturis. R. A.

Itaque Spiræ novum exiit Decretum 16. Aug. 1557. v. R. A. Comitiam Spirensia ejusd. anni.

Controversa quedam ad fines Imperij pertinentia, & alia.

PRussica controversia Magistri Ordinis Teutonici, qui se Polono in fidem tradiderat anno 25. in eum statum pervenit, quo postea mansit anno 1525. ut jam supra cœpimus dicere & amplius exponere possunt *Chytraus* lib. XI. p. 281. & seqq. *Sleidan.* lib. V. fin. *Alex. Gaguinus* tomo 1. rerum Polon. p. 60. & c: Acta ipsa & formulas *Jacobus Prilufius* exhibet tom. 1. rerum Polon. præsertim pag. 224. & c: Cum hæc anno 1525. acta essent,

essent, tamen Ordo reclamavit & Waltherum Cronbergum elegit Magistrū, qui Cæsarem interpellavit, ut transactionem in detrimentum Imperij factam rescinderet. Fecit Cæsar 14. Novembr. 1530. (*Sleidan.* lib. 7. p. 200.) Cumque Albertus Dux conventis stare pergeret, à Camera proscriptus est 1532. quo factum est ut hæc caussa à Polono & Walthero ventilaretur in Comitiiis Ratisbonensibus ejusdem anni. *Sleidan.* lib. VIII. p. 228. Et longè amplius, cum tota actione & historia Ordinis, in Comitiiis Augustanis 1548. inter Legatum Polon. & Wolfg. Magistrum Ordinis ap. *Sleidan.* lib. XX. à principio. ubi delecti pronuntiarunt, Proscriptionem Alberti tuendam, sed ob difficultatem actionis res ad Cæsarem rejecta.

Iisdem Comitiiis 1548. Legatus Polonicus petiit, ne Dantiscum & Elbinga ad Imperij conventus in posterum sicut hactenus vocentur, cum præter Regem Poloniæ nemo quicquam Juris habeat in illos. *Sleidan.* lib. 20. p. 611. De rebus Gedanens. v. *Thuanum* 65. pr.

De Burggraviatu Magdeburgensi mota inter Electorem Saxonix & Archiepiscopum controversia anno 1537. descri-

describitur apud *Chyr.* lib. 15. pag. 380.

Inter Marchionem Brandenburg. & Noribergenses de finibus sive solo controversia orta, cum Noriberga munitionibus cingeretur anno 1538. describitur ap. *Chyr.* lib. 15. p. 382.

Controversia de Rugia inter Danum & Pomeraniæ Duces describitur à *Chyr.* lib. 16. p. 403. & 404. Tangitur 1543. etiam à *Conringio* de Finib. Imper. c. 16. extremo.

Controversia Hamburgensium & Stadensium de jurisdictione in Albi fluvio *Chyr.* lib. 19. p. 491. &c.

anno 1556.

Bella & tumultus in Germania.

CUm hoc tempore vis pro jure incederet, omniaque contentioni- bus & injuriis ferrent, facile socios invenerunt, qui ad bellum profilire non sunt veriti. Ita bellum Archiepiscopi Bremensis cum Frisiis Wurfsatis anno 1518. ingens incendium excitasset in Germania, Magno Saxonie Duce Frisios defendente, ni ad arbitros ab armis

7. p. 119. & lib. 13. f. *Jovius* lib. 32. *Crus.*
Annal. Suevic. lib. 10. part. 3. c. 8. & lib.
 11. part. 3. c. 9. In *Hortlederiani* tomi 1.
 lib. 3. toto acta habentur huc pertinen-
 tia. Hæc enim inter causas belli Ger-
 manici non minima ponitur. De Wür-
 tembergicis hisce turbis extat etiam
 narratio *Job. Tethingeri Pedy* ap. *Schar-*
dium tom. 2. p. 875. & c. & 908. & c. Ac-
 cedunt orationes gratulatoriæ ob re-
 stitutionem p. 1277. usque ad 1305. Ad-
 de *Job. Strauchij* dissert. Exoter. X. de
 Ejectione & Restitutione Ducis Wür-
 temb. Bellum Sickinganum quod Fran-
 ciscus à Sickingen movit 1522. & 1523.
 expugnatione arcis Landstall & morte
 Francisci finitum est. Descripsit par-
 tim *Hubertus Thomas Leodius*, ap. *Freher.*
 tom. 3. *Script. Germ.* partim *Caspar*
Sturmius quæ etiam in german. conver-
 sa sunt. Apud *Schardium* tom. 11. p. 1019.
 habes *Latomi* descriptionem obsid. Tre-
 virensis. Adde *Chytr.* lib. 10. p. 258. & c.
Crus. *Annal. Suevic.* lib. 10. part. 3. c. 12.

Belli Rusticani initia anno 1524. in
 Suevia adversus Comitem Lipsum
 cœpta, & à Senatu Imperii repressa an-
 no 1525. per Sueviam atque vicinam
 Germaniæ partem, quæ est ad Danu-
 bium

bium in tempestatem ingentem erupē-
runt: ad quam comprimendam, for-
dissimaeque facinora vindicanda multa
severitate opus fuit. vid. *Sleidan.* lib. 4.
p. 107. & 112. &c: Accessit Thomæ Mun-
ceri seditio in Thuringia & Franconia,
de qua *Sleidan.* lib. 3. p. 72. & lib. 5. pt. Fi-
nis morte auctorum impositus. ut pro-
lixè *Sleidanus*. De omnibus summam
Chytrus lib. 11. p. 285. &c: *Crus.* *Annal.*
Suevic. lib. 10. part. 3. c. 14. §. ult. In pri-
mis extat Rusticorum tumultuum in
Germania anno 1525. excitatorum & à
Magistratibus repressorum historia *Pe-
tro Gnodalio* auctore apud *Schardium* tom.
2. libris quinque comprehensa. Alia
Petri Crinitii, & *Huberti Thomæ Leodij* ap. *Fre-
ber.* tom. 3.

Secutus est Tumultus Packianus, ab
auctore indicij ita dictus, quo in arma
consternati sunt Philippus Hassiæ Land-
gravius & Elector Saxoniae cum Sociis,
dum credunt foedus adversus se & re-
ligionem, quam profitebantur, in itum-
elle. Sedata res excusatione suspecto-
rum Principum, & discussione indicij.
Summam exhibent *Sleidanus* lib. 6. pag.
164. &c: & *Chytra.* lib. 12. p. 312. &c: Acta
habentur tom. 1. *Horledey.* lib. 2. toto:

R

WON

Von dem Pactischen Auffstand und über-
ziehung auch Schagung der Erbstifft und
Stifft / Meinz / Würzburg und Bam-
berg. Adde Joh. Strauchij Exercit. Exo-
ter. differt. IX. de Tumultu Packiano,
ubi elegans *κρίσις* de stylo formulæ tæ-
detis, & vi argumenti pragmatici inde
deducti: tum de jure belli Ordinibus
Imperij competente.

Quo pacto fœda Anabaptistarum
colluvies Monasterii urbem invaserit,
omniaque sceleribus, monstrosis do-
gmatibus, & tumultibus repleverit, re-
ge etiam facto Joanne Leidensi Sartore,
obsessaque ab Episcopo & fœderatis
urbe supplicio infamium auctorum
res finita sit anno 1535. quæ cœperat
1533. *Sleidanus* diligenter exequitur. lib.
X. à pr. & c. Extat & *Antonii Corvini* li-
bellus de miserabili Monasteriensium
obsidione, excidio, memorabilibus re-
bus tempore obsidionis in urbe gestis,
apud *Schardium* tom. 2. p. 1331. & c. *Chytra.*
lib. 14. p. 354. & 355. *Isac. Pontan.* Histor.
Geln. lib. XI.

Inter Henricum Juniorem Ducem
Brunsvicensem & Electorem Saxoniz
& Landgravium Hassiz propter inter-
ceptum scribam aliasque offensiones,
litteris

literis & criminationibus toto triennio
 certatum est, de quibus *Sleidanus* lib. 12.
 p. 339. & 340. 341. donec 1542. bellum
 Henrico à fœderatis illatum est: quod
 contra Cæsaris & Ferdinandi R. man-
 data, quibus proscriptionis Goslarien-
 sis executionem suspenderant, & pacem
 Imperaverant, vicinas urbes Goslari-
 am & Brunsvigam Saxoni & Hesso fœ-
 deratas perpetuis excursionibus vio-
 lentia & raptu vexare non desineret,
 Pulsus hoc bello Henricus Saxonem &
 Hessum cum fœderatis in Camera ac-
 cusavit, sed citati non comparent, ve-
 rum editis scriptis iudicium Cameræ
 ut iniquum & partium studio imbū-
 tum recusant. *Chytræus* lib. 15. p. 397. Ager
 Brunsvicensis à victoribus Cæsari tan-
 quam sequestri ratione traditus est, do-
 nec iure controversia terminaretur.
 Sed Henricus post triennii exilium con-
 tra interdictum Cæsaris sua armis re-
 cuperare annis à Fœderatis prope
 pagum Calefeld vincitur, & cum filio
 deditus Cassellas, inde Zigenhemum
 deducitur *Chytr.* lib. 16. p. 410. & 411.
 Quæ captivitas postea inter caussas bel-
 li Smalcaldici allata est. p. 414. & ab
Hortledero habetur. *Sleid.* lib. 14. p. 410. & c.

1543.

R. 2

Es

Et lib. 16. p. 472. & 473. &c: In arce Wolfenbytel multæ literæ infesta paci consilia denudarunt. Incendiarii ab Henrico emissi. Ap. *Schardium* tom. 2. habetur *Commemoratio caussarum à Smalcaldici fœderis sociis edita belli à se contra Henricum Brunsvicensem anno 42. suscepti cum expositione historia, quomodo ab eodem ducatu exutus & captus sit.* Et hisdem de rebus narratio *Mauritii Ducis Saxonie cum epistolis ejusdem & Henrici Ducis Brunsv. eorumq; consiliariorum.* In *Hortleder.* tom. 1. lib. 4. totus huc pertinet.

Interpositum his turbis erat bellum Juliacense. Gulielmus enim Dux Clivenfis, secundus ejus nominis Dux Gelriæ, cum Carolus Gelder liberos non haberet, omnium suffragiis electus erat 1538. sed Cæsar ad se pertinere contendens Ducatū Gelriæ & Comit. Zurphan. litem ei movet, quam fulse describit *Isaac. Pentan.* Hist. Gelr. lib. XII. Gulielmus virtute Martini Rossenii Juliacum & Duram à Burgundis recuperat, capit Amerstortiam, Brabantinos prope Sittartum oppidum memorabili prælio superat. Tandem exutus oppidis & munitionibus suis an. 1543. Cæsari supplex fit: qui ademit ei

ei Gelr. Ducarum & Comitatum Zutphanix, Juliacum autem & Clivix Principatum reddit. *Jo. If. Pontan. Hist. Gelr. lib. XII. Sleidan. lib. 15. p. 423. &c. Chytraus lib. 16. p. 405. &c. Jov. Hist. lib. 44.*

Hinc ad bellum quod Carolus Cæsar gessit cum Protestantibus 1546. pervenitur: quod à loco initi fœderis Protestantium Smalcaldicum dicitur. Initia & prima tentamenta talis fœderis fecerunt Elector Saxonix Joannes & Philippus Hassix Landgravius ad defensionem religionis & Christianorum rituum Torgauix 1526. Renovata & ampliata est illa pæctio Magdeburgi, eodem anno, ubi etiam Magdeburgi vetus Civitas accessit. Postea Albertus Brandenburgicus primus Dux Borussix, cum Electore Sax. pæctus est Regiomonti, eodem anno, eadem caussa. Secutus est conventus Smalcadiensis primus, ubi formula fœderis conscripta sub fin. 1530. & confirmata 1531. Renovatum est fœdus in 10 annos secundo conventu Smalcaldico 1536. & inter Fœderatos (accesserunt enim plures) formula subsidii & contributionis prescripta eodem in loco. 1537. Accessit

R 3

Fœde-

Fæderi Smalcaldico Rex Daniæ Christianus, Brunsvigæ, in novem annos 1538. Hæc res peperit contrarium fœdus (Catholischen Gegenbund) quod Cæsar Carolus, Rex Ferdinandus, aliique Electores & Principes de Veteri Religione Catholica & Ceremoniis antiquis iniverunt Noribergæ 1538. Quæ omnia (quantum ad scripturam formalem) habentur in *Hortleder*, tom. I. lib. VIII. ubi hæc octava belli Germanici causa proponitur nempe Fœdus Smalcaldicum. Tomo autem II. primo habentur variæ deliberationes de jure hujus belli, libro tertio, acta Historica ann. 1546. 1547. 1548. at textis quæ ad captivum Electorem pertinent. Libro quarto de obsessis reliquis Fœderatis Smalcaldicis agitur. Libro quinto, Pacificatio & exitus belli Germanici 1552. describitur. Sextus liber reliquias belli Germanici persequitur, de Marchionis Brandenburg. Alberti Junioris militia adversus Episcopos, Bambergensem, Herbipolitanum, & Civitatem Noribergensem. Bellum ipsum descripsit *Lambertus Hortensius* libris VII. apud *Scharidium* tom. II. Vbi etiam descriptio pugnæ Mulbergensis qua Elector Jo. Fredericus

dericus 24. April 1547. captus est, & alia. *Joachimus Camerarius* Græco sermone conscripsit hoc bellum, Latinum interpretem nactus est *Simonein Stenium*, qui & supplevit. ap. *Freher.* III, Rec. Germ. *Sleidan.* XVII, XVIII. XIX.

Causas belli terebat Cæsar, non religionem sed multiplicem Fœderatorum contumaciam & rebellionem, & læsæ Majestatis crimen: quod Imperii Principes *Henr. Brunsvicensem*, & *Julium Naumburgensem* ex suis ditioribus ejecissent, multaque alia petulanter & seditiose contra majestatem Imperii & leges publicas deliquissent, & *Judicii Cameralis* auctoritati, & *Juris* sententiis parere recusarent. Ita *Chytraeus* complectitur lib. XVI. p. 413. quæ latius in literis s. formula proscriptionis Cæsareæ in Saxonem & Landgravium recensentur apud *Sleidanum* lib. XVII. p. 517. tum in publico scripto, p. 519. &c: tum in belli denuntiatione *Carolo Cæsari* facta p. 531. &c.

Apud Fœderatos multitudo ducum & dissensus exitio fuit. Potuisse enim & *Ratisbonæ* & *Landshuti*, & apud *Ingolstadium* Cæsarem opprimi, si mens non læva fuisset, periti judicant,

lib. 2. p. 61. runt, annotante *Ihuano*. Illa consilio-
rum lentitudo & discordia, Schertelii
etiam animum, præclari Ducis aliena-
vit. Rex Daniæ, Pomeranus, Lunebur-
gici, nihil ad summam rei contulerunt.
Mox cum tanti exercitus castra castris
collata sine ullo memorabili effectu ha-
buissent, Saxonix Elector ad sua defen-
denda, quæ Mauritius agnatus & Fer-
dinandus Rex impugnabant, domum
digressus, occasionem dissolvendi Fœ-
deris dedit: tradentibus se Cæsari, qui-
cunque proximi erant. Ex Anglia etiam
& Gallia spes auxiliorum frustra tæde-
ratos habuit. Hæc *Ihuano*. lib. 2. Dissol-
uto Fœderatorum exercitu, Electore
Palatino in partes Cæsaris digresso,
Ulma Francofurtoque deditis, Vtricus
quoque Wurtembergix Dux literis &
exercitu Cæsaris motus ad fidem Cæsa-
ris confugit satis duris conditionibus
receptus. Secutæ sunt Suevicæ Civi-
tates, & inter eas Augusta Vind. Ac-
cessit Argentina. In Saxonia Elector,
Mauritii & Cæsareanorum copias ad
Rocliziam Kal. Martii 1547. clade affi-
cit. Brandeburgicus Septemvir ali-
quandiu neutras partes secutus, ad Cæ-
sarem transit. Bohemi egregie quidem
con-

constantes, auxilia tamen tarde expediebant. Ita Cæsar fortuna & celeritate sua usus Saxonem apud Mulbergam nactus prælio vicit, captivumq; duxit: cujus constantiam magnumque animum etiam hostes admirati sunt. Inde Witebergæ deditionem lata in captivum Electorem mortis sententia, & mox dæris conditionibus remissa, Cæsar extorsit. Concedere sua omnia victori coactus Elector, nullo tamen mortis metu, ut conditionem de religione appositam admitteret, adigi potuit. Hæc elades quicquid fœderatorum erat, dispulit. Petenda & hæc ex *Ihuano* qui diligenter collegit historiam, lib. 4. Hassiæ quoque Landgravius, intercedentibus Brandeburgico Electore & Mauritio novo Saxon. Electore Cæsari supplicatus, contra quam intercessoribus promissam erat, detinetur. Cordatum est eâ de re *Ihuani* ju-

lib. 4. p. 122.

dicium: Id indigne factum merito plerisque visum est, Cæsaris candorem & Consiliariorum prudentiam in eo desiderantibus, qui vasa cavillatione fidem tanti Principis in dubium vocaverint, & maximorum Principum ac de Casare optime meritorum offensionem ex ea occasione in eum concitaverint, quod improbitati Atre-

*batensis precipue tributum est, hominis callidi,
& qui literula unius inversa forma intercessores,
ipsumq; adeo Hessum deceperit. Subjicitur etiam Ludovici Avila refutatio. Preces sæpius iteratas pro liberando Landgravio pertinaciter sprevit Victor. Arbitria victoriæ insolentius egisse visus est Cæsar, dimissis in Hispaniam & Italiam tormentis, quasi virtute Germanica in triumphum ducta. Neque mirius cum Bohemis Ferdinandus egit. Maximum bellum judicio gravi designat Thuanus: de Cæsaris prudentia, & fortuna: de Fœderatorum erroribus; de victoris insolentia.*

lib. 4, p.
126.

1550, 1551.

Historia belli Magdeburgensis descripta est à Sebastiano Besselmaiero cive Magdeburg. apud Schardium tom. 2. p. 1684. &c. præter acta Horleder. tom. 2. lib. 4. Thuan. lib. 6.

*Postquam Mauritius Saxoniz Elector frustra se niti pro Landgravio liberando animadvertit, bello rem agendam decernit; & post artificiosam dissimulationem causas armorum evulgat, Ereberga, & Augusta occupatis, Cæsarem Oeniponto in fugam agit, felicique armorum successu efficit, ut Passaviensis transactio ineatur. Thuan. lib. 10
Horled.*

Horiled. aq. tom. 2. lib. 5. *Gul. Zenocar.* libr. 3. p. 118. Cæsar Passavium (in Danubij ripa ea posita est civitas) fratrem Ferdinandum Regem cum mandatis de pace tractanda abire permittit. Is Germaniam (paucis rebus concessis) veteri suæ tranquillitati asseruit & restituit, *Natalis Comes* libris 1. 2. 3. 5.

Retinebat arma contra Episcopos Bambergensem & Würceburgensem & Civitatem Noribergensem Albertus Marchio Brandenburgicus. cum quo Mauritius Elector Saxon. ad Peinum, castrum Luneburg. prælio cruento decertavit: & vulneratus in prælio, post cruentam à suis reportatam victoriam, moritur, annos natus 32. Albertum deinde Henricus Dux Brunsvicensis magna clade afficit, qui etiam sub finem anni, à Camera Spirensi proscribitur. *Thuan.* lib. 12. Subinde per Henricos Brunsvicensem & Plauium omni ditione exutus in Lotharingiam, hinc in Galliam profugit. *Thuan.* lib. 13. *Sleidan.* lib. 24. & 25. *Horileder.* tom. 2. libro VI. Mortuo postea Alberto, in exilio anno ætatis 35. Ferdinandus Imperator patrueli Alberti, Georgio Friderico terras ademptas restituit. *Chytr.* lib. 19. p. 496. *Natal. Com.* lib. 6. & seq.

1558.

Italica.

Leo Pontifex cum Electionem Ca-
 roli V. approbasset, ejusque vo-
 luntatem sibi devinxisset, fœdus etiam
 cum eo conjunxit de Gallis Insubria &
 tota Italia pellendis. Cæsar itaque suis
 viribus Mediolanum quidem captum
 Francisco Sfortiæ, Maximiliani fratri,
 tribuit: Parmam autem & Placentiam
 Leoni Pontifici tradidit. an salvo Jure
 Imperii disquirit *Conringius de sinib. Im-*
perii c. 20. p. 439. &c. Leoni extincto,
 Successit Hadrianus Batavus, Caroli
 Imperatoris olim præceptor. Cujus
 favore res Cæsaris in Italia plurimum
 florere cœperunt, effectumque est con-
 tinuatis victoriis, ut & Veneri cum eo,
 & Pontifico & Fr. Sfortia, deserta Gal-
 lorum amicitia, fœdus inirent. Quod
 & post Hadriani Pontificis mortem re-
 novatum est. *Thuan. lib. 1. Petrus Justini-*
an. lib. 12. p. 257. Inde Franciscus Gal-
 lorum Rex spe recuperandi amissa in-
 ductus, Italiam cum exercitu ingres-
 sus, cum Papiam obsidens securius age-
 ret, à Cæsarianis prælio victus captusque
 est. Quanquam autem moderate eam
 victo-

1517.

1523.

❁ (259.) ❁
 victoriam ferre vic-
 tifex tamen Clemen-
 Hadriano successerunt
 cipibus Sfortia, ma-
 tiz una cum Senatu
 Gallis & Britannis in
 Florentini secuti su-
 liz libertatem. Ven-
 torum impedire no-
 Cæsariani Sfortian
 nensi obsessum far-
 cogent. Cremona
 frustra tentata, alt-
 tione dedita est.
 cessit Fœderatis in-
 litana. *Justinian. lib. 1*
21. 22. 23. Sed Cæsa-
 cem, nominis ponti-
 per Hispaniam abole-
 re Columnii à Cæsare
 occupant, & Clemen-
 Hadriani obsident, ne-
 mam totis viribus ite-
 tu capitur ac diripitur
 quam à Totila postrea
Epitom. Jovii, lib. 24. Jus-
lib. 1. p. 17. Extat apud
 commentarius capre u-
 no 1527. ductore Ca-

victoriam ferre videretur Cæsar, Pontifex tamen Clemens VII, qui mortuo Hadriano successerat, & ex Italis Principibus Sfortia, metu victoris potentia una cum Senatu Veneto fœdus cum Gallis & Britannis incunt (id quod & Florentini secuti sunt) ad tuendam Italiae libertatem. Verum copiae Fœderatorum impedire non potuerunt, quin Cæsariani Sfortiam in arce Mediolanensi obsessum fame ad deditionem cogèrent. Cremona quoque primùm frustra tentata, altera demum expeditione dedita est. Mari feliciter recessit Fœderatis in expeditione Neapolitana. *Justinian. lib. 12. Fovii Epitom. libr. 21. 22. 23.* Sed Cæsar ulturus Pontificem, nominis pontificii auctoritatem per Hispaniam abolet: eodem tempore Columnii à Cæsare instigati Romam occupant, & Clementem in Mausoleo Hadriani obsident, nec multo post Romam totis viribus itum, & urbs impetu capitur ac diripitur 900 anno, postquam à Totila postremo vastata fuit. *Epitom. Fovii. lib. 24. Justin. lib. 12. Thuan. lib. 1. p. 17.* Extat apud *Schardium* tom. 2. commentarius captæ urbis Romæ anno 1527. ductore Carolo Borbonio, cum

cum præfatione *Joachimi Camerarii* p. 1197. &c. *Zenocarus* lib. i. p. 45. cum ab initio inculasset Clementem postea tamen addit : hoc bellum Romanum inficio & absente Imperatore non citius inceptum quam geitum confectumque, ingentem miserationem excitasse Romæ ac Pontificis &c.

In Regno Neapolitano, cum infelicitè rem gessissent Cæsariani Neapolis gravissima obsidione à Gallis Duce Lautrechio obsidetur, donec pestis obsidioni finem faceret, anno 1528. *Zenocarus* lib. i. p. 46. Obsessis opem laturus Henricus Dux Brunsvicensis exercitum in Italiam duxit: sed Antonii Levæ æmulatione ad oppugnandam Laudem Pompejam traductus re infecta cum paucissimis in Germaniam rediit. *Chytræ* lib. XII. p. 312. Captivitas Pontificis Florentinis occasionem dedit Mediceos ejiciendi. qua de re vid. *Jovius* lib. XXV. Finitum est bellum Italicum pace Cameracensi 1529. *Chytræ* & *supplemen. Vrspergensis*. Cetera Italica etiam *Thuanus* exequitur lib. i. usque ad ann. 1546. Quieta ergo aliquandiu Italia iterum turbata est anno 1547. conjuratione Jo. Ludovici Flisci Genuæ detecta,

cta, tumultu Neapolitano vid. ap. *Thuanum* lib. & Placentiam Pontificiæ conlienavit, Cæsare contra Mediolanense imperium contendebat. Unde pavor, Parmam repetiit. *Thuanus* lib. IV. Natal. Corn. Parmense scribit 8. & 11. & Natal. Corn. Etruscum & Corsicum 14. & 15. usque ad lib. 6. &c.

Quantum ad res Franciscus I. Galliarum Hispanorum in occasu varræ recuperandi velle que pene regnum, capelone, subegit Ducis pense & Asparato, & sed anni insequentis Hispani victores rebellant, commissaque primo capitur, sed à Constantino dimittitur, Turm custodia retinetur. re men Gallis adhuc Fealia Cantabriz loca, Eod

eta, tumultu Neapolitano. Historiam
 vid. ap. *Thuanum* lib. 3. Parmam deinde
 & Placentiam Pontifex Paulus III. a-
 lienavit, Cæsare contradicente, qui ad
 Mediolanense imperium pertinere
 contendebat. Unde Placentiam occu-
 pavit, Parmam repetivit Cæsar. Memo-
 rat *Thuanus* lib. IV. *Natalis Comes* III. Bel-
 lum Parmense scribit idem *Thuanus* lib.
 8. & 11. & *Natal. Com.* lib. 4. Bellum
 Etruscum & Corsicum *Thuan.* lib. 12. &
 14. & 15. usque ad 20. *Natal. Com.*
 lib. 6, & c.

anno 1557.
 1552.

Quantum ad res Gallicas attinet,
 Franciscus I. Galliarum Rex rebellionem
 Hispanorum in occasionem regni Na-
 varræ recuperandi vertit, universum-
 que pene regnum, capta etiam Pam-
 pelone, subegit Ducibus Andrea Lo-
 pense & Asparato, & Tornonio 1520.
 sed anni insequentis mense Majo Hi-
 spani victores rebellium Gallis in-
 gruunt, commissaque pugna Asparatus
 primo capitur, sed à Comite Beneven-
 tano dimittitur, Turnonius autem in
 custodia retinetur. retinentibus ta-
 men Gallis adhuc Fontarabiam &
 alia Cantabriæ loca, Eodem anno etiam

Arnold.
 Ferron. lib.
 5. n. 2. Gall.
 p. 158.

Terronio
 Lesparcus

1521. Fons
 Rapidus &
 Fons Arabi-
 cus ap. Fer-

in ron.

Ferron.
Emeria-
num vo-
cat.

1522.

1522.

in Belgio contra Cæsarem bellarunt; Cæsare Aimerio; Franco Marcano suppetias ferentibus. Ipse quoque Franciscus R. recepto Musonio, Hannones & Atrebates depopulabatur: Borbonius Regis Dux Hesdinum cum arce, Rentiacum & alia occupat. Sed & in Italia eo anno Pontifex Cæsari sociatus, Gallos Placentia, Parma, Mediolano eiecerat. Subinde in Biscaja & Catalonia caesis Francis Cæsariani receperunt Beouiam & Majam arces: Fontarabiam obsidebant, submittentē vires & copias Cæsare ex Anglia in Hispaniam reduce. Mox Henricus Angliæ Rex Cæsarianis junctus Picardiam igne ferroque populabatur, eliciendi ad prælium Francisci Regis causâ: ab Hesdini & Terovvanæ obsidione bimestri partim peste, partim in vecto comœatu discedere coguntur. Anno sequente resumtis Anglorum & Belgarum armis oppositus est Tramius. Sed cum numero prævalerent hostes, Galli prælii decretorii aleam studiose vitarunt. eâ res coëgit Mense Novembri hostes ut in hyberna se conferrent. Subinde Fontarabia, negligentia præfecti non recte munita deditur Cæsaria-

arianis 1524. initio ejusdem anni Borbono à Gallis defecera Cæsariani Duces ex Italianensem ingressi Aquoppidis occupatis alocant: Sed adventu ditto soluta obsidiont. quos insecutus capit, Ticinum arce Tum Cæsariani Ducus, Carolus Borbonofusus Vastius, Antocis undique copiis rij post mediam nociscici Regis ad Ticinurdunt, commissoque prælio, tandem fufis auxiliariis Italis ac He moque Francicæ Nob dissipato, memorabilicapro Rege Francisco, stribus aliisque nobilib mis, obtinere: caesis ci in his 70 proceribus Cæ desiderati, inter quos du Pontifex itaque territus nis fœdus facit. Anglo solentia Cæsaris questus S

Cæsarianis 1524. initio mense Septembri
 ejusdem anni Borbonius (qui priore an-
 no à Gallis defecerat) & Piscarius Cæ-
 sariani Duces ex Italia Galliam Narbo-
 nensem ingressi Aquis sextiis aliisque
 oppidis occupatis ad Massiliam castra
 locant: Sed adventu Francisci R. au-
 dito soluta obsidione in Italiam rede-
 unt. quos insecutus Rex Mediolanum
 capit, Ticinum arcta obsidione premit.
 Tum Cæsariani Duces Carolus Lano-
 jus, Carolus Borbonius, Daualus, Al-
 fonsus Vastius, Antonius Leua contra-
 ctis undique copiis 1525. d. 24. Februa-
 rij post mediam noctem castra Fran-
 cisci Regis ad Ticinum s. Papiam inva-
 dunt, commissoque variis locis acri
 prælio, tandem fusis Francis, eorumq;
 auxiliariis Italis ac Helvetiis, amplissi-
 moque Francicæ Nobilitatis equitatu
 dissipato, memorabilem victoriam,
 capto Rege Francisco, & 18 Viris illu-
 stribus aliisque nobilibus quàm pluri-
 mis, obtinere: caesis circiter 10000. &
 in his 70 proceribus Cæsarianorum 800
 desiderati, inter quos duo Viri Illustres.
 Pontifex itaque territus cum Cæsaria-
 nis foedus facit. Anglus autem de in-
 solentia Cæsaris questus cum Ludovica
 S Regis

Regis captivi matre, liberandi Regis
 causa fœdus facit. Rex captivus pri-
 mo Rosam Cataloniae portum, inde in
 arcem oppidi Sciatiuæ in regno Valen-
 ciæ, inde haud procul urbe Valencia in
 domum Viri Nobilis, cui venatio ad-
 juncta, postremo in arcem Madrilia-
 nam in regno castellæ deductus, obti-
 nere non potuit, ut in conspectum Cæ-
 saris admitteretur, donec sub finem an-
 ni graviter ægrotantem Cæsar invisit, &
 spem liberationis fecit. Suspecta Cæ-
 saris ambitio effecit, ut Sfortia Medio-
 lani Dux, Veneti, Pontifex à Cæsare
 deficerent. Piscarius ab initio dubius
 an se adjungeret, mox cum dissimula-
 tione sua Fœderatos decepisset, Sfor-
 tiam Mediolani obsidet, & Insubriam
 universam Cæsari vindicat. Mensis
 Januarij 1526. d. 12. conditiones liber-
 tatis Regis Francisci à Cæsare confir-
 mantur: de Ducatu Burgundiæ Cæsari
 tradendo, de Rege 14. Martij Fontara-
 biæ sistendo, ut promissis satisfaciatur, &
 filios obsides tradat Franciscum Del-
 phinum, & Henricum Aureliæ Ducem,
 aut 12 Proceres: de jurejurando usre-
 deat in captivitatem, si præstare non
 possit cedat prætensione omni in omnia
 Cæsari

❁
 Cæsari possessa, Neapolit. Sicil. N
 ditionemque Sen
 Cæsar cedat omnia
 cepris quæ nomina
 cus uxorem duca
 Leonoram Emanu
 viduam, cum dot
 liliorum, & annu
 nis solvi solita, it
 Masconensem, Au
 Sequanam: Franc
 riam Leonoræ filia
 que XII ætatis ann
 tarum Rex curer ut
 sus titulo Regn. Na
 dat. &c. quæ late de
 rus rer. Austriac. lib. 9. c
 tis 18. Martij Rex Fr
 biam deductus est:
 annem Tolosæ ubi r
 & ex altera parte filii
 mutantur. Tempo
 conditionum mittunt
 à Franciscoreposcant.
 le, in sua non esse po
 Franc. corpore memb
 cum Ordinum consen
 amice, ut Cæsar tradi
 S

Cæsari possessa, nominatim in Regn. Neapolit. Sicil. Mediolanum, urbem ditionemque Senensem & Astensem: Cæsar cedat omni in Regi possessa, exceptis quæ nominantur: Rex Franciscus uxorem ducat Cæsaris sororem Leonoram Emanuel, Protugall. Regis viduam, cum dote 200000 aureorum liliorum, & annua pensione à Lusitanis solvi solita, itemque Comitatum Masconensem, Auxerræ & Barræ apud Sequanam: Franciscus Delphinus Mariam Leonoræ filiam uxorem ducat, eaque XII ætatis anno in Franciam mittatur. Rex curet ut Henricus Albretanus titulo Regn. Nau. in perpetuum cedat. &c. quæ late describit *Pontus Heuterus rer. Austriac. lib. 9. c. 4.* Quibus signatis 18. Martij Rex Franciscus Fontarabiam deductus est: unde in medium amnem Tolosæ ubi navis stabat, venit, & ex altera parte filij, hinc inde permutantur. Tempore implendarum conditionum mittuntur, qui conventa à Francisco reposcant. Respondet ille, in sua non esse potestate de Regni Franc. corpore membrum alienare, nisi cum Ordinum consensu; & petit per amice, ut Cæsar traditionem Burgundia

Pont. Heuter. lib. 9. c. 5

diæ in multam pecuniariam transmuet. Cæsare ad hoc responsum bellum parante, Franciscus Fœderi Italico accedit 17. Maij, quanquã spe transactionis lentius agens. Anno sequente (1527) Fœderati in Regno Neapolitano primo prospere rem gerunt: inde Pontifice cunctante, Roma capitur, ut antedictum, à Cæsarianis, cum Fœderi accessisset etiam Rex Angliæ, Francus Papam recuperat. Mense Januario 1528. legati Franciæ & Angliæ Regum Burgis in Hispania Cæsari bellum indicunt, præsentibus oratoribus Venetorum & Sfortiæ. Lætus accepit Cæsar, dimissoque oratore Anglo cæteros custodire jubet, præfatus, suos ab his in Italia detineri: cumque Francus Neapolitanum Regnum invaderet, Cæsariani Romam deseruere. Iidem vincuntur cruenta pugna navali Duce Auria qui eodem anno relictis Francis ad Cæsarem transit. Antonius Leva Papiam, Francis interfectis expugnat. Morbis castra Francorum ad Neapolim infestantur, & dissipantur. Andreas Auria Genuam quoque ejectis Francis liberam pronuntiat. Cum deinde res Francorum in regno Neapolit. & Insu-
bria

bria inclinarent, Pacem facit 29. Jul quæ juratur 29. Jul glo & Pontifice se-
gens, qua Francus vicies centum millia pendere debet: Im-
no sequenti & nu- celebrantur mense
Franciscus R. Fr. tia, missis ad Cæsar-
tione Mediolan. non obtinuerat, co-
git, sabaudumque in-
saris auxilia respicit,
dunensem Provincia-
men summæ rei dec-
ciscus, morbo infest-
liam redire cogitur.
gocium Francis face-
frustra oppugnant.
Franci Terovvannam
ant, Hesdinum, Fanur
occupant, atque ita di-
in Franciam revertunt
D. Pauli cruento certa-
nis recipitur & diruitu-
nam memorabili pr-
Franci; inde trium m-
S 3

bria inclinarent, Pontifex cum Cæsare pacem facit 29. Junij 1529. Barcinonæ: quæ juratur 29. Julij. Hinc agente Anglo & Pontifice sequitur Pax Cameraçensis, qua Francus pro liberandis filiis vicies centum millia aureorum liliorum pendere debet: Implentur omnia anno sequenti & nuptiæ cum Leonora celebrantur mense Martio. Anno 1536. Franciscus R. Fr. quod mortuo Sfortia, missis ad Cæsarem legatis de deditioe Mediolan. responsum ex voto non obtinuerat, copias rupta pace cogit, sabaudumque impugnat. Qui Cæsaris auxilia respicit, qui ingressus Lugdunensem Provinciam, cum discrimen summæ rei declinaret Rex Franciscus, morbo infestatis copiis in Italiam redire cogitur. Alibi Belgæ negocium Francis facessunt, & Peronam frustra oppugnant. Insequente anno Franci Terovvannam comeatu recreant, Hesdinum, Fanum D. Pauli & alia occupant, atque ita dispositis præsiidiis in Franciam revertuntur. Sed Fanum D. Pauli cruento certamine à Cæsarianis recipitur & diruitur. Ad Terovvannam memorabili prælio vincuntur Franci; inde trium mensum induciæ.

15. Fr. 1529.

1530.

15. Kal.
Febr.

Rex ipse Franciscus cum exercitu Vastio in Sabaudiam occurrit, arcemque Susanam deditione recipit, cogitque Vastium Restam regredi. Inde Pontifex 1538. cum pacem non posset, inducias 10. annorū inter Cæsarem & Francum facit. Secutus est amicissimus congressus ad oppidum Aquæ mortuæ, in classe. Imo anno 1540. m. Januario Cæsar per Franciam, salutato Rege in Belgium contendit. Sed anno sequente per causas legatorum interfectorum ruptis induciis, Franciscus & Daniæ Rex Christiernus III. Cæsari bellum denuntiant 1542. Rex Galliarum Henricum Delphinum cum exercitu in Ruscinonios apud Cantabros destinat: Carolum Aureliæ Ducem in Lutzenburgios; Bossuuius Brabantos invadere jubetur, præter bellum quod in Pedemontanis erat. Rossemium, multa populatum pro Gallis, tandem Cæsariani in Galliam repellunt, recuperatis per Nassovium quæ in Lutzenburgico Franci ademerunt Cæsari. Artesia interim à Francis evastatur. Perpiniacum Ruscinonensis Ducatus primaria urbs frustra oppugnatur, defendente Ferdinando Toletano Albæ Duce. In

18. Junij.
Nicææ.

1541.

1542.

Pede-

Pedemontio varie in rianosque hoc anno sequente anno à Clivis riani cladem accipiunt nonia & Artesia varia ea quoque cum Franci pugnatum Sabaudiarum Gallus Dux deditione cis obsidio Vastii advenum Cæsar Clivenis b Franci Lutzenburgum Landresio com meatu sequente anno ad Ceredia Franci Cæsariano vincunt. In Insubria bellum Cæsari concitata Strozza exulum Florentin Subinde Angli & Belgadvadunt, Cæsar Lutzenburar; & Fanum Desiderata bis oppugnatione, capit: expugnato Espertheoderici, cum ad Stra haberet, Pax Crespiatur. Anno 1547. ult. M Franciscus Rex Galliarum, cibilem cum Cæsare cohabes apud Ferronum lib.

226. Datus Cæsari veluti

S 4

Pedemontio varie inter Francos Cæsarianosque hoc anno pugnatum. Insequente anno à Clivis & Geldris Cæsariani cladem accipiunt. Franci in Hannonia & Artesia varia invadunt. Turcæ quoque cum Francis Nicæam oppugnarunt Sabaudia ditionis: quam Gallus Dux deditioe recipit: Sed arcis obsidio Vastii adventu solvitur. Mox cum Cæsar Clivensi bello occuparetur, Franci Lutzenburgum invaserunt, & Landresio comneatum intulerunt. Insequente anno ad Ceresolam in Sabaudia Franci Cæsarianos cruento prælio vincunt. In Insubria interim anceps bellum Cæsari concitatur à Francis, Strozza exulum Florentinorum Duce. Subinde Angli & Belgæ Picardiam invadunt, Cæsar Lutzenburgum recuperat; & Fanum Desiderii, frustra tentata bis oppugnatione, deditioe recipit: expugnato Espernajo & castro Theoderici, cum ad Sueffionem castra haberet, Pax Crespiana componitur. Anno 1547, ult. Martii moritur Franciscus Rex Gallia, cujus memorabilem cum Cæsare comparisonem habes apud *Ferroum* lib. VII. p. 225. & 226. Datus Cæsari veluti in certamine

1543.

1544.

S 4 per-

perpetuo adversarius. Vixit annos 52. m. 6. d. 19. regnavit 32. m. 3. Literas impense fovit, regnumque ædificiis & rebus pretiosis adornavit. Hæc ex *Francisci Harai Annalibus* per annos qui exprimuntur, *Ferrono*, *Thuani* lib. 1. & 2. potissimum. Successit Henricus II. solus è filiis superstes, quem pater moriturus monuit, ut populum triburis levaret, *Claudii Annebaldi* fidem ex merito æstimaret, *Guilianorum* ambitionem quandoque exitio ipsi regno futuram caueret. Sed frustra fuit his monitis. *Annebaldus* & *Turnonius Cardinalis* præcipui hæcenus negotiorum moderatores aula exacti; Omnesque *Francisco* cari periculis objecti; *Sævitæ* magistra *Diana Pictaviensis*. Solus *Franciscus Olivarius* ex *Veteribus Francisci ministris* legibus bonis suggerendis *Reipublicæ* profuit, *Thuan.* lib. 3. Anno insequente 1548. ingens seditio *Burdigalæ* excitata, & armis compressa est. vid. *Thuan.* lib. 5. Eodẽ anno mense *Majo* classis *Gallica* è *Normannia* in *Scotiam* missa, *Anglos* expellit, & *Maria Regni Scot.* hæres in *Galliam* deducitur. *Thuan.* lib. 1. & *Freigius in paralipom.* ad *Ferron.* Anno 1549, bellum inter *Anglos*

glos & *Francos* gl
 pace componitur,
 utrinque confinia
Francisque *Bolonia*
 6. & *Freig.* Anno 1550
 contra *Cæsarianos*
 Anno autem 1552. a
 in fœdus contra *Cæ*
 mites cum exercitu *P*
 lum deditum statim
 lo per suos occupat.
 processit, ad *Tabern*
ganoam & *Weissen*
gentina sua vigilantia
 tum *Palarini*, *Mogu*
Electorum, *Cliventis*
bergici *Ducum* precib
 emta est. - Et *Rex* *Fœ*
bus, & *Mauritii* pacifi
 domum rediit; *Viro*
giæ potestati vindicato
 & *Thuan.* lib. 10. *Cæsar*
 licum limitem post *Pa*
 cem injurias ulturus ex
Argentorati prandium
 obsidet mense *Octobri*
 non sine damno suorum
 Januar. 1553. *Sleidan.* lib.
 Anno 1554. *Rex* *Henric*

glos & Francos gliscit; & anno 1559, pace componitur, qua restituuntur utrinque confinia Angliæ & Scotiæ; Francisque Bolonia redditur. *Thuan.* lib. 6. & *Freig.* Anno 1551. bello Parmensi contra Cæsarianos rem gessit Gallus. Anno autem 1552. à Mauritio Saxone in fœdus contra Cæsarem ascitus ad limites cum exercitu progreditur, Tullum deditum statim recipit, Metim dolo per suos occupat. Inde in Alsatiam processit, ad Tabernas castra locat: Haganam & Weissenburgum cepit, Argentina sua vigilantia, & Helvetiorum, tum Palatini, Moguntini, Trevirensis Electorum, Clivensisque & Würtembergici Ducum precibus, periculo exempta est. Et Rex Fœderatorum precibus, & Mauritii pacificatione adductus domum rediit; Viroduno etiam Regiæ potestati vindicato. *Sleidan.* lib. 24. & *Thuan.* lib. 10. Cæsar invicem in Gallicum limitem post Passaviensem pacem injurias ulturus exercitum movit: Argentorati prandium sumit: Metim obsidet mense Octobri, sed non capit, non sine damno suorum repulsus m. Januar. 1553. *Sleidan.* lib. 24. *Thuan.* lib. 11. Anno 1554. Rex Henricus Hannoniam

Heuter.
lib. 13. c. 14.

S 5

vastat,

Heuter.
lib. 13.

vastat, & Bincium occupat. Retinum in finibus Artesiæ cum obsidisset, Imperatoris superventu obsidionem solvit. *Haraï annal. & Freigy supplement.* Anno 1555. memorabili prælio navali inter Gallos & Cæsarianos certatum est ad angustias Oceani Britannici m. Augusto, in quo victoria cruenta penes Gallos fuit. Anno 1556. m. Februario induciæ 5. annorum sanciuntur inter Cæsarem, Reg. Hisp. & Henric. Gall. *Thuan. lib. 16. & 17. Hara. v. Freig. Pont. Heuter. lib. 14. rer. Austriac.* sed induciæ tanquam pro Belgis pactæ in Italia rumpuntur. Anno 1557. ad S. Quintini oppidum exercitus Gallorum suppetias laturus funditur, Comitris Egmondani præcipue virtute. Quæ clades valde Henricum terruit, & ad armandos cives & undique conciendos adegit. Instauravit fortunam Franciscus Guisius. *Thuan. lib. 18. Hara. Freig.*

Hispaniæ Regnum Carolus V. Imperator obtinuit, donec Philippo II. filio suo anno 1555. tradidit. Anno 1519. excepit eum rebellio Hispanica (Sancta Giuta) ex odio in Belgas, quibus familiariter Carolus utebatur. Digressio ex Hispania in Angliam Carolo à rebellibus

bus arma domi expulsi, Carolus dux in Belgium Carolum, qui contra placare contendit, varæ orationem superest, mis deinde res gestas, quidam citius ad Carolum Pontus Heuterus rerum Hispaniæ &c. Anno 1538. Carolum in Hispania, multa tamen avaritia non caruit invidia. m. 11. c. 10. Insequente Gaudensium inquietudine, eo venit & rebelles, Heuterus lib. 11. c. 13. 14. lionem Hispanorum Carolum, anno 1543. cepta libro eodem. & 13. c. 6. Belgica Hispaniæ bus immixta partim ja pleraque movit Carolum, qui subactis aut in fide hinc Trans-Isalans, Flandris; inde per diocesibus aut mari cum Hollandia gundica ac gentibus conflictatus est, donec Arnhemii mortuus est Carlos 70. m. 7. d. 21. horas omnia persecutus est.

bus arma domi expediuntur. quos re-
 dux in Belgium Carolus per legatos fru-
 stra placare contendit: Antonii Gue-
 varæ orationem superbæ averſatos. Ar-
 mis deinde res geſta, & quidam ſerius,
 quidam citius ad officium revocati.
Pontus Heuterus rerum Austriacar. lib. 8. c. 4.
 &c. Anno 1538. Carolus Cæſar in Hi-
 ſpania, multa tamen à ſuis pati coactus,
 non caruit invidia. narrante eodem. lib.
 11. c. 10. Inſequenti anno rebellionē 1539.
 Gandenſium inquietatus, cum exercitu
 eo venit & rebelles judicat mulctatq;
Heuterus lib. 11. c. 13. 14. 15. Idem qui rebel- 1540.
 lionem Hiſpanorum in Peruana nar-
 rat, anno 1543. cœptam. 1550. finitam,
 libro eodem. & 13. c. 6. &c.

Belgica Hiſpanicis Gallicisque re-
 bus immixta partim jam tetigimus. Et
 pleraque movit Carolus Dux Geldriæ,
 qui ſubactis aut in fidem ſuam receptis
 hinc Trans-Iſalanis, Friſiis Groninga-
 nis; inde per diœceſin Ultrajectinam,
 aut mari cum Hollandis domoq; Bur-
 gundica ac gentibus vicinis aſſidue
 conflictatus eſt. donec 1538. 2. Julii.
 Arnhemii mortuus eſt cum vixiſſet an-
 nos 70. m. 7. d. 21. horas 14. diligenter
 omnia perſecutus eſt *Iſ. Pontanus Hiſtor.*
Belg.

Gelr. lib. XI. *Pontius Heuterus in Austr.* ulque ad libr. XII. *Siffridus Petri in Appendice ad Jo. de Beka. Wilh. de Heda rer. Vltraject.* lib. VII. Secuta sunt certamina cum Guilielmo Clivenſi *Gelr.* Duce, quæ ſupra tetigimus, narrata *Pontano* in *Gelricis*. lib. XII, Belgæ hinc Philippo Caroli Cæſaris filio ſacramentum dixere, quæ res exequitur *Pontanus* lib. XIII.

Apud Luſitanos Joannes III. Emanuelis filius ſucceſſit Patri 1521. defunctus Vlyſſiponte 1557. d. 11. Junii. Princeps fuit pacis artibus intentus, qua & ſui viſus eſt.

In Anglia Henricus VIII imperat uſque ad annum 1547. cujus menſe Januario mortuus eſt. Hic eſt quem Leo X Pontifex titulo Defenſoris fidei donavit anno 1521. Poſtea tamen Pontificibus infeſtus fuit, & anno 1534. ſe ſupremum caput Eccleſiæ in Parlamento renuntiare juſſit, & decimas annatasque eo nomine exegit. Cauſa turbarum in regno natæ ex quæſtione de Jure matrimonii Cathariæ Regiæ Caroli V. Sororis, quam poſt XX amplius matrimonii annos repudiavit: & Annam Bolenam pro uxore habuit, & Regia corona ornavit: contradicunt Jo. Filche-

1533.

Fischerius Roſſenſis & proſecti ſunt 1535. Er ja no Eliſabetha Bartho ta de Rege ſiniſtre va quor ſacrarum literar laqueo necata eſt. na matrimonium; A Majo adulterii damn tre & nobilibus quib ſtitur. Poſtridie Re am tertiam uxorem dem anno rebellionis domat Henric iterum ſævitia Regis diſtringitur: anno 1539 dam necantur. 1540. vellius malis artibus pro cio afficitur, læta in vu tanquam ira Regis in relapſa. Eodem anno ſium Ducis ſoror poſt a matrimonium repudiata Hauarda Ducis Norfol quinta uxor in thorum thurus Plantagenera Ed nitus cum uxore Hono carceribus mancipatur: risberienſis, Regio gene

Fitcherius Roffensis Episcopus, & Thomas Morus, & propterea supplicio affecti sunt 1535. Et jam præcedente anno Elisabetha Barthonia Monialis, multa de Rege sinistre variçinata, cum aliquot sacrarum literarum Professoribus laqueo necata est. Infelix fuit Bole-næ matrimonium: Anno enim 1536. m. Majo adulterii damnata, una cum fratre & nobilibus quibusdam capite plectitur. Postridie Rex Janam Semeriam tertiam uxorem duxit. Quo eodem anno rebellionem sacræ expeditionis domat Henricus. Anno 1538: iterum sævitia Regis in Illustres viros dstringitur: anno 1539. Abbates quidam necantur. 1540. Thomas Cromvellius malis artibus provecctus, supplicio afficitur, læta in vulgus mors fuit, tanquam ira Regis in iræ magistrum relapsa. Eodem anno Anna Cliven-sium Ducis soror post aliquot mensiù matrimonium repudiata, & Catharina Hauarda Ducis Norfolciæ fratris filia quinta uxor in thorum assumitur. Arthurus Plantageneta Eduardo rege genitus cum uxore Honoria perpetuis carceribus mancipatur: Margarita Sarrisberiensis, Regio genere septuagena-
ria

1542.

ria major, capite plectitur. Subinde Catharina uxor Regis adulterii infimulata capite plectitur, & Catharina Parra vidua sexta uxor in thorum assumitur. Magnas habuit naturæ dotes, sed libidines & vagi amores, & injuria in Catharinam uxorem omnia pervertent. Mitius quam par est videtur de eo judicare *Ithuanus* lib. 3. p. 84. & 85. Multa habet *Ferronus* in rebus Francisci I. & *Pontus Henterus* in rebus Austriacis. Add. *Nicolaus Sanderus*, *Georgius Buchananus*, *Sleidanus*, *Lilii Chronicon. Reg. Angl.* Successit Henrico Eduardus VI. puer novem annorum. Inter tutores Eduardus Dux Somersetensis Regis Regniq; protector habitus. Qui tamen æmuli Comitis Weruicensis obtreccatione anno 1550. in carcerem rapus, contracta subinde cum eo affinitate anno sequente iterum custoditur & post tertium mensem ejusdem Comitis & jam Northumbriæ Ducis instinctu securi percutitur. Sed reciderunt in eum sua exempla. Cum enim, extincto Rege Eduardo Joannam Suffolciam filii sui uxorem Reginam facere aggressus esset, destitutus à suis copiis, quas in Mariam Eduardi sororem veram Reginam

1551.

1552.

m. Januar.

1553.

ginam & à Senatu de m. Augusto majestatur. Securæ sunt ciæ Eduardi Regis criti ejus, aliorumque quos etiam Thomas Dux Suffolcius autem Reginæ soror Viato excitatæ confoditur. Annis infelibus 1556. in viros illustres etiam religionem reditur, & ex seditione operantur cades. Secoginæ Mariæ 1558. m. Nptores ante laudati. ThScotica in seq. temreperituri quæ in hosti In Dania & Suecommutatio facta est. stierni II. qui Sueciaranda tyrannide commem se vindicarunt, duex captivitate Danicafuit omnibus ad tantconficiendam dotibusstructus. Hic Rex factorumque Regnum itum redegit. Dani

ginam & à Senatu declaratam ducebar, m. Augusto majestatis damnatus occiditur. Secutæ sunt cædes Janæ Suffolciæ Eduardi Regis consobrinæ & mariti ejus, aliorumque plurium. Inter quos etiam Thomas Viatus & Henricus Dux Suffolcius fuere, Elisabetha autem Reginæ soror, quasi seditionis à Viato excitatæ conscia in custodiam traditur. Annis insequentibus 1555. & 1556. in viros illustres, qui ad Pontificiam religionem redire volebant, sævitur, & ex seditione orta denuo multiplicantur cædes. Secuta est mors Reginæ Mariæ 1558. m. Novembri. Scriptores ante laudati. *Ihuon.* lib. 20.

1554.

Scotica in seq. tempora differemus, repetituri quæ in hos annos incidunt.

In Dania & Suecia ingens rerum commutatio facta est. Sueci enim Christierni II. qui Sueciam subjugarat, infanda tyrannide compulsi, in libertatem se vindicarunt, ductu Gustavi, qui ex captivitate Danica evaserat. Heros fuit omnibus ad tantam mutationem conficiendam dotibus artibusque instructus. Hic Rex factus est anno 1523, totumque Regnum in meliorem statum redegit. Dani quoque ejecerunt Christi-

Christiernum Secundum: Regemque fecerunt Fridericum Holsatiæ Ducem. Ab exilio cum omnia molitus restitui non posset, in manus Danorum venit 1532. & in custodiam traditur, ubi 16. annos 7. m. exegit: inde in alia custodia annos circiter 10. donec anno 1559. d. 22. Januarii in fata concessit. Res gestas Gustavi I. Regis Sueciæ usque in annum 1560. diligenter executus est. *Loccenius in Historia Suecica.* Christierni II. vitam *Jo. Svaningius* peculiari opere. *Chytraus* lib. 9. 10. 11. Mortuus est Fridericus I. Daniæ Rex 1533. 3. April. Successit Christiernus III. filius anno 1535. obiit 1559. Kal. Januar. cum vixisset annos 56. regnasset 24. multum celebratus omnigena virtute. *Meurs. Histor. Danic. Reg.* ab *Erpoldo Lindenbruch* edita.

In Polonia vivente adhuc Sigismundo I. Rege coronatur Sigismundus Augustus filius ejus 10. ætatis annos habens. Anno 1531. Rex Petrilonem Walachiæ Palatinum cum 50000. res novas molitum ductu Joannis de Tarnouia Comitris acri prælio ad Obertrinam vicit. Eiusdem ductu Moscovitas Lituaniam ingressos repulit, maximaque clade affecit. Mortuus est Rex

1548.

1548. ipso festo Pasce præclare gestis. Successit Augustus filius. qui etiam cum ingenti e Magistro Livoniæ Gul, Furstemberg, Jan dem & clientelam (traque hujus Regis tempora congruunt. *dri Gagum Chronico* tom etiam aliquot huc pe ubi funebria Sigismundi In Moscovia Bas etum est imperium tertium Smolecensem Princip quid Siuerensis ditione perio adjecit, Casanen oppugnavit, agnatisque regni possessione, quam exturbatis, Plefcovie in servitute rededit, a lingua Sclavonica Regem alii Knesios se tantum a men sibi sumsit. Et hoc à Pontifice sibi voluit tribus ultro citroque missum à Tartaris magnis confectus. Repudiata ob ste monasterium detrusa ux

T

1535.

1548. ipso festo Paschatis multis rebus
 præclare gestis. Successit Sigismundus
 Augustus filius. qui anno 1553. Livo-
 niam cum ingenti exercitu ingressus,
 Magistrum Livoniæ Ordinis Teutonici
 Gul. Furstemberg. jam supplicem in fi-
 dem & clientelam suscipit. Sed ple-
 raque hujus Regis gesta in sequentia
 tempora congruunt. Hæc ex *Alexan-
 dri Gagumii Chronico* tom. 2. *rer. Polonic.* Sunt
 etiam aliquot huc pertinentia tom. 3.
 ubi funebria Sigismundi I.

In Moscouia Basilius, ut supra di-
 ctum est imperium tenuit. Hic est qui
 Smolecensem Principatum ac quic-
 quid Siuerensis ditionis supererat im-
 perio adjecit, Casanenses mari ac terra
 oppugnavit, agnatisque suis omnibus
 regni possessione, quam adhuc tenebat,
 exturbatis, Pleseouensem civitatem
 in servitutem redegit, ac Czarij, quod
 lingua Sclavonica Regem sonat, cum
 alii Knesios se tantum appellassent, no-
 men sibi sumpsit. Et hoc nomen etiam
 à Pontifice sibi voluit tribui, legationi-
 bus ultro citroque missis. Sed extre-
 mum à Tartaris magnis cladibus est af-
 fectus. Repudiata ob sterilitatem & in
 monasterium detrusa uxore Salome,
 T infe-

interiore matrimonio implicitus 1526.
 ex ea suscepit. Anno 1528. filium Joan-
 nem illum Basilidem, qui tantum inter
 tyrannos nomen habebit. Successit
 ille Patri mortuo anno 1535. & impe-
 rium industria astuque amplificavit,
 adjectis Casanensi & Astracanensi re-
 gnis, quæ pater summis viribus non
 eodem successu tentaverat: omni de-
 nique Caspio mari sui juris facto impe-
 rium in Persidem usque protulit. In
 puero statim immanis naturæ indicia
 eruperunt, unde de eo venenis necando
 deliberatum est: sed prævaluerunt fa-
 ta consiliis. cumque anno ætatis 22. cir-
 citer imperium susciperet, studia ho-
 minum simulata liberalitate & huma-
 nitate incendit quidem, sed mox ty-
 rannicam indolem ostendit, avaritia &
 libidinibus omnia fœdans. Pepigerat
 Pater ejus inducias cum Tartaris &
 vicinis anno 1550. exituras. Bellum
 igitur in Tartaros resumit, & Astraca-
 nia capta, immensæ crudelitatis pluri-
 ma exempla edidit: graviolemque do-
 mi post hanc victoriam tyrannidem ex-
 exercere cœpit. Hinc cum Liuonis im-
 mineret, Magister Liuoniæ vix duris
 conditionibus inducias impetrat: anno
 tamen

tamen 1557. iterum
 dicit & insequenti
 Sed de hoc tyranno
 da erunt. Hæc or
 berslemo, partim ex
 dis à Paulo Oderborni
 Add. Thuan. 21.
 Hungariæ & B
 victus ætate & imp
 cibus populis impa
 Imperatori occasio
 versus Persas infelic
 gariâ reparandi.
 dito Rex Ludovic
 aliunde auxiliis cur
 occurrit, ne Joannis
 lia Palatini Transy
 pectatis, qui tardius
 apud oppidum Moha
 exercitu Hungaroru
 ga in voraginem de
 2an. Ind. XXXVII
 Pontani Bohem. lib. VII.
 hem. lib. 33. Et apud
 clades in campo Moc
 dovicus occidit, à Ste
 lim Procancellario de
 Ludovici Joannes de
 nem augendæ potentia

tamen 1557. iterum Liuonis bellam indicit & insequenti crudelissime infert. Sed de hoc tyranno in seq. plura dicenda erunt. Hæc omnia ex *Barone Herberstenio*, partim ex vita Joannis Basiliidis à *Paulo Oderbornio* scripta lib. 1. & 2. Add. *Thuan.* 21.

Hungariæ & Bohemiæ Rex Ludovicus ætate & Imperitia regendis ferocibus populis impar, Turcarum quoq; Imperatori occasionem dedit, res aduersus Persas infeliciter gestas in Hungaria reparandi. Cujus adventu audito Rex Ludovicus, frustra rogatis aliunde auxiliis cum exercitu 25000 occurrit, ne Joannis quidem de Zapolia Palatini Transylvani auxiliis expectatis, qui tardius incedebat. cæso apud oppidum Mohazium m. Aug. 1526. exercitu Hungarorum, Rex ipse in fuga in voraginem delatus interiit *Ranzan.* Ind. XXXVIII. *Georgii Bartholdi Pontani Bohem.* lib. VII. *Dubrauii Histor. Bohem.* lib. 33. Et apud *Schard.* tom. 2. est clades in campo Mochaz, in qua Ludovicus occidit, à *Stephano Broderith* olim Procancellario descripta. Morte Ludovici Joannes de Zapolia occasionem augendæ potentiaë nactus à proce-

ribus Hungariæ Rex electus & in Alba Regalis urbæ coronatus est. Sed cum Ferdinandus Caroli Cæsaris frater, qui Annam Ludouici postremi regis sororem uxorem duxerat, & jure pactorum etiam nitebatur, contratio procerum favore Rex factus & anno 1527. inauguratus esset, hinc Joannes Turcico robore fretus, illinc Ferdinandus suis Fraternisque opibus subnixi, de regno diu decertarunt. Tandem conventum inter eos, sed morte Joannis pax diremta, Turcique in auxilium à Regina vidua & Stephano Joannis filio vocati, cum maximo exercitu Pannoniam ingressi, Ferdinandi copias fuderunt, & amicitia specie Budam postremo occuparunt anno 1531. amandata in Daciam regina cum filio, & Georgio Martinio, præcipuo Joannis defuncti consiliario, qui ad extremum rem ad Ferdinandum inclinavit, utque transiret Regina, cederetque jure quod prætendebat, effecit. Cætera in Turcicis vid. *Ranzan, Ind. ult. Thuan.* lib. IX. pr. *Bonfin.*

Apud Turcas Selymo anno 1510. extincto successit Solymannus, quem XI. ab Ottomanno numerant. Rebel-

lantem

lantem inter initia
fectum Faratis du
1521. Belgradum si
expugnat. Anno
gressus 400 navibu
bus, sexto post me
Festo Nativitatis C
gister Rhodiorum B
Villidanus (*Jacobus*
scripsit d. bello Rho
Liladamum vocat
virtute repugnassent
Christianis in manu
arumosa Gracia protect
versorium, naufragorum
asylum, languidorum Xen
nemo merito appella
cum exercitu 200000
gressus Ludovicum R
est, vicit. Præmium v
singulariter à Rege m
rebus tum libris præcl
sequente anno Eubœ
Anno 1529. per Hun
Viennam obsedit cum
tu. Vices oppugnava
dente Palatino. Sc
cum amisisset supra 60
sditionem describit A

T

lantem inter initia Gazellem Syriae praefectum Faratis ductu profligat. Anno 1521. Belgradum sive Albam Regalem expugnat. Anno 1522. Rhodum aggressus 400 navibus, 200000 militibus, sexto post mense deditioe cepit Festo Nativitatis Chr. quanquam Magister Rhodiorum Equitum Philippus Villidanus (*Jacobus Fontanus, q. 3. libros scripsit d. bello Rhodio*) Phil. Viderium Liladamum vocat, ceterique summa virtute repugnassent. Ita deserentibus Christianis in manus Turcae devenit, *arummosa Graeciae protectio, peregrinantium diversorium, naufragorum portus, miserorum asylum, languidorum Xenodochium*, ut non nemo merito appellat: Anno 1526. cum exercitu 200000 Hungariam ingressus Ludovicum Regem, ut dictum est, vicit. Praemium victoriae Buda fuit, singulariter a Rege munita, & tum aliis rebus tum libris praeclearis instructa. Insequente anno Euboeam populatus est. Anno 1529. per Hungariam ingressus Viennam obsedit cum 250000 exercitu. Vicies oppugnavit urbem, defendente Palatino. Solvit obsidionem cum amisisset supra 60000. Hanc obsidionem describit *Anonymus ap. Schar-*

dium tom. 2. & adjunxit Annalibus Tur-
 cicis *Leunclavius* & *Melchior Soiterus* de bel-
 lo Pannonico libris 2. apud *Schardium*:
 Anno 1530. cum iterum 200000 in Un-
 gariam & Bohemiam adduxisset, ad fa-
 mam adventus Caroli V. Imperatoris
 trepida fuga recessit, & in fuga multos
 amisit. Anno 1532. à Sopho Persarum,
 cui bellum intulerat, profligatur. Eo-
 dem tempore Solymannus Tunete po-
 titus est, ductu Hariadeni Barbarossa
 piratæ: qui velut arbiter contendenti-
 um de regno fratrum alterum occi-
 dit: Alterum autem, Imperator Caro-
 lus, cum ad ipsum confugisset anno
 1536. felicissima expeditione nautica,
 Barbarossa Algerum profugiente, re-
 stituit, & 20000 captiv. Christian. li-
 berat, ipsum Halaasanem tributarium
 & Christianis amicum esse jubet. Dia-
 rium hujus expeditionis *Joanne Etropio*
 auctore habetur ap. *Schard.* tom. 2. Add.
Jov. Histor. lib. 33. Anno 1537. adver-
 sus prædatorias classes Turcarum, quo-
 minus valerent classes Imperatoris,
 Pontificis, Venetorum, discordia Du-
 cum effecit. Anno 1541. Solimannus
 infestato Peloponneso, Hungariam
 ingressus, *Stephani Jo. F. tutela suscepta*
 Budam

Budam iterum Petri
 decreta contra eum
 Joachim. Brandenb-
 tum infestante, succe-
 1541. inter discordia
 toris & Francisca Gal-
 gariz Granensem, &
 occupat. videri om-
Schardium tom. 2. *Jo. F.*
tarum in regno Hungar.
Sucejsibus Epistola quat-
 sio seu Africa urbe v-
 gnata ap. Eund. extat
 veti *Stella* commentari-
 postea 1554. mandato
 lib. 14. prop. fin. Anno
 tra Polonium progre-
 Saxone repelluntur.
 iterum à Persis vincit
 Rerum à Ferdinando
 gestarum 1556. historia
 zii. & *Dialogus Basili.*
Schard. tom. 2. add. *Thuan-*
 sam filium suum Solim-
 sectati regni crimine ca-
 secie 1555. *Lomier. ver. Turc.*

Budam iterum Peltumque oppugnat. decreta contra eum expeditio Duce Joachim. Brandenburg. peste exercitum infestante, successu caruit. Anno 1543. inter discordias Caroli Imperatoris & Francisci Gall. R. arcem Hungariæ Granensem, & Albam Regalem occupat. videri omnino debent ap. *Schardium* tom. 2. *Jo. Martini Stelle de Turcarum in regno Hungariae anno 1543. & 1544. Successibus Epistola quatuor.* De Aphrodisio seu Africa urbe vulgo dicta, expugnata ap. Eund. extat *Jo. Christophori Calveti Stelle* commentarius. Diruta est urbs postea 1554. mandato Cæsaris v. *Ithuan.* lib. 14. prop. fin. Anno 1552. Turci ultra Posonium progressi à Mauritio Saxone repelluntur. Anno sequenti iterum à Persis vincitur Solimannus. Rerum à Ferdinando contra Turcas gestarum 1556. historia extat *Wolfg. Lazii.* & *Dialogus Basili.* *Jo. Heroldi* apud *Schard.* tom. 2. add. *Ithuan.* lib. 17. Mustafam filium suum Solimannus falso affectati regni crimine crudeliter interfecit 1555. *Lonicer. rex. Turcar.* lib. 1.

1551.

T 4

Ecclē-

Ecclesiastica.

Leoni X. Pontifici 1521, extincto successit Hadrianus Papa VI. textoris sericorum pannorum filius, qui eruditione gradum sibi ad majora fecit. Electus est 1522. 5. Januarii, cum in Hispania vices gereret Caroli Imperatoris. Tenuit Pontificatum annum unum mens. 8. d. 6. *Onuphr. Panvin. Fovius in Epitom. libri XXI. captæ Rhodi culpam non levem ei impingit. Hadrianus, inquit, Romanæ aula rudis, & rerum Italianarum imperitus, sero detrimentum intellexit. Addit historiam de pestilentia Romæ, & indulgentia Pontificis in ægros, urbem late vastatura, nisi Graculus quidam nomine Demetrius Spartanus sedanda pestilentia, favente ei turba hominum, negotium suscepisset, nemine superstitionem vetare auso. Nam ferum taurum, cui dimidium cornu dissecerat, magico carmine dextram in aurem prolato, repente ita mansuefactum reddiderat, ut injecto tenui filo ad integrum cornu, qua vellet perducens pestilentia placando numini ad Amphibætrum immolasset. Nec credula multitudinis spem ex toto fefellit, quum ab ea inanis sacrificii prospera litatione mitescere morbus cœpisset.* Ha-

Hadriano successit C
Julius Medices, que
quandiu Comitibus
norum electum Fovius
13. Kal. Xbr. Non a
suspicionem, Onuphris
10. m. 10. d. 8. De ho
in censur. 8. Elogium
XXXII. (p. 19.) vitup
illiberalem & durum
inquit, plane oderat, qu
ret præterquam ab occultio
bis certe unis adeo intemp
summos honores, aut ad sta
locum stabilesq. divitias nu
ret: matorum vero constan
qui ab optimis literarum stu
quo commendationem & p
Hos quidem perblande appe
gratia detineret, sed occulte
Creditores — — — E
Cardinalibus, quos legerat in
num & alterum probabat, q
honestioribus nequaquam ex
delectu, ut desiderasse videri
subita inter impotentes regum p
que strepitum circumventus &
is fuit, quem nemo unquam in
fellerit, ut obiter non sit mirum

Hadriano successit Clemens VII. antea Julius Medices, quem protractis aliquandiu Comitibus conspiratione juniorum electum *Fovius* ait, anno 1523. 13. Kal. Xbr. Non abfuisse Simonie suspicionem, *Onuphrius fatetur*. Sedit ann. 10. m. 10. d. 8. De hoc videndus *Balaus in censur.* 8. Elogium ejus *Fovius* lib. XXXII. (p. 19.) vituperatione miscet, illiberalem & durum vocans. *neminem*, inquit, *plane oderat, quum neminem adamaret praterquam ab occultiore causa conciliatos, his certe unis adeo intemperanter favit, ut ad summos honores, aut ad summum auctoritatis locum stabilesq; divitias nullo pudore proveberet: multorum vero constanter oblivisceretur, qui ab optimis literarum studiis veteresq; obsequio commendationem & premia meruissent. Hos quidem perblande appellabat, ut imagine gratia detineret, sed occulte oderat tanquam Creditores — — — Ex uno & triginta Cardinalibus, quos legerat in Senatum vix unum & alterum probabat, quod eos prateritis honestioribus nequaquam exquisito decoroq; delectu, ut desiderasse videri cupiebat, sed vi subita inter impotentes regum preces, armorumque strepitum circumventus & coactus edidisset. Is fuit, quem nemo unquam in parvis rebus fefellerit, ut obiter non sit mirum, si magnis de-*

*mum, quæ publicam salutem respicerent, sap-
sime fuerit deceptus. Addit, propter plu-
rima mala, omnis ordo & deniq; populus, diu
expectata & demum audita ejus morte ma-
gnopere latabatur, jociatq; summa libertate
nonnulli gratias agebant Curtio medico, qui fir-
ma utentem valetudine, innatoq; membrorum
robore pravalidum, in multa spe longioris vita,
novis præceptis & commutat. vita ratione, du-
bio procul occidisse credebatur. Obiit 1534.
6. Kal. Octobr. Successit eodem anno
4. Jd. Octobr. Alexander Farnesius, qui
se Paulum III. nominavit, Mediceo &
Joanne Lotharingo Cardinalibus au-
ctoribus etiam cæterorum suffragia ci-
tra difficultatem nactus. Scelera hujus
descripta sunt libro, sub nomine Bern-
hardini Ochini vulgato, unde excerpt
Sleid. lib. XXI, p. 67. &c: sedit ann. 15. d.
29. mortuus anno 1549. 4. Jd. Novemb.
Successit Joannes Maria Montanus,
qui se Julium III. dixit 6. Jd. Febr. 1550.
sedit annos 5. m. 1. d. 16. Hâc occasione
Sleidanus morem eligendi Pontificem
explicat lib. XXI. Factum ejus in do-
nando galero *idem* refert, p. 675. add.
Ibuan. lib. 6. qui & de vitiis ejus. Huic
mortuo 1555. 10. Kal. April. Successit
Marcellus II, bonæ spei copiam dese
pre-*

præbens, sed intra 22. d.
Kal. May. Successit J
qui se Paulum IV. d
qui sedit annos 4. m. 1
1559. d. 28. Aug. Hic qu
cellus, per adorationem
tinium electus. v. etia
De omnibus Cl. Hottinger
XVI, sect. 5.
Quæ ad Reformatio
pertinent partim spe
theri vitam, scripta, a
lia, de quibus optime
ad finem libri XVI. Et
ra. Tum *Joach. Camera*
lippi Melanchthonis &
vita Lutheri. Nam Jo
Latine vitam ejus edic
criminationem Lutheri
bero quodam German
Sed reservabimus aliqua
viris celebribus & erud
II. Propagatio adm
næ repurgatæ primo
Saxoniam ad Bremenfes
deburgi, Halberstadii, G
burgi, Wismariz, Ro
merania, in Borussia, in L
& 23.) *Chytræus* lib. X. Ch

præbens, sed intra 22. dies extinctus est, Kal. May. Succesit Jo. Petrus Caraffa qui se Paulum IV. dixit eodem anno: qui sedit annos 4. m. 1. d. 24. extinctus 1559. d. 28. Aug. Hic quoque ut & Marcellus, per adorationem non per Scrutinium electus. v. etiam *Thuan.* lib. 15. De omnibus *Cl. Hottingerum Hist. Eccl.* cap. XVI, sect. 5.

Quæ ad Reformationem Religionis pertinent partim spectant ad M. Lutheri vitam, scripta, actiones & consilia, de quibus optime *Sleidamus* usque ad finem libri XVI. Et opera ipsa edita. Tum *Joach. Camerarius* in vita *Philippi Melanctonis* & *Melch. Adam.* in vita Lutheri. Nam *Jo. Cochleus* primo Latine vitam ejus edidit sive potius criminationem Lutheri, postea ab *Hubero* quodam Germanice conversam. Sed reservabimus aliqua in cap. seq. de viris celebribus & eruditis.

II. Propagatio admirabilis doctrinæ repurgatæ primo in inferiorem Saxoniam ad *Bremenses*, deinde *Magdeburgi*, *Halberstadii*, *Goslariz*, *Hamburgi*, *Wismariæ*, *Rostochii*, in *Pomerania*, in *Borussia*, in *Livonia* (an. 22. & 23.) *Chytraus* lib. X. *Chron.* in *Suecia* ann.

ann. 1525. lib. XI. ut & in cæteris de profectu ampliore diligenter exequitur. Argentorati ut cœperit, ut adoleverit, & ad vigorem pervenerit purior Evangelii doctrina opere historico MSC. complexus est. *Jo. Frid. Schmid. Jcius.*

III. Augustanæ Confessionis historia quam præter Historicos laudatos edidit *Georg. Cælestinus* toto opere.

IV. Concilium Tridentinum. anno 1546. cœptum & 1552. finitum, iterum instauratum, & finitum ann. 1562. & 1563. ubi quædam in *Politicis Imperialibus Goldasti* parte XXV. *Sleidan.* Et imprimis *Historia Concilii Tridentini* libris VIII descripta à *Paulo Sarpio* veneto Theologo Ordinis Fratrum Servorum sub nomine *Petri Suavia Polani* Italico sermone: conversa in Latinum à *M. Antonio de Domino.* Etiam Germanica versio extat. Nuper *Pallaucinus* duobus tomis refutare aggressus Cardinalitiam dignitatem emeruit.

V. Interimistica Controversia, quam *Sleidanus* diligenter exposuit.

VI. Pax religioni data anno 1552. de qua supra.

VII. De persecutione religionis purgatz ubi *Historia Joannis Diazij Hispa-*

Hispani à fratre *ge*
Diazio interfecti pe
 daum descripta: cum
Buceri, cui comes ita
Ratisbonen. fuit. Ex
 in *Actu Hortlederianis.* *Sle*
 Quam male fuerint
 Protestantium religio
nis suis locis non tace
 Inquisitio olim à *Ferd*
betha Regibus in Jud
 orto *Lutheri* nomine
 omnes qui vel minimu
 exercebatur. Unde *Ne*
 seditio exorta *Sleidan.* lib
 turetiæ *Hermanni* *Ar*
 loniensis *Historia*, de c
 10. p. 292. lib. 16. p. 471. li
 18. p. 556. & 565.
 VIII. Diffidia relig
 ses. *Tiguri* in Helvet
Vlricus Zuinglius, se in
 præconi opposuit. *Sleid.*
 no 1522. cum Episcopo
 de veritate religionis con
 lib. 3. anno 1523. de imag
 endis est sollicitus. *Sleidan.*
 dere à *Luthero* cœpit 152
 de Cœna Domini. *Sleidan*

Hispani à fratre germano Alphonso Diazio interfecti per *Claudium Senarclauum* descripta : cum præfatione *Mart. Buceri*, cui comes itineris ad colloq. Ratisbonen. fuit. Extrat etiam narratio in *Actis Horilederianis. Sleidan. lib. XVII. pr.* Quam male fuerint in Gallia habiti Protestantium religioni addicti, *Thuanus* suis locis non tacet. In Hispania Inquisitio olim à Ferdinando & Elisabetha Regibus in Judæos instituta, exorto Lutheri nomine acerbissime in omnes qui vel minimum suspecti essent exercebatur. Unde Neapoli anno 1547. seditio exorta *Sleidan. lib. 19.* Huc referretur etiam Hermanni Archiepiscopi Coloniensis Historia, de qua *Sleidan. lib. 10. p. 292. lib. 16. p. 471. lib. 17. p. 503. lib. 18. p. 556. & 565.*

VIII. Diffidia religionis, & Hæreses. Tiguri in Helvetiis. anno 1519. Vlricus Zuinglius, se indulgentiarum præconi opposuit. *Sleid. fin. lib. 1. & anno 1522. cum Episcopo Constantiensi de veritate religionis contendit. Sleidan. lib. 3. anno 1523. de imaginibus dejiciendis est sollicitus. Sleidan. lib. 4. Dissidere à Luthero cœpit 1524. in articulo de Cœna Domini. Sleidan. lib. 5. p. 140.*
 qua

qua de causa in colloquium ventum est 1529. Marpurgi. *Sleidan.* lib. 6. fin. Zuinglio subscripsit Jo. Oecolampadius Basileensis minister. Anno 1530. Bucerus tentavit concordiam. *Sleidan.* lib. 7. p. 203. Anno 1531. Zuinglius occumbit 11. d. Octobr. in civili bello inter Tigurinos & Quinque pagicos. *Sleidan.* lib. 8. p. 221. Mense Novembri Oecolampadius diem suum obiit.

Andr. Carlstadius anno 1522. turbas Wirebergæ dederat absente Luthero, tumultuose statuas è templis ejiciendo, reprehensus à Luthero reduce. *Sleidan.* lib. 3. p. 72. Subinde anno 1525. ejectus est à Saxone, quod esset nimium familiaris illis, qui colloquia cum Deo & visionibus simulabant. *Sleidan.* lib. 3. p. 139.

Anabaptistarum furores in Scripturis supra laudatis recensentur: & totis voluminibus tractantur.

IX: Colloquia religionis causa instituta Wormatiæ 1540. inter Eccium & Melanchtonem apud *Sleidan.* lib. 13. Ratisbonæ anno eod. ap. *Sleid.* lib. eod. Iterum Ratisbonæ anno 1546. *Sleid.* lib. 16. Lipsiæ inter Eccium & Carlstadium & Lutherum an. 1519. Acta colloquiorum extant. Plu-

Plurimum autem Confessioni, orra e de aliis Sectis, quasi ris: nam & imaginu dia, & Anabaptistica tantum errore, sed pe ditate ad Lutheri in tur: vid. iniquum jud in vit. Carol. V. sub fi

Quæ ad Litera

IN Hispania Acad stana in Aragoniæ VI. Pontifice & Cæsar tura. *Francis. Sverius* p. 69.

Laufannensis Scho manum viguit potissim seqq. *Id.* p. 73. Parisie Franciscus l. *Id.* p. 74. *Academ.* lib. 6.

Argentoratense Gym tum est anno 1538. De bilæ. 1638.

Coronensis in Trans inelarescere cæpit. 1530. Elbingerfens in Borus Alberto Duce l. 1542. 877

Plurimum autem nocuit Augustanæ Confessioni, orta eo tempore opinio, de aliis Sectis, quasi à Luthero institutis: nam & imaginum fractarum invidia, & Anabaptistica insania non vulgi tantum errore, sed potentiorum calliditate ad Lutheri invidiam referebatur. vid. iniquum judicium *Gul. Zenocardi* in vit. Carol. V. sub finem lib. 5.

Quæ ad Literas pertinent.

IN Hispania Academia Cæsaraugustana in Aragoniæ regno ab Adriano VI. Pontifice & Cæsare Carolo V. instituta. *Francisc. Sverius in Athenis Belgicis.* p. 69.

Lausannensis Schola ad lacum Lemanium viguit potissimum ann. 1530. & seqq. *Id.* p. 73. Parisiensem valde auxit Franciscus I. *Id.* p. 74. & *Middendorp. de Academ.* lib. 6.

Argentoratense Gymnasium institutum est anno 1538. De qua re Acta Jubilæi. 1638.

Coronensis in Transsylvania Schola inclarescere cœpit. 1530. *Sverii.* p. 76.

Elbingensis in Borussia fundata ab Alberto Duce I. 1542. *Sverii.* p. 77.

Goltz

Goltbergenſis in Sileſia in Ducatu Lignicenſi floruit 1520. &c. *Svvert.* p. 77.

Gripſwaldenſis Academia in Pomerania (orta 1456.) inſtaurata eſt à Philippo Pomeraniæ Duce 1547. *Svvert.* p. 78.

Jenenſis Academia excitata à Jo. Frider. Elector. Saxon. 25. Januar. 1548. Sed Filij ejus plenis privilegiis impetratis publicarunt 1558. *Svvert.* pag. 79. *Chytra. Chron.* lib. 19. p. 499.

Marpurgenſis Academia anno 1526. inchoata, 1535. inſtaurata, & à Cæſare Carolo V. ac Pontifice Clement. VII. privilegiis Academiae Vienneniſis aucta eſt. *Svvert.* pag. 80. *Chytr. Chron.* lib. XII. p. 298.

Misnenſis Schola à Mauritio Duce Sax. inſtituta anno 1543. *Svvert.* p. 81.

Regiomontana in Bruſſia per Albertum Ducem inſtituta eſt 1544. *Svvert.* p. 82. *Chytr. Chron.* lib. XVI. p. 409.

Stetinenſe Pædagogium in Pomerania floruit 1543. *Svvert.* pag. 83.

Tigurinæ Scholæ celebritatem repetit ab anno 1528. *Svvertius* p. 83. antiquitas ejus aliquot ſæculis anterior ſtatuitur. v. *Cl. Hottinger in method.*

Vpſalen-

Vpſalenſis Academia rem repetit, *Svvertius* (1540. ſed inſtitutio ejuſ ſæculum pertinet.

VIRI ERU

Inter Viros eruditos Lutheri eruditio ad operibus elucet. Lingua notitia. De vita ejus Natus eſt Iſlebiæ 1483. mortuus 1546. d. 18. Februarii maximus.

Philippus Melancthon inſtaurator omnis literariæ maniam celebratur. Natus 1497. d. 16. Febr. obiit 1561. vitam ejus memorabili opera *Jochimus Camerarius.* opera maxima utiliffima, Baſilea edita.

Anno 1528. mortuus eſt Jacobus Wimphelingius, natus 1449. Scripta *Melchior Adamus in vit. Theolog.* Huldricus Zuinglius natus Kal. Januarij, mortuus 1531. dictum. opera ejus recentia *dam.*

Vpsalensis Academia in Suecia flo-
rem repetit, *Syvertius* (p. 84.) ab anno
1540. sed institutio ejus ad præcedens
sæculum pertinet.

VIRI ERUDITI.

INter Viros eruditos merito ipsius
Lutheri eruditio admirabilis ex ejus
operibus elucet. Linguarum egregia
notitia. De vita ejus supra diximus.
Natus est Islebiæ 1483. d. 10. Nov. mor-
tuus 1546. d. 18. Februarij, Vir & Heros
maximus.

Philippus Melancton non frustra
instaurator omnis literaturæ per Ger-
maniam celebratur. Natus est anno
1497. d. 16. Febr. obiit 1560. d. 19. April.
vitam ejus memorabili opere descripsit
Jochimus Camerarius. opera ejus pluri-
ma, utilissima, Basileæ conjunctim
edita.

Anno 1528. mortuus est d. 17. Nov.
Jacobus Wimphelingius Selestadien-
sis, natus 1449. Scripta ejus recenset
Melchior Adamus in vit. Theolog.

Huldricus Zuinglius natus est 1487.
Kal. Januarij, mortuus 1531. ut supra
dictum. opera ejus recenset *Melchior A-*
dam.

V

Jo.

Jo. Oecolampadius natus 1482. moritur 1531. 1. Decembr. Scripta ejus edita sunt. v. *Melch. Adam.*

Jo. Syvebelius natus 1490. mortuus 1540. 19. Maij de quo vid. *Eund.*

Nicolaus Ambsdorfius primo addictus Luthero, postremo in alia delapsus est. Natus 1483, moritur 1541. v. *Melch. Adam.*

Urbanus Regius denatus 1541. 23. vel 25. Maij, primo ad Zvinglianos inclinatus, postea Lutherum maxime probavit. de Scriptis vid. *Melch. Adam.*

Andreas Bodenstein Carlstadius etiam moritur anno 1541. v. *Melch. Adam.* qui tamen justo æquior in eum.

Wolfgangus Fabricius Capito natus 1478. Haganoæ, moritur 1541. in tribus Facultatibus Doctor est renunciatus. Argentorati & Haganoæ Evangelium docuit. Scripta recenset *Melch. Adam.*

Gerhardus Geldenhauer (mortuus 1542. d. 10. Januarij) Marpurgi primo historias, deinde Theologiam docuit: & utriusque generis scripta edidit.

Leo Judæ 1542. 19. Jun. ann. æt. 60. defunctus: in Helvet. docuit & scripsit: concubina natus.

Paulus

Paulus Constantinus stadicensis moritur 1543. lez & Tubingæ docuit, versalem & Theologiam scripsit.

Georgius Spalatinus 1482. moritur 1545. d. 16. ser Theologum in aula Saxonicon edidit & alia.

Caspar Bornerus major Lipsiæ, opera quæ reliquit.

Matthias Zellius Keiserus 1477. Argentorati docuit purgandum Evangelium confert operam. Scripta edam edit. moritur 1548.

Eodem anno d. 16. N. Casparus Cruciger Lutheri versione Bibliorum. Scripsit reliquit.

Vitus Theodorus Natus 1549. d. 26. Martij obiit in praesentia ejus grata.

Johannes Spangenberg Northusij 1484. moritur in Mansfeldensi ubi ecclesias rector 13. Jan. relictis scriptis Theologicis.

Paulus Constantinus Phrygio Sele-
stadiensis moritur 1543. d. 1. Aug. Basi-
leæ & Tubingæ docuit, Historiam uni-
versalem & Theologica quædam
scripsit.

Georgius Spalarinus Noricus natus
1482. moritur 1545. d. 16. Jan. cum egis-
set Theologum in aula Saxonica. Chro-
nicon edidit & alia.

Caspar Bornerus moritur 1547. in
Majo Lipsiæ. opera quædam Philolog.
reliquit.

Matthias Zellius Keiferspergensis na-
tus 1477. Argentorati docet, & ad re-
purgandum Evangelium præclaram
confert operam. Scripta quoque quæ-
dam edit. moritur 1548. 9. Jan.

Eodem anno d. 16. Nov. moritur
Casparus Cruciger Lutheri adjutor in
versione Bibliorum. Scripta quædam
reliquit.

Vitus Theodorus Noribergensis
1549. d. 26. Martij obiit in patria. Scri-
pta ejus grata.

Johannes Spangenbergius natus
Northusij 1484. moritur in Comitatu
Mansfeldensi ubi ecclesias rexerat 1550.
13. Jan. relictis scriptis Theologicis &
Philosophicis.

Eodem anno d. 15. Nov. Paulus Fa-
gius (**Büchlin**) moritur. docuit Ar-
gentin. Scriptis clarissimus: In Angliam
profectus est cum Bucero.

Martinus Bucerus Selestadiensis na-
tus 1491. obiit 1551. d. 27. Febr. Lutheri
scriptis lectis amorem puræ religionis
hausit, vixit aliquandiu cum Francisco
à Sickingen, de quo supra. Argentora-
ti primos Evangelij instauratores ju-
vat: Sæpius ad Lutherum venit, &
eum Zvinglio reconciliare contendit:
in controversia de Cæna Domini cum
ab initio Lutheri mentem non recte
percepisset, postea melius intellectam
tenuit: libellum Interimisticum im-
probavit: in Angliam ad extremum
abiit. Scripsit multa.

Osvvaldus Myconius (**Griffheuser.**)
Lucernæ 1588 natus, in Helvetiis vixit
& docuit, in controversia de Cæna
Domini Lutheri sententiam amplexus:
denique vitans rixas privatim vixit,
mortuus 1552. 15. Octobr.

Andreas Osiander (**Hofrian**) Bava-
rus natus 1498. obiit 1552. d. 17. Octobr.
Doctus, sed gravium Ecclesiæ contem-
tionum auctor, quæ post mortem ejus
ecruduerunt, in articulo de Justifica-
tione

tione. *Chyr. Chron.*
444. &c.

Casparus Hedio Epli-
1552. d. 17. Octobr. Mo-
toratum venit, & cum
Capitone & Martino
angelicam egregie juva-
liquit Theologica &
Multa etiam in Germa-
nem transtulit.

Joannes Æpinus Ha-
tus 1499. denarus 1553.
gnavit Interim, pluraqu-

Inter Theologos etia
Ætus Georgius Princeps
tus 1507. 14. Aug. obiit 15
de cujus vita & scriptis

Ætenus Melchior Adamus.
Ambrosius Moribanus
docuit scripsitque, & obiit

Jan. cum natus esset 1494
Justus Jonas natus No-
obiit 1555. d. 9. Octobr. à st
Theologiam tractatus pa-
fessor Witebergensis: fr
amicissimus: de cujus & m
præter alia.

Conradus Pellicanus
1478. natus, obiit 1556. d. 5

tionem. *Chytr. Chron.* lib. XVII. pag. 444. &c.

Casparus Hedio Etingæ natus, obiit 1552. d. 17. Octobr. Moguntia Argentoratium venit, & cum Wolf. Fabricio Capirone & Martino Bucero rem Evangelicam egregie juvat. Scripta reliquit Theologica & Philosophica. Multa etiam in Germanicum sermonem transtulit.

Joannes Æpinus Hamburgensis natus 1499. denatus 1553. 13. Maij. oppugnavit Interim, pluraque scripsit.

Inter Theologos etiam nomen natus Georgius Princeps Anhaltinus natus 1507. 14. Aug. obiit 1553. m. Octobr. de cuius vita & scriptis, idem qui hætenus *Melchior Adamus*.

Ambrosius Moribanus Vratislaviæ docuit scripsitque, & obiit 1554. d. 16. Jan. cum natus esset 1494.

Justus Jonas natus Northusiæ 1493. obiit 1555. d. 9. Octobr. à studio Juris ad Theologiam traductus pastor & Professor Witebergensis : fuit Lutheri amicissimus: de cuius & morte scripsit, præter alia.

Conradus Pellicanus Rubeacensis 1478. natus, obiit 1556. d. 5. April. In

Helvetiis plerumque docuit, & scripsit.

Martinus Frechtus obiit 1556. d. 14. Septembr. à Luthero edoctus, Tubingæ docuit & scripsit.

Johannes Forsterus Augustæ natus 1495. mortuus 1556. d. 8. Octobr. Luthero operam navat in versione Bibliorum. Lexicon Hebr. confecit.

Hactenus Melchior Adamus in vitis Theologorum hos recensuit.

Jureconsultorum Germanorum & Politicorum, ut appellant, vitas tradidit idem *Melch. Adamus*. Equibus huc pertinent Sebastianus Brand. (Titio) Argentorati natus 1458. moritur 1520. Basileæ & in patria usum suum exhibuit, Archigrammatei officio denique functus, scriptis relictis in prosa & ligata plurimis.

Henningus Gæden Havelbergæ natus, obiit 1521. d. 21. Jan. Monarcha Juris appellatus; docuit Erfordiz & Witebergæ. Libri extant de Processu Judiciario. Consilia.

Vlricus Hutten Eques Francus natus 1488. obiit 1523. d. 29. vel 31. Aug. Magister Philosophiæ & Poeta. Miles tiam. Scripta carmine & prosa contra

tra Pontificios, & Vemb. &c.

De Conradi Mutianburgi in Hassia nati & 15 Gothæ mortui scriptis edita.

Vdalricus Zasius 140 natus, moritur 1535. d. 24 gi docuit. Scripta part post obitum alii edideru

Chilianus König Z edidit Processum Judic 1527.

Bilibaldus Pirckheim gæ nascitur 1470. morit Decembr. Vir & Senator & Sago gestis, eruditio clarissimus.

Claudius Cantiuncul ruit circa annum 1530. S

Gregorius Haloander tus, moritur 1532. Hofma Editione & emendatione ris celeberrimus.

Nicolaus Euerardus M sis natus 1462. moritur 1 Mechliniæ. Scripsit Topi

Jacobus Spigelius Seles 1483, floret ann. 1536. Cor

tra Pontificios, & Vricum Wür-
temb. &c.

De Conradi Mutiani Rufi, Hoem-
burgi in Hassia nati & 1526. d. 30. Mart.
Gothæ mortui scriptis pauca ab aliis
edita.

Vdalricus Zasius 1461. Constantiæ
natus, moritur 1535. d. 24. Nov. Fribur-
gi docuit. Scripta partim ipse partim
post obitum alii ediderunt.

Chilianus König Zuiccauiæ natus
edidit Processum Judiciarium, floruit
1527.

Bilibaldus Pirckheimerus Noriber-
gæ nascitur 1470. moritur 1530. d. 22.
Decembr. Vir & Senator rebus in toga
& Sago gestis, eruditione, & scriptis
clarissimus.

Claudius Cantiuncula Merensis flo-
ruit circa annum 1530. Scripta ejus.

Gregorius Haloander Zuiccauiæ na-
tus, moritur 1532. Hofman alias dictus.
Editione & emendatione Corporis Ju-
ris celeberrimus.

Nicolaus Euerardus Middelburgen-
sis natus 1462. moritur 1532. d. 9. Aug.
Mechliniæ. Scripsit Topica juris. &c.

Jacobus Spigelius Selestadii nascitur
1483. floret ann. 1536. Consiliarius Cæ-

fareus, Argentorati magna in auctori-
tate. Scriptis celebris.

Joannes Metzlerus Græcè & Latine
doctus, docet Vratislaviæ, & Scripta
edit. moritur 1538. d. 2. Octobr.

Conradus Peutingerus Augustæ na-
tus 1465. moritur 1547. d. 28. Decemb.
Ejus noti sermones convivales.

Jo. Langus Freistadiensis Silesius
floruit circa ann. 1548. Ex Græco plura
transtulit. Legationibus multis dextre
functus.

Jo. Schardius Bischoffshemii ad Tu-
barum natus moritur 1552. d. 9. Septem-
bris. cum docuisset Basileæ & Fribur-
gi. Scripta ejus posthuma.

Quamquam alias eorum tantum no-
mina hic ponuntur, qui scriptis editis
sunt celebres, Jacobum tamen Stur-
mium diligenter *Melch. Adamo* memora-
rum præterire non debemus, aucto-
rem Scholæ Argentoratensis, & muni-
cipium Patronum.

Hieronymus Schürsius Helverius
obijt 1554. d. 6. Junij. ætat. 74. Wite-
bergæ & Francofurtiæ Jus docuit 50,
per annos. Consilia ejus extant.

E Medicis

E Medicis German-
bus describit *Melch.*
Colum Copum Basileen-
1520. floruit versis è Ger-
celebrem.

Erasmum Stellanum
re celebrem Scriptore
Borussicæ, de gemmis,
populis & rebus præci-
lam & Albim.

Henricum Corne-
coloniensem natum
1486. mortuum 1534.
& medicinæ, militemque
dicum Merensem, in
urbe Gebennarum & Fribur-
riis muneribus & locis d
narrationem de cane e
Wierus familiaris Agri-
eius naturalis & de var-
rum libellus, extant.

Ottonem Brunfelsium
num, qui moritur 1534. d. 10.
gentorati docuit, Borussicæ
Scriptit Theologia & Medicinæ
Euricium Cordum, Jureconsultum
uetum, Brachelium, ibidem
Theophrastum Paracelsum
basi von Hohenheim) natum

V s

E Medicis Germanis huc pertinentibus describit *Melch. Adamus* Gulielmum Copum Basileentem qui sub ann. 1520. floruit versis è Græcis quibusdam celebrem.

Erasmum Stellanum eodem tempore celebrem Scriptorem Antiquitatum Borussæ, de gemmis, commentarii de populis & rebus prisca oræ inter Salam & Albim.

Henricum Cornelium Agrippam colonientem natum nobili familia 1486. mortuum 1534. Doctorem juris & medicinæ, militemque, denique Syndicum Metensem, inde Medicum in urbe Gebennarum & Friburgi, hic variis muneribus & locis distractus. Jovij narrationem de cane ejus refellit Jo. Wierus familiaris Agrippæ. Magia ejus naturalis & de vanitate Scientiarum libellus, extant.

Ottonem Brunfelsium Moguntinum, qui moritur 1534. d. 23. Nov. Argentorati docuit, Bonnæ moritur. Scripsit Theologica & Medica.

Euricum Cordum, Jeremiam Trietum, Brachelium, ibidem vide.

Theophrastum Paracelsum (*Bombast von Hohenheim*) natum 1493. familia

V s

milia

milia nobili, denatum 1541. d. 24. Sept.
Basileâ iratus discedit, Juuaniæ mor-
tuus. Scripta ejus plurima. Philoso-
phiam ejus Thomas Erastus impugna-
vit.

Georgium Pylandrum &c.

Joachimum Vadianum scriptis ad-
modum celebrem, Jodocum Wil-
lichium; Hieronymum Tragum, Gem-
mam Frisium medicis & mathematicis
scriptis clarum, Georgium Agricolam
metallicorum scriptorem &c.

IN Philosophis Germanis enumerat
Melch. Adamus; Joannem Capnionem
(*Reuchlin*) Phorcensem natum 1454.
d. 28. Decembr. denatum 1521 d. 30. Ju-
nij. Scholasticam & aulicam vitam ex-
pertum, Hebraicæ in Germania litera-
turæ, & primarum literarum instaura-
torem.

Christophorum Longolium Mach-
iniensem mortuum 1522. d. 7. Septem-
br. et. 34. Scripta ejus diversi generis sunt.

Petrum Mosellanum Protegensem
denatum 1524. d. 19. April. æt. 31. qui
Lipsiæ docuit, versionibus è Græco, &
Rhetoricis Scriptis clarus.

Albertum Durerum natum Noriber-
gæ

gæ 1471. d. 20. Maij. d.
April. Cæsaribus &
tum, picturæ scienti-
opera ejus Mathematica
Joannem Cuspinianum
sem (obit 1529.) Max-
Oratorem & Consilia-
Joannem Stœflerum
1452. d. 10. Decembr. n.
1531. d. 16. Febr. cujus
vit Munsterus discipul-
Joannem Aventinum
sem narum 1466. dena-
nij. Annalium Bojorum
Hermannum Busche-
lum mortuum 1535. ex C-
lis Latine facundum.
Conradum Gocleni-
lum natum 1485. denat-
Jan. Scholia ejus in Tull-
ciani Hermotimus; Era-
giis aliisque juvat.
Joachimum Fortium
rum Antuerpiensem m-
circiter. Scripta ejus plu-
Desid. Erasmum Rote-
ter eruditionis Principes
d. 28. Octobr. mortuum
m. Jul. De eruditione, lib

ga 1471. d. 20. Maij. denatum 1528. d. 9. April. Cæsaribus & Principibus gratum, picturæ scientissimum. Extant opera ejus Mathematica.

Joannem Cuspinianum Suinfurtensem (obiit 1529.) Maximiliani Cæsaris Oratorem & Consiliarium.

Joannem Stœflerum Justingensem G. J. Voss. d. 1452. d. 10. Decembr. natum, mortuum d. Scient. Mathem. 1531. d. 16. Febr. cujus scripta conservavit Munsterus discipulus.

Joannem Aventinum Abenspergenssem natum 1466. denatum 1534. d. 9. Junij. Annalium Bojorum author est. G. J. Voss. d. Histor. Lat. lib. 3. c. 10.

Hermannum Buschium Westphalum mortuum 1535. ex Ciceronis epistolis Latine facundum.

Conradum Goclenium Westphalum natum 1485. denatum 1535. d. 24. Jan. Scholia ejus in Tullij officia: Luciani Hermorimus; Erasmus in Adagiis aliisque juvat.

Joachimum Fortium Ringelbergerrum Antuerpiensem mortuum 1536. circiter. Scripta ejus plurima.

Desid. Erasmus Roterodamum inter eruditionis Principes, natum 1467. d. 28. Octobr. mortuum Basileæ 1536. m. Jul. De eruditione, libris, honoribus

bus & inimicitis è scriptis ejus judicium ferendum.

Joannem Secundum Hagensem Batavum natum 1511. mortuum 1538. d. 1. Octobr. Poeta præclarissimus fuit, ut opera docent.

Joannem Carionem natum 1499. mortuum Berolini 1538. Chronici auctorem.

Helium Eobanum Hessum natum in Hassia 1488. mortuum 1540. d. 5. Octobr. Poesi clarum.

Simonem Grynæum apud oppidum Verungam natum 1493. mortuum 1541. d. 1. Aug. Multa è Græco vertit, & alia edidit

Alardum Amstelredamum mortuum 1541. Plura scripsit.

Hadrianum Barlandum à pago patrio ita dictum natum 1482. mortuum 1542. Scripta ejus Historica sunt.

Nicolaum Clenardum Diestemium mortuum 1542. linguis pluribus eruditum. Nicolaum Copernicum natum Torunij 1473. d. 19. Febr. mortuum 1543. mathematicum celebrem cujus vitam & philosophiam Gassendus descripsit.

Hieron. Genusæum Mulhusinum
Alfa-

Alfarum natum 1509. d. 29. Jan. Glarean

bonis Epitomen vet

Jo. Schonerum

Francum 1477. natu

natum 1547. d. 16. Jan

cuit. correxit & auxit

micas, edidit Regio

nethliacum. &c.

Beatum Rhenar

Rhenaci, denatum 1

præclare meritum de

liano, Plinio, Livio,

Græco vertit, Res Ger

vit.

Bernhard. Zieglerum

tum familia nobili anno

denatum 1552. d. 1. Jan.

Petrum Apianum (O

nicensem Misnicum,

d. 21. April. Mathemat

Sebast. Munsterum

tum 1489. Denatum 15

Hebt. & Mathem. oper

graphia illum celebrem re

Jo. Marcellum natum

ad Mœnum sub anno 15

1552. Nat. Christ.

Joann. Rivium Saxo

Alfarum natum 1505. mortuum 1545.
d. 29. Jan. Glareani discipulum, Stra-
bonis Epitomen vertit, aliaque scripsit.

Jo. Schonerum Carolstadiensem
Francum 1477. natum. d. 16. Jan. de-
natum 1547. d. 16. Jan. Noribergæ do-
cuit. correxit & auxit tabulas Astrono-
micas. edidit Regiomontani opus ge-
nethliacum. &c.

Beatum Rhenanum natum 1483.
Rhenaci, denatum 1547. d. 20. Maij.
præclare meritum de Tacito, Tertul-
liano, Plinio, Livio, Vellejo. multa è
Græco vertit, Res Germanicas illustra-
vit.

Bernhard. Zieglerum in Misnia na-
tum familia nobili anno 1496. 10. Nov.
denatum 1552. d. 1. Jan.

Petrum Apianum (Binnwitz) Leis-
nicensem Misnicum, mortuum 1552.
d. 21. April. Mathematicum illustrem.

Sebast. Munsterum Ingelhemij na-
tum 1489. Denatum 1552. d. 23. Maij.
Hebr. & Mathem. opera & Cosmo-
graphia illum celebrem reddunt.

Jo. Marcellum natum Regiomonte
ad Mœnum sub anno 1510. denatum
1552. Nat. Christ.

Joann. Rivium Saxonem natum
1500.

natum 1500. denatum 1553. d.1. Januar.
 Scripsit in Terent. Sallust. &c. etiam
 Theologica.

Xystus Betuleius (**Birch**) Augustæ
 Drusi natus 1500. obiit 1554. d.19. Junij.
 Scripta ejus sunt varia.

E cæteris gentibus sparsim pone-
 mus. Andreas Alciatus Mediolanensis
 mortuus est 1550. prid. Id. Januar. ætat.
 57. m. 8. opera ejus recenset *Ghilin.* in
Theatro hominum literatorum.

Andreas Mocenigus floruit circa
 1523. scripsit belli Cameracensis libros
 VI. It. de bello Turcarum. *Biblioth. Hi-*
span. tom. 2. p. 250. & 251.

Antonius Guevara Hispanus, Epi-
 scopus obiit 1544. 10. April. Ejus ope-
 ra apud *Ghilin.*

Franciscus Guicciardinus moritur
 1540. æt. 58. ann. *Ghilin.*

Jacobus Bonfadius combuitus 1551.
 Annalium Genuensium libros quinque
 scripsit, & alia. *Ghilin.*

Jacobus Calcus floruit 1533. *Ghilin.*

Jacobus Sadoletus, Mutinensis,
 Cardinalis. *Ghilin.*

Jo. Scala Episcopus obiit 1553. 6. 7. br.
 Ejus est Historia Bohemica sub ascito
 nomine Dubravij.

Jo.

Jo. Antonius Rub
 Kal. April, extant eju

Jo. Baptista Egna

Jo. Baptista Ramu
 1557. historiâ Navigat

Jo. Georg. Trissinu
 tus obiit 1550. opera e

Hieron. Cagnolus V
 1555. opera reliquit The

Lazarus Bonamicus
 stolarum scriptor.

Martinus Lipsius ob
 Augustin. Hilar. Mani
 chum.

Petrus Bembus obiit
 tant Italica & Latina. d

videndus *Ghilinus.* l. c.

Jacobus Faber Stapu
 teras in Gallia instaurav

I. ubi aureum seculum.

Vt & Gulielmus Buc
 mo de Principatu erud
 dens.

Jo. Ruellius obiit 1533

Bellaij tres Gulielmu
 historia scribenda infig

Carminibus.

Lazarus Baius de rev
 vali aliquid scripsit.

Jo. Antonius Rubeus obiit 1544. 16. Kal. April. extant ejus opera Juridica.

Jo. Baptista Egnatius obiit 1553.

Jo. Baptista Ramusius Venetus obiit 1557. historiâ Navigationum illustris.

Jo. Georg. Trissinus Patritius Venetus obiit 1550. opera ejus varia.

Hieron. Cagnolus Vercellensis obiit 1555. opera reliquit Theologica.

Lazarus Bonamicus obiit 1552. Epistolarum scriptor.

Martinus Lipsius obiit 1555. Edidit Augustin. Hilar. Manilium, Symmachum.

Petrus Bembo obiit 1547. opera extant Italica & Latina. de his omnibus videndus *Ghilinus*. l. c.

Jacobus Faber Stapulensis bonas literas in Gallia instauravit, sub Francisco I. ubi aureum seculum.

Vt & Gulielmus Budæus, cum Erasmo de Principatu eruditionis contendens.

Jo. Ruellius obiit 1537.

Bellaij tres Gulielmus, Martinus, historia scribenda insignes: Joannes Carminibus.

Lazarus Baius de revestiarum & navali aliquid scripsit.

Tufanus

Tufanus Græcæ, Vatablus Hebraicæ
linguæ instaurationes.

Petrus Gillius à Francisco in Græciam & Asiam conquirendis libris missus, à Barbaris captus, post liberationem edidit de Bosphoro Thracio, & Scriptores quosdam Græcos Latine convertit. Cætera P. Belde domesticis mortuo domino, sutripuit & pro suis edidit.

Salmonius Mactinus, Lyrica poesi illustris.

Franciscus Rabelæsus, Medicus, Satyricus.

Clemens Marotus patrii carminis instaurator, cætera ineruditus.

Margareta Valesia, Francisci soror, Navarræorum regina: poetica studiofa, & literarum patrona.

Jac. Lud. Strebæus, Aristotelis practica convertit.

Jac. Silvius Medicus. Scripta Medica reliquit.

Orontius Finæus, mathematicum instaurator.

Hi omnes in *Sammarthani Elogiis* lib. 1.
Joachimus Perionius versis è Platone & Aristotele quibusdam censorem Gruchium habuit: qui cum Sigonio de Comitibus

Comitiis disputavit. obiit paulo ante
Henrici, II necem.

Jo. Fernelius Medicus celeberrimus.
Sammartb. Elog.

Franciscus Victoria Hispanus obiit
1546. *Bibliothec. Hispan. tom. 2. p. 232.*

Alphonsus à Corduba viam Nomi-
nialium introduxit, obiit 1542. *Biblioth.
Hispan. p. 262.*

Thomas Villanouanus obiit 1555.
Biblioth. Hispan. 2. p. 268.

Olympia Fulvia Morata nata 1526.
obiit 1555. scripsit vitam ejus *Melch.
Adam.*

Memorabilia alia.

Navigaciones Americanas compen-
dio narravit Jo. Bapt. Riccioli *Geograph.
Reform. lib. 3. cap. 22. p. 96. &c.*

Prodigia & ostenta collegit *Conradus
Lycosthenes.*

Pertinentia vel ad meteorologicas
apparitiones, vel ad monstra, vel ad in-
fortunia, à fulminibus, incendiis, rui-
nis : vel ad animalia noxia, mures, lo-
custas, papiliones.

X

Pars

*Pars III. de temporibus Fer-
dinandi I. Impera-
toris.*

Ferdinandus I. Caroli V. Imperato-
ris frater natus est in Hispania 1507.
Romanorum Rex accurrante fratre no-
minatus est Coloniae 1531. de qua con-
troverſia ſupra dictum. Imperavit cum
fratre Carolo annos XXVI. m. 8. Impe-
rator creatur 1558. Francofordiae. obiit
Viennae 25. Julij. 1564. Uxor Anna La-
dislai R. Hungariae & Bohemiae filia,
quae cum patrem fecit quatuor filio-
rum, & undecim filiarum. *Onuphr.*

De Electione ejus rebusque, quae in-
ter abdicationem Caroli 1555. & Ele-
ctionem Ferdinandi acciderunt, *Gode-
leucus* historiam contexuit ap. *Schardium*
tom. 2. p. 1895. &c.

Multa ut Rex Bohemiae & Hungariae
gessit, moribus fratre lenior. Elogium
ejus habes apud *Busbequium* *ſin. Epist. IV.*
de legatione Turcica : & ap. *Thuan.* lib. 36. p.
286. ubi vocatur princeps prudentia,
justitia, liberalitate, mansuetudine,
assiduitate, vigilatia nulli secundus &c.
Qua

*Qua ad Rempublicam per-
tinent.*

Capitulatio Ferdinandi 31. articulis An. 1558.
concepta est. quam explicat *Lim-
neus*. Apud *Goldast*. in *Politisch. Reichsh.*
habetur parte V. p. 162. sub tit. R. Ferd.
Revers den 6. Churf. gegeben.

Anno 1559. celebrata Augustæ Co- Comitia
Augustana
1559,
mitia, decretumque de subsidio pecu-
niario adversus Turcam, de Pæc pu-
blica, de latrociniis ac invasionibus
coercendis, delectu militum peregrini-
nis denegando, de Circulis, de grava-
minibus, de visitatione Camerae, de Thuan.
lib. 23.
Moneta, de Ordinatione Politicæ &c.
*R. X. zu Augspurg durch die Kayserl.
May. Churf. Fürstl. und Ständ inglei-
chem de Meti, Tullo, Verduno repe-
tendis, legationibus ad alios Principes
mittendis, de reliquatoribus &c. vid.
ap. Goldast.*

ibid. Kaiser Ferdinandi neue Mäin-
Ordnung Edict.

Legatio Livonica ad auxilia contra
Moscos impetranda.

Comitia
Wormatiensia
1564.

Comitiis Wormatiensibus anno 1564. d. 18. Martij. decretum, de certaminibus per arma & invasiones non finiendis, de delectibus vagis, de peregrinis, de aliis contra pacem publicam non attentandis. *N. A. zu Wormbs 1564.*

Duo hujus Imperatoris sacra mandata extant de methodo articulorum fidei juxta August. Confess. conscribenda & explicanda, apud *Goldast. tom. I. Constitut. p. 581. & 582.*

Habentur etiam apud *Goldastum in Politisch. Reichsh. part. V. c. 2. p. 166.* conditiones quædam à Pontifice Imperatori propositæ, cum responsione Imperatoris ad singula capita. videntur autem spurix, indignæ quippe tanto Principe.

Interea controversia à Paulo IV. mota apud *Thuanum* optime describitur *lib. XXI. p. 628. 629.* Adde consilium Seldij apud *Goldastum in Politisch. Reichsh. part. V. p. 167. & c.*

Controversiam inter Agnatos Alberti Brandenburgici proscripti, & Episc. Herbipolit. & Civit. Noriberg. memorabili judicio terminavit Ferdinandus, laudante *Thuano lib. XXI. p. 629.*

Melchio-

Melchioris Zobelij Episcopi Wurceburgensis cædes XVII. Kal. Maij. à 15. Sicarius Grombachio auctore *ibid.* p. 620. & in *Actu*. Extat historica narratio Petri Lorichij apud *Schard.* tom. III. p. 1933. &c. Et Caspari Stiblini Satyra in *Sicarios*. Bellum Dietmariticum, quæ natio diu ferox à Daniæ Rege Frid. & Holst. Duce Adolpho subacta est, intra mensem anno 1559. Habetur descriptio apud *Schard.* tom. 3. p. 2002. Scriptore Hieronymo Hofio, carmine Heroico. *Thuan.* lib. XXII. pr. *Christian.* *Cilicio* lib. 1. & 2. de bello Dietmarsico. *Chytr.* lib. 20.

In Liuonia Magister Ordinis Teutonici Gothardus Kerlerus pactione cum Sigismundo Augusto Polon. R. Dux

An. 1561.

pag. 55.

Ericus Dux Brunsvicensis arma adversus Monasterienses aliosq; circumfert, & denique dissolvere cogitur. ap. *Schard.* tom. III. *epitom. rerum gestar. sub Ferd.* I. p. 2201.

1563.

Anno eodem Wilhelmus Grumbachius capta urbe Wurceburgensi, Episcopo duras condiciones extorserat. Quas Ferdinandus Imperator rescidit, ipsumque proscripsit una cum adiutoribus.

1563.

ribus. Executio suspensa quidem, post-
ca tamen eventum habuit. *Schard. Epi-*
tom. tom. III. p. 2206. &c.

1559.

In Italia piratæ mare Adriaticum in-
festum habuerunt : quos Matthæus
Bembus cum classe aggressus fugavit, &
Dyrrhachium fugatos (Durazzo ho-
die) ibi quoque oppugnavit : exilio
subinde voluntario tempori cedens.
Natalis Comes lib. XII. p. 265.

Sequitur *apud eundem* admirabilis na-
vigii submersio. p. 266. Romæ Carafis
fratri & nepotibus Pontificis abroga-
tur omnis potestas, & mutatio rerum
magna accidit. Arcula accusationi-
bus injiciendis instituta, sed mox omif-
sa *ibid.*

Seditio insecuta Romæ mortem Pau-
li IV. Pontificis. *Indid.*

Cosmus Florentiæ Dux cum uxore
magnifice excipitur Romæ 1560. *In-*
did.

Andreas Auria vel Doria eodem an-
no moritur, cujus vitam describit *Sigo-*
nus.

Ravennæ ex diuturnis discordiis ci-
vilibus pax fit anno 1562. *Indid.*

Sallassius Principatus apud Insabres
Gallo conceditur eodem anno. *Indid.*

In

In Gallicis rebus, capto Caletto, Franciscus filiorum R. Henrici I. natu maximus Mariam Stuartam Jacobi Scoti filiam in matrimonium ducit 1558. quod matrimonium adversus Hispanos potissimum valere debuit. *Natal. Comes.* lib. XI. p. 253. *Thuan.* lib. XX. Domi per hos annos propter religionem saepe tumultuatum, & ferocius quam par est, ab utraque parte res gesta. Initium à Mercuriali conventu, & Annæ Burgi captivitate (*Thuan.* lib. XXII.) & subinde supplicio *Thuan.* lib. XXIII. Henricus II. in hastiludio occisus anno 1559. (de quo *Thuan.* lib. XXII. fine) successorem habuit filium Franciscum I. sub quo magna rerum commutatio facta, euntibus in apicem rerum Guisus, Francisco Guisio, & Carolo Cardinale Lotharingo. Hinc libelli in ipsos & Reginam Catharinam: de libero Franco Gallorum imperio, & Filii disputatio de regis majoritate. De quibus *Thuan.* lib. XXIII. Hinc conjuratio in Guisios & Hugonotorum ridiculum ac odiosum nomen: Condeus vix periculum evadit. *Thuan.* lib. XXIV. Post Ambosianum tumultum alii motus, & saepe arma pro religione & adversus

1560.

add.
Hare. ann.
nat. rom. 3.
p. 7.

- Guifios sumta. *Thuan.* libr. XXV. Navarrus & Condeus custodiuntur, sed liberantur morte Francisci Regis. qui Non. Decembr. 1560. obiit, natus annos 17. m. 10. d. 1. Rex ann. 1. m. 5. d. 20.
1561. Forma Regiminis rege Carolo IX. puero 15. annorum præscripta *Thuan.*
1562. XXVII. Mox Triumviratus Momorantii, & Guistorum, *Thuan.* XXVII. Et fœdus Protestantium in eos. *Thuan.* lib. XXIX. & mox bellum. *Thuan.* libr. XXX. XXXI. XXXII. XXXIII. Fœdus contra Protestantes. Guisij à Jo. Poltroto occisi mors. Inde Pacificatio *Thuan.* lib. XXXIV. Inde contentio de majore Regis ætate agitata & finita. *Thuan.* lib. XXXV.
- 1563.

In Hispania Philippus II. Rex imperium, ut ante dictum est, à patre Carolo V. Imperatore acceperat. Rex Henricus II. Theonuillam obsedit ac cepit in agro Lutzenburgensi 1558. Et per alios Duces maritimam Flandriam aggressus, Duynkerkam & Bergas D. Winoci capit. Sed victores ductu Egmondani prælio vincit Philippus. Instauratis mox utrinque viribus, leviora per certamina res transacta. donec anno 1559. apud Cameracensium
pax

pax facta est: qua Sabaudus quoque comprehendebatur. Posthanc pacem Philippus in Hispaniam profecturus Margaretam sororem Parmensem Ducem, Belgio præfecit, delectis etiam, qui provinciis imponerentur, Equitibus Belgis. Hæc *Haræus in Annal. tom. 2. f.* Sequentia in *tomo 3. principio.* Philippi nuptiæ cum Isabella Francica m. Jan. 1560. Sed in Belgio caussa de novis Episcopis res turbat: & dissidia gliscunt inter Granuellanum & Orangium aliosque proceres 1561. Hinc legationes ad Regem missæ m. Febr. 1562. Seditio Valencenensis ob intentatum supplicium duobus concionatoribus, eodem anno. Literæ procerum ad Regem quibus monent, rempublicam non fore salvam, nisi Granuellanus Cardinalis amoveatur 1563. Insignia Vestis initium simultatum præbent. Igitur Cardinalis specie privatorum negotiorum in Burgundiam discedit, 1564. Certatur tamen de republica administranda, & Concilio Tridentino non promulgando. *Haræus. Fam. Strada, Dec. 1. lib. 1. Bentivoglio Relatione de Flandria.*

In Lusitania Joanni III. successit Sebastianus ex filio Joanne nepos infans

X 5

3. anno

3, annorum: cujus tutelam cum abdicasset Catharina aulsa 1561. Henricus Cardinalis patruus magnus regis pueri suscepit. *Nonius*. De rege ipso in sequentibus.

In Anglia Mariæ Reginae succedit Elisabetha ann. 1559. toto hoc seculo regnatura. Titulus & jura impugnantur à Scais & Gallis: Guisiorum praesertim hostili in Elisabetham animo. Hinc bellum Scoticum, obsidio Lethæ, & pacificatio Edenburgensis. Proci Elisabethæ. *Camden*. usque ad 1565.

In Scotia Jacobi IV. Successor Jacobus V. filius moritur 1542. cui successit Franciscus II, Gallorum & Scaorum Rex. cujus viduam Mariam Stuartam uxorem duxit Henricus Stuarti Matthæi Stuarti Comitis Lennoensis filius v. *Camden*. in rebus ann. 1564.

In Polonia adhuc regnat Sigismundus Augustus. Qui ab anno 1528. adversus Joannem Basilidem Moscum, qui in Liuoniam irruperat, bellum gerere cœpit. Moscus anno 1562. Poloczam expugnavit. Anno autem 1564. Poloni eum duplici clade affecerunt, priore 30000 Moscorum eum ipso duce cæsi, posteriore 8000. ex *Alexandr.*

Gaguin

Gaguin. tom. 2. rer. Polon. vid. descript. in reb. Moscovit. p. 237. &c. & Oderborn in Basilidæ vita.

Maximilianus Ferdinandi Imperatoris Filius Rex Bohemiæ fit 1562. d. 20. Septembr. Rex Hungariæ fit 1563. 8. Septembr. *Jo. Pistorius. Moscovitica in Polonicis indicantur.*

In Dania Fridericus II. coronatus est 1559. 20. Aug.

In Suecia Gustaphus I. obiit 1560. successit filius Ericus XIV. 1561. d. 29. Jun. de quo in sequentibus, *Jo. Magn. Laccenius Chytr. lib. XXI.*

Solimannus apud Turcas domesticis calamitatibus distinetur, filiis Bajazethe & Selimo de imperio dimicantibus 1559. *Lonicer.*

Ecclesiastica.

PAULO IV. Pontifici successit Pius IV. Joannes Angelus ante dictus Florentinus ex Mediceis anno 1559. Sedit ann. 5. m. 2. d. 15. Mores ejus describit *Thuan.*

Concilium Tridentinum anno 1562. & 1563. præter Historiam Concilii, *egre-*

egregiè describit *Thuanus* libris XXXII. XXXIII. XXXIV. & XXXV. Cum indixisset Pontifex demum Concilium, Conventus Protestantium habitus est Naumburgi de quo *Chytraeus* tùm præfens lib. XX. p. 523. & c. & anno 1562. causæ detrectati concilii expositæ. adde *eund. sine libri XX.*

In Gallia male habitus reformati, donec pax religioni data edicto, de quo *Thuan.* lib. 28. Colloquium Possace-num irritum. *Indid.*

De Belgio ante dictum.

Res religionis in Anglia *Camdenus* principio Historiæ exequitur.

In Liuania Archiepiscopus finitur, & subinde in Ducatum migrat. de qua Liuania vide digressionem *Thuan.* lib. XXI.

Literæ & Eruditi.

Literatorum virorum mortes anno 1558. lib. XXI. p. 645. *Thuanus* refert Jo. Bugenhagii, Joan. Fern elii, de quo supra, Jani Cornarii Zuicca viensis medici, Jacobi Micylli Argentinensis Philologi, Jo. Penæ Aquæ sextiensis, mathematici;

matici; Romuli Amasæi Vrinensis, Julii Cæsaris Scaligeri, Aloisii Lipomani (cujus sunt Catenæ in Genesin, Exodum, Psalmos) Andree Tiraquelli Jcti Galli, Jo. Vergaræ Th. qui cum Ferdin. Pinciano & Anton. Nebriffensi Complutens. Bibl. insudavit.)

Anno 1559. lib. 23. Francisci Duarenii Jcti Galli æmuli Cujacii, Æmari Ronconeti varia eruditione clarissimi, Joachimi Perionii, Roberti Stephani (hi Galli erant) Lucæ Gaurici Itali mathematici, Jo. Baptistæ Folengii Itali, Jacobi Milichii Germani.

Anno 1560. libri XXVI. fine, Jo. Bellaij, Lælii Capilupi (centonum Scriptoris) Jacobi Bonfadij Itatorum, Loisë Sigææ Hispanæ, Philippi Melanchtonis (cujus vitam scripsit Joachim. Camerarius) Petri Lotichij II. Nicolai Geibelij Argentinæ mortui Joannis Dryandri Germanorum.

Anno 1561. libr. XXVIII. f. Gabrielis Faerni Itali, Arnoldi Artenii Gallo-Brabanti, Josephi editione præclare meriti; Melchioris Volmarij Germani.

Anno 1563. libr. XXV. f. Joannis Brodæi, Stephani Boëtiani, Arnoldi Ferro-

Ferroni Gallorum Jo. Bapt. Gelli Florentini, Wolfgangi Mulculi Theol. Sebastiani Castalionis Allobrogis & Henrici Glareani.

Anno 1564. *lib. XXXVI.* p. 287. Joannis Calvinii, Martini Borraei sive Borraei, Theodori Bibliandri, Germanorum, Petri Francisci Jambularij Itali, Andreæ Vesalij Brabantii, Gulielmi Morellij Galli, Joannis Buteonis Germani.

Addi possunt de his & aliis *Melchioris Adami* vitæ, & cæteri supra nominati Scriptores.

In Belgio Duacensis Academia cœpit 1562. 6. Octobr.

Memorabilia alia.

Nova Zembla anno 1558. Philippinæ insulæ 1564. detectæ feruntur. *Jo. Bapt. Riccioli Geogr. reform. lib. 3. c. 22. pag. 97.*

Collegia eloquentiæ vernaculæ in Brabantia describuntur ab *Harao* ann. 1561. p. 8. & c.

Prodigia & ostenta *Conr. Lycosthenes* consignavit.

Pars IV.

Elogium Maximiliani II.

Maximilianus II. natus est Ferdinando Imperatore, & Anna Ladislai Boh. & Hung. R. filià, Lincij 1527. 1. Aug. Rex Romanorum renunciatur Francofurti 24. Nov. 1562. & coronatur 30. Nov. De Electione & Coronatione extat relatio non una ap. *Schardium tom. 3.* cum carminibus & aliis monumentis. Vxorem habuit Mariam Philippi Hispani R. Sororem, & ex ea filios septem, filias quinque.

Nomina vide apud *Onuphrium.* obiit Ratisbonæ in Comitiiis 12 Octobr. 1576. Prudentiæ nomine merito laudatur: quod & in religionis negotio, & in aliis rebus apparuit. Humanitas, doctrina, & præsertim linguarum septem peritia in eo commendatur. v. *Octav. à Rosberg.* Add. *Elog. Thuan. lib. 62. p. 134.* Oratio funebris laudes Imperatoris complexa habetur apud *Chytr. lib. XXXIII. p. 629. &c.*

Quæ

Quæ ad Remp. pertinent.

Capitulatio. **I**N his primus locus Capitulationi
 I debetur, quam *Goldastus* exhibuit *part.*
 2. *der Reichs Saßungen.* Non esse au-
 tem genuinam aut plenam rationibus
 consideratu dignis putat *Limæus.*

**Comitia
 Augustana
 an. 1566.**

Comitia Augustæ celebrata anno
 1566. decreto facto 30 Maij, de rupta à
Wayvvoda Transylvaniae pace, de
 Sectis in religione, præter Pontificios
 & Lutheranos; de pace publica ejusq;
 executione, de subsidiis adversus Tur-
 cam, de Judicio Camerae, de Moneta,
 aliisque rebus in *N. N. Chytr.* lib. 21.
 p. 561.

**Comitia.
 Ratisbo-
 nensia.
 1567.**

In Comitiis Ratisbonensibus 1567.
 12. Maij decretum de auxilio adversus
 Turcam, de executione adversus pro-
 scriptos, & excidio ac demolitione mu-
 nitionum Gothanarum, impensisque
 ejus belli.

De iisdem, & aliis quibusdam nego-
 tiis actum est & decretum Erfurti 27.
 Septembr. ejusdem anni, im *Abschied*
der N. Kayserl. May. und des H. Reichs
Creiß-verordneter / für sich / und im Namen
Chur.

**Churfürsten/Fürsten/und ReichsStänd/
in des Erzbischoffen und Churfürsten zu
Mainz Stadt Erfurt anno 1567. auffge-
richtet.**

In Comitiiis Francofurtensibus anno **Comitia
1569. decretum 14. Junij. de pace varie Francofur-
turbata, de militibus Gallicis, de avo- tentia 1569.
candis ab illa militia Germanis, de no-
va ratione executionis pacis Publicæ &
Religiøsæ &c. R. A.**

In Comitiiis Spirensibus 1570. decre- **Comitia
tum 11. Decembr. de petulantia mili- Spirensia
rum coercenda, de delectibus peregri- 1570.
norum, de emendanda executione Pa-
cis publicæ, de apparatu adversus Tur-
cam, de impensis belli Gothani, de ju-
dicio Camerae, de Matricula Imperii,
de Moneta, de famosis libellis &c.
Sicut habet R. A. Adjungitur dasß Neu-
ter Recht/ it. der Teutschen Knecht Art-
cult.**

Hæc Comitia pepererunt Deputa-
tionem Imperii, ubi Francofurti i. O-
ctobr. 1571. decretum est potissimum de
re monetaria, & de matricula integran-
da. Adjiciuntur in R. A. edicta de re
monetaria.

In Comitiiis Ratisbonensibus 1576. **Ratisbonen-
12. Octobr. decretum de apparatu con- lia. 1576.**

Y

tra

tra Turcam, de executione pacis publicæ, de delectibus peregrinorum Principum, de Circulis, de Judicio Camera, de re monetaria, de matricula, de scœnore judaico, de novis vectigalibus &c. X. X.

In his Comitibus actum etiam est de ordine novo Equitum instituendo, qui adversus Turcam operam navaret. Sed res dilata.

Decreta etiam est Legatio nomine Imperii ad Moscum pro Liwonis mittenda.

In Germania imprimis Grumbachianæ turbæ defævierunt. Gestum enim est anno 1567. bellum adversus Grumbachianæ conjurationis Duces ac eorum receptatores nomine ac sumptibus Imperii, Duce Saxonie Electore Augusto. Extat relatio singularis apud *Schardium tom. IV. p. 2275. &c. Acta publica.*

Diffidia inter Senatam & Cives Rostochienses memorat *Chytr. lib. XXI. p. 555. &c. anno 1565. & 1566.*

Controversiam de Holsatia, ut feudo Danie, *Idem explicat. lib. XXI. pag. 566. &c.*

Handicz

Hanſicæ Societatis declinatio lib. XXIII. principio apud *Eundem*. Digreſſio de ea *Thuani* lib. LI.

Belgica.

INquiſitio decreta in Belgio movit hominum eam indignantium animos. Hinc nova jurisjurandi formula obligati duces: quam detrectant Auriaci & Hochſtratanus. In aula Hiſpanica de remedio turbarum Belgicarum deliberatur: præſentia Principis ſuadetur. Imperator etiam moderationem in religione ſuadet. Decernitur Albani profectio. Qui inter prima Belgici regiminis facinora Egmondum & Hornanum capite plectit: exarmatis urbibus arces imponit: novum tribunal erigit: Auriaci bona conſiſcat. Ille juſtitiam cauſæ ſuæ libello vulgat. Hinc arma Fœderatorum, & eorum regimen Angliæ Regiæ fruſtra oblatum: Albano revocato ſuccedit Requeſenius: huic extincto Senatus regiarum partium. Pax Gandauenſis. *Grotius lib. 1. & 2. Annal. Meteran. Douza annales, Meurſii Belgica, Harai annales, Nicol. Burgundici Belgica,*

Y 2

gica, Famianus Strada, Bentiuoglio, Thuan.
lib. XL. pr.

An. 1567.

In Italia Casalenses cum Mantuano
contendunt. *Natal. Comes* lib. 18. p. 390.
add. *Thuan.* lib. 41. Pene pacem Itanz

1570.

turbasset, quod Cosmus Mediceus Ma-
gnus Dux Hetruriæ à Pio V. Pontifice
creatus est: æmulantibus Principibus
Italibus Germanisque, Imperatore etiã
contradicente. *Natal. Com.* lib. 21. p. 455.
confirmatur tamen à Cæsare, ægrè. *lib.*
26. add. *Thuan.* lib. 46. & 54. Anno 1573.

1573.

Maximilianus Imperator Gulielmum
Mantuæ Ducem, Montisferrati Mar-
chionem Ducem creavit Montisferra-
ti. *Natal. Com.* lib. 23. f. Mediolanensis
controversia inter Archiepiscopum &
præfectum regium de jurisdictione.
Natal. Com. lib. 24. p. 530. Cosmus mo-
ritur 1574. *Id.* p. 536. &c. Italicorum
Principum ambitio in affectandis titu-
lis Sereniss. & Sublim. *Natal. Com.* lib. 25.

1574.

p. 551. Genuensium motus pene exitia-
bilis, tribus factionibus concertanti-
bus, fuscè descripti 1575. *Id.* p. 554. &c.
qui in bellum erumpunt, quod induciis
suspenditur, & compositio ad arbitros
delegatur lib. 26.

la

In Gallia regnante Carolo IX. bellis civilibus omnia per hos años inquieta: Scoticis turbis intermixta Gallia, donec pax facta anno 70. quæ diligenter exequitur *Thuanus* annis qui huc pertinent, ad lib. 48. Res à Gallis in Florida gestæ lib. 44. pr. De bello in Belgium transferendo consultatum l b. 51. Laniena Parisiensis à Colinij cæde initio ducto. *Thuan.* 52. Et cordatum de ea iudicium lib. 53. pr. Anno 1574. Carolus IX. obiit. cui succedit Henricus III. de quo in seq.

1575,

In Hispania Philippus II. pleraque consilia & arma contra Belgas vertit; de quibus supra dictum, & præsertim *Haræus* scripsit annales tumultuum Belgicorum. contra Turcam etiam aliqua gesta, de quibus subinde dicetur. Celebre in primis est adversus Mauros Granatenses bellum, quod biennio duravit. *Thuan.* lib. 48. pr.

In Anglia Regina Elisabetha, de nuptiis sæpe domi forisque appellatur & deliberat: factiosos compescit, controversiis Scoticis exercetur & Hispanicis: rempublicam mercatura ornat; excommunicationis pontificiæ edictū spernit. Quæ omnia *Camdenus* per annos exequitur.

Y 3

In

In Scotia Darlius cum patre restitutus, à Regina Maria adamatur, petitur consensus Elifabethæ, quæ frustra dissuadet. Ex matrimonio nascitur Jacobus VI. magnus monarcha futurus. Sed Rex maritus Darlius 22. ætatis anno occiditur. Hinc Bothvellij matrimonio Regina implicatur, qui à conjuratis mox fugatur, regina in carcerem detruditur: ubi resignatio regni ei extorquetur, & Jacobus VI. infans regno inauguratur. Cum evasisset ex carcere, pugna vincitur, & in Angliam profugit: ubi patrocinium ei promittitur: Subinde agitata causa ejus, in custodiam datur. Post Moranium occisum Lenoxius fit Scotiae Prorex, Etiam hoc occiso, Joannes Areskinus Comes Mariæ id fastigii tenet. Regina Maria in custodia attinetur, accusatur, quasi contra Reginam Angliæ plura machinata esset; quo nomine Norfolciæ Comes supplicio affectus erat. Sed hæc postea, quo evadant, apparebunt. *Thuan. lib. 40. &c. Camdenus, Buchanamus.*

In Suecia Ericus Rex cum Danis bellum gessit (v. *Cbytr. lib. 21. p. 552.*) prævalebat Suecia classibus (*Id. p. 553.*) commisso

miſſo tandem prælio, Dani ac Lubecenſes naves à Suecis male multatæ ſunt. (p. 554.) In Hallandia Sueci à Daniele Ranzovio clade affecti (*ibid.*) Securum eſt aliud navale prælium, æquo Marte 1561. (561.) Ericus juncto ſibi matrimonio concubina invidiam incurrit. Hinc fratrum Joannis ac Caroli armis deditur Holmia, & Joannes Rex III, renuntiatur, Erico cum conjugè Catharina in cuſtodiam datis. Pax cum Danis & Lubecenſibus facta. anno 1570. (*Chytr.* lib. 22. p. 596.)

1568.

In Luſitania Sebaſtianus Rex, magni & præſidentis animi, tempus adoleſcentiæ, quod ſtudiis dandum fuit, peregrinationum & belli meditationibus impendit. de qua re poſtea.

In Polonia Sigismundo Auguſto ſuccedit Henricus Dux Andegavenſis Caroli IX. R. Gall. frater anno 1574. biennio tantum regno præfuturus. Audita enim fratris morte ad regnum Galliæ revolat. Describit ſuſc *Thuanus* libris 56. 57. 58. 59.

In Hungaria & Bohemia Maximiliano ſuccedit Rudolphus Rex Romanorum Cæſar poſt Patrem. de rebus poſtea.

Y 4

In

In Moschovia adhuc per totum id temporis Basilides furit: Liuonis perpetuo bello infestus, cui Poloni impliciti & Sueci.

Apud Turcas Solimannus adhuc imperat, cui Lazarus Svvendius Dux Maximiliani eripit Toccajum (descriptio *Sambuci* extat ap. *Schard.* tom. IV.) Zerenzium, Zatmarum, Erdeudam, Cunaram, Batorem, Zibaniam, Senderoviam &c. anno 1565. *Appendix Chronici Turcici Jo. Rosini. Epitome Schardij.* Eodem anno Solimannus classem 250. navium ad Meliten oppugnandam mittit: quam fortiter defenderunt Hierosolymitani equites, ut post 4. menses 23000. amissis regredi cogeretur. *Historia peculiaris extat apud Schardium tom. IV. Jo. Rosini. Append.* Anno 1566. Chius dolo in potestatem Turcarum redigitur. Eodem anno multa præclare ab Imperatore adversus Turcas ad fines Hungariæ geruntur. Lazaro Svvendio Tartaros quoque fugante & multa loca occupante. Ad Zigethum inprimis acriter res gesta: cui obsidioni Solimannus immoritur: captum tamen est à Turcis. Successit & in castra venit filius Solimus II. anno ætatis 42. Rebus
postea

postea variis gestis anno 1567. & 1568. pax componitur ex formulâ uti possidentis: utilis Imperatori, qui opera Svedicii ad 40 milliaria fines protulerat. Anno 1570. Selimus à Venetis Cyprum repetit: bellumque, cum negaretur, denunciat. Hinc Cypricum bellum, quod describere *Jo. Baptist. Contarenius*, & *Petrus Byzarrus*. Famagusta 1571. obsessa capitur à Turcis. Eodem tamen anno ad Echinadas illustri victoria Christiani potiuntur: cæsis hostium 25000. captis 4000. cum omnibus navibus, exceptis paucis, quæ evaserunt: liberatis Christianis mâcipiis ad 14000. Joannis de Austria opera illustris: qui anno 1573. Amidam regem Tunetanum restituit. Veneti anno 1574. inconsultis Hispano, & Pontifice fœderatis, pacem cum Turcis faciunt. Eodem anno Hispani à Selimo ductu Simonis Africa ejecti: Coreyra occupata, Joannes Walachiz Weyvoda cæsus. Eodem anno mortuus est Selimus Secundus, cui successit filius Amurates Tertius. de quo subinde. *Jo. Rosin. Epitom. Scharidj. Lonicero. add. Thuan. libr. 38. 39. 49. 50. Nat. Com. à libr. 16.*

Ecclesiastica.

1570.

IN Germania colloquium Altenbur-
genſe 1568. Hinc Formula Concor-
diæ enata & Serueſtæ à Jacobo Andree
perſcripta. Subſcriptio multorum,
controversiæ ſubinde exortæ, Tileman-
no Heiſhuſio & Matthia Flaccio im-
pugnantibus. *Thuan.* lib. 47. pr.

Maximilianus Imperator cum fratre
Carolo Archiduce, & Alberto Bava-
riæ Duce uſum calicis & conjugium
clericorum pro ſuis terris à Pontifice
petunt. *Thuan.* lib. 37. & 38. f.

Puritanorum religio in Anglia exor-
ta *Thuan.* 47.

Romæ Pio IV. Succedit Pius V. antea
Michael Giſlenius, ſeditque ann. 6. m. 3.
d. 23. obiit Cal. Maij. 1572. vacavit ſedes
dies 10. originem & incrementa ejus
habet apud *Thuan.* lib. 39. pr. Inquiſitor
acerrimus : multorumque malorum
per negligentiam auctor, ut morte ejus
populus lætaretur. *Thuan.* lib. 51. p. 789.
add. *Onuphr.*

Succedit Gregorius XIII, ante Hugo
Boncompagnus.

Litera

Literæ & Literati.

A Nno 1566. Gymnasium Argentoratense 1538. excitatum fit Academia, & Magistros ac Baccalaureos creat. *Crus. Annal. Suevic. part. 3. lib. 12. c. 12. p. 227.* Introductionis Acta.

Anno 1570. Bibliotheca Augustana instituta. *Id.*

Jesuitæ volunt Parisiis Scholam instituere, & deliberationes de ea re apud *Thuan. l. 37.*

Theologos Germanos in hæc tempora refert *Melchior Adamus*: Matthesium (cujus Sarepta, Chronicon vallis Joachimicæ, vita Christi, vita Lutheri) Jo. Draconiten, Wigandum, Orthium, Jo. Isleb. Agricola. Jo. Franzium, Ambros. Blaurerum, Jo. Sebast. Pfautserum, Victorinum Strigelium, Paulum Eberum, Jo. Brentium, Joach. Mörlinum, Flinsbachium, Ludovicum Rabum, Jo. Pfeffingerum, Abdiam Prætorium, Benedictum Aretium, Georgium Majorem, Matth. Flaccium Illyricum, Henricum Bullingerum, Jos. Simlerum.

Ex

Ex Jctis & Politicis, post Georg. Sigism. Seldium sequuntur Hieron. Baumgartnerus, Justinus Goblerus, Jo. Oldendorpius, Jacobus Rævardus, Jo. Schneidevvin, Andreas Welenbecius, Jo. Lorichius Hatamarius, Jacobus Omphalius, Jo. Vlr. Zasius, Virus Polantus, Wigandus Happelius, Wolfg. Streithius, Simon Schar dius, Franciscus Balduinus, Hier. Gebhardus, Vlr. Mordisius, Vlr. Sitzinger, Contr. Heresbachius, Joach. Hoppe-
rus.

Ex Medicis Hubertus Faber, Wolfg. Lazius, Jo. Langius, Burcardus Mitho-
bius, Contr. Gesnerus, Leonh. Fuch-
sius, Osvaldus Berus, Gregorius Picto-
rius, Jo. Wierus, Jo. Huberus, Jo. Go-
ropius, Jac. Cario, Nicolaus Biesius,
Michael Toxites, Herm. Crusius, Jo-
ach. Curæus, Bernh. Dessennius Cro-
nenburgius, Caspar & Jo. Nævii, Jo.
Guintherius, Voilcherus Coiterus, A-
drianus Junius, Nicol. Meglinus.

Ex Philosophis Jo. Oporinus, Jo.
Lonicerus, Christoph. Wirsungus,
Georgius Fabricius, Joachimus Came-
rarius, de omni literatura bene meri-
tus, Justus Vultejus, Gul. Canterus,
Gul.

Gul. Xylander, Valentinus Erythræus.
 Georg. Joach, Reticus, Michael Stri-
 felius ex *Thuano* addi debet. l. 41. & Æ-
 gidius Tischeudus Glaronensis ex libr.
 54. p. 889. Cyprianus Leouitius l. 59.
 pag. 66.

His ex *Thuano* exteros adde Hieron.
 Vidam Cremonensem Poetam: Be-
 nedictum Varchium Italum, Carolum
 Molinæum Gallum, Georgium Cas-
 sandrum Belgam, Lucam Frutenium
 Brixensem, Petrum Jo. Perpinianum
 lib. 38. f. Francisc. Robortellum Vti-
 nensem, Octavianum Pantagathum
 Brixianum, Paulum Leopardum Flan-
 drum lib. 41. med. Erasmus Episcopum
 Argentoratensem, Onuphrium Panvi-
 nium Veronensem, Francisc. Luifinum
 Vtinensem, Gratarolum Bergomatem
 medicum, Rogerium Aschamum An-
 glum, lib. 43. f. Tilios fratres Gallos,
 Jacobum Grevinum, Joannem Mercu-
 rum. Gall. Josiæ patrem, Petrum Mon-
 taureum lib. 47. fin. Hieron. Magium,
 Claudium Espencæum Gall. Hencicum
 Scrimgerum Scotum (Henrici Scoti
 titulo Fr. Spieræ historiam scripsit) Lu-
 dov. Castelvæum Mutinensem, lib. 50.
 p. 764. Petrum Ramum, in Parisiensi
 laniena

Ianiena interfectum, Dionysium Lam-
binum, cuius itidem ex eo pavore mors
secuta. *libr. 52. p. 822.* Donatum Jano-
tium, Hippolytum Salvianum medi-
cum, Jo. Argentenium Italos, Nico-
laum Gruchium, Antonium Rodol-
phum Ceualerium, Gallos, Stephanum
Szegidinum Hungarum Theolog. Jo.
Genesium Sepulvedam Hispan. *lib. 54. f.*
Michael Hospitalium, Andream Ma-
sium, Carolum Langium *lib. 56. f.* Pau-
lum Manutium Italum, Hieron. & Jo.
Baptist. Amaltheos Italos, Enimün-
dum Bonafielium, Reginaldum Clu-
tinium Gall. Jo. Versofam Hispanum,
Georgium Vasarium Italum *lib. 59.*
Hieron. Cardanum *lib. 62.*

Memorabilia alia.

Prodigia & ostenta Conr. Lycosthe-
nes collegit. Spectrum Pragense *Thuan.*
lib. 50. Bacchanalia Waldebergica *Crus.*
anno 1570. novus morbus in Hungaria
Thuanus 39.

Equitum S. Lazari origo *Thuan. 38.*

Navigatio nova Anglorum & Bel-
garum in Moscouiam. *Thuan. 38. med.*
41. f. add. Camden.

Navi-

Navigationum cæterarum historiam designavit Ricciolus libro & cap. supra notatis.

Pars Ultima.

Rudolphus II.

Maximiliani II. filius natus Viennæ 18. Julii. 1552. Rex Hungariæ coronatus 25. Septembr. 1572. Rex Bohemiæ 22. Septembr. 1575. Rex Romanus creatur coronaturque ann. 1575. Imperator 1576. obiit Pragæ 10. Januar. ann. 1612. *Ruperti Elogium ad Histor. universal.*

Quæ ad Remp. pertinent.

Auspicatus est Rudolphus Imp. à renovatione der *Policen Ordnung* Comitii Francofurtensibus 9. Nov. Comitia Francofurtensia 1577.

Augustæ Vindelicorum 1582. 30. Septembr. decretum est de auxilio adversus Turcam; de tumultibus intestinis, de delectibus illicitis, de subtractis Imperio Comitia Augustana 1582.

perio provinciis, de integranda & moderanda matricula, de Camera Spirensi, & remonetaria. *Add. Chytr. lib. 28, pag. 711.*

Comitia Ratisbonensia 1594.

Ratisbonæ 1594. 19. Aug. decretum est de apparatu contra Turcam, de iustitia administranda, de Tumultibus Belgicis, & legationibus eo mittendis, repetituris adempta Imperii.

Comitia Ratisbonensia 1598.

Iterum Ratisbonæ 1598. 6. April. decretum est præcipue de Expeditione Turcica.

Deputatio Spirensis 1600.

Spiræ in Deputatione 1600. 30. Octobr. de iustitiæ administratione potissimum & re monetaria.

Ratisbonensia Comitia 1603.

Comitiis Ratisbonensibus 1603. 3. Julii, contra Turcam, & de Tumultibus Belgicis actum, præter solennia argumenta Comitiorum.

1576.

In Conventu Hansæ, Bremenses ob Seditionem adversus Senatum motam ante 14. annos exclusi, recipiuntur. Acta cætera apud *Chytr. l. 23. p. 642.* Addatur alius Conventus 1579. *Chytr. p. 658. &c.* & alius 1581, *lib. 25. p. 695.*

1580.

Holsatiæ Duces nomine Ducatus Slesvicensis Regi Daniæ Sacramentum dicunt. v. tot. *controv. ap. Chytr. lib. 24. p. 664. &c. ibid. v. controvers. Hamb. Con-*

Controversia Coloniensis cum Gebhardo Truchsessio ab eodem describitur diligenter *lib. 26. & 27.* ubi etiam Argentoratum ista lite concutitur.

1583.
1584.

Belgicas res usque ad 1581. ex ipsorum Fœderatorum diplomate habemus ap. *Chytr. lib. 25. p. 697. &c.* Inde cætera Scriptores supra memorati exequuntur.

In Gallia Henricus III. qui Carolo IX. fratri successerat, varie exercetur. Ejus fata exequitur etiam *Barclains in Argenide. Thuanus* à lib. 58. Huic à monacho interfecto 1589. successit Henricus IV. inter Summos Heroes. Mutatio rerum.

In Hispania Philippus II. an. 1598. moritur. Elogium ejus extat. ap. *Thuan. l. 120.*

In Anglia Elisabetha per omne hoc tempus imperat: ingenti victoria adversù Hispanos an. 1580. potitur. *Camd.*

In Scotia Jacobus VI. Mariæ filius regnat, à conjuratis intercipitur 1582. (quod factum Buchananus olim rebellium fautor, ut defenderet, adduci non potuit.) iterum conjuratione inquietatur, cujus princeps Comes Gouriez capite truncatur: Impetrare Rex ab Elisabetha non potuit, ne mater ejus Maria Scota gladio percuteretur

Z

anno

anno 1587. Late *Camden & Thuan.* in an-
nis qui huc pertinent.

In Lusitania Sebastianus Rex Mulei
Mahometum Marochiorum regem à
patruo Mulei Maluce expulsam restri-
tuere aggressus, infelicem expeditione
inscepit: & cum in Africam trajecisset,
anno 1578. 4. Aug. in prælio occumbit,
quo etiam Malucius & Mahomet inte-
riore. Successit Henricus Cardinalis
patruus Sebastiani magnus: quem opti-
mis consiliis & operibus intentum, con-
troverfia de Successione exercuit. obiit
1580. ult. Januar. Successit Philippus
II. Hispan. R. Angrensis civitas & Fa-
sinea Insula rebelles expulsis Gallis
subjugantur anno 1583. *Duardus Nonius.*
Jo. Viperanus de obtenta Portugallia à R. Phi-
lippo. Hieron. Connestagius de conjunctione
Portugallia cum regno Castella, ex Italico La-
tin. tom. II. Hispan. illustrata.

In Polonia Henrico digresso contra
competitorem Maximilianum Imp.
Stephanus Bathorius prævaluit Trans-
sylvaniae Princeps, anno 1576. rex fa-
ctus. Hic Gedanensibus cladem in-
tulit 1577. 17. April. descriptam à *Jo.*
Lasicio tom. 3. rer. Polon. De rebus adven-
tus Moscum 1579. gestis ibidem supple-
ment.

mentum extat. Elogium ejus habes ap.
Thuanum. lib. 85. f. obiit 1586. Eo mortuo
 dissidia, & interregnum armis inquietum.
Thuan. lib. 88. Sigismundus deinde
 Joannis III. Sueciæ Regis filius electus
 Rex contra Maximilianum Austria-
 cum, qui ab alia parte electus erat, ob-
 tinuit, fuso & capto Maximiliano. *Chyr.*
 lib. 28. copiose.

In Hungariæ & Bohemiæ Regno
 Rudolpho vivo successit frater Mat-
 thias.

Apud Moscos anno 1584. Basilides
 post 25. annorum tyrannidem, interit.
Thuan. 80. Succedit Theodorus filius.
 videatur *Paulus Oderbornius in vita Basil.*
inter Scriptores Moscoviticos. ubi & *Rainoldi*
Heidenstenii libri de bello Moscovitico cum & à
Polonia gesto. Add. *Chyr.* lib. 27. p. 752.

Selimo II. Turcarum tyranno 1575.
 extincto succedit Amurathes III. filius;
 regnã à patricidio quinq; fratrum orsus.
 hic cum Ismaele Persarum Rege bel-
 lum suscepit: quod sublato per vene-
 num Ismaele successor ejus Machome-
 res Hodabondes gessit. Anno belli hu-
 jus primo periisse dicuntur Turcarum
 70000. Accessit insequentibus annis
 clades cladi: donec 1589. induciorie fie-

1576.

Bizarri
 Persica.

Z 2

rent;

rent: & subinde de pace ageretur. Bel-
lavit & cum Rudolpho Imperatore A-
murathes: atque inducias factas saepe
fregit, necessitatemque apparatus in-
gentis imposuit. v. *Appendic. Chron. Tur-*
vic. usque ad ann. 1594. Adde *Chytr. lib.*
26. 27. 30.

In Dania Fridericus II. anno 1588.
decessit: cui successit Christianus IV.
filius, usque ad medium hoc, quo vi-
vimus, seculum regnaturus: qui maxi-
mis Principibus annumerari meruit.

In Suecia Joannes III. multis de
Moscho victoriis, & Livonia amplifi-
cata celebris decessit 1592. cui Sigis-
mundus filius Poloniae R. succedit: sed
ea conditione, ut nihil in religione
mutaret. Verum in Sueciam venit,
auctoritatem sibi & regnum firmatu-
rus 1598. nullo successu. Carolus enim
patruus praelio victum domum redire
coegit in Poloniam. ipse autem Rex
factus est. *Chytr. fin. Chron. & Supplement.*
Messenii Exegetis. Thuan. lib. 121.

Ecclesiastica.

A Nno 1572. ut supra coepimus di-
cere, creatus est Pontifex Grego-
rius

rius XIII. qui obiit 1585. 10. April. cujus
studium in Scholis & religione propa-
ganda & ædificia laudat *Thuanus*, sed
licentiam in filio naturali evehendo, &
in sceleribus compescendis lentitudi-
nem fateatur. *fin. lib. 81.*

Successit eodem anno Sixtus V. an-
tea vocatus Frater Felix Perettus. obiit
anno 1590. Invisus plebi ob intolerabi-
les exactiones : quæ vacante sede ad e-
vertendam statuam ejus concurrit.
Hinc decretum factum, ne vivo Pon-
tifici statua poneretur. Vendidit offi-
cia, & undique pecuniam corrogavit,
quam in ædificia, & amplitudinem
suarum necessitudinum impenderet.
de quibus prolixè *Thuan. lib. 100. a p. 116.*

Successit Urbanus VII. tredecim tan-
tum dierum Pontifex : qui antea Jo.
Baptist. Castaneus erat. de quo itidem
Thuan. lib. 100. p. 122.

Hinc Gregorius XIV. anno eodem
1590. factus decem menses tantum se-
dit : dictus antea Nicolaus Sfondra-
tus *Thuan. ibid. & seq.*

Huic Innocentius IX. antea Jo. An-
tonius Fachinettus anno 1591. Pontifex
creatur : & duos tantum menses & 2
d. superest.

Inde Clemens VIII, antea Hippolytus Aldobrandinus, creatur 1592: qui obiit 1605. de cujus electione *Thuan.* 103. add. lib. 134. pr.

Calendarium Gregorianum 1582. suggestum miras turbas excitavit passim, describit *Chytr.* lib. 25. p. 711. &c.

Formula Concordiæ 1580. roboratur subscriptione multorum Principum. *Fabric.* Saxon. aliique.

Colloquium Montisbelgardense inter August. Confess. Socios & Geneuenses 1586. *Acta & Thuanus* lib. 85.

Colloquium Quedlinburgense de ubiuitate 1583. *Fabric.*

Colloquium Badense inter Jacobum Andream & Jo. Pistorium Pontificium 1589. *Acta & Fabric.*

Litera & Literati.

Anno 1576. Academia Julia Helmstadii instituitur. *Chytr.* lib. 23. pag. 639. *Acta & Natalis celebratus.*

De Viris eruditis 1577. mortuis refert *Thuanus* lib. 64. p. 209. &c. Huldricum Viglium Zuichemum & Didacum Covarruviam Belgam & Hispanum Jctos Antonium Contium, Petrum Danesium.

sum, Græcè peritissimum, Jo. Gorreum Medicum, Remigium Bellaquam poëtam Gallum, Hannibalem Crucejum Mediolanensem, Achillis Statif interpretem, Petrum Andream Matthiolum medicum Senensem, Petrum Nonium Hispanum medicum, Jo. Barrosium itidem Lusitanum (Indica historia clarum) Ludov. Andream Resendum Lusit. (in Hispan. illustrata) Adamum Bodensteinium Paracelsi interpretem.

Anno 1578. lib. 65. p. 255. Laurentium Surium Conciliorum & Vitarum SS. editorem, Gerardum Fackenburgium Nonni editorem, Antonium Mizaldum medicum, & philosophum, Petrum Lescotum Clanium mathematicum, Alexandrum Piccolomineum, Jo. Baptist. Rasarium.

Anno 1579. lib. 68. p. 355. Stanislaum Hosium Theologum Polonum, Joan. Hartungum Græcarum literarum professorem, Erasmmum Osvaldam mathematicum, Germanos, Joannem Stadium Antwerp. Ephemeridum Scriptorem usque ad annum 1606. curiosis infamatum, Ludovicum Regium.

Anno 1581. lib. 74. p. 533. Jacobum Bullium,

Bullium, Gulielmum Postellum, Hubertum Languetum, Andream Papium Gandensem, Petrum Ciaconum Hispanum, Jo. Baptistam Camotium, Hubertum Folietam, Lucam Pætum, Jo. Fichardum Italos: Franciscum Crentensem, Francisc. Venerium Venerum.

Anno 1584. lib. 80. p. 715. Gentianum Hervetum Græcis in Latina vertendis nobilem, Jo. Franciscum Commendonum, Franciscum Turrianum, Huldricum Fuggerum, Joannem Sambucum (Nonni, Aristæneti, Eunapii, Helychii, Illustrii editione clarum) Janum Gulielmum, Abrahamum Bucholzerum.

Anno 1585. lib. 82. f. Sirletum Græce doctissimum, annotat. in Psalm. & apparatu Biblico laudatum, M. Antonium Muretum, Petrum Victorium, Carolum Sigonium, Sebastianum Echium, Rembertum Dodonæum Botanicis illustratum, Jo. Molanum Theolog. Jo. Cratonem medicum, Petrum Ronsardum poëtam.

Anno 1586. lib. 84. pag. III. Martinum ab Aspilleueta, doctorem Navarrum, jure Pontificio & casibus conscientie clarum, Antonium Augustinum, Octavianum Ferrarium, Julium Castel.

Castellanum, Laurentium Gambarum,
Hieron. Columnam, Martin. Chemni-
tium, Ludov. Lauaterum, Rodolphum
Gualterum, Mattheum Wesenbecium.

Anno 1587. lib. 88. p. 201. Eliam Vine-
tum, Jacobum Schegkium medicum &
philosophum. Jo. Wigandū Theolog.

Anno 1588. lib. 89. p. 265. Joannem
Vierum, Theodorum Zuingerum The-
atri auctorem, Bernardinum Tilesium,
Speronem Speronium, Angerium Fer-
rerium, Jo. Auratum.

Anno 1589. lib. 96. p. 474. Franciscum
Roaldesium, Christophorum Planti-
num, Joannem Sturmium, Henricum
Mollerum, Martinum Cromerum,
Melchiorem Guilandinum, Jacobum
Zabarellam, Andream Dudithium, Lu-
dovic. Guicciardinū Belgii descriptorē.

An. 1590. lib. 99. p. 100. Franc. Hotto-
mannum, Jac. Cujacium, Gul. Baptist.
Bartassium, Jason. Denorem, Jul. Alex-
andrinum, Flaminiū Nobilem, Hieron.
Zanchium, Jac. Andreae, Nicod. Frisch-
linum, Francisc. Salinam, & Ambros.
Moralem, Marc. Bragadinū impostorē.

An. 1591. lib. 100. p. 141. Jac. Amiotum,
Antonium Chandeum, Hugonem Do-
nellum, Victorem Giselium.

• Anno 1592. lib. 104. Auger. Gislentum Busbequium, Michaellem Montanum, Fridericum Furium Ceriolanum.

Anno 1595. lib. 113. Læuinum Torrentium, Torquatum Tassum, Reinerum Reineccium, Michaellem Neandrum, Valentem Acidalium, Gul. Witzakerum, Philippum Nerium.

• Anno 1596. lib. 117. Franciscum Toletum, Petrum Angelum Bargeium, Frid. Sylburgium, Jo. Duzam, Nicol. Vignerium, Lambertum Danzum, Jo. Bodinum, Anutium Fossum, Q. Sept. Florentem Christianum, Petrum Pithœum.

• Anno 1597. lib. 119. Gilbert. Genebrardum, Suffridum Petrejum, Gabr. Paleatum, Francisc. Patricium, Aldum Manutium, Fr. Raphelengium, Hier. Commelinum.

• Anno 1598. lib. 120. Benedictum Ariam Montanum, Abrahamum Ortelium, Joach. Camerarium Joachimi filium, Dominicum Lampsonium, Henr. Stephanum.

• Anno 1599. lib. 122. Paulum Parutam, Josephum Zurlinum, Alfonso Cræconum, Garliam Loaisam, Jo. Leuinejum.

Anno

Anno 1600. lib. 123. Fulvium Vrsinum, Antonium Riccobonum, Conradum Dasypodium, Carol. Vtenhovium, Petrum Fabrum.

Memorabilia alia.

Navigaciones Ricciolus libr. & cap: supra laudaris refert. In quibus celebris Fr. Draci, Thom, Candiſchen.

Prodigia Contr. Lycostenes exhibet. Ordo S. Spiritus in Gallia 1579. Chytr. & Thuan.

Geneva anno 1582: à Sabaudo tentata.

F I N I S.

